

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ «ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»**

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Το δικαίωμα αναφοράς στις Αρχές και ο Συνήγορος του Πολίτη»

Επιμέλεια: Βασιλική Ιακωβάκη (Α.Μ.:7106Μ038)

ΑΘΗΝΑ 2009

*Η μελέτη μου αφιερώνεται εξαιρετικά
στους γονείς μου
Ευθύμιο και Αικατερίνη
Για τη στήριξή τους*

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Νομικός Πολιτισμός» του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών υπό την επίβλεψη των καθηγητών του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Ανδρομάχης Μαρκαντωνάτου - Σκαλτσά, κ. Ηλία Νικολόπουλου και κ. Παναγιώτη Κουρουνούτου.

Η μελέτη διαπραγματεύεται το δικαίωμα αναφοράς στις Αρχές και τη σχέση του με το θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη. Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη.

Στο **πρώτο μέρος** παρουσιάζεται η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της αναφοράς, τα νομικά μέσα άσκησης του δικαιώματος της αναφοράς και η Επιτροπή Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Το **δεύτερο μέρος** εξετάζει τη σχέση του δικαιώματος αναφοράς στις Αρχές με το Συνήγορο του Πολίτη, τη συνταγματική και τη νομοθετική ρύθμισή του Συνηγόρου του Πολίτη καθώς και την οργάνωση και λειτουργία του θεσμού. Επίσης γίνεται αναφορά στους πέντε κύκλους εργασιών της Αρχής και στη σχέση του Συνηγόρου του Πολίτη με τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή.

Στον **Επίλογο** επιχειρείται μια σύνοψη της ανάλυσης που έχει προηγηθεί και η εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν στο σύνολο της εργασίας.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΔΑ	Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΑΜΕΛ ΑΕ	Αττικό Μετρό Εταιρεία Λειτουργίας ΑΕ
ΑΠΔΠΧ	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
Β – Σ	Βοηθοί Συνήγοροι
ΓΓΚΑ	Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΓΕΕΘΑ	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΓΕΣ	Γενικό Επιτελείο Στρατού
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΓΟΚ	Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΔΕ	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
ΔΕΗ ΑΕ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
ΔΕΥΑ	Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης
ΔΟΑΤΑΠ	Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔΕ	Ένορκη Διοικητική Εξέταση
ΕΙΑ	Επικίνδυνα Ιατρικά Απόβλητα
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΕΛΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης
ΕΛΣ	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΣΔΚΝΑ	Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής
ΕΣΡ	Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΕΤΑΜ	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΕΤΑΤ	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων
ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΚΔΔ	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΕΙ	Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας
ΚΕΠ	Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
ΚτΒ	Κανονισμός της Βουλής
ΚΠοινΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΠΕ	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
Ν.	Νόμος
ΝΑ	Νομαρχιακή Διοίκηση
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΠΑΔ	Οργανισμός Περίθαλψης Ασφαλισμένων του Δημοσίου

ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕ	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠΝΑ	Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής
ΠΠΕ	Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΔΟΕ	Σώμα Δίωξης Οικονομικοί Εγκλήματος
ΣΕΕΔΔ	Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης
ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη
ΤΑΕ	Ταμείο Ασφάλισης Εμπόρων
ΤΑΠ	Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
ΤΑΠΑ	Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων
ΤΕΒΕ	Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδας
ΤΕΙ	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΕΝ	Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
ΥΠΕΞ	Υπουργείο Εξωτερικών
ΥΠΕΣΔΔΑ	Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠΠΟ	Υπουργείο Πολιτισμού
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμάτων
ΨΝΑ	Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

(οι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες)

➤ Πρόλογος.....	3
➤ Συντομογραφίες.....	4

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ

➤ Εισαγωγή.....	12
-----------------	----

§ 1. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

1. Το δικαίωμα αναφοράς στις Αρχές (άρθρο 10 του Συντ.).....	14
2. Το δικαίωμα αναφοράς στη Βουλή.....	15
2.1. Ο θεσμός της λαϊκής πρωτοβουλίας.....	17
3. Η έννοια και τα είδη της αναφοράς.....	18
3.1. Η έννοια της αναφοράς.....	18
3.2. Τα είδη της αναφοράς.....	19
4. Το περιεχόμενο του δικαιώματος της αναφοράς.....	20
5. Οι φορείς και οι αποδέκτες του δικαιώματος.....	21
5.1. Οι φορείς του δικαιώματος.....	21
5.2. Οι αποδέκτες του δικαιώματος.....	22
6. Η νομική φύση του δικαιώματος της αναφοράς.....	23
7. Οι περιορισμοί του δικαιώματος της αναφοράς.....	25
8. Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων.....	26

§ 2. ΝΟΜΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

1. Ο Κοινοβουλευτικός έλεγχος.....	29
2. Ο Δικαστικός έλεγχος.....	31
3. Ο Διοικητικός ιεραρχικός έλεγχος.....	32
3.1. Προληπτικός ιεραρχικός έλεγχος.....	33
3.2. Κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος.....	34
4. Η Διοικητική Εποπτεία.....	35
5. Οι Διοικητικές Προσφυγές.....	36
5.1. Η άτυπη διοικητική προσφυγή.....	37
5.2. Η τυπική διοικητική προσφυγή.....	39
5.3. Η ενδικοφανής προσφυγή.....	40
5.4. Διαφορές μεταξύ άτυπης - τυπικής και ενδικοφανούς προσφυγής.....	41

6. Ο Δημοσιονομικός έλεγχος.....	43
7. Το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.....	44
8. Οι Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές.....	45
9. Ο Συνήγορος του Πολίτη.....	46

§ 3. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

1. Εισαγωγή.....	48
2. Το θεσμικό πλαίσιο.....	49
3. Οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της αναφοράς.....	51
4. Οι φορείς.....	51
5. Το περιεχόμενο της αναφοράς.....	52
6. Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Αναφορών.....	52

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ

§ 4. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

1. Εισαγωγή.....	56
2. Ο Ν. 3094/2003.....	58
3. Οι λόγοι θεσμοθέτησης του ΣτΠ.....	59
4. Αποστολή του θεσμού.....	61
5. Η νομική φύση του ΣτΠ.....	62
6. Η εκλογή – αναπλήρωση – παύση του ΣτΠ.....	63
7. Οι αρμοδιότητες του ΣτΠ.....	63
8. Η Ετήσια Έκθεση.....	64
9. Οι Βοηθοί Συνήγοροι.....	65
10. Η Ερευνητική διαδικασία της αναφοράς.....	66
10.1. Τύπος και προθεσμία υποβολής της αναφοράς.....	66
10.2. Αντικείμενο της Έρευνας.....	67
10.3. Διεξαγωγή της Έρευνας.....	68
10.4. Αποτελέσματα της Έρευνας – Κυρώσεις.....	69
11. Ο έλεγχος νομιμότητας και η διαμεσολαβητική λειτουργία του ΣτΠ.....	71
12. Αποτίμηση της Δραστηριότητας.....	73
12.1. Στατιστική Αποτίμηση της Δραστηριότητας του 2007.....	73
12.2. Στατιστικές Τάσεις και Διαπιστώσεις.....	73

§ 5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ **ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΚΥΚΛΟΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

1. Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....	75
1.1. Θεματικό αντικείμενο.....	75
1.2. Παρουσίαση υποθέσεων.....	76
1.2.1. Αστυνόμευση.....	76
1.2.2. Σωφρονιστική διαδικασία.....	77
1.2.3. Θρησκευτική ελευθερία.....	77
1.2.4. Παιδεία.....	78
1.2.5. Δικαίωμα – πρόσβαση στην αγορά εργασίας.....	79
1.2.6. Μετανάστευση.....	80
1.2.7. Προστασία πολιτικών προσφύγων και αιτούντων άσυλο.....	80
1.2.8. Νομική βοήθεια.....	82
2. Ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας.....	83
2.1. Θεματικό αντικείμενο.....	83
2.2. Παρουσίαση υποθέσεων.....	83
2.2.1. Θέματα πρόνοιας.....	83
2.2.2. Θέματα υγείας.....	84
2.2.3. Ασφάλιση ασθένειας.....	87
3. Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής.....	89
3.1. Θεματικό αντικείμενο.....	89
3.2. Γενική Αποτίμηση του Κύκλου.....	89
3.3. Πεδία δράσης.....	91
3.3.1. Πρωτοβουλία για τα δάση.....	91
3.3.2. Δεσμεύσεις ιδιοκτησίας.....	91
3.3.3. Κτηματολόγιο.....	92
3.3.4. Κεραίες κινητής τηλεφωνίας.....	92
3.3.5. Προστασία σπηλαίων.....	93
3.3.6. Αποκομιδή απορριμάτων από τους δήμους.....	94
3.3.7. Παραχώρηση κοινόχρηστων χώρων για ιδιωτική χρήση.....	94
3.3.8. Αρχαιολογική προστασία και παράλληλη οικονομική δραστηριότητα.....	95
4. Ο Κύκλος Σχέσεων Κράτους – Πολίτη.....	96
4.1. Θεματικό αντικείμενο.....	96
4.2. Η συνεργασία των δημόσιων υπηρεσιών με τον ΣτΠ.....	96
4.3. Πρόσβαση σε έγγραφα.....	97
4.4. Ενδεικτικές περιπτώσεις.....	99
4.5. Μετατροπή συμβάσεων σε αορίστου χρόνου.....	100
5. Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού.....	102
5.1. Εισαγωγή - Θεματικό αντικείμενο.....	102
5.2. Δημόσιες παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες του Συνηγόρου του παιδιού.....	103
5.2.1. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	103
5.2.2. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	104
5.2.3. Επικοινωνία με τα παιδιά.....	104
5.2.4. Η πρόληψη και η καταπολέμηση της παιδικής βίας και της κακοποίησης.....	105

5.2.5. Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας του Παιδιού.....	106
5.2.6. Ιδρύματα παιδικής προστασίας.....	107
5.2.7. Παιδιά με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	108
5.2.8. Η ένταξη στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά.....	109
5.3. Παρουσίαση σημαντικών υποθέσεων.....	111
5.3.1. Υποστήριξη μαθήτριας με μαθησιακά προβλήματα και δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον.....	111
5.3.2. Κακοποίηση ανηλίκου στο οικογενειακό περιβάλλον.....	111
5.3.3. Σεξουαλική παρενόχληση μαθήτριας από εκπαιδευτικό.....	112
5.3.4. Εγγραφή παιδιών Ρομά σε δημοτικό σχολείο.....	113
5.3.5. Ένταξη παιδιού με αναπτυξιακή διαταραχή σε νηπιαγωγείο.....	113
5.3.6. Καταγγελίες σχετικά με το περιεχόμενο διαφημίσεων καταστήματος παιχνιδιών.....	114

§ 6. Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

§ 1. Εισαγωγή.....	115
§ 2. Προσόντα Διορισμού – Θητεία.....	116
§ 3. Αρμοδιότητες.....	116
§ 4. Καταγγελίες – Διενέργεια ερευνών – Αποτελέσματα.....	117
§ 5. Διαφορές και Ομοιότητες Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή και Συνηγόρου του Πολίτη.....	118
§ 6. Σχέση Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή και Συνηγόρου του Πολίτη.....	120
➤ ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	122
➤ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	125
1. Ν. 149/1914 Περί της εις απάντησιν υποχρεώσεως των δημοσίων αρχών επί των υποβαλλομένων αυταίς αναφορών.....	126
2. Ν.Δ. 796/1971 Περί της ασκήσεως του κατά το άρθρο 20 (=10 Συντ. 1975) Συντάγματος δικαιώματος του αναφέρεσθαι.....	127
3. Ν. 2690/1999 Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας.....	130
4. Το Ισχύον Σύνταγμα (1975/1986/2001).....	131
5. Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	132
6. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	134
➤ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	136
▪ Ν. 2477/1997 Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.....	
▪ Π.Δ. υπ' αριθ. 273/1999, Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη.....	
▪ Ο Ν. 3051/2002.....	
▪ Ο Ν. 3094/2003.....	
➤ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	155

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αναγκαιότητα ελέγχου της διοίκησης είναι προφανής.¹ Η εξάρτηση του σύγχρονου ανθρώπου από αποφάσεις της κρατικής εξουσίας γίνεται διαρκώς εντονότερη. Είναι γεγονός, ότι η διαχείριση της εξουσίας αυτής δεν είναι πάντοτε νόμιμη. Ο πολίτης βρίσκεται πολύ συχνά αντιμέτωπος με την κρατική παρανομία. Η παραβίαση της αρχής της νομιμότητας, (που πρέπει κατά κανόνα να διέπει την κρατική δραστηριότητα), είναι αρκετά συχνό φαινόμενο. Ο νομοθέτης δεν θα μπορούσε οπωσδήποτε να μείνει αδιάφορος απέναντι στο θεμελιακό αυτό πρόβλημα του Δημόσιου Δικαίου. Με τη θεσμοθέτηση του ελέγχου της διοίκησης δεν στόχευε όμως μόνο στην προστασία του πολίτη. Εξέφραζε και την παράλληλη προσπάθεια του κράτους να ορθολογικοποιήσει τους μηχανισμούς και τις δομές λειτουργίας του, αποκτώντας λειτουργική συνοχή και ενότητα (με την ιεραρχική οργάνωση της διοίκησης), για να μπορέσει σε τελευταία ανάλυση να εφαρμόσει το δίκαιο που αυτό το ίδιο έχει θεσπίσει.²

Το δικαίωμα του αναφέρεσθαι στις αρχές αποτελεί ιστορικά την πρώτη μορφή ελέγχου της κρατικής δραστηριότητας. Η μεγάλη ιστορική διαδρομή που έχει διανύσει, με τη ραγδαία μεταβολή των κοινωνικοπολιτικών σχέσεων, έχει αναμφίβολα επιδράσει στο αρχικό περιεχόμενο του δικαιώματος. Από μοναδική μορφή ελέγχου στην αρχή, το δικαίωμα της αναφοράς, όφειλε τελικά να συνυπάρξει ταυτόχρονα με τον κοινοβουλευτικό και τον δικαστικό έλεγχο και μετά τη διάκριση των εξουσιών στο σύγχρονο κράτος. Η εκτεταμένη και σήμερα άσκηση και χρήση των αναφορών από τους διοικούμενους για την ικανοποίηση αιτημάτων και δικαιωμάτων από τις διοικητικές αρχές δεν είναι τυχαία. Οι διατάξεις του άρθρου 10 Συντ. έχουν άμεση σχέση με τη γενικότερη λειτουργία του κράτους δικαίου και στοχεύουν κυρίως στην τήρηση της θεμελιώδους αρχής της νομιμότητας.³

¹ βλ. Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 568-9, Σπηλιωτόπουλου Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 1.

² βλ. Ρέμελη Κ., *Οι Άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1987, σελ. 14-15.

³ βλ. Ρέμελη Κ., *Οι Άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1987, σελ. 17.

Το δικαίωμα της αναφοράς είναι ένα κλασικό ατομικό δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται ανελλιπώς σε όλα τα σύγχρονα ελληνικά Συντάγματα, από τα πρώτα επαναστατικά συντάγματα έως και το Σύνταγμα του 1975/86.⁴ Αλλά και στα περισσότερα ξένα κράτη η δυνατότητα υποβολής αναφορών προστατεύεται με ρητές συνταγματικές διατάξεις, ακολουθώντας και εκεί μία μακρόχρονη συνταγματική παράδοση.

Το δικαίωμα της αναφοράς επιτελεί μία σειρά από σημαντικές λειτουργίες. Το δικαίωμα του διοικούμενου όπως αναφέρεται εγγράφως στις διοικητικές αρχές και στο Κοινοβούλιο, δίνει σε αυτόν τη δυνατότητα να συμμετάσχει στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης και να υπερασπισθεί τα δικαιώματα και έννομα συμφέροντά του, οδηγεί στην ενίσχυση των σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ Κράτους και πολίτη και αποτελεί ένα από τα βασικά μέσα ελέγχου της διοικητικής δράσης, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην ενίσχυση της αρχής της νομιμότητας και της διαφάνειας της δημόσιας διοίκησης. Η σημασία του δικαιώματος της αναφοράς γίνεται ακόμα πιο εναργής, αν αναλογισθεί κανείς ότι αποτελεί το συνταγματικό υπόβαθρο της άτυπης διοικητικής προσφυγής, ενός από τους θεμελιώδεις θεσμούς του διοικητικού δικαίου, ενώ η κοινοβουλευτική αναφορά αποτελεί μία σημαντική πηγή πληροφόρησης για το Κοινοβούλιο και συμβάλλει κατ' αυτόν τον τρόπο στην αποτελεσματική άσκηση του κοινοβουλευτικού ελέγχου.⁵

Σύμφωνα με τον κ. Σπ. Βλαχόπουλο, «η δυνατότητα υπεράσπισης των ατομικών και συλλογικών συμφερόντων των διοικουμένων και η συμμετοχή τους στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης, η ενίσχυση των σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στη διοίκηση και το διοικούμενο, η διαφάνεια και ο έλεγχος της νομιμότητας της διοικητικής δράσης και η ενίσχυση του κοινοβουλευτικού ελέγχου μέσω της κοινοβουλευτικής αναφοράς, αποτελούν λειτουργίες, οι οποίες δεν μπορούν να διασφαλισθούν πλήρως χωρίς τη συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της αναφοράς».⁶

⁴ Για την ιστορική διαδρομή του δικαιώματος της αναφοράς στα διάφορα ελληνικά συντάγματα βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο Συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 51. Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Τόμος Β', 2005, σελ. 1367. Δερβιτσιώτη Α., *Κοινοβουλευτική Αναφορά του Άρθρου 69 του Συντάγματος 1975/86*, σελ. 46.

⁵ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 3-4. Δερβιτσιώτη Α., *Κοινοβουλευτική Αναφορά του Άρθρου 69 του Συντάγματος 1975/86*, σελ. 109.

⁶ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 11-12.

§ 1. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

1. Το δικαίωμα αναφοράς στις Αρχές (άρθρο 10 του Συντ.)

Η άσκηση του δικαιώματος αναφοράς στις διοικητικές Αρχές κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 του Συντάγματος ενώ η άσκηση του δικαιώματος αναφοράς στη Βουλή προβλέπεται από το άρθρο 69 αυτού. Έτσι, το άρθρο 10 κατοχυρώνει το δικαίωμα της αναφοράς ως εξής: «1. Έκαστος ή πολλοί ομού έχουν το δικαίωμα, τηρούντες τους νόμους του Κράτους, όπως αναφέρονται εγγράφως προς τας αρχάς, υποχρεουμένας εις ταχείαν ενέργειαν επί τη βάσει των κειμένων διατάξεων και εις έγγραφον ητιολογημένην απάντησιν προς τον αναφερόμενον, κατά τις διατάξεις του νόμου. 2. Μόνον μετά την κοινοποίησιν της τελικής αποφάσεως της αρχής, προς την οποίαν απευθύνεται η αναφορά και κατόπιν αδείας ταύτης, επιτρέπεται η δίωξις του υποβαλόντος την αναφοράν δια τυχόν εν αυτή υπάρχουσας παραβάσεις. 3. Αίτησις πληροφοριών υποχρεοί την αρμοδίαν αρχήν εις απάντησιν, εφ' όσον τούτο προβλέπεται υπό του νόμου».¹

Κατά την τελευταία αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, επαναλήφθηκαν οι δύο πρώτες παράγραφοι του άρθρου 10, ενώ η νέα παράγραφος 3 έχει ως εξής: «Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και εννόμως συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει». Έτσι, στα πλαίσια της ενδυνάμωσης των δικαιωμάτων που αφορούν τη σχέση

¹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 25, βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 67-8.

του πολίτη με τον διοικητικό μηχανισμό του Κράτους θεσμοθετηθήκαν διάφορες υποχρεώσεις της διοίκησης για την καλύτερη λειτουργία της.

Η δημόσια διοίκηση έχει πλέον την υποχρέωση να απαντά σε εύλογο χρόνο σε κάθε αίτημα για παροχή πληροφοριών ή για χορήγηση αντιγράφων δικαιολογητικών και βεβαιώσεων. Το νέο στοιχείο είναι η συνταγματική θεμελίωση της υποχρέωσης για «χρηματική ικανοποίηση» του πολίτη εάν παραβιαστεί η υποχρέωση αυτή, η οποία είναι ανεξάρτητη από άλλες κυρώσεις και έννομες συνέπειες οι οποίες υπάρχουν. Σύμφωνα με το άρθρο 5Α παρ. 1 εδ. β': «Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων».²

2. Το δικαίωμα αναφοράς στη Βουλή

Η διάταξη του άρθρου 69 του ισχύοντος Συντάγματος η οποία κατοχυρώνει την άσκηση αναφοράς προς τη Βουλή έχει ως εξής: «Ουδείς εμφανίζεται αυτόκλητος ενώπιον της Βουλής δια να αναφέρει τι προφορικός ή εγγράφως. Αι αναφοραί παρουσιάζονται δια τινος βουλευτού ή παραδίδονται εις τον Πρόεδρον. Η Βουλή έχει δικαίωμα ν' αποστέλλη τας απευθυνομένας προς αυτήν αναφοράς εις τους Υπουργούς και Υφυπουργούς, οι οποίοι υποχρεούνται να δίνουν διευκρινίσεις, οσάκις ζητηθούν». Το εννοιολογικό περιεχόμενο της αναφοράς, η οποία υποβάλλεται στη Βουλή, οριοθετείται στο άρθρο 125 παρ. 1 του κανονισμού της Βουλής που ορίζει ότι «καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα να απευθύνουν στη Βουλή γραπτές αναφορές που περιέχουν αιτήματα ή παράπονα. Οι αναφορές παρουσιάζονται από βουλευτή ή παραδίδονται στον Πρόεδρο». Έτσι, το παραπάνω άρθρο του Κανονισμού της Βουλής οριοθετεί επαρκώς την κοινοβουλευτική αναφορά και ορίζει, ότι αυτή περιέχει παράπονο ή αίτημα.³

Πρέπει να επισημάνουμε ότι η άσκηση αναφοράς στη Βουλή αποτελεί μια ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος της αναφοράς.⁴ Επομένως, ως βασική διάταξη προκειμένου να προσδιοριστεί η έννοια της αναφοράς παραμένει το άρθρο 10 του

² βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο Συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 66-70.

³ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 120, βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 71. Δερβιτσιώτη Α., *Κοινοβουλευτική Αναφορά του Άρθρου 69 του Συντάγματος 1975/86*, σελ. 117.

⁴ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 117, Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 72. Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Τόμος Β', 2005, σελ. 1371.

Συντάγματος, ενώ το άρθρο 69 προβλέπει κυρίως τον τρόπο υποβολής της αναφοράς προς τη Βουλή. Με την άσκηση της κοινοβουλευτικής αναφοράς επιδιώκεται, όπως εξάλλου και στην αναφορά που υποβάλλεται στις διοικητικές Αρχές, *η ικανοποίηση ατομικού ή γενικού συμφέροντος*.⁵ Η κοινοβουλευτική αναφορά δεν αποσκοπεί μόνο στην προάσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των πολιτών αλλά και στην ενημέρωση της Βουλής και έτσι στην υποβοήθηση του κοινοβουλευτικού ελέγχου.

Οι κοινοβουλευτικές αναφορές ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που τις υποβάλλουν διακρίνονται σε *ατομικές* και *συλλογικές*. Εξάλλου, ανάλογα με την επιδίωξη του αναφερόμενου, η κοινοβουλευτική αναφορά του άρθρου 69 του Συντάγματος ενδέχεται να περιλαμβάνει έκφραση ευχής ή σύστασης προκειμένου να ληφθούν νομοθετικά ή διοικητικά μέτρα καθώς και να προτρέπει σε αποχή από ορισμένη ενέργεια.⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 69 του Συντάγματος *«αναφορές στη Βουλή δεν υποβάλλονται με αυτοπρόσωπη εμφάνιση αλλά παρουσιάζονται μέσω ενός βουλευτή ή παραδίδονται στον Πρόεδρο της Βουλής»*. Η ίδια διάταξη δεν προβλέπει ρητά υποχρέωση της Βουλής να απαντήσει στον ενδιαφερόμενο. Προβλέπει όμως το δικαίωμα της Βουλής να αποστέλλει τις υποβαλλόμενες σ' αυτήν αναφορές στους υπουργούς και υφυπουργούς και την υποχρέωση αυτών να δίνουν τις ζητούμενες διευκρινίσεις. Οι αναφορές πρέπει να περιέχουν το ονοματεπώνυμο, την ιδιότητα και την διεύθυνση εκείνων που τις υπογράφουν. Αν εκπληρούν τις προϋποθέσεις αυτές, καταχωρίζονται σε ειδικό βιβλίο κατά τη σειρά κατάθεσής τους, διαφορετικά αρχειοθετούνται. Οι βουλευτές που επιθυμούν να υιοθετήσουν αναφορά, την προσυπογράφουν κατά την κατάθεσή της ή το δηλώνουν κατά την ανακοίνωσή τους στη Βουλή. Ο Υπουργός στον οποίο διαβιβάζεται η αναφορά, οφείλει μέσα σε είκοσι πέντε ημέρες από την κατάθεσή της, ν' απαντήσει στη Βουλή με ταυτόχρονη κοινοποίηση στους βουλευτές που την είχαν υιοθετήσει και σ' αυτόν που την υπέβαλε. Αν ο Υπουργός δεν απαντήσει εμπρόθεσμα σε αναφορά που υιοθετήθηκε από βουλευτές, ο πρόεδρος της Βουλής την εγγράφει στην ημερήσια διάταξη για συζήτηση.⁷

⁵ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 70.

⁶ βλ. Σγουρίτσα Χ., *Η οργάνωση της Κυβερνήσεως και η κοινοβουλευτική ευθύνη των Υπουργών*, 1931, σελ. 130.

⁷ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 70-73.

2.1. Ο θεσμός της λαϊκής πρωτοβουλίας

Η κοινοβουλευτική αναφορά, ιδίως όταν υποβάλλεται από κοινωνικές ομάδες ή από μεγάλο αριθμό πολιτών που ζητούν τη λήψη συγκεκριμένου μέτρου ή τη θέσπιση νόμου με ορισμένο περιεχόμενο, δεν έχει σχέση με δημοψηφισματικές εκδηλώσεις ή με το θεσμό της λαϊκής πρωτοβουλίας.⁸ Ειδικότερα, ο θεσμός της λαϊκής πρωτοβουλίας δεν πρέπει να συγχέεται με το δικαίωμα αναφοράς που συνίσταται στην υποβολή μιας αίτησης προς το Κοινοβούλιο από έναν ή περισσότερους πολίτες, η οποία διαβιβάζεται στον αρμόδιο υπουργό χωρίς να δημιουργείται υποχρέωση στο Κοινοβούλιο να τη συζητήσει. Η αναφορά μπορεί να έχει νομοθετικό περιεχόμενο όταν με αυτή προτείνεται η θέσπιση ή η τροποποίηση ενός νόμου οπότε και αποτελεί μέσο ημιαντιπροσωπευτικού συστήματος είτε να πρόκειται απλά για αναφορά – καταγγελία. Ο θεσμός της λαϊκής πρωτοβουλίας διαφοροποιείται πάντως από το απλό δικαίωμα αναφοράς σε τέσσερα σημεία:

1. Υπογράφεται από ένα ορισμένο εκ των προτέρων ελάχιστο αριθμό πολιτών που απολαμβάνουν τα πολιτικά τους δικαιώματα, σε αντίθεση με την αναφορά που μπορεί να προέρχεται και από άτομο που δεν είναι εκλογέας (ανήλικος, αλλοδαπός).

2. Απευθύνεται άμεσα στο λαό που θεωρείται «*ως η κυρίαρχη αρχή*» σε αντίθεση με την αναφορά που αποτελεί μια αίτηση που απευθύνεται σε μια οποιαδήποτε αρμόδια Αρχή.

3. Το κοινοβούλιο ή η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να την υποβάλλει στο εκλογικό σώμα (λαό με στενή έννοια) παρά τη συνήθη διαφωνία της με αυτή, διαφωνία που εκφράζεται με την ενδεχόμενη υποβολή αντισχεδίου, άσκηση κριτικής ή και εξάντληση των χρονικών μέσα στα οποία υποχρεούται να την υποβάλλει στην κρίση του εκλογικού σώματος. Αντίθετα δεν υπάρχει τέτοια υποχρέωση σε περίπτωση υποβολής αναφοράς.

4. Η πρωτοβουλία έχει συγκεκριμένο σκοπό και στόχο με συνέπεια να παρεμβάλλει στο «πολιτικό παιχνίδι» απλούς πολίτες μη επαγγελματίες της πολιτικής που δεν ανήκουν σε συγκεκριμένη ομάδα πίεσης αλλά, είτε αντιδρούν σε ορισμένη ρύθμιση, είτε προτείνουν μια νέα ρύθμιση για ένα πρόβλημα που απασχολεί γενικότερα. Αντίθετα, η αναφορά αποτελεί μια γενικής φύσης πρόταση ή καταγγελία, ο χειρισμός της οποίας επαφίεται στην καλή θέληση της αρχής στην οποία απευθύνεται.⁹

⁸ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 73.

⁹ βλ. Νικολόπουλου Η., *Ο θεσμός της Λαϊκής Νομοθετικής & Συνταγματικής Πρωτοβουλίας*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1997, σελ. 44-5.

3. Η έννοια και τα είδη της αναφοράς

3.1. Η έννοια της αναφοράς

Αναφορά κατά το άρθρο 10 του Συντάγματος είναι «κάθε γραπτή αίτηση προς τις διοικητικές Αρχές προκειμένου να προβούν σε ορισμένη ενέργεια ή παράλειψη».¹⁰ Το Ν.Δ. 796/1971 στο άρθρο 2 θεωρεί ως αναφορά «έγγραφοι διαλαμβάνον αιτιάσεις κατά ενεργείας ή παραλείψεως Αρχής τινος ή οργάνου αυτής πλην των αφορωσών εις κυβερνητικές πράξεις και περιέχον αμέσως ή εμμέσως αίτησιν περί επανορθώσεως ή αποτροπής ηθικής ή υλικής βλάβης».¹¹ Αντίθετα προς τον ορισμό που δίνει το παραπάνω Ν.Δ. η αναφορά δεν χρειάζεται να περιέχει «αιτιάσεις», μομφές δηλαδή ή παράπονα για τη συμπεριφορά της Αρχής, αν και αυτό είναι η συνηθέστερη περίπτωση υποβολής της, πρέπει όμως να ζητά από την Αρχή ορισμένη ενέργεια ή παράλειψη, διαφορετικά δεν πρόκειται για αναφορά.¹²

Δεν θεωρείται ως αναφορά έγγραφο το οποίο ενώ πληρεί τις προϋποθέσεις του άρθρου 10 του Συντάγματος και του Ν.Δ. 796/1971, έχει περιεχόμενο υβριστικό ή δυσφημιστικό ή συκοφαντικό Αρχής ή υπαλλήλου.¹³ «Πράγματι, θα ήταν ορθότερο οι αιτήσεις με υβριστικό, δυσφημιστικό ή ακόμη και συκοφαντικό περιεχόμενο όταν πληρούν τις προβλεπόμενες από το Σύνταγμα και το Ν.Δ. 796/1971 προϋποθέσεις, να θεωρούνται αναφορές και μετά την απάντηση της Αρχής στον αναφερόμενο (άρθρο 10 παρ. 2 Συντ. και 6 παρ. 1 και 2 του Ν.Δ. 796/1971) να διώκεται αυτός για τα αδικήματα που διαπράττει με την υποβολή της αναφοράς».¹⁴

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 και 3 του Ν.Δ. 796/1971 δεν θεωρείται αναφορά: «1) το έγγραφο που περιέχει αιτιάσεις που αφορούν «κυβερνητικές πράξεις».¹⁵ 2) η αίτηση παροχής απλώς πληροφοριών όταν δεν συνδέεται με την άσκηση του δικαιώματος γνώσεως των

¹⁰ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 123-4. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 102. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 64,

¹¹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 26, Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 102.

¹² Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Τόμος Β', 2005, σελ. 1373.

¹³ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 40,60. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 103.

¹⁴ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 102-103.

¹⁵ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 51, Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 104.

διοικητικών στοιχείων.¹⁶ 3) ενδικοφανής προσφυγή προβλεπόμενη από το νόμο· 4) ένδικο μέσο ή διαδικαστική πράξη ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου».¹⁷ Τέλος πρέπει να τονιστεί, ότι δεν περιλαμβάνονται στην έννοια της αναφοράς έγγραφα, τα οποία περιέχουν υπομνήσεις, ανακοινώσεις, συστάσεις όπως επίσης και έγγραφα τα οποία περιλαμβάνουν εκφράσεις γνώμης ή φρονημάτων.¹⁸

Η νομολογία δέχεται ότι (πέρα από τον έγγραφο τύπο) τρία είναι τα στοιχεία εκείνα, τα οποία θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά προκειμένου να γίνει δεκτή η ύπαρξη αναφοράς: η διατύπωση αιτιάσεων κατά πράξεων ή παραλείψεων διοικητικής αρχής ή διοικητικού οργάνου, η υποβολή αιτήματος για επανόρθωση ή αποτροπή ηθικής ή υλικής βλάβης του αναφέροντος και, τέλος, η άσκηση της αναφοράς ενώπιον της αρμόδιας διοικητικής αρχής. Εάν εκλείπει έστω και ένα από τα στοιχεία αυτά, τότε, σύμφωνα με τη νομολογία, δεν υφίσταται αναφορά, με περαιτέρω συνέπεια να είναι καθ' όλα δυνατή η πειθαρχική ή ποινική δίωξη του αναφέροντος χωρίς την τήρηση των διατυπώσεων της διάταξης του άρθρου 10 παρ. 2 Συντ.¹⁹

3.2. Τα είδη της αναφοράς

Το ισχύον Σύνταγμα στα άρθρα 10 και 69 προβαίνει στην διάκριση των αναφορών σε κοινοβουλευτικές αναφορές που υποβάλλονται στη Βουλή και σε αναφορές που υποβάλλονται στις Διοικητικές Αρχές. Εξάλλου η διάταξη του άρθρου 10 του Συντάγματος θέτει ως κριτήριο διάκρισης των αναφορών τον αριθμό των αναφερομένων και έτσι προβλέπονται δύο είδη αναφορών, ατομικές και συλλογικές.

Η σημαντικότερη όμως θεωρητική διάκριση του δικαιώματος γίνεται με κριτήριο το συμφέρον, του οποίου η ικανοποίηση επιδιώκεται με τις υποβαλλόμενες αναφορές. Έτσι, το δικαίωμα της αναφοράς εμφανίζει δύο βασικές λειτουργίες από τις οποίες η πρώτη αποβλέπει στην προστασία αποκλειστικά ιδιωτικών συμφερόντων, ενώ η δεύτερη στην ικανοποίηση του

¹⁶ βλ. Τάχου Α., *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Έβδομη έκδοση, 2003, σελ. 792-3. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 26, Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 104.

¹⁷ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 63, Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 104.

¹⁸ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 45, Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 104.

¹⁹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 26-7.

γενικού συμφέροντος.²⁰ Στη δεύτερη μορφή λειτουργίας της αναφοράς, ορισμένοι συγγραφείς θεωρούν ότι είναι ένα πολιτικό δικαίωμα, με την αιτιολογία ότι επιτρέπει στον πολίτη ή σε κοινωνικές ομάδες να επηρεάζουν την πολιτική εξουσία στη λήψη των αποφάσεών της. Είναι αμφίβολο όμως αν με τον όρο πολιτική αναφορά είναι δυνατόν να αποδοθούν οι πολλές εκφάνσεις του δημοσίου συμφέροντος. Εξάλλου, είναι εξαιρετικά δύσκολο σε πολλές περιπτώσεις να γίνει η διάκριση των αναφορών με κριτήριο το ατομικό ή γενικό συμφέρον. Συχνά συνυπάρχει το ατομικό και το γενικό συμφέρον, ιδιαίτερα όταν οι αναφορές που υποβάλλονται για τη διαφύλαξη του ατομικού συμφέροντος δίνουν την ευκαιρία στην Αρχή επανεξετάζοντας το θέμα να προβεί σε γενικότερη ρύθμιση. Αλλά και η έννοια του δημοσίου συμφέροντος δεν μπορεί να καθοριστεί εκ των προτέρων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην περιλαμβάνει αοριστολογίες, σφάλματα και μονομέρειες.²¹

4. Το περιεχόμενο του δικαιώματος της αναφοράς

Το δικαίωμα της αναφοράς όπως κατοχυρώνεται από το άρθρο 10 του ισχύοντος Συντάγματος και το Ν.Δ. 796/1971 έχει διπλό περιεχόμενο. *Πρώτον την άτυπη πρόσβαση στην Αρχή, χωρίς δυσμενείς συνέπειες για τον ενδιαφερόμενο.* Πράγματι, η δίωξη του αναφερόμενου για αξιόποινη πράξη που ενδεχομένως διέπραξε με την αναφορά, επιτρέπεται μόνο μετά την τελική απόφαση της Αρχής και μετά από άδεια αυτής. *Δεύτερον την αξίωση ταχείας ενέργειας και αιτιολογημένης απάντησης της Αρχής.* Επιπλέον το άρθρο 10 ορίζει ότι οι αναφερόμενοι ασκούν το δικαίωμά τους «*τηρούντες τους νόμους του κράτους*». Το άρθρο 10 εγγυάται την πρόσβαση του ατόμου στις διοικητικές Αρχές. Η άσκηση του δικαιώματος της αναφοράς είναι ιδιαίτερα σημαντική στις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται ή είναι πλέον απαράδεκτες οι τυπικές προσφυγές.²²

Το άρθρο 10 προβλέπει ως προϋπόθεση για την παραδεκτή άσκηση της αναφοράς τον *έγγραφο τύπο*.²³ Η προφορική αναφορά δεν προστατεύεται, επομένως, από το άρθρο 10 του Συντάγματος. Πράγματι, η προφορική άσκηση της αναφοράς θα δημιουργούσε πολλά

²⁰ βλ. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 65., Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 104-105.

²¹ βλ. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 66-68, Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 104-105.

²² Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Τόμος Β', 2005, σελ. 1370, 1375. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 99-100.

²³ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 51, βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 99.

προβλήματα αφού είναι «δυσαπόδεικτος» και «δυνατόν να δημιουργήσει θέματα». Πάντως η αναφορά δεν επιτρέπεται να ασκηθεί μετά την παρέλευση μακρού χρονικού διαστήματος ώστε να προφυλαχθεί η πραγματική κατάσταση που ήδη δημιουργήθηκε, και μπορεί, ν' ασκηθεί «άπαξ».²⁴

Ο αναφέρων θα πρέπει να αναγράψει στο έγγραφο το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνσή του. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν απαραίτητες τυπικές προϋποθέσεις για την παραδεκτή υποβολή της αναφοράς. Το ίδιο θα πρέπει να γίνει δεκτό και για την υπογραφή του ενδιαφέροντος, αφού μόνο έτσι διασφαλίζεται ότι ο αναφέρων υιοθετεί πραγματικά το περιεχόμενο του εγγράφου.²⁵

Η αναφορά μπορεί να στρέφεται μόνο κατά ατομικής διοικητικής πράξης και όχι κατά κανονιστικής, διότι η τελευταία συνιστά ουσιαστικό νόμο.²⁶

5. Οι φορείς και οι αποδέκτες του δικαιώματος της αναφοράς

5.1. Οι φορείς του δικαιώματος

Το άρθρο 10 παρ. 1 του 1 του ισχύοντος Συντάγματος (όπως και τα αντίστοιχα άρθρα των προΐσχυσάντων Συνταγμάτων μας) κατοχύρωναν το δικαίωμα της αναφοράς υπέρ όλων των ανθρώπων και όχι μόνο υπέρ των Ελλήνων πολιτών. Έτσι, κατά το άρθρο 10 παρ. 1 του Συντάγματος το δικαίωμα αναφοράς έχουν «έκαστος ή πολλοί ομού». Σύμφωνα με τη διατύπωση της διάταξης το δικαίωμα της αναφοράς δεν περιορίζεται στους Έλληνες πολίτες αλλά μπορεί να το ασκήσει «έκαστος», επομένως και οι αλλοδαποί και οι ανιθαγενείς και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν η αναφορά αφορά το ιδιωτικό συμφέρον του αναφερόμενου ή το γενικό συμφέρον ή αν έχει πολιτικό ή μη περιεχόμενο.²⁷ Επίσης, η διάταξη του άρθρου 10 παρ. 1 Συντ. κατοχυρώνει και τη δυνατότητα υποβολής ομαδικών αναφορών «ή πολλοί ομού».²⁸

Το Σύνταγμα θεωρεί τα φυσικά πρόσωπα καταρχήν ως ικανά να είναι υποκείμενα θεμελιωδών δικαιωμάτων, χωρίς να απαιτεί τη συμπλήρωση μιας ορισμένης ηλικίας. Έτσι, η ικανότητα των φυσικών προσώπων να είναι υποκείμενα θεμελιωδών δικαιωμάτων συμπίπτει

²⁴ Βλ. Απόφαση 1266/1956 του Σ.τ.Ε.

²⁵ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 72.

²⁶ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 99-100.

²⁷ Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Τόμος Β', 2005, σελ. 1377-8. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 76, βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 94.

²⁸ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 77-8.

καταρχήν με την ικανότητα του δικαίου (άρθρο 34 Α.Κ.). Επομένως, υποκείμενα του δικαιώματος της αναφοράς είναι όλοι οι Έλληνες, τόσο οι ενήλικοι όσο και οι ανήλικοι.²⁹ Θα πρέπει όμως να προκύπτει από το έγγραφο της αναφοράς ότι ο ανήλικος έχει συνείδηση των γραφόμενων σε αυτήν.³⁰

Το δικαίωμα της αναφοράς δεν κατοχυρώνεται μόνο για τα **φυσικά πρόσωπα** αλλά και για τα **νομικά πρόσωπα** ιδιωτικού δικαίου.³¹ Το Ν.Δ. 796/1971 κατοχυρώνει ρητά το δικαίωμα της αναφοράς για όλα τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα ορίζοντας στο άρθρο 1 ότι: «Τον κατά το άρθρον 20 (10 Συντ. 1975) του Συντάγματος δικαίωματος του αναφέρεσθαι προς τας αρχάς απολαμβάνουν, ανεξαρτήτως ιθαγενείας, πάντα τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα». Αλλά και το άρθρο 2 του Ν. 149/1914 πρόβλεπε την υποβολή αναφορών «παρ' ιδιώτου ή νομικού προσώπου».

5.2. Οι αποδέκτες του δικαιώματος της αναφοράς

Το άρθρο 10 κατοχυρώνει το δικαίωμα της αναφοράς γενικά «προς τας αρχάς». Όμως το δικαίωμα αναφοράς του άρθρου 10 του Συντάγματος αφορά μόνο τις διοικητικές Αρχές. Δεν πρέπει όμως να αποκλεισθούν και οι δικαστικές Αρχές όταν η αναφορά στρέφεται κατά ενέργειας ή παράλειψής τους διοικητικής φύσης, ούτε οι υπηρεσίες της Βουλής όταν ασκούν διοικητική λειτουργία. Επομένως, στις παραπάνω περιπτώσεις οι αναφορές προς αυτές καλύπτονται από το άρθρο 10 Συντ..³²

Το δικαίωμα της αναφοράς από τη φύση του απευθύνεται προς τις δημόσιες Αρχές και δεν αναπτύσσει τριτενέργεια.³³

Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι ο όρος «διοικητικές αρχές» (ενώπιον των οποίων μπορεί να ασκηθεί παραδεκτώς η αναφορά) καταλαμβάνει μόνο τις διοικητικές αρχές του δημόσιου νομικού προσώπου του κράτους και των νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου. Σύμφωνα με τον κ. Σπ. Βλαχόπουλο «το δικαίωμα της αναφοράς ισχύει και για τα αιτήματα που υποβάλλονται ενώπιον νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα, εφόσον αυτά λειτουργούν στη συγκεκριμένη περίπτωση ως φορείς άσκησης δημόσιας

²⁹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 94.

³⁰ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 85.

³¹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 77. . Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 94.

³² Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Τόμος Β', 2005, σελ. 1378.

³³ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 98.

εξουσίας. Με άλλα λόγια, ο όρος διοικητικές αρχές στη διάταξη του άρθρου 10 Σ θα πρέπει να εκληφθεί υπό τη λειτουργική και όχι την οργανική του έννοια. Αντίθετα, όπου το νομικό πρόσωπο του δημόσιου τομέα λειτουργεί επί τη βάσει καθαρά ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων και χωρίς να ασκεί δημόσια εξουσία (π.χ. τράπεζα του ευρύτερου δημόσιου τομέα κατά τις συναλλαγές της με τους πελάτες της), δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 10 Συντ. Η εν λόγω συνταγματική διάταξη - όπως και όλες οι συνταγματικές διατάξεις που κατοχυρώνουν ατομικά δικαιώματα - αποσκοπεί στην προστασία του πολίτη απέναντι στη δημόσια εξουσία (ανεξάρτητα από τη νομική μορφή με την οποία αυτή εμφανίζεται) και όχι απέναντι στην επιχειρηματική δραστηριότητα του κράτους».³⁴

6. Η νομική φύση του δικαιώματος της αναφοράς

Το δικαίωμα της αναφοράς είναι παλιό παραδοσιακό ατομικό δικαίωμα το οποίο περιλήφθηκε στις Διακηρύξεις των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και στα Συντάγματα της Γαλλικής Επανάστασης και ιδιαίτερα στη Διακήρυξη του 1789 και το Σύνταγμα του 1791, το προοίμιο του οποίου αποτέλεσε η Διακήρυξη αυτή. Από τα δύο αυτά επαναστατικά συνταγματικά κείμενα διαμορφώθηκε ο λεγόμενος «κλασικός κατάλογος» των ατομικών δικαιωμάτων μεταξύ των οποίων περιλήφθηκε το δικαίωμα της υποβολής αναφοράς στις Αρχές.³⁵

Η αναφορά εντάσσεται στα δικαιώματα, αντικείμενο των οποίων είναι ορισμένες παροχές, γιατί το δικαίωμα αυτό θεμελιώνει το καθήκον της αρμόδιας Αρχής να δεχτεί την αναφορά και ν' απαντήσει στον αναφερόμενο. Η συνταγματική διάταξη (άρθρο 10) κατοχυρώνει για τον ενδιαφερόμενο την άτυπη πρόσβαση στην Αρχή χωρίς δυσμενείς συνέπειες γι' αυτόν και την αξίωση ταχείας ενέργειας και αιτιολογημένης απάντησης της Αρχής. Σύμφωνα με την κ. Ε. Μπέσιλα «το δικαίωμα της αναφοράς ανήκει στο *status positivus* και όχι στο *status negativus* ή στο *status activus*. Στο *status positivus* εντάσσονται τα δικαιώματα με θετικό περιεχόμενο τα οποία θεμελιώνουν αξίωση θετικής ενέργειας ή παροχής ορισμένων υπηρεσιών απ' την πλευρά της πολιτείας».³⁶ Την ίδια άποψη συμμερίζεται και ο κ. Σπ. Βλαχόπουλος, σύμφωνα με τον οποίο «το δικαίωμα της αναφοράς θα πρέπει να θεωρηθεί ότι ανήκει στο *status positivus*, αφού οι διοικητικές αρχές υποχρεούνται σε θετική ενέργεια, και πιο συγκεκριμένα σε απάντηση επί της αναφοράς (αλλά και σε παροχή πληροφοριών και σε

³⁴ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 66-70.

³⁵ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 91.

³⁶ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 91-92.

παροχή δυνατότητας γνώσης των διοικητικών εγγράφων, εφόσον υφίσταται σχετική νομοθετική ρύθμιση). Το δικαίωμα της αναφοράς εμφανίζει βέβαια και αρνητικό περιεχόμενο, αφού η διοίκηση υποχρεούται να αποφύγει οποιαδήποτε ενέργεια, που θα παρεμπόδιζε αμέσως ή εμμέσως την υποβολή αναφορών εκ μέρους των διοικουμένων. Το γεγονός, όμως, αυτό δεν είναι ικανό να εντάξει το δικαίωμα της αναφοράς στο *status negativus*: όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα που υποχρεώνουν την κρατική εξουσία σε συγκεκριμένη παροχή ή ενέργεια εμφανίζουν και έναν αρνητικό χαρακτήρα - υπό την ανωτέρω εκτεθείσα έννοια - χωρίς το δεδομένο αυτό να αλλοιώνει τη φύση τους ως δικαιώματα στο *status positivus*».³⁷

Το άρθρο 10 κατοχυρώνει απέναντι στη διοίκηση δικαίωμα αντίστοιχο με αυτό της δικαστικής προστασίας που προβλέπει το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Ο αναφερόμενος δεν έχει δηλαδή αξίωση για ορισμένη απόφαση ή ενέργεια της διοίκησης, αλλά δικαιούται να κινήσει τη διοικητική διαδικασία και να απαιτήσει μια απάντηση. Το δικαίωμα αναφοράς δεν είναι ουσιαστικό αλλά *διαδικαστικό*. Με άλλα λόγια δεν αποτελεί αυτοτελές δικαίωμα, αλλά δικαίωμα για προστασία άλλου δικαιώματος.³⁸

Το δικαίωμα της αναφοράς το έχουν εντάξει και στην κατηγορία των «*δικονομικών θεμελιωδών δικαιωμάτων*». Τα δικονομικά θεμελιώδη δικαιώματα φαίνονται να είναι όμοια με τα ατομικά δικαιώματα, αφού φαίνονται να προστατεύουν την ελευθερία για μια πράξη (ή παράλειψη): το δικαίωμα της άσκησης ενός ένδικου βοηθήματος.³⁹

Σύμφωνα με τον κ. Σπ. Βλαχόπουλο «το δικαίωμα της αναφοράς δεν αποτελεί πολιτικό δικαίωμα, διότι λείπει το στοιχείο της δεσμευτικότητας που αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των πολιτικών δικαιωμάτων. Η υποβολή αναφοράς αποτελεί μία μορφή συμμετοχής του διοικουμένου στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης, η τελική όμως απόφαση εναπόκειται στην κρίση των αρμοδίων κρατικών οργάνων».⁴⁰

7. Οι περιορισμοί του δικαιώματος της αναφοράς

Ο αναφερόμενος κατά την άσκηση του δικαιώματος της αναφοράς πρέπει να «*τηρεί τους νόμους του Κράτους*» (άρθρο 10 παρ. 1 Συντ.). Σε αντίθετη περίπτωση θα διωχθεί «*δια τυχόν εν αυτή υπαρχούσας παραβάσεις*» (άρθρο 10 παρ. 2 Συντ.). Η αναφορά όμως πρώτα εξετάζεται και λαμβάνεται απόφαση από την Αρχή ως προς το αίτημα που περιέχει και έπειτα

³⁷ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 16-18.

³⁸ Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Τόμος Β', 2005, σελ. 1370.

³⁹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 91-93.

⁴⁰ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 20.

ασκείται ενδεχομένως δίωξη για τις παραβάσεις που τυχόν υπάρχουν σ' αυτήν. Το Σύνταγμα μάλιστα προβλέπει ότι και τότε δεν μπορεί να γίνει δίωξη χωρίς προηγούμενη άδεια της Αρχής (άρθρο 10 παρ. 2 Συντ.).

Το δικαίωμα αναφοράς περιορίζεται από τρεις «επιφυλάξεις νόμου» που περιλαμβάνονται στο άρθρο 10 παρ. 1 του Συντάγματος και ορίζει ότι:

α. Ο αναφερόμενος υποχρεούται να τηρεί «τους νόμους του κράτους».

β. Η αρχή υποχρεούται σε ταχεία ενέργεια «επί τη βάσει των κειμένων διατάξεων».

γ. Η αρχή υποχρεούται επίσης σε έγγραφη αιτιολογημένη απάντηση προς τον αναφερόμενο «κατά τας διατάξεις του νόμου».⁴¹

Ως προς τα πρόσωπα που τελούν σε ειδική εξουσιαστική σχέση όπως οι κρατούμενοι και ιδιαίτερα ως προς τους δημοσίους υπαλλήλους και τους στρατιωτικούς, η άσκηση του δικαιώματος της αναφοράς μπορεί να πραγματοποιηθεί με ορισμένους περιορισμούς που προκύπτουν από τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 3 του ισχύοντος Συντάγματος. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή «*απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ πολιτικών κομμάτων των δικαστικών λειτουργών, των στρατιωτικών εν γένει και των οργάνων των σωμάτων ασφαλείας και δημοσίων υπαλλήλων, ως και η ενεργός υπέρ κόμματος δράσις των υπαλλήλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των δημοσίων επιχειρήσεων, ως και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως*». Επομένως, απαγορεύεται απολύτως από τα πρόσωπα αυτά υποβολή αναφοράς που το περιεχόμενό της αποτελεί εκδήλωση υπέρ πολιτικών κομμάτων, γιατί ενδεχομένως μπορεί να θεωρηθεί κατά τη συνταγματική διάταξη ως «*ενεργός υπέρ κόμματος δράσις*».⁴² Τέτοιες αναφορές δεν προστατεύονται από το άρθρο 10 του Συντάγματος. Όταν δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 29 παρ. 3 εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 10 παρ. 2, δηλαδή πρώτα δίνεται απάντηση στην αναφορά και έπειτα διώκονται ενδεχομένως οι αναφερόμενοι, ύστερα πάντως από άδεια της Αρχής.⁴³

⁴¹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 109.

⁴² βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 79. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 109-110.

⁴³ Για τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 3 του Συντ. βλ. Παπαδάκη Π., *Ο Περιορισμός της κομματικής δραστηριότητας των υπαλλήλων του κράτους και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου*, σε Διοικητική Δίκη, 1992, σελ. 510.

8. Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων

Βασική έκφανση του δικαιώματος της αναφοράς αποτελεί το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, το οποίο εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 1 του ν. 1599/1986 ή άρθρο 5 ν. 2690/99, η οποία ενεργοποίησε τη συνταγματική «αναβλητική αίρεση» της διάταξης του άρθρου 10 παρ. 3 Σ: «Κάθε πολίτης, με τις επιφυλάξεις της παρ. 3, έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων».⁴⁴

«Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία συμβάλλει στη διασφάλιση της διαφάνειας της δημόσιας διοίκησης, ενώ χωρίς αυτό θα καθίστατο σε πολλές περιπτώσεις αναποτελεσματική και άνευ αντικειμένου τόσο η αρχή της προηγούμενης ακρόασης του διοικουμένου (άρθρο 20 παρ. 2 Σ) όσο και η έννομη προστασία του» (άρθρο 20 παρ. 1 Σ.).⁴⁵

Το άρθρ. 5 § 1, § 2 ν. 2609/99 ορίζει «κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα ύστερα από αίτησή του να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων» και παρ. 2 «όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται ... να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων».

Στις προϋποθέσεις του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων δεν απαιτείται η συνδρομή του έννομου συμφέροντος. Ο νόμος αυτός όπως και ο ν. 1599/86 αποσυνδέει το δικαίωμα προστασίας από την προϋπόθεση του έννομου προσωπικού συμφέροντος του αιτούντος διότι ορίζει, κάθε «ενδιαφερόμενος».⁴⁶

Σύμφωνα με το νομοθετικό ορισμό της διάταξης του άρθρου 16 παρ. 1 εδ. β' του ν. 1599/1986, ως «διοικητικά έγγραφα, για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, θεωρούνται όλα τα έγγραφα που συντάσσονται από όργανα του δημόσιου τομέα, ιδίως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι, οδηγίες, απαντήσεις της διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις».⁴⁷

«Το αίτημα υποβάλλεται στις δημόσιες υπηρεσίες. Σύμφωνα με το άρθρ. 1 ν. 2690/99 οι διατάξεις του Κώδικα εφαρμόζονται στο Δημόσιο, στους Οργανισμούς τοπικής

⁴⁴ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 89. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 167-8. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 80.

⁴⁵ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 11. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 169.

⁴⁶ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 171-2. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 90-99.

⁴⁷ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 99. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 171.

αυτοδιοίκησης και στα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Επομένως δεν περιλαμβάνονται οι υπηρεσίες των δικαστηρίων και εισαγγελιών, καθώς και της Βουλής.

Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων ασκείται είτε με επιτόπια μελέτη είτε με χορήγηση αντιγράφων όπως ορίζει η παρ. 4 άρθρ. 5 ν. 2690/99. Επιτόπια μελέτη είναι η πληροφόρηση που τελείται από τον ίδιο τον αιτούντα ή τον πληρεξούσιό του στον τόπο όπου φυλάσσεται το έγγραφο δηλ. στο αρχείο της Διοικήσεως. Χορήγηση αντιγράφου τελείται με την αναπαραγωγή είτε με ακριβή αντιγραφή του περιεχομένου είτε με άλλα μέσα της τεχνολογίας, από τα οποία ενδείκνυται η φωτοτύπησή του». ⁴⁸

Η αρνητική απάντηση της διοικήσεως πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να κοινοποιείται εγγράφως στον αιτούντα μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αιτήσεως (άρθρ. 5 παρ. 6). Εξαιρούνται έγγραφα που αναφέρονται στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή τρίτων. Η απαγόρευση αυτή είναι σε αρμονία με το άρθρ. 9 παρ. 1 εδ. 2 Συντ. κατά την οποία «η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστος». ⁴⁹ Επίσης η απαγόρευση έχει έρεισμα και στο κανονιστικό περιεχόμενο της κατοχυρωμένης στο άρθρ. 2 παρ. 1 Συντ. θεμελιώδους αρχής της προστασίας της αξίας του ανθρώπου και άρθρ. 5 παρ. 1 Συντ. Η εξαίρεση αυτή προλαμβάνει τη σύγκρουση που θα προέκυπτε ανάμεσα στο δικαίωμα του πολίτη να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων και στο δικαίωμα του ατόμου να μην παραβιάζεται η ιδιωτική και η οικογενειακή ζωή του. ⁵⁰ Ως προς την χορήγηση στοιχείων υπάρχει δεσμία αρμοδιότητα της Διοικήσεως, έστω και αν συναινεί το πρόσωπο που το αφορούν. ⁵¹

Η διάταξη της παρ. 3 του ν. 1599/1986 προβλέπει μία σειρά από δυνητικές εξαιρέσεις του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία: «Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παρ. 1 στις περιπτώσεις: α) Που παραβλάπτεται το απόρρητο των συζητήσεων του υπουργικού συμβουλίου και των άλλων κυβερνητικών οργάνων, το απόρρητο της εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής, της δημόσιας πίστης και του νομίματος, της ασφάλειας του Κράτους και της δημόσιας τάξης, το ιατρικό, εμπορικό, τραπεζικό ή βιομηχανικό απόρρητο και κάθε άλλο απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις ή β) που μπορεί να δυσχεράνει την έρευνα δικαστικών,

⁴⁸ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 173-4.

⁴⁹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 103. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 175.

⁵⁰ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 175.

⁵¹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 104. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 177-8.

αστυνομικών, στρατιωτικών ή διοικητικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης». ⁵²

Ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας (Ν. 2690/1999) στο άρθρο 5 περιλαμβάνει τις ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 16 του Ν. 1599/1986 με σημαντικές όμως διαφοροποιήσεις. Έτσι, προβλέπεται η πρόσβαση, όχι μόνο στα διοικητικά έγγραφα, αλλά και στα ιδιωτικά τα οποία φυλάσσονται από τις Διοικητικές Αρχές. Ως προς τα διοικητικά έγγραφα, επαναλαμβάνεται ο ήδη ισχύων κανόνας (άρθρο 16 του Ν. 1599/1986) για το δικαίωμα λήψης γνώσης τους χωρίς την ανάγκη επίκλησης και απόδειξης *έννομου συμφέροντος*. Αντίθετα, ως προς τα φυλασσόμενα ιδιωτικά έγγραφα, απαιτείται να υπάρχει «*ειδικό έννομο συμφέρον*». ⁵³

⁵² βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 109. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 177.

⁵³ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 82.

§ 2. ΝΟΜΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

1. Ο Κοινοβουλευτικός έλεγχος

Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται από την Ολομέλεια της Βουλής κατά το άρθρο 70 παρ. 6 Συντ. επί της Κυβέρνησης και σε καθένα από τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και των Υφυπουργών.

Τα μέσα άσκησης του κοινοβουλευτικού ελέγχου τα προβλεπόμενα από το Σύνταγμα και τον Κανονισμό της Βουλής¹ είναι τα εξής:

1. Οι αναφορές². Με τις αναφορές διατυπώνεται ευχή να προβεί η διοίκηση σε μια ενέργεια ή να απέχει από μια ενέργεια. Αυτές μπορούν να υποβληθούν στη Βουλή από κάθε πολίτη είτε με κάποιο βουλευτή είτε με παράδοση από τον Πρόεδρο της Βουλής. Η Βουλή αποστέλλει τις αναφορές στους αρμοδίους Υπουργούς ή Υφυπουργούς, οι οποίοι υποχρεούνται να δίδουν εντός 20 ημερών έγγραφη απάντηση καταχωριζόμενη στα πρακτικά. Εάν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία η αναφορά εγγράφεται στην ημερήσια διάταξη των ερωτήσεων, οπότε οι βουλευτές μπορούν να λάβουν λόγο επί της αναφοράς.

2. Οι ερωτήσεις³. Αυτές μπορούν να υποβληθούν από κάθε Βουλευτή, είναι έγγραφες και περιέχουν αίτηση απλής πληροφορίας για κάποιο θέμα. Οι ερωτήσεις αποστέλλονται από τη Βουλή στους αρμοδίους Υπουργούς, οι οποίοι μέσα σε 20 μέρες

¹ Κανονισμός της Βουλής 1975.

² βλ. Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 70, Σπηλιωτόπουλου Επ., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 2, Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 133-4, Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 592, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση 2005, σελ. 325-6.

³ βλ. Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 592, Σπηλιωτόπουλου Επ., *Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 2, Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 70, Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 133-4, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 325-6.

παρέχουν έγγραφη απάντηση καταχωριζόμενη στα πρακτικά. Εάν παρέλθει η προθεσμία αυτή χωρίς απάντηση, η ερώτηση εγγράφεται στην ειδική ημερήσια διάταξη των ερωτήσεων.

3. Οι αιτήσεις καταθέσεων εγγράφων⁴. Αυτές υποβάλλονται από τους βουλευτές. Οι αιτήσεις αποστέλλονται στον αρμόδιο Υπουργό, ο οποίος οφείλει να αποστείλει τα έγγραφα εντός 20 το πολύ ημερών από της λήψεως της αιτήσεως ή να αναφέρει για ποιους λόγους η κατάθεση αυτών δεν είναι δυνατή πριν της παρόδου ορισμένου χρόνου.

4. Οι επερωτήσεις⁵. Αυτές αποσκοπούν στον έλεγχο της Κυβέρνησης με την έρευνα των αιτιών ή του σκοπού ορισμένης κυβερνητικής πράξης ή παράλειψης.

5. Οι συστάσεις⁶. Αυτές είναι γνώμες Βουλευτή που κάνει τη σύσταση περί δημοσίων υποθέσεων ή αντικειμένων δημόσιας ωφέλειας ή συμφερόντων του Κράτους.

6. Οι εξεταστικές επιτροπές⁷. Αυτές συγκροτούνται κατόπιν αποφάσεως της Βουλής από τα μέλη της και έχουν σαν αντικείμενο την διεξαγωγή έρευνας προς εξακρίβωση ενεργειών ή παραλείψεων της Διοικήσεως.

7. Η πρόταση εμπιστοσύνης και δυσπιστίας προς την Κυβέρνηση ή μέλος αυτής.

8. Ως μέσο άσκησης του κοινοβουλευτικού ελέγχου της δραστηριότητας της Δημόσιας Διοίκησης μπορούν επίσης να θεωρηθούν η ψήφιση από τη Βουλή του προϋπολογισμού των εσόδων και εξόδων του Κράτους, η έγκριση των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης ως και η κύρωση του απολογισμού και του γενικού

⁴ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 325-6, Σπηλιωτόπουλου Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 3. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 133-4, Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 71, Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 592.

⁵ βλ. Σπηλιωτόπουλου Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 3. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 133-4, Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 592, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 325-6, Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 71.

⁶ βλ. Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 592, Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 71, Σπηλιωτόπουλου Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 3. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 133-4, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 325-6.

⁷ βλ. Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 71, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 325-6, Σπηλιωτόπουλου Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 3. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 133-4, Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 592.

ισολογισμού του Κράτους, δεδομένου, ότι κατά τις σχετικές συζητήσεις θίγονται συγκεκριμένα θέματα της δραστηριότητας της Δημόσιας Διοίκησης.⁸

Ο υπό της Βουλής ασκούμενος έλεγχος δεν είναι απλώς έλεγχος νομιμότητας, αλλά σχεδόν πάντοτε πολιτικός. Ο έλεγχος αυτός έχει ευρύτατη δημοσιότητα και αμεσότητα ώστε να μπορεί να είναι ταχύς και να πλήττει την παρανομία κατά την εμφάνισή της. Από τη Βουλή ελέγχονται μόνο τα γενικότερα ζητήματα και όχι ατομικά θέματα του διοικουμένου.⁹

Σύμφωνα με την κ. Α. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά «ο κοινοβουλευτικός έλεγχος στρέφεται συνήθως κατά του ενεργήσαντος υπουργού ή άλλου διοικητικού οργάνου. Έτσι η προστασία του διοικουμένου και η αποκατάσταση της νομιμότητας τίθεται μάλλον σε δεύτερη θέση, καθ' όσον ο έλεγχος αυτός δεν καταλήγει σε ακύρωση των παρανόμων διοικητικών πράξεων. Η κομματική χροιά την οποία πάντοτε λαμβάνει ο Κοινοβουλευτικός έλεγχος μειώνει την αξία του».¹⁰

2. Ο Δικαστικός έλεγχος

Για την προστασία των διοικουμένων από τις παραβάσεις της αρχής της νομιμότητας από τα όργανα του Κράτους και τα λοιπά δημόσια νομικά πρόσωπα προβλέπονται και συστήματα ελέγχου της Δημόσιας Διοίκησης από τα δικαστήρια.¹¹ Ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει και τις ενέργειες ή παραλείψεις του Κράτους και των λοιπών δημοσίων νομικών προσώπων στις μεταξύ τους σχέσεις.

*«Ως διοικητική δικαιοσύνη νοείται το σύνολο των προβλεπομένων από την έννομη τάξη διοικητικών δικαστηρίων και των κανόνων δικαίου, οι οποίοι ρυθμίζουν την οργάνωση, δικαιοδοσία, αρμοδιότητα και λειτουργία αυτών».*¹²

Το ελληνικό Σύνταγμα του 1975 κατοχυρώνει τη δικαστική προστασία στο άρθρο 20 παρ. 1. Κατά το άρθρο αυτό ο «καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει». Η δε παρ. 2 ορίζει το δικαίωμα της προηγούμενης ακροάσεως και ισχύει για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των

⁸ βλ. Σπηλιωτόπουλου Επ., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 4. Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 592, Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 71, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 325-6.

⁹ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 134.

¹⁰ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 135.

¹¹ βλ., Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 593, Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 71, Σπηλιωτόπουλου Επ., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 6. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 326-7.

¹² βλ. Βροντάκη Ν., *Διοικητικό Δίκαιο*, 1989, σελ. 71.

δικαιωμάτων ή συμφερόντων του. «Η δικαστική προστασία πρέπει να είναι και πλήρης και αποτελεσματική. Από τη στιγμή που ο πολίτης προσφεύγει στο δικαστήριο παύουμε πια να βρισκόμαστε στο χώρο της εκτελεστικής εξουσίας και, όπου δεσπόζει η αρχή της υποταγής και βρισκόμαστε στο χώρο της δικαιοδοτικής λειτουργίας, όπου δίχως εξαίρεση ισχύει η αρχή της ισότητας».¹³

3. Ο Διοικητικός ιεραρχικός έλεγχος

Ο έλεγχος της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων δεν ασκείται μόνο από τα δικαστήρια αλλά και από τις ίδιες τις διοικητικές αρχές. Ο έλεγχος που διεξάγεται από τα δικαστήρια με τις συνταγματικές εγγυήσεις (άρθρα 87, 88, 89, 90 του ισχύοντος Συντάγματος του 1975) είναι πιο αποτελεσματικός και αυτό χάρη στην ισοβιότητα, τη λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών που επιτρέπει την επίλυση των διαφορών με αμεροληψία και αντικειμενικότητα.¹⁴ Αυτός άλλωστε είναι ο ρόλος των δικαστηρίων σύμφωνα με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική).

Ωστόσο και η δυνατότητα ελέγχου των διοικητικών πράξεων από τις ίδιες τις διοικητικές αρχές και εντός των κόλπων της Διοικήσεως είναι ιδιαίτερης σημασίας. Ο διοικητικός έλεγχος ασκείται αυτεπάγγελτα από τα όργανα της Διοικήσεως ή κατόπιν άσκησης διοικητικής προσφυγής από τον ενδιαφερόμενο.¹⁵

Οι διοικητικές προσφυγές είναι χρήσιμες για τους εξής λόγους:

1) Η άσκηση των διοικητικών προσφυγών μπορεί να οδηγήσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή στην *«αποκατάσταση της παραβιασθείσης νομιμότητας και στην ικανοποίηση του αιτούντος»*.

2) Κατά την άσκηση της διοικητικής προσφυγής όπου η υπόθεση ερευνάται σε πρώτο στάδιο, είναι πιθανόν ότι ο αιτών θέλει να διερευνήσει *«την νομιμότητα της γενομένης διοικητικής ενέργειας ή της εκδοθείσας διοικητικής πράξης ή ενδεχομένως να παραιτηθεί απ' τον αγώνα ενώπιον του δικαστηρίου εάν πειστεί ότι δεν μπορεί να ανατραπεί η συγκεκριμένη*

¹³ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 138-9.

¹⁴ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 7. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 27. Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, σελ. 359-365.

¹⁵ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 302, Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 117, Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 27.

πράξη ή ενέργεια, πράγμα το οποίο συντελεί στην εύρυθμη και αποδοτική απονομή της δικαιοσύνης».¹⁶

3) Επίσης, έτσι αποφεύγεται «η υπερφόρτωση των δικαστηρίων και επομένως η υπέρμετρη καθυστέρηση απονομής της δικαιοσύνης».¹⁷ Επιδιώκεται δηλαδή η ελάττωση του αριθμού των υποθέσεων που καταλήγουν στα δικαστήρια, χωρίς να περιορίζεται ουσιαστικά η εγγυημένη συνταγματική δικαστική προστασία του ιδιώτου (άρθρο 20 του Συντ.). «Γι' αυτό τον λόγο άλλωστε η ισχύουσα νομοθεσία διευκολύνει την άσκηση των διοικητικών προσφυγών, προβλέποντας ότι με την άσκησή τους διακόπτεται η προθεσμία για την υποβολή του οικείου ένδικου βοηθήματος» (βλ. άρθρα 46 παρ. 2 π.δ. 18/1989, 21 παρ. 4 π.δ. 341/1978).¹⁸

Ωστόσο, η αμφισβήτηση για τη νομιμότητα της διοικητικής πράξης εξακολουθεί να υπάρχει και μετά την έκδοση της απόφασης επί της ασκηθείσης διοικητικής προσφυγής, διότι το ίδιο διοικητικό όργανο που προέβη στην ενέργεια ή εξέδωσε τη διοικητική πράξη, το ίδιο έκρινε και την προσφυγή. Το διοικητικό όργανο, λοιπόν, στερείται τις εγγυήσεις εκείνες που έχει η ανεξάρτητη δικαστική λειτουργία με τα ισόβια αυτής όργανα και επομένως στερείται της «αξιουμένης αμεροληψίας».

Το μειονέκτημα που αναφέρθηκε είναι γνωστό, ωστόσο η έννομη τάξη καθιέρωσε τη διοικητική προσφυγή ως «προβαθμίδα» της δικαστικής προστασίας του πολίτη. Και αυτό διότι η παραβίαση της αρχής της νομιμότητας είναι αρκετά συχνό φαινόμενο και ο νομοθέτης δεν δύναται να μείνει αδιάφορος στο θεμελιακό αυτό πρόβλημα του Δημοσίου Δικαίου.

Με την καθιέρωση του ελέγχου της Διοικήσεως δεν στοχεύει μόνο στην προστασία του πολίτη από την αυθαιρεσία του κρατικού μηχανισμού, αλλά εκφράζει και την παράλληλη προσπάθεια του Κράτους να ορθολογικοποιήσει τους μηχανισμούς και τις δομές λειτουργίας του αποκτώντας λειτουργική συνεχή και ενότητα με την ιεραρχική οργάνωση της Διοικήσεως για να μπορέσει σε τελική ανάλυση να εφαρμόσει το δίκαιο που αυτό το ίδιο έχει θεσπίσει.¹⁹

3.1. Προληπτικός ιεραρχικός έλεγχος

¹⁶ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 28.

¹⁷ βλ. Τάχου Α., *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Έβδομη έκδοση, 2003, σελ. 781, Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 29. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 8,9,59.

¹⁸ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 9.

¹⁹ βλ. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 15. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 27, Τάχου Α., *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Έβδομη έκδοση, 2003, σελ. 581-2.

«Προληπτικός ιεραρχικός έλεγχος είναι ο ασκούμενος προληπτικώς, δηλαδή πριν την έκδοση της διοικητικής πράξης ή πριν την παραγωγή του εννόμου αυτής αποτελέσματος». Ο προληπτικός έλεγχος δεν περιλαμβάνει και το δικαίωμα της λεγόμενης «ιεραρχικής υποκαταστάσεως». Ο ιεραρχικός προϊστάμενος δικαιούται να ελέγξει προληπτικώς την πράξη του υφισταμένου οργάνου, δεν δικαιούται, όμως και να υποκαταστήσει αυτό στην έκδοση της πράξης, εκτός αν ο νόμος ρητά το επιτρέπει ή αν προκύπτει άμεσος κίνδυνος σοβαρής ζημίας των συμφερόντων του κράτους.²⁰

Ο προληπτικός ιεραρχικός έλεγχος των διοικητικών πράξεων διακρίνεται σε *προληπτικό (ιεραρχικό) έλεγχο νομιμότητας* και σε *προληπτικό (ιεραρχικό) έλεγχο σκοπιμότητας ή έλεγχο ουσιαστικό*.

α) Προληπτικός ιεραρχικός έλεγχος νομιμότητας. Κατ' αυτόν, ο ιεραρχικός προϊστάμενος δικαιούται να ελέγξει (προληπτικώς) την νομιμότητα της διοικητικής πράξης που πρόκειται να εκδοθεί από τον αρμόδιο υφιστάμενο. Ο έλεγχος της νομιμότητας συνίσταται στην έρευνα της διαπιστώσεως, αν η διοικητική πράξη είναι σύμφωνη προς το νόμο (Σύνταγμα κ.λπ.), δεν εκτείνεται δε και σε έρευνα ουσιαστική, δηλαδή αν η έκδοση της διοικητικής πράξης είναι σκόπιμη ή όχι.²¹

β) Προληπτικός ιεραρχικός έλεγχος σκοπιμότητας. Κατ' αυτόν, η ιεραρχικώς προϊσταμένη διοικητική αρχή δικαιούται να ελέγξει (προληπτικώς) όχι μόνο τη νομιμότητα αλλά και τη σκοπιμότητα της διοικητικής πράξης που πρόκειται να εκδοθεί από την αρμόδια υφισταμένη αρχή. Ο έλεγχος αυτός είναι δυνατός μόνον εφόσον έχουμε διοικητικές πράξεις κατά διακριτική ευχέρεια εκδιδόμενες. Ο έλεγχος της σκοπιμότητας διοικητικής πράξης δεσμευμένης αρμοδιότητας είναι αδιανόητος. Αυτό βέβαια διότι τον έλεγχο τον έχει διενεργήσει πριν ο νομοθέτης.

«Η ιεραρχικώς προϊσταμένη (ή εποπτεύουσα) αρχή που έχει τη δυνατότητα έγκρισης της διοικητικής πράξης δικαιούται ή να εγκρίνει τη διοικητική πράξη ρητά ή σιωπηρά ή να αρνηθεί την έγκριση αυτής, εκθέτουσα και τους λόγους της άρνησης. Δεν δικαιούται όμως να την τροποποιήσει επί το νόμιμο εκτός αν ρητή διάταξη νόμου το συγχωρεί».²²

3.2. Κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος

«Κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος είναι ο ασκούμενος (ή οίκοθεν ή κατόπιν διοικητικής προσφυγής) κατασταλτικώς, δηλαδή μετά την έκδοση της διοικητικής πράξης και

²⁰ βλ. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 809, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 303.

²¹ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 304.

²² βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 304-5.

μετά την παραγωγή του εννόμου αυτής αποτελέσματος.»²³ Ο εν λόγω έλεγχος των διοικητικών πράξεων διακρίνεται (όπως και ο προληπτικός) σε κατασταλτικό (ιεραρχικό) έλεγχο νομιμότητας και σε κατασταλτικό (ιεραρχικό) έλεγχο σκοπιμότητας.

α) Κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος νομιμότητας. Κατ' αυτόν, η ιεραρχικώς προϊσταμένη διοικητική αρχή ελέγχει κατασταλτικώς την νομιμότητα της υπό της υφισταμένης αρχής εκδοθείσης διοικητικής πράξης ή οίκοθεν (αυτεπαγγέλτως) ή κατόπιν ασκήσεως διοικητικής προσφυγής και δικαιούται να την ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει, εφόσον την κρίνει παράνομη.²⁴

β) Κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος σκοπιμότητας. «Κατ' αυτόν, η ιεραρχικώς προϊσταμένη διοικητική αρχή δύναται να ελέγξει κατασταλτικώς (δηλαδή μετά την έκδοση της διοικητικής πράξης και την επέλευση του εννόμου αυτής αποτελέσματος) όχι μόνο τη νομιμότητα αλλά και τη σκοπιμότητα της υπό της υφισταμένης αρχής εκδοθείσης διοικητικής πράξης. Τούτο δε ή αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν άσκησης διοικητικής προσφυγής από τον ενδιαφερόμενο και δικαιούται να την ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει, εφόσον την κρίνει άστοχη ή ασύμφορη για τα συμφέροντα του κράτους».²⁵

Ο εν λόγω κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος σκοπιμότητας είναι νοητός (όπως και ο προληπτικός ιεραρχικός έλεγχος σκοπιμότητας) μόνο για διοικητικές πράξεις διακριτικής ευχέρειας και όχι για διοικητικές πράξεις που εκδίδονται κατά δεσμευμένη αρμοδιότητα, διότι σ' αυτήν την περίπτωση τη σκοπιμότητα την έχει κρίνει πριν ο νόμος.

Κατ' αντίθεση προς τον προληπτικό ιεραρχικό έλεγχο νομιμότητας, που μπορεί να ασκηθεί και σιωπηρά, ο κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος σκοπιμότητας έχει ανάγκη ίδιας εκάστοτε νομοθετικής διάταξης, δε μπορεί, δηλαδή, να ασκηθεί κατασταλτικός ιεραρχικός έλεγχος σκοπιμότητας εν σιωπή του νόμου.²⁶

4. Η Διοικητική Εποπτεία

«Η διοικητική εποπτεία είναι είδος ελέγχου, χαλαρότερου του ιεραρχικού, που ασκείται υπό τους όρους του νόμου από την κρατική Διοίκηση επί των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των δημοσίων επιχειρήσεων. Ειδικότερα, ο μεν ιεραρχικός έλεγχος στηρίζεται στην *ιεραρχική σχέση* που συνέχει τα ιεραρχικώς διατεταγμένα διοικητικά όργανα, η δε διοικητική εποπτεία είναι *έννομη σχέση* (όχι ιεραρχική σχέση), που συνδέει το κράτος με

²³ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 305-6.

²⁴ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 306.

²⁵ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 306-7.

²⁶ βλ. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 818. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 307.

τον εποπτευόμενο δημόσιο οργανισμό (νπδδ, δημόσιες επιχειρήσεις, κ.λπ.) και διέπεται από τον ειδικό (για κάθε περίπτωση) νόμο». ²⁷ Οι διοικητικές αρμοδιότητες που ασκούνται από τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου είναι δοτές και γι' αυτό το Κράτος δικαιούται να εποπτεύει αυτά τα πρόσωπα. Άλλωστε και το Σύνταγμα προβλέπει την άσκηση εποπτείας άρθρο 102 § 5. ²⁸

«Οι διοικούμενοι μπορεί να επιδιώξουν να ασκηθεί εξουσία, δηλαδή εποπτεία για ικανοποίηση των αιτημάτων τους, της οποίας δεν έτυχαν από τις αυτοδιοικούμενες αρχές. Επίσης, μπορεί να ζητήσουν την άσκηση των μέτρων διοικητικής εποπτείας απευθυνόμενοι στις αρμόδιες εποπτεύουσες αρχές δι' αιτήσεων ή προσφυγών διοικητικής φύσεως.

Οι προσφυγές αυτές μοιάζουν με τις ιεραρχικές προσφυγές οι οποίες φέρονται ενώπιον του ιεραρχικώς προϊσταμένου οργάνου.

Για να ασκηθεί παραδεκτός διοικητική προσφυγή πρέπει να προηγηθεί η εξάντληση των μέσων. Η προσφυγή προς την εποπτεύουσα αρχή αποτελεί μέσο προστασίας των διοικουμένων έναντι των αρχών που λειτουργούν κατά το σύστημα αυτοδιοικήσεως». ²⁹

Η διοικητική εποπτεία μπορεί να είναι προληπτική ή κατασταλτική (νομιμότητας ή σκοπιμότητας). Η προληπτική εποπτεία αναστέλλει την επέλευση των εννόμων αποτελεσμάτων της πράξεως μέχρι της εγκρίσεώς της από την εποπτεύουσα αρχή, η δε κατασταλτική ασκείται μετά την έκδοση της πράξεως. ³⁰ «Επί των αποφάσεων των οργάνων των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων επιτρέπεται μόνο εποπτεία νομιμότητας άρθρο 16 § 5 Συντ. γιατί ισχύει η πλήρης αυτοδιοίκηση των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών ιδρυμάτων». ³¹

5. Οι Διοικητικές Προσφυγές

Η διοικητική προσφυγή αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις θεσμούς του διοικητικού δικαίου, ο οποίος έχει καθιερωθεί στη συνείδηση του ιδιώτη ως μέσο για την προάσπιση των δικαιωμάτων και συμφερόντων του. ³²

²⁷ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 315.

²⁸ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 131.

²⁹ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 131-2.

³⁰ βλ. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 581, Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 318. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 132-3.

³¹ Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 133.

³² βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 9-10.

Ο διοικητικός έλεγχος είναι δυνατόν να ασκηθεί ή οίκοθεν (αυτεπαγγέλτως) από τα όργανα της Διοικήσεως ή κατόπιν διοικητικής προσφυγής εκ μέρους του ενδιαφερομένου. Όλες οι διοικητικές προσφυγές έχουν την αφετηρία τους στο δικαίωμα αναφοράς στις Αρχές. Οι διοικητικές προσφυγές μπορούν να απευθύνονται ή προς τη διοικητική αρχή που εξέδωσε τη διοικητική πράξη ή προς την προϊσταμένη αυτής ή και προς άλλη αρχή ειδικώς κατεστημένη.

Διακρίνουμε α) την **άτυπη** διοικητική προσφυγή που μπορεί να είναι ή χαριστική (αίτηση θεραπείας) ή ιεραρχική, β) την **τυπική** διοικητική προσφυγή και γ) την **ενδικοφανή** προσφυγή.

5.1. Η άτυπη διοικητική προσφυγή

Η εν λόγω προσφυγή είναι όπως έχει επικρατήσει στη θεωρία του διοικητικού δικαίου ή *χαριστική* προσφυγή ή *ιεραρχική* προσφυγή. Η μεν χαριστική προσφυγή απευθύνεται στην εκδούσα την προσβαλλομένη διοικητική πράξη αρχή, η δε ιεραρχική προσφυγή (άρθρο 24 ΚΔΔ/σίας) απευθύνεται προς την προϊσταμένη της εκδούσης την προσβαλλομένη πράξη αρχή. Κατά τον ΚΔΔ/σίας (άρθρο 24) αίτηση θεραπείας θεωρείται η χαριστική προσφυγή, η απευθυνόμενη δηλαδή στο όργανο το οποίο εξέδωσε την πράξη, ενώ ιεραρχική προσφυγή θεωρείται η απευθυνόμενη στο προϊστάμενο όργανο εκείνου που εξέδωσε την πράξη.³³ Στη θεωρία του διοικητικού δικαίου και οι δύο αυτές προσφυγές ονομάζονται «*αίτηση θεραπείας*».³⁴

Σύμφωνα με την κ. Μ. Παναγοπούλου «*Η άτυπη διοικητική προσφυγή (η οποία στηρίζεται σε ειδική διάταξη νόμου) δεν είναι η αναφορά του άρθρου 10 του Συντάγματος και του ν.δ. 796/1971, πλην αν εκ του περιεχομένου της διαμορφούται σε προσφυγή. Σχετίζεται όμως προς το άρθρο αυτό του Συντάγματος υπό την έννοια, ότι το εν λόγω άρθρο αποτελεί την αφετηρία, αν μη το στήριγμα της διοικητικής προσφυγής και της άτυπης και της τυπικής. Έτσι, λοιπόν, η άτυπη διοικητική προσφυγή λαμβάνει το στήριγμα αυτής από το άρθρο 10 του Συντάγματος και από το εις εκτέλεση αυτού εκδοθέν ν.δ. 791/1971*».³⁵ Κατ' άλλη όμως γνώμη

³³ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 31-32.

³⁴ βλ. Τσάτσου Θεμ., *Η αίτηση θεραπείας ως διοικητική προσφυγή κατά το εν Ελλάδι ισχύον δίκαιον, εις Μελέται Συνταγματικού Δικαίου*, Αθήνα 1958, σελ.35: Η αίτησις θεραπείας είναι ως έννοια το γένος εις το οποίο περιλαμβάνονται ως είδη η τε χαριστική και η ιεραρχική προσφυγή. Ο Παπαχατζής Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 821 ονομάζει «αίτηση θεραπείας» μόνο την χαριστική προσφυγή.

³⁵ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 32.

η εν λόγω προσφυγή στηρίζεται σε διαμορφωθείσα παλαιόθεν γενική αρχή του διοικητικού δικαίου.³⁶

Το δικαίωμα της αναφοράς αποτελεί ένα δικαίωμα διοικητικής προστασίας των συμφερόντων των πολιτών. Τα συμφέροντα αυτά μπορεί να είναι συμφέροντα - δικαιώματα (υποκειμενικά δικαιώματα) ή απλά συμφέροντα.³⁷ Όταν πρόκειται για συμφέροντα - δικαιώματα που έχουν προσβληθεί από τη δράση της Διοικήσεως τότε πρόκειται για άτυπη διοικητική προσφυγή, η οποία στρέφεται κατά εκτελεστικής πράξεως ή παραλείψεως της διοικήσεως, με την οποία έχουν προσβληθεί δικαιώματα του ιδιώτη. Η άτυπη προσφυγή διακρίνεται από την απλή αναφορά η οποία δεν στοχεύει στην ανάκληση ή τροποποίηση μιας διοικητικής πράξεως.

«Η απλή αναφορά δυνατόν απλώς να αποβλέπει στην ικανοποίηση ατομικού ή γενικού συμφέροντος ή στη λήψη μιας αποφάσεως από τη Διοίκηση στην οποία η Διοίκηση δεν είχε υποχρέωση να προβεί, π.χ. αίτημα ενός διοικούμενου για επέκταση του σχεδίου πόλεως, ώστε να ενταχθεί σ' αυτό κάποιο οικόπεδο. Επίσης η άτυπη διοικητική προσφυγή διαφέρει από την αίτηση οφειλομένης ενεργείας³⁸, η οποία έχει ως προϋπόθεση υποχρέωση της Διοικήσεως να προβεί στην ενέργεια κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου».³⁹

Σύμφωνα με τον ΚΔΔ/σίας (άρθρο 24), η άτυπη διοικητική προσφυγή μπορεί να έχει χαρακτήρα χαριστικής ή ιεραρχικής προσφυγής. Η χαριστική προσφυγή ασκείται ενώπιον του ίδιου του διοικητικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, ενώ η ιεραρχική προσφυγή ασκείται ενώπιον του προϊσταμένου του οργάνου που εξέδωσε την πράξη.

Η ιεραρχική προσφυγή αποτελεί το δεύτερο είδος άτυπης διοικητικής προσφυγής, ασκείται δε ενώπιον της προϊσταμένης ή της αρχής που εποπτεύει το διοικητικό όργανο, το οποίο εξέδωσε τη σχετική διοικητική πράξη. Στη θεωρία και την νομολογία χρησιμοποιείται ο όρος «*αίτηση θεραπείας*» ως ταυτόσημος του όρου «*χαριστική προσφυγή*».⁴⁰

«Η άτυπη διοικητική προσφυγή αποτελεί βασική μορφή προστασίας των συμφερόντων του πολίτη ενώπιον της Διοικήσεως αλλά όχι την μοναδική. Πράγματι ο

³⁶ βλ. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 820, Τσάτσου Θεμ., *Η αίτηση θεραπείας ως διοικητική προσφυγή κατά το εν Ελλάδι ισχύον δίκαιον*, εις *Μελέται Συνταγματικού Δικαίου*, Αθήνα 1958, σελ.32.

³⁷ βλ. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 69, Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 36.

³⁸ Άρθρο 45 § 4 ν.δ. 170/1973 και 21 § 4 π.δ. 341/1978.

³⁹ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 37. Τσάτσου Θεμ., *Η αίτηση θεραπείας ως διοικητική προσφυγή κατά το εν Ελλάδι ισχύον δίκαιον*, εις *Μελέται Συνταγματικού Δικαίου*, Αθήνα 1958, σελ.36

⁴⁰ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 125, Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 37-38. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 820.

θεσμός της προσφυγής ενώπιον της Διοικήσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του διοικουμένου δε συνιστά την ενιαία κατοχύρωσή του στη διάταξη του άρθρου 10 του Συντάγματος του 1975. Το άρθρο του Συντάγματος του 1975 κατοχυρώνει μόνο τη δυνατότητα υποβολής άτυπης διοικητικής προσφυγής, της οποίας η άσκηση δε θα μπορούσε να απαγορευθεί από τον κοινό νομοθέτη. Στο πλαίσιο όμως διοικητικής επίλυσης των διοικητικών αμφισβητήσεων προβλέπονται από τον κοινό νομοθέτη και ορισμένες άλλες κατηγορίες διοικητικών προσφυγών όπως η τυπική διοικητική προσφυγή και η ενδικοφανής προσφυγή (άρθρο 45 του Π.Δ. 18/1989, ΚΔΔ/σίας άρθρο 26)». ⁴¹

5.2. Η τυπική διοικητική προσφυγή

Σύμφωνα με την κ. Μ. Παναγοπούλου «η εν λόγω προσφυγή απώτερο μεν στήριγμα και αυτή έχει τη διάταξη του άρθρου 10 § 1 του Συντάγματος περί του δικαιώματος του αναφέρεσθαι εγγράφως προς τις κρατικές αρχές κ.λ.π., εγγύτερο όμως ειδικό και πρόσθετο στήριγμα έχει ρητή εκάστοτε διάταξη νόμου, η οποία ορίζει γενικώς τους όρους της άσκησης αυτής, το οποίο δε συμβαίνει με την άτυπη διοικητική προσφυγή. Για το λόγο αυτό ονομάστηκε από την θεωρία του διοικητικού δικαίου η μεν μία άτυπη η δε άλλη τυπική διοικητική προσφυγή». ⁴²

Η μεν μία, η άτυπη διοικητική προσφυγή, ασκείται επί τη βάσει ενός εκ του Συντάγματος ρυθμιζόμενου δικαιώματος, η δε τυπική διοικητική προσφυγή ασκείται επί τη βάσει ειδικής ρυθμίσεως ειδικού εκάστοτε νόμου. Αν δε η υπό της ειδικότερας αυτής διάταξης νόμου προσδιδόμενη στην διοικητική προσφυγή τυπικότητα, φθάνει μέχρι βαθμού προσεγγίζοντος την οργάνωση και την διαδικαστική πληρότητα του ενδίκου μέσου (τυπικές προϋποθέσεις, προθεσμία κ.λ.π.) τότε η τυπική αυτή διοικητική προσφυγή ονομάζεται **ενδικοφανής προσφυγή**. ⁴³

Η ειδική διάταξη νόμου, η οποία προβλέπει για την τυπική προσφυγή, καθορίζει ορισμένη προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να ασκηθεί, την αρχή ενώπιον της οποίας πρέπει να ασκηθεί καθώς και άλλες τυχόν προϋποθέσεις αναφερόμενες στην άσκησή της. Ο έλεγχος τον οποίο προκαλεί η τυπική διοικητική προσφυγή περιλαμβάνει μόνο τον έλεγχο νομιμότητας (νομικών πλημμελειών της πράξεως) ΚΔΔ/σίας, άρθρο 26. Η πράξη που

⁴¹ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 38.

⁴² βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 38-39.

⁴³ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 308. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ.39.

εκδίδεται επί τυπικής διοικητικής προσφυγής έχει εκτελεστό χαρακτήρα, είτε είναι απορριπτική, είτε ακυρώνει τη σχετική διοικητική πράξη. Η υποβολή, τέλος, της τυπικής διοικητικής προσφυγής, διακόπτει την προθεσμία ασκήσεως των ενδίκων βοηθημάτων τα οποία προβλέπονται από τον νόμο, αν έλαβε χώρα μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία.⁴⁴

5.3. Η ενδικοφανής προσφυγή

Η ενδικοφανής προσφυγή που χαρακτηρίζεται και τυπική - σε αντίθεση με την άτυπη - προβλέπεται πάντα από το νόμο, ασκείται εντός ορισμένης προθεσμίας και υποβάλλεται είτε ενώπιον του οργάνου που εξέδωσε την πράξη, είτε ενώπιον του ιεραρχικώς προϊσταμένου οργάνου, είτε ενώπιον οργάνου που έχει συσταθεί ειδικά για το σκοπό αυτό⁴⁵ (ΚΔΔ/σίας άρθρο 26). Αν δεν προβλέπεται από τον νόμο η άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής, η προσφυγή η οποία ασκείται ως τοιαύτη έχει χαρακτήρα άτυπης διοικητικής προσφυγής (ΚΔΔ/σίας άρθρο 24). Η ενδικοφανής προσφυγή υπόκειται στη διαδικασία που καθιερώνει ο νόμος και διαφέρει από την ειδική διοικητική προσφυγή (τυπική) κυρίως ως προς την έκταση του ελέγχου στον οποίο προβαίνει η αρμόδια για την εξέτασή της διοικητική αρχή.⁴⁶

Σύμφωνα με το άρθρο 27 του Ν. 72/1977, άρθρο 45 του ΠΔ 18/1989, ΚΔΔ/σίας άρθρο 25, «η άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής συνεπάγεται πλέον όχι μόνο έλεγχο νομιμότητας, αλλά και έλεγχο ουσίας και σκοπιμότητας της διοικητικής υποθέσεως».⁴⁷

Η ενδικοφανής προσφυγή οδηγεί πάντοτε σε νέα κρίση την υπόθεση (κατά τούτο δε διαφέρει της άτυπης διοικητικής προσφυγής) και η άσκησή της έχει μεταβιβαστικό αποτέλεσμα, υπό την έννοια ότι μεταβιβάζεται αποκλειστικά η αρμοδιότητα του υφισταμένου οργάνου στο όργανο που προβλέπεται από τον νόμο. Αντιθέτως, στην περίπτωση της απλής ιεραρχικής προσφυγής η εκδούσα αρχή και μετά την προσβολή της πράξεως ενώπιον της

⁴⁴ βλ. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 80, Σπηλιωτόπουλου Επ., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2006, σελ. 100, Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 39.

⁴⁵ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 46. Δαγτόγλου Π., *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Πέμπτη έκδοση, 2004, σελ. 580-1, Σπηλιωτόπουλου Επ., *Εγχειρίδιον Διοικητικού Δικαίου*, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 100-101, Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 40, Στασινόπουλου Μιχ., *Το δικαίωμα της υπερασπίσεως ενώπιον των διοικητικών αρχών*, 1974, σελ. 125, 181, 412.

⁴⁶ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 40. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 81.

⁴⁷ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 127. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 46. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 41.

προϊσταμένης αρχής, παραμένει κατά κανόνα αρμόδια να επανεξετάσει την υπόθεση αυτεπαγγέλτως.⁴⁸

Η αίτηση ακυρώσεως ασκείται πλέον κατά της αποφάσεως που έχει εκδοθεί επί της ενδικοφανούς προσφυγής η οποία έχει πλέον εκτελεστό χαρακτήρα και εις τον οποίο ενσωματώνεται η αρχικώς εκδοθείσα πράξη της Διοικήσεως. Η απόφαση επί της ενδικοφανούς προσφυγής πρέπει να εκδοθεί εντός της προβλεπόμενης υπό του νόμου προθεσμίας, εάν δε δεν προβλέπεται προθεσμία, μετά την παρέλευση τριών μηνών θεωρείται ότι έχει απορριφθεί σιωπηρά η ενδικοφανής προσφυγή. Συμφώνως προς την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η εκδιδόμενη, επί ενδικοφανούς προσφυγής πράξη, δεν επιτρέπεται να καθιστά δυσμενέστερη τη θέση του προσφεύγοντος, εκτός εάν ο νόμος προβλέπει το αντίθετο.⁴⁹

5.4. Διαφορές μεταξύ άτυπης - τυπικής και ενδικοφανούς προσφυγής

Μεταξύ της άτυπης και της τυπικής διοικητικής προσφυγής, ιδίως δε της ενδικοφανούς, υπάρχουν ορισμένες σημαντικές διαφορές.

α) Η άτυπη διοικητική προσφυγή (χαριστική ή ιεραρχική) στηρίζεται στο άρθρο 10 § 1 του Συντάγματος περί του ατομικού δικαιώματος εκάστου να αναφέρεται εγγράφως προς τις κρατικές αρχές, υποχρεούμενες σε ταχεία ενέργεια επί τη βάσει των κειμένων διατάξεων και εις έγγραφη αιτιολογημένη απάντηση προς τον αναφερόμενο κατά τις διατάξεις του νόμου. Κατ' άλλη γνώμη, η αυτή άτυπη διοικητική προσφυγή στηρίζεται σε διαμορφωθείσα παλαιόθεν γενική αρχή του διοικητικού δικαίου.⁵⁰ Αντίθετα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 2 του ν.δ. 796/1971, δεν θεωρείται αναφορά η ενδικοφανής προσφυγή.⁵¹

β) «Η άτυπη διοικητική προσφυγή, επιτρέπεται και δύναται να ασκηθεί έστω και όταν ο νόμος σιωπά και ουδέν ορίζει. Δεν δύναται δε να εμποδιστεί και δια διατάξεως νόμου λόγω του συνταγματικού αυτής ερείσματος. Η τυπική όμως και ιδίως η ενδικοφανής διοικητική προσφυγή ουδέποτε ασκείται χωρίς ειδικού περί αυτού ερείσματος.

⁴⁸ Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 41. Κοντόγιωργα - Θεοχαροπούλου Δημ., Η άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ, ΕΔΔΔ, 1977, σελ. 231. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 82.

⁴⁹ βλ. Σπηλιωτόπουλου Επ., *Εγχειρίδιον Διοικητικού Δικαίου*, Α.Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη έκδοση, 2006, σελ. 102. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 83. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 42.

⁵⁰ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 42.

⁵¹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 47-51.

γ) Η άτυπη διοικητική προσφυγή δύναται να ασκηθεί όχι μόνον άπαξ (μία φορά) αλλά περισσότερες της μιας φορές. Αν όμως, για αυτή την κατηγορία διοικητικών πράξεων έχει ο νομοθέτης θεσπίσει τυπική ή ενδικοφανή διοικητική προσφυγή, τότε η άτυπη διοικητική προσφυγή δεν ασκείται ως αλυσιτελής». ⁵² Η τυπική και η ενδικοφανής διοικητική προσφυγή είναι παραδεκτές μόνο μία φορά. Ο νόμος όμως δύναται να ορίσει και άλλως. ⁵³

δ) «Η άτυπη διοικητική προσφυγή, αν είναι χαριστική προσφυγή, υποβάλλεται στην εκδούσα την πράξη διοικητική αρχή, αν είναι ιεραρχική προσφυγή, υποβάλλεται στην ιεραρχικώς προϊσταμένη της αρχής η οποία εξέδωσε την διοικητική πράξη. Αν η διοικητική προσφυγή είναι τυπική ή ενδικοφανής προσφυγή, τότε υποβάλλεται μόνο στην υπό του νόμου καθοριζόμενη διοικητική αρχή. Η τελευταία δύναται να είναι είτε η εκδούσα την διοικητική πράξη αρχή, είτε η προϊσταμένη αυτής, είτε άλλη ειδικώς προς τούτο κατεστημένη». ⁵⁴

ε) Η άτυπη διοικητική προσφυγή (χαριστική ή ιεραρχική) δεν έχει προθεσμία προς άσκηση αυτής. Είναι όπως λέγεται απρόθεσμη. Εξαίρεση ισχύει στην περίπτωση που άτυπη διοικητική προσφυγή έχει τη μορφή και τον χαρακτήρα της τυπικής αναφοράς του άρθρου 10 του Συντάγματος, οπότε έχει την 30ήμερη προθεσμία του ν.δ. 796/1971. Αντιθέτως, η τυπική διοικητική προσφυγή κατά κανόνα περιορίζεται εντός ορισμένης προθεσμίας υπό του νόμου του θεσπίζοντος αυτήν. Δεν αποκλείεται, όμως, να είναι και απρόθεσμη. Η άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής τελεί πάντοτε υπό προθεσμία. Εκπροθέσμως δε ασκουμένη είναι τύποις απαράδεκτος. ⁵⁵

στ) Η πράξη η οποία εκδίδεται προς απόρριψη άτυπης διοικητικής προσφυγής (χαριστικής ή ιεραρχικής) είναι πράξη βεβαιωτική της προσβληθείσης δια της άτυπης διοικητικής αρχικής πράξεως και ως τοιαύτη δεν έχει εκτελεστό χαρακτήρα. Επομένως, διαφεύγει ως πράξη βεβαιωτική, τον επί ακυρώσει έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αντιθέτως, η εκδιδόμενη τόσο επί τυπικής, όσο και επί ενδικοφανούς διοικητικής

⁵² βλ. ΣΕ 1500/1986, ΚΔΔ/σίας, άρθρο 24 § 1. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 43. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 828. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 308.

⁵³ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 308-9. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 43. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 829.

⁵⁴ βλ. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 81. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 309. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 43. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 829.

⁵⁵ βλ. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 43. Ρέμελη Κ., *Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές*, 1987, σελ. 81. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 309.

προσφυγής πράξη έχει χαρακτήρα εκτελεστό και ως πράξη εκτελεστή είναι αυτοτελώς προσβλητή επί ακυρώσει, ενώπιον του αρμοδίου ακυρωτικού δικαστηρίου.

ζ) Επί της τυπικής διοικητικής προσφυγής εξετάζονται από το αρμόδιο διοικητικό όργανο λόγοι νομιμότητας από την αρχή ενώπιον της οποίας αυτής υποβάλλεται.⁵⁶ Αντιθέτως, επί ενδικοφανούς, όπως και επί της άτυπης διοικητικής προσφυγής εξετάζονται λόγοι νομιμότητας και λόγοι ουσιαστικοί.

Αυτές είναι σε γενικές γραμμές κάποιες από τις διαφορές μεταξύ της άτυπης διοικητικής προσφυγής, της τυπικής και της ενδικοφανούς.

6. Ο Δημοσιονομικός Έλεγχος

Ο δημοσιονομικός έλεγχος της Διοικήσεως είναι έλεγχος που ανάγεται στην υπό των οργάνων της διαχείριση των χρηματικών πόρων (εσόδων, εξόδων) αυτής (κρατικής Διοικήσεως και των άλλων ν.π.δ.δ.) και γενικότερα στη διαχείριση του δημοσίου πλούτου. Διαχειριστές του δημοσίου πλούτου είναι αφενός μεν οι *διατάκτες* (κύριοι και δευτερεύοντες) αφετέρου δε οι *δημόσιοι υπόλογοι* (γνήσιοι και αφανείς ή *de facto*). «*Διατάκτες γενικά είναι οι διατάσσοντες τις πληρωμές*» ενώ «*δημόσιοι υπόλογοι είναι όλοι όσοι, έστω χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση (αφανείς ή *de facto* δημόσιοι υπόλογοι) διαχειρίζονται χρήματα, αξίες, υλικά που ανήκουν στο κράτος καθώς και κάθε άλλος που θεωρείται εκ του νόμου ως δημόσιος υπόλογος*».⁵⁷

Τον επί των δημοσίων υπολόγων έλεγχο ασκούν οι καθ' ύλην αρμόδιοι υπουργοί (κατά τον λόγο της αρμοδιότητας αυτών), οι νομάρχες (στο πλαίσιο του οικείου νόμου), ο Υπουργός των Οικονομικών και το Ελεγκτικό Συνέδριο. Εξαίρεση εισάγεται επί υπολόγων της αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, τελούντες υπό τον έλεγχο του Υπουργού Εθνικής Άμυνας. Σπουδαίο ρόλο στον έλεγχο των δαπανών του κράτους διαδραματίζει το Ελεγκτικό Συνέδριο. Τούτο, κατά το άρθρο 98 §1α και δ του Συντάγματος έχει καταστεί αρμόδιο για τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών του κράτους και για τον κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων και των απολογισμών των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

«Εν γένει το Ελεγκτικό Συνέδριο με το κύρος, την αίγλη και την ακτινοβολία του συνιστά σπουδαιότατο συντελεστή του δημοσιονομικού ελέγχου των δαπανών της Διοικήσεως

⁵⁶ βλ. ΣΕ 4458/1977, 74/1985. Παναγοπούλου Μ., *Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 44. Παπαχατζή Γ., *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου*, Αθήναι 1991, σελ. 826. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 309-310.

⁵⁷ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 319.

και σημαντικό παράγοντα ανασχέσεως ανέλεγκτων ροπών προς κατασώτευση του δημοσίου χρήματος. Ελέγχει δε (το ΕλΣ) την κρατική Διοίκηση (και τα νπδδ) όχι μόνο ως όργανο διοικητικό αλλά και ως όργανο δικαστικό (δικαστήριο), εφόσον ο σχετικός έλεγχος μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία δημοσιονομικής διαφοράς». ⁵⁸

7. Το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης

Με το ν. 2477/97 καθιερώθηκαν δύο πολύ σημαντικοί θεσμοί για τη Δημόσια Διοίκηση. Πρόκειται για το *Συνήγορο του Πολίτη* και το *Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης* ⁵⁹ (ΣΕΕΔΔ) και οι δύο αυτοί θεσμοί, αποβλέπουν στον έλεγχο της Διοικήσεως και στην βελτίωσή της.

«Η αποστολή του σώματος είναι η *Επιθεώρηση*, δηλαδή η προσεκτική εξέταση της διοικητικής δράσεως και ο έλεγχος, δηλαδή η μέτρηση και διόρθωση δραστηριοτήτων υφισταμένων για να εξασφαλιστεί ότι τα γεγονότα (η δράση της διοικήσεως) ανταποκρίνονται στα σχέδια, προγράμματα ή με άλλα λόγια η εντόπιση των αποκλίσεων της πρακτικής από το οργανωτικό σχέδιο ή πρόγραμμα». ⁶⁰

Η αρμοδιότητα του ΣΕΕΔΔ, όπως καθορίζεται στο άρθρο 6 ν. 2477/97 είναι «η διενέργεια επιθεωρήσεων, εκτάκτων ελέγχων και ερευνών με σκοπό τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της διοίκησης». Έτσι επισημαίνονται «φαινόμενα κακοδιοίκησης, αδιαφανείς διαδικασίες, αναποτελεσματικότητα, χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών». ⁶¹

Το άρθρο 6 παρ. 1 του 2477/97 προβλέπει ότι «το ΣΕΕΔΔ δεν επιλαμβάνεται θεμάτων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των ανεξαρτήτων διοικητικών αρχών και του Σώματος Οικονομικών Επιθεωρητών του Υπουργείου Οικονομικών. Το ΣΕΕΔΔ αποτελεί όργανο εσωτερικού ελέγχου, καθώς είναι ενσωματωμένο στο μηχανισμό της Δημόσιας Διοίκησης και αποτελείται από τα όργανά της. Αντίθετα, ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή, εξ ορισμού όργανο εξωτερικού ελέγχου (έχει χαρακτηριστεί και

⁵⁸ βλ. Κόρσου Δημ., *Διοικητικό Δίκαιο - Γενικό Μέρος*, Α. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη έκδοση, 2005, σελ. 320-2.

⁵⁹ βλ. Τάχου Α., *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, Έβδομη έκδοση, 2003, σελ. 782-9. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Ο έλεγχος της Δημόσιας Διοίκησης από το «Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης»* 1999, σελ. 35. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 156-7.

⁶⁰ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 157.

⁶¹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Ο έλεγχος της Δημόσιας Διοίκησης από το «Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης»* 1999, σελ. 71.

όργανο κοινωνικού ελέγχου, καθώς παρεμβαίνει ειδικά για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη), και λειτουργεί παράλληλα με το ΣΕΕΔΔ». ⁶²

⁶² βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., Η Προστασία του Διοικουμένου, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 157.

8. Οι Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές

Οι Ανεξάρτητες Αρχές είτε ως *μονοπρόσωπα* (όπως ο Συνήγορος του Πολίτη) είτε όπως οι περισσότερες ως *συλλογικά όργανα* ιδρύθηκαν για να αντιμετωπίσουν αυτή τη δυσλειτουργία της σύγχρονης δημοκρατίας χωρίς τις επιρροές των κυβερνώντων, των πολιτικών κομμάτων και γενικότερα των ισχυρών συμφερόντων, που θα έχουν τη δυνατότητα να διεκπεραιώνουν κατά τρόπο ανεπηρέαστο και με τεχνική επάρκεια την εξειδικευμένη αποστολή που κάθε φορά θέτει ο νομοθέτης.

Ο θεσμός των Ανεξαρτήτων Αρχών μετά τη Συνταγματική του κατοχύρωση από το άρθρο 101Α του Συντάγματος, το οποίο περιλαμβάνει ορισμένες γενικές ρυθμίσεις για όλες τις Ανεξάρτητες Αρχές που προβλέπονται από αυτό, ρυθμίστηκε αναλυτικά από τον εκτελεστικό του Συντάγματος Ν. 3051/2002 *«Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις»*.

Ο Ν. 3051/2002 αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στις υπό του άρθρου 101Α του Συντάγματος προβλεπόμενες Ανεξάρτητες Αρχές, δηλαδή *το Συνήγορο του Πολίτη, το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και τη μέλλουσα να συσταθεί Αρχή Προστασίας του Απορρήτου της Επικοινωνίας*.⁶³

Έχουν αυτοτελή διοικητική υποδομή και προϋπολογισμό, τα μέλη τους απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας διοριζόμενα από μη κυβερνητικούς φορείς, εποπτεύουν και ρυθμίζουν ευαίσθητους τομείς της πολιτικής και οικονομικής ζωής με την άσκηση κανονιστικών γνωμοδοτικών διαιτητικών και ελεγκτικών αρμοδιοτήτων.⁶⁴

Η νομική θέση των Ανεξαρτήτων Αρχών είναι ανάλογη με τη νομική θέση της Κυβέρνησης. Ειδικότερα, οι Αρχές αυτές είναι διοικητικά όργανα του Κράτους, τα οποία, όπως ακριβώς και η Κυβέρνηση, υπόκεινται μόνο στο δικαστικό και κοινοβουλευτικό έλεγχο. Οι Αρχές είναι κατ' αντίθεση με την Κυβέρνηση, άμεσα όργανα του Κράτους, τα οποία δεν

⁶³ βλ. Βενιζέλος Ε., «Οι Ανεξάρτητες Αρχές μετά την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος του 1975/1986/2001», στο *Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξαρτήτων Αρχών*, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ. 13-23. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Ελεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 165-6. Καμτσιδου Ι., «Σκέψεις σχετικά με τις θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις της ανεξαρτησίας των ανεξαρτήτων διοικητικών αρχών», στα Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, *Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξαρτήτων Αρχών*, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ. 141-147

⁶⁴ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Οι Ελληνικές Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές*, 2000, σελ. 28.

τελούν σε καμία ιεραρχική σχέση προς τα άλλα όργανα αυτού. Η οργανική θέση των Αρχών και συγκεκριμένα η ανεξαρτησία τους απέναντι στις τρεις άλλες εξουσίες στηρίζεται απευθείας στο Σύνταγμα που τις αναγνωρίζει ως «ανεξάρτητες αρχές».⁶⁵

9. Ο Συνήγορος του Πολίτη

Ο Συνήγορος του πολίτη (ΣτΠ), στον οποίο θα αναφερθούμε εκτενώς στο δεύτερο μέρος της εργασίας, αποτελεί θεσμό πρωτόγνωρο για την ελληνική πραγματικότητα. Είναι μονοπρόσωπη ανεξάρτητη διοικητική αρχή κατ' αντίθεση με τις άλλες τέσσερις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές.⁶⁶ «Αποβλέπει στην προστασία του πολίτη και κατ' επέκταση της δημοκρατίας που έχει ως υπόβαθρό της την ύπαρξη ενός ελεύθερου πολίτη. Είναι θεσμός που ενεργοποιεί την κοινωνία στην προσπάθεια για τη βελτίωση των δομών, των διαδικασιών και των υπηρεσιών που διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην προστασία του διοικουμένου. Επιχειρεί να λύσει τα προβλήματα που παρουσιάζονται στις σχέσεις πολίτη – Δημόσιας Διοίκησης, με γνώμονα την αρχή της νομιμότητας, της καλής πίστης και της χρηστής Διοικήσεως. Η σύσταση του θεσμού του Συνηγόρου του πολίτη προήλθε και επιβλήθηκε από τα παράπονα των πολιτών – διοικουμένων που, παρά την ύπαρξη ενδίκων βοηθημάτων που είχαν στη διάθεσή τους, αισθάνονταν απροστάτευτοι απέναντι στη Διοίκηση. Ο ως άνω νόμος υπηρετεί την ανάγκη να «επανασυμφιλιωθεί η διοίκηση με τους διοικουμένους».⁶⁷

Ο Συνήγορος του Πολίτη διεθνώς δεν αποτελεί όργανο ικανό να επιβάλει κυρώσεις. Αυτό σημαίνει ότι ακριβώς επειδή δεν είναι κυρωτική αρχή, επειδή δεν έχει ρυθμιστικές αρμοδιότητες ο Συνήγορος του Πολίτη αποκτά μια τελείως *suī generis* διάσταση: η νομιμοποίησή του σε ό,τι αφορά και τους πολίτες και την πολιτική κατάσταση σε μια χώρα και το ευρύτερο πολιτικό σύστημα περνάει μέσα από τη δυνατότητα την οποία έχει να αναπτύξει ένα ηθικό ανάστημα, το οποίο πείθει για την αμεροληψία του, την αντικειμενικότητά του. Ο Συνήγορος του Πολίτη καλείται δηλαδή να πείσει. Και στο βαθμό που πείθει τη δημόσια διοίκηση με τα επιχειρήματά του, με την ποιότητα του έργου του, με

⁶⁵ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 171. Διαμαντούρος Ν., «Ο Συνήγορος του Πολίτη», στα Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, *Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών*, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ. 80-85.

⁶⁶ βλ. Ράικου Α., *Συνταγματικό Δίκαιο*, Τόμος Ι, Εισαγωγή–Οργανωτικό Μέρος, Έκδοση Β', Α. Ν. Σάκκουλα, 2002, σελ. 884.

⁶⁷ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 154-5.

την ποιότητα του λόγου τον οποίο αρθρώνει τότε κατορθώνει να αποκτήσει το αναγκαίο ηθικό ανάστημα και να μπορέσει να ορθοποδήσει.⁶⁸

Σύμφωνα με τον κ. Ν. Διαμαντούρο, «οι προϋποθέσεις για την κατοχύρωση της ανεξαρτησίας είναι επτά: το νομικό πλαίσιο, η οικονομική ανεξαρτησία, γιατί είναι δυνατόν να δοθεί σε μια αρχή νομικά η ανεξαρτησία και να μην της παρασχεθεί η οικονομική αυτοτέλεια η οποία να της επιτρέψει να λειτουργήσει κατά τρόπον που να κατοχυρώνει την ανεξαρτησία της, οι μηχανισμοί οι οποίοι διέπουν της επιλογή προσωπικού, ο βαθμός στον οποίο στηρίζεται ή δεν στηρίζεται από το ευρύτερο δυνατό φάσμα της πολιτικής ηγεσίας μιας χώρας, η σχέση που δημιουργεί μια ανεξάρτητη αρχή με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τελικά η σχέση της με τους πολίτες». Σύμφωνα με τον κ. Ν. Διαμαντούρο, «ο Συνήγορος του Πολίτη έχει κατορθώσει να αντιμετωπίσει με επάρκεια την πλειονότητα αυτών των κριτηρίων. Οικονομικά του παρασχέθηκε η δυνατότητα να μπορεί να προσλάβει ή να αποσπάσει προσωπικό και να μπορεί να λειτουργήσει με συνθήκες επάρκειας που ενισχύουν την ανεξαρτησία του. Η επιλογή προσωπικού γίνεται με μια ειδική διαδικασία η οποία προϋποθέτει δημόσια προκήρυξη, προεπιλογή από μία επιτροπή της οποίας προΐσταται ο Συνήγορος του Πολίτη, δύο βοηθοί συνήγοροι και δύο καθηγητές πανεπιστημίου. Αυτή η επιτροπή κάνει δημόσιες συνεντεύξεις, δημόσιες σημαίνει ότι ο κάθε υποψήφιος και υποψήφια μπορούν να παρίστανται στη διαδικασία αυτή και επιλέγει. Ο Συνήγορος του Πολίτη, επειδή ακριβώς είναι αρχή ρυθμιστική, επειδή ακριβώς δεν έχει κυρωτικές δυνατότητες, δεν εμπλέκεται σε σημαντικό βαθμό με ισχυρά πολιτικά ή οικονομικά συμφέροντα».⁶⁹

⁶⁸ Διαμαντούρος Ν., «Ο Συνήγορος του Πολίτη», στα Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, *Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών*, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Α. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 82.

⁶⁹ Διαμαντούρος Ν., «Ο Συνήγορος του Πολίτη», στα Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, *Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών*, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Α. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 83-84.

§ 3. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

1. Εισαγωγή

Οι διοικούμενοι διαθέτουν και ένα πρόσθετο μέσο για την προάσπιση των δικαιωμάτων και συμφερόντων τους. Πρόκειται για το δικαίωμα υποβολής αναφορών ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά τη διάταξη του άρθρου 138Δ ΣυνθΕΚ, *«δικαίωμα που αποσκοπεί επίσης στη συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών στη διαμόρφωση της πολιτικής και της δράσης των κοινοτικών οργάνων και την άμβλυνση του δημοκρατικού ελλείμματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας»*.¹

Η έννοια της αναφοράς στο ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο προσεγγίζει αυτήν του ελληνικού δικαίου. Συνίσταται, συγκεκριμένα στην υποβολή οποιουδήποτε αιτήματος ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, υπό την προϋπόθεση ότι το αντικείμενο της αναφοράς υπάγεται στους τομείς δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τον Κανονισμό του Ευρωπαϊκής Ένωσης Κοινοβουλίου).

Κατά την εξέταση των τυπικών προϋποθέσεων για την παραδεκτή υποβολή της αναφοράς, τίθενται ζητήματα αντίστοιχα με αυτά που ανακύπτουν στο ελληνικό δίκαιο, αφού ο Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θεσπίζει προϋποθέσεις (αναγραφή της ιδιότητας και της ιθαγένειας του αναφέροντος, σύνταξη της αναφοράς σε μία από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης), οι οποίες δεν προκύπτουν - ούτε άμεσα ούτε κατά έμμεσο τρόπο - από τη διάταξη του άρθρου 138 Δ ΣυνθΕΚ.

Οι φορείς του δικαιώματος της αναφοράς στο ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο οριοθετούνται, καταρχήν, ευρέως από τη διάταξη του άρθρου 138 Δ ΣυνθΕΚ (πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάτοικοι των κρατών - μελών της Ένωσης, νομικά πρόσωπα με καταστατική έδρα σε κράτος - μέλος). Η ευρεία αυτή οριοθέτηση αμβλύνεται, όμως, στη

¹ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 177-8.

συνέχεια, με την απαίτηση της ίδιας διάταξης, όπως η αναφορά θίγει άμεσα αυτόν που την υπέβαλε. Η έννοια του άμεσα ενδιαφερόμενου στο δικαίωμα της αναφοράς προσεγγίζει περισσότερο την έννοια του ατομικά ενδιαφερόμενου της διάταξης του άρθρου 173 παρ. 4 ΣυνθΕΚ, χωρίς, ωστόσο, να απαιτείται η συνδρομή των αυστηρών προϋποθέσεων που θέτει η νομολογία του ΔΕΚ στο πλαίσιο της διάταξης του άρθρου 173 παρ. 4: ο αναφέρων θα πρέπει να διαθέτει έναν - έστω και όχι στενό - σύνδεσμο με το αντικείμενο της αναφοράς.²

2. Το θεσμικό πλαίσιο

«Η Επιτροπή Αναφορών είναι μια από τις 20 μόνιμες επιτροπές, καθεμιά από τις οποίες είναι αρμόδια για συγκεκριμένο τομέα, στις οποίες κατανέμονται οι βουλευτές προκειμένου να διευκολύνουν την προετοιμασία των συνεδριάσεων της Ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι αρμοδιότητες των μονίμων αυτών Επιτροπών, καθορίζονται με το Παράρτημα VI του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.³ Ειδικότερα, η Επιτροπή Αναφορών είναι αρμόδια για τα ζητήματα που αφορούν τις αναφορές, την εξέτασή τους και τη συνέχεια που πρέπει να δοθεί σε αυτές, καθώς και τις σχέσεις με το Διαμεσολαβητή».⁴

Η Επιτροπή Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θεσμοθετήθηκε το 1987. Οι όροι λειτουργίας της προβλέπονται από τα άρθρα 156, 157 και 158 του Παραρτήματος VI του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να δέχεται και να εξετάζει αναφορές, αναγνωρίστηκε από τα υπόλοιπα κοινοτικά θεσμικά όργανα το 1989 με την υπογραφή της Διαθεσμικής Διακήρυξης από τους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Παρόλα αυτά η υποβολή αναφορών δεν χαρακτηρίστηκε ως δικαίωμα προερχόμενο από το Κοινοτικό Δίκαιο αλλά ως Πρακτική των Ευρωπαίων Πολιτών να υποβάλλουν αναφορές στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Σημαντική αφετηρία για τη θεσμοθέτηση του δικαιώματος της αναφοράς, αποτέλεσε το άρθρο 138Δ της Συνθήκης του Μάαστριχτ που προβλέπει ότι: *«Οι πολίτες της Ένωσης, καθώς και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική του έδρα σε κράτος μέλος, δικαιούνται να υποβάλλουν, ατομικά ή από κοινού με άλλους πολίτες ή*

² βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 178-9.

³ Το Παράρτημα VI του Κανονισμού εγκρίθηκε με απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 19 Μαΐου 1983, σύμφωνα με το άρθρο 135 και τροποποιήθηκε με αποφάσεις της 25^{ης} Ιουλίου 1984, της 21^{ης} Ιανουαρίου 1987, της 26^{ης} Ιουλίου 1989, της 15^{ης} Ιανουαρίου 1992 και της 21^{ης} Ιουλίου 1994.

⁴ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 35. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 123.

πρόσωπα, αναφορά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για θέμα που υπάγεται στους τομείς δραστηριοτήτων της Κοινότητας και το οποίο τους αφορά άμεσα». Με τη διάταξη αυτή η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, πρόσθεσε μια νέα προϋπόθεση για το παραδεκτό των αναφορών σχετικά με τη νομιμοποίηση του αναφερόμενου αφού το περιεχόμενο της αναφοράς θα πρέπει να τον αφορά άμεσα. Η θέσπιση αυτού του δικαιώματος αναφοράς συνεπάγεται και την αναγνώριση της υποχρέωσης του Κοινοβουλίου να εξετάζει την αναφορά και να ζητά τις σχετικές πληροφορίες από τις αρμόδιες Αρχές. Μάλιστα, σε εξαιρετικές περιπτώσεις το Κοινοβούλιο μπορεί να συστήσει εξεταστική των πραγμάτων Επιτροπή κατά το νέο άρθρο 138Γ ΣυνθΕΚ.

Το δικαίωμα της αναφοράς του Ευρωπαίου πολίτη απορρέει πλέον από την κατοχύρωση της Ευρωπαϊκής ιθαγένειας στο άρθρο 17 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα σύμφωνα με το οποίο: *«Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους»*.⁵

Κατά συνέπεια, ποιος είναι πολίτης της Ένωσης, δεν προσδιορίζεται ευθέως από το Δίκαιο της Ένωσης, αλλά από το εκάστοτε εθνικό δίκαιο περί ιθαγενείας. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ πρόσθεσε στο άρθρο 17 και την εξής πρόταση: *«Η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια»*. Στον κατάλογο των δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων: **α)** το δικαίωμα κάθε πολίτη της Ένωσης να αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ατομικά ή από κοινού με άλλους πολίτες για θέμα που υπάγεται στους τομείς δραστηριότητας της Κοινότητας και το οποίο τους αφορά άμεσα (άρθρ. 21 παρ. 1 και 194 ΣυνθΕΚ), **β)** το δικαίωμα κάθε πολίτη της Ένωσης να απευθύνεται στο διαμεσολαβητή και να καταγγέλει σχετικά με περιπτώσεις κακής διοίκησης στα πλαίσια της δράσης των κοινοτικών οργάνων ή οργανισμών με εξαίρεση το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών τους καθηκόντων (άρθρ. 21 και 162 ΣυνθΕΚ) **γ)** το δικαίωμα κάθε πολίτη της Ένωσης να απευθύνεται γραπτώς σε οποιοδήποτε από τα όργανα ή τους οργανισμούς σε μια από τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας και να παίρνει απάντηση στην ίδια γλώσσα και **δ)** το δικαίωμα κάθε πολίτη της Ένωσης (όπως επίσης και κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου κατά τους όρους του άρθρ. 255 ΣυνθΕΚ) πρόσβασης σε έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, με την επιφύλαξη

⁵ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 35-37.

των αρχών και των προϋποθέσεων που θα καθοριστούν εντός διετίας από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ από το Συμβούλιο.⁶

3. Οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της αναφοράς

Η εξέταση των τυπικών προϋποθέσεων για το παραδεκτό των αναφορών υπάγεται στην αρμοδιότητα της πρώτης γενικής Διεύθυνσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Στα πλαίσια των προϋποθέσεων αυτών, που προβλέπονται από τον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εξετάζεται αν οι αναφορές που υποβλήθηκαν περιέχουν το όνομα, την ιδιότητα και την κατοικία καθενός από τους υπογράφοντες και την υπογραφή του αναφέροντα (άρθρο 156 παρ. 2). Όταν ο αναφερόμενος είναι νομικό πρόσωπο, η αναφορά πρέπει να περιλαμβάνει την επωνυμία του νομικού προσώπου, την επιδιωκόμενη δραστηριότητα, το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται η καταστατική του έδρα, την διεύθυνση της και υπογράφονται είτε από το νόμιμο εκπρόσωπό τους είτε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους. Εάν οι αναφορές που υποβλήθηκαν πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις, καταχωρούνται σε ένα γενικό πρωτόκολλο κατά σειρά παραλαβής (άρθρ. 156 παρ. 4). Οι αναφορές που πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις παραπέμπονται από τον Πρόεδρο στην αρμόδια επιτροπή, η οποία εξετάζει κατά πόσον οι αναφορές εμπίπτουν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 156 παρ. 5). Όσες αναφορές χαρακτηρίζονται μη παραδεκτές από την επιτροπή, αρχειοθετούνται και η αιτιολογημένη απόφαση κοινοποιείται στον αναφέροντα (άρθρο 156 παρ. 6). Οι αναφορές πρέπει να συντάσσονται σε μία από επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 156 παρ. 3). Αρμόδια για την εξέταση των ουσιαστικών προϋποθέσεων για το παραδεκτό των αναφορών είναι η Επιτροπή Αναφορών. Η εξέταση αυτή αφορά το παραδεκτό της αναφοράς επί τη βάση του προσώπου του αναφερόμενου, το αντικείμενο της αναφοράς και τη νομιμοποίηση του αναφερόμενου.⁷

4. Οι φορείς

«Οι φορείς του δικαιώματος της αναφοράς είναι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική του έδρα σε κράτος μέλος». Αναφορά όμως μπορεί να υποβληθεί και από φυσικά ή νομικά πρόσωπα που

⁶ βλ. Παπαγιάννη Δ., *Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης*, Α.Ν. Σάκκουλα, 2001, σελ. 91-94.

⁷ βλ. Βλαχόπουλο Σπ., *Το δικαίωμα αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*, Α. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 142. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 38-39.

δεν είναι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε έχουν ως τόπο κατοικίας ή έδρα κράτος μέλος και των οποίων οι αναφορές πρωτοκολλούνται και αρχειοθετούνται χωριστά. Κάθε μήνα ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου διαβιβάζει κατάλογο των αναφορών του είδους αυτού που έλαβε το Κοινοβούλιο κατά τον προηγούμενο μήνα, με περίληψη του περιεχομένου τους, στην αρμόδια για την εξέταση των Αναφορών Επιτροπή, η οποία μπορεί ακολούθως να ζητήσει να της διαβιβαστούν εκείνες τις οποίες κρίνει σκόπιμο να εξετάσει (άρθρο 156 παρ. 9).⁸

5. Το περιεχόμενο της αναφοράς

Το αντικείμενο της αναφοράς σύμφωνα με το άρθρο 138Δ ΣυνθΕΚ πρέπει να υπάγεται στους τομείς δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ενώ η παρ. 5 του άρθρου 156 του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προβλέπει ότι οι αναφορές που εγγράφονται στο γενικό πρωτόκολλο παραπέμπονται από τον Πρόεδρο στην Αρμόδια Επιτροπή, η οποία εξετάζει κατά πόσον οι αναφορές εμπίπτουν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το αντικείμενο της αναφοράς πρέπει οπωσδήποτε να εμπίπτει στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με την πρακτική της Επιτροπής Αναφορών, στο πλαίσιο αυτό εμπίπτουν και είναι παραδεκτές, οι αναφορές που έχουν ως αντικείμενο: την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων ή αγαθών, το περιβάλλον, κοινωνικές υποθέσεις και συνταξιοδοτικά δικαιώματα των μεταναστών, αναγνώριση δικαιωμάτων και τις μεταφορές. Αντίθετα, αναφορές που κρίθηκαν κατά κύριο λόγο ως μη παραδεκτές, περιλαμβάνουν ζητήματα τα οποία αφορούν αποκλειστικά τα εσωτερικά των κρατών.⁹

6. Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Αναφορών

Τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Αναφορών ρυθμίζει το άρθρο 157 του κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η Επιτροπή Αναφορών σύμφωνα με το άρθρο 157 παρ. 1 και 2 «μπορεί να αποφασίσει για τις αναφορές που έχει χαρακτηρίσει ως παραδεκτές, τη σύνταξη εκθέσεων, ή να πάρει θέση με όποιον άλλον τρόπο θέλει. Μπορεί επίσης να οργανώνει ακροάσεις ή να αποστέλλει μέλη της για επιτόπια διαπίστωση. Εφόσον με εξεταζόμενη αναφορά αιτείται η τροποποίηση ισχύοντος κανόνα δικαίου, η Επιτροπή Αναφορών μπορεί να ζητήσει τη

⁸ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 38-40.

⁹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 40-41.

γνωμοδότηση άλλης επιτροπής. Σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου η Επιτροπή Αναφορών μπορεί να ζητήσει από της Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την επίδειξη εγγράφων, την παροχή πληροφοριών και την πρόσβαση στις υπηρεσίες της για να προετοιμάσει τη γνωμοδότησή της».¹⁰

Η Επιτροπή Αναφορών σύμφωνα με το άρθρο 157 παρ. 7 του Κανονισμού ενημερώνει το Κοινοβούλιο για τα αποτελέσματα των εργασιών της. Η τακτική που ακολουθείται είναι να υποβάλλεται εξάμηνη έκθεση που περιέχει μόνο στατιστικά στοιχεία που δεν συζητούνται στην Ολομέλεια και στη συνέχεια να ακολουθεί Ετήσια Έκθεση, η οποία υπεισέρχεται σε μεγαλύτερες λεπτομέρειες και υποβάλλεται για ψηφοφορία στην Ολομέλεια.

Αν και το άρθρο 138Δ ΣυνθΕΚ δεν προβλέπει υποχρέωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να διερευνήσει κατ' ουσίαν το περιεχόμενο της αναφοράς και να απαντήσει, το άρθρο 157 παρ. 6 του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προβλέπει ότι σε όσους έχουν υποβάλλει αναφορά, γνωστοποιούνται από τον Πρόεδρο οι αποφάσεις, που έχουν ληφθεί επί των αναφορών καθώς και η αιτιολόγησή τους.

Η Επιτροπή Αναφορών συστάθηκε εξαιτίας του αυξανόμενου αριθμού των αναφορών προς το Κοινοβούλιο. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι η Συνθήκη του Μάαστριχτ προβλέπει το δικαίωμα υποβολής αναφοράς. Έτσι, το δικαίωμα της αναφοράς θεσμοθετείται στις Κοινοτικές Συνθήκες, και μετατράπηκε από Κοινοτική πρακτική σε κατοχυρωμένο δικαίωμα. Η Επιτροπή Αναφορών συνεργάζεται σε μεγάλο βαθμό με τον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή, καθώς και με τους εθνικούς διαμεσολαβητές, τις εθνικές Επιτροπές Αναφορών και τις εθνικές Αρχές. Οι αναφορές αποτελούν ένα αποτελεσματικό μέσο για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι μπορούν να απευθυνθούν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για ζητήματα που αφορούν την εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου όχι μόνο από τη χώρα τους αλλά και από τις υπόλοιπες χώρες μέλη της Ένωσης με την προϋπόθεση ότι το θέμα της αναφοράς τούς αφορά άμεσα.¹¹

Στις 7 Δεκεμβρίου του 2000, οι Πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής στη σύνοδο κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Νίκαια προέβησαν στη διακήρυξη του *Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων* που περιλαμβάνει το

¹⁰ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 41.

¹¹ βλ. Μαριά Ν., *Το Δικαίωμα Αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*, σε Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, Διπλό Τεύχος 17-18, Ιανουάριος – Δεκέμβριος 1994, σελ. 79. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 42-43.

δικαίωμα αναφοράς στο άρθρο 44 ως εξής: « Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο». ¹²

¹² βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 41-43.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΤΟ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ

§ 4. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

1. Εισαγωγή

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι μονοπρόσωπη ανεξάρτητη διοικητική αρχή κατ' αντίθεση με τις άλλες τέσσερις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές.¹ Ο Συνήγορος του πολίτη ευρίσκεται εκτός της Δημόσιας Διοίκησης και έχει αρμοδιότητα να επιλαμβάνεται αιτήσεων, αναφορών και καταγγελιών που σχετίζονται με τη λειτουργία της Διοικήσεως, σε ό,τι αφορά τις σχέσεις της με τους διοικούμενους. Ως Διοίκηση νοούνται οι υπηρεσίες του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των οργανισμών κοινής ωφέλειας και γενικά κάθε άλλου οργανισμού που ασκεί Δημόσια Διοίκηση. Δεν έχει δικαίωμα να παρεμβαίνει σε διεξαγόμενη ενώπιον δικαστηρίου διαδικασία, ούτε να αμφισβητεί ή επανεξετάζει το βάσιμο μιας δικαστικής αποφάσεως. Ο ρόλος του Συνηγόρου είναι προπάντων ρόλος *διαμεσολαβητή*. Μπορεί να μεσολαβεί με οποιοδήποτε τρόπο κρίνει εύλογο για την εξυπηρέτηση του πολίτη.

Ο Συνήγορος όπως και σε όλες τις χώρες που έχει εισαχθεί ο θεσμός δεν εκδίδει εκτελεστές διοικητικές πράξεις και αυτό αποτελεί την ουσιαστική εγγύηση της *ανεξαρτησίας* του Συνηγόρου, καθόσον οι πράξεις του δεν χρειάζεται να υπαχθούν στην ελεγκτική αρμοδιότητα άλλων οργάνων.

Ο θεσμός του Συνηγόρου του πολίτη φαίνεται ότι καταξιώνεται στην Ελλάδα, ως ο ευπροσάρμοστος στην εξέλιξη της κοινωνίας επικουρικός εγγυητής της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών – διοικουμένων απέναντι στη διοικητική δράση και στα φαινόμενα κακοδιοίκησης που αυτή προκαλεί.²

¹ βλ. Ράικου Α., *Συνταγματικό Δίκαιο*, Τόμος Ι, Εισαγωγή–Οργανωτικό Μέρος, Έκδοση Β', Α. Ν. Σάκκουλα, 2002, σελ. 884.

² βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Η Προστασία του Διοικουμένου*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2000, σελ. 155-6.

του Πολίτη (ΣτΠ) είναι ανεξάρτητη αρχή κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα. Ο Συνήγορος Ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1^η Οκτωβρίου 1998 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες δωρεάν.

Η οργάνωση, η στελέχωση και η λειτουργία του ΣτΠ καθορίζονται στον Ν. 3094/2003, καθώς και στον Κανονισμό Λειτουργίας του (ΠΔ 273/1999), στο πλαίσιο που θέτουν οι διατάξεις του Συντάγματος μετά την αναθεώρηση του 2001. Τα πλήρη κείμενα των νομοθετικών κειμένων που διέπουν τη λειτουργία του ΣτΠ δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα www.synigoros.gr.³

Στην πρώτη θητεία του Συνηγόρου του Πολίτη (1998-2003), το κυρίως ζητούμενο ήταν να καταστεί ευρύτερα γνωστός και προσβάσιμος στους πολίτες ο νεοπαγής, τότε, θεσμός. Ο στόχος αυτός φαίνεται ότι επιτεύχθηκε, αφού το 2002, τέσσερα μόλις χρόνια από την έναρξη της λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη, πάνω από 11.000 πολίτες προσέφυγαν σε αυτόν. Στη συνέχεια (2003 – 2007), η Αρχή προσπάθησε να διατηρήσει τα κεκτημένα της πρώτης περιόδου, επιχειρώντας παράλληλα ένα άνοιγμα προς τη δημόσια διοίκηση. Εγχείρημα δύσκολο και εκ πρώτης όψεως αντιφατικό, καθώς ο συνήγορος του Πολίτη από τη μια πλευρά έπρεπε να συνεχίσει να συμπαρατάσσεται με τον πολίτη απέναντι στη δημόσια διοίκηση που τον έχει αδικήσει, από την άλλη πλευρά όμως, με τρόπο επίμονο και συστηματικό όφειλε να προσεγγίσει τη δημόσια διοίκηση, να κατανοήσει τα προβλήματά της, προκειμένου να τη βοηθήσει να τα αντιμετωπίσει. Στην πραγματικότητα, αντίφαση δεν υπάρχει, αφού η δημόσια διοίκηση, ακριβώς όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, έχει και αυτή ταχθεί να υπηρετεί τον πολίτη.

Δεν υπάρχει λοιπόν σχέση αντιπαλότητας μεταξύ Συνηγόρου του Πολίτη και δημόσιας διοίκησης· και οι δύο έχουν τη συνταγματική υποχρέωση να υπηρετούν την κοινωνία, από διαφορετική όμως θέση ο καθένας.⁴

Ο ΣτΠ, ως διαμεσολαβητής, διατυπώνει συστάσεις και προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση. Δεν επιβάλλει κυρώσεις ούτε ακυρώνει τις παράνομες πράξεις της δημόσιας διοίκησης.

Στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε έλληνας ή αλλοδαπός πολίτης ζει στην Ελλάδα ή το εξωτερικό και συναλλάσσεται με το ελληνικό δημόσιο. Ειδικά ως προς τις προσβολές των δικαιωμάτων του παιδιού, στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει το άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί, γονέας ή συγγενής του, καθώς και κάθε τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση

³ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 4.

⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 3.

αντίληψη της παραβίασης ενός δικαιώματος του παιδιού. Τα ίδια ισχύουν και για τα νομικά πρόσωπα ή τις ενώσεις προσώπων.

Ο ΣτΠ παρεμβαίνει σε προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολίτης στην επαφή του με τη δημόσια διοίκηση. Ενδεικτικά: ελλιπής παροχή ή άρνηση παροχής υπηρεσιών, υπερβολική καθυστέρηση στη διεκπεραίωση αιτημάτων, παράβαση νόμου ή εφαρμογή παράνομης διαδικασίας και αθέμιτες διακρίσεις εις βάρος πολιτών.⁵

2. Ο Ν. 3094/2003

Η τροποποίηση και ιδιαίτερα η συμπλήρωση του Ν. 2477/1997 που ρύθμιζε το θεσμό του Συνηγού του Πολίτη ήταν αναγκαία λόγω της συνταγματικής κατοχύρωσης της Αρχής από τη Ζ' Αναθεωρητική Βουλή. Παράλληλα, στο άρθρο 101Α του Συντάγματος, ο αναθεωρητικός νομοθέτης έθεσε τους βασικούς κανόνες που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία των Ανεξαρτήτων Αρχών που προβλέπονται σε άλλες διατάξεις του Συντάγματος. Εξάλλου, η Βουλή ψήφισε πρόσφατα διατάξεις που περιέχουν ρυθμίσεις κοινές (Ν. 3051/2002) για όλες τις συνταγματικώς κατοχυρωμένες Ανεξάρτητες Αρχές, ενώ η κατοχύρωση του θεσμού του Συνηγού του Πολίτη προβλέπεται από το άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος.

Έτσι, λοιπόν, ο ιδρυτικός Νόμος 2477/1997 του ΣτΠ τροποποιήθηκε μετά τη συνταγματική κατοχύρωση των Ανεξαρτήτων Αρχών (άρθρο 103 παρ. 9) από τον Ν. 3094/2003. Ο νέος νόμος 3094/2003 «*Συνήγορος του πολίτη και άλλες διατάξεις*», εξειδικεύει ή και συμπληρώνει όπου αυτό καθίσταται αναγκαίο, τις γενικές συνταγματικές και νομοθετικές διατάξεις.

Με το Ν.3094/2003 η Αρχή διατηρεί τα δύο βασικά διακριτικά της γνωρίσματα σε σχέση με τις υπόλοιπες συνταγματικές Ανεξάρτητες Αρχές: το μονοπρόσωπο χαρακτήρα της, καθώς και τη *διαμεσολαβητική* και *ελεγκτική* της αρμοδιότητα, οι οποίες συνεχίζουν να ασκούνται με την έκδοση μη εκτελεστών διοικητικών πράξεων. Ο Ν. 3094/2003 εμπεριέχει και τρεις *καινοτομίες*, αφενός διευρύνεται το φάσμα των «δημοσίων υπηρεσιών» που υπάγονται στον έλεγχο του ΣτΠ, αφετέρου η Αρχή αναλαμβάνει και καθήκοντα *Συνηγού του Παιδιού*. Η *δεύτερη καινοτομία* είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού η Αρχή, προασπιζόμενη τα δικαιώματα του παιδιού, θα μπορεί πλέον να παρεμβαίνει διαμεσολαβητικά και σε σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, πράγμα το οποίο, ως προς τις υπόλοιπες αρμοδιότητες του Συνηγού, επιτρέπεται μόνο κατ' εξαίρεση, όπως άλλωστε ίσχυε και στον προηγούμενο νόμο (άρθρο 4

⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 4.

παρ.2 Ν. 2477/1997). Η Τρίτη καινοτομία είναι η πρόβλεψη για τη μετατροπή του εργασιακού καθεστώτος των εργαζομένων στην Αρχή με σχέση ιδιωτικού δικαίου από ορισμένου χρόνου σε αορίστου.⁶

3. Οι λόγοι θεσμοθέτησης του Συνηγόρου του Πολίτη

«Μια βασική αδυναμία του δημοκρατικού μας πολιτεύματος είναι ότι δεν αναπτύχθηκε στη χώρα μας η κοινωνία των πολιτών. Έτσι, μέσα στο πολιτικό μας σύστημα ο πολίτης καταπιέζεται και ταλαιπωρείται από τη γραφειοκρατία και την κακοδιοίκηση αφού τα στενά κομματικά πολλές φορές συμφέροντα, υπερισχύουν συστηματικά των ευρύτερων συμφερόντων του πολίτη.

Η δημόσια διοίκηση, προϋποθέτει το συστηματικό έλεγχο και την παρακολούθηση του τρόπου αντιμετώπισης των αιτημάτων των πολιτών και την ανταπόκριση της διοίκησης σ' αυτά. Ο προσδιορισμός ρητών προθεσμιών για την ολοκλήρωση των διοικητικών ενεργειών, η τήρηση της διαφάνειας και της δικαιοσύνης στη λήψη των αποφάσεων, η δυνατότητα καταγγελίας από μέρους των πολιτών, ο αξιόπιστος και αντικειμενικός έλεγχος των περιπτώσεων κακοδιοίκησης και κακοδιαχείρισης αποτελούν μέτρα άμεσης προτεραιότητας για την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και την προστασία των πολιτών από την κρατική αυθαιρεσία. Αναμφίβολα, ζούμε σε μια εποχή κρίσης που δεν αφήνει ανεπηρέαστες τις σχέσεις κράτους – πολίτη, όπου η αυξανόμενη παρέμβαση του κράτους σε όλα τα επίπεδα κοινωνικής ζωής αντί να μειώσει την απόσταση που τους χωρίζει, μεγαλώνει το χάσμα. Στη χώρα μας, παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχει γίνει σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των σχέσεων διοίκησης – πολιτών, ταχύτερης ενημέρωσης, εξυπηρέτησης και διαφάνειας της διοικητικής δράσης, δεν δημιουργήθηκαν σχέσεις αμοιβαίας συνεργασίας και εμπιστοσύνης ανάμεσά τους. Επομένως, η διαφύλαξη των δικαιωμάτων και ελευθεριών του πολίτη είναι αναγκαία».⁷

«Όλοι γνωρίζουμε ότι οι διαδικασίες με τις οποίες λειτουργεί το διοικητικό σύστημα είναι περίπλοκες και γραφειοκρατικές. Οι ελεγκτικοί θεσμοί που υπάρχουν δεν επαρκούν για να αντιμετωπίσουν τα σύγχρονα προβλήματα. Ένα κράτος δικαίου προϋποθέτει πρώτον την ύπαρξη κανόνων δικαίου που διέπουν την κοινωνική ζωή και δεύτερον την ύπαρξη κυρωτικών μηχανισμών που εγγυώνται την εφαρμογή τους. Στη χώρα μας, οι εγγυητικοί αυτοί κυρωτικοί κανονισμοί είναι ο έλεγχος που διενεργεί η ίδια η διοίκηση (διοικητικός

⁶ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 197-8.

⁷ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 198-202.

έλεγχος), ο κοινοβουλευτικός έλεγχος και ο δικαστικός έλεγχος. Ο έλεγχος τον οποίο ασκεί η ίδια η διοίκηση δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματικός. Σε ένα σύγχρονο κράτος δικαίου τον έλεγχο αυτό μόνο μια ανεξάρτητη αρχή θα πραγματοποιούσε αποτελεσματικά».⁸

Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος έχει κυρίως πολιτική αξία αλλά δεν μπορεί να εγγυηθεί, με τις προϋποθέσεις που πραγματοποιείται, τη δυνατότητα να εξασφαλίσει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να υπάρξει εγγύηση ότι το Κράτος και ιδιαίτερα η εκτελεστική εξουσία, εφαρμόζει αποτελεσματικά την αρχή της νομιμότητας. Στη Χώρα μας, ο κυριότερος έλεγχος της αρχής της νομιμότητας της διοικητικής δράσης διεξάγεται ιδίως από τα *Διοικητικά Δικαστήρια*, είναι ιδιαίτερα χρονοβόρος και δαπανηρός για τον μέσο πολίτη και το σημαντικότερο, το ίδιο το Κράτος αρνείται πολλές φορές να εκτελέσει παρά τη συνταγματική επιταγή (άρθρο 95 παρ. 5) τις δικαστικές αποφάσεις. Αλλά τα προβλήματα αυτά επισημαίνει και η Αιτιολογική Έκθεση του Σχεδίου Νόμου για το Συνήγορο του Πολίτη, η οποία και αναφέρει ότι «*Η προστασία του πολίτη από την κακοδιοίκηση δεν μπορεί να εξαρτάται μόνο από τη δικαστική συνδρομή, η οποία, παρότι είναι εξαιρετικά σημαντική πολλές φορές είναι χρονοβόρα και δαπανηρή για τον πολίτη· ούτε από την εξίσου χρονοβόρα διοικητική διαδικασία των ιεραρχικών προσφυγών, κατά την οποία άλλωστε είναι σύνηθες το φαινόμενο η προϊσταμένη Αρχή να εξαρτάται λόγω της πληθώρας των θεμάτων που αντιμετωπίζει, από τις εισηγήσεις των υφισταμένων που διέπραξαν τις υπό έλεγχο πράξεις*».⁹

Η θεσμοθέτηση του ΣτΠ ήταν επιτακτική διότι στις 12.7.1995 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέλεξε τον πρώτο «*Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή*», όπως πρόβλεπε εξάλλου και η Συνθήκη του Μάαστριχτ (άρθρο 138 Ε). Ο διαμεσολαβητής μετά την ανάληψη των καθηκόντων του ζήτησε συνεργασία με τα αντίστοιχα εθνικά όργανα. Έτσι, έντονα τέθηκε το πρόβλημα με ποιο αντίστοιχο ελληνικό όργανο θα συνεργαζόταν, αφού στη χώρα μας δε λειτουργούσε αντίστοιχος θεσμός. Η θεσμοθέτηση του ΣτΠ συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της δημοκρατίας και την αύξηση της αξιοπιστίας του πολιτικο-διοικητικού μας συστήματος. Η ανάπτυξη του θεσμού, συνιστά ένα καθοριστικό στοιχείο ενίσχυσης του Κράτους Δικαίου. Είναι προφανές ότι η εισαγωγή στην έννομη τάξη αυτού του θεσμού απαντά κατά το πλέον αποτελεσματικό τρόπο στην κρίσιμη αναγκαιότητα για την ενίσχυση της αξιοπιστίας του κράτους.

Ο όρος «*Συνήγορος του Πολίτη*» αν και απομακρύνεται από την ευθεία και ρητή αναφορά στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων έναντι της Διοίκησης, εν τούτοις

⁸ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Οι Ελληνικές Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές*, 2000, σελ. 74.

⁹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 202-204.

δημιουργεί την εντύπωση ότι στην ενδεχόμενη αντιπαράθεση Διοίκησης και διοικουμένου, η ανεξάρτητη αυτή διοικητική αρχή ενεργεί περισσότερο ως υπερασπιστής των συμφερόντων του πολίτη, παρά ως «τρίτος» που παρεμβαίνει για να επιλύσει με ευέλικτο και συνοπτικό τρόπο τη διαφορά. Πάντως, η αναγκαιότητα του θεσμού του ΣτΠ είχε γίνει εμφανής συγκεντρώνοντας ευρεία κοινωνική και πολιτική συναίνεση.¹⁰

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως νέος μεταρρυθμιστικός φορέας, πρέπει να έχει τη βάση του στην κοινωνία των πολιτών και όχι στο στενό κρατικό-κομματικό χώρο, διαφορετικά κινδυνεύει να μετατραπεί σε έναν επιπλέον παρασιτικό οργανισμό της Δημόσιας Διοίκησης.

4. Αποστολή του θεσμού

Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση (του Ν. 2477/1997), με τη θεσμοθέτηση του ΣτΠ : *«Συντελείται μία σημαντική τομή στη σχέση πολίτη-δημόσιας διοίκησης. Καθιερώνεται ένας διττός έλεγχος για τη βελτίωση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και την αντιμετώπιση των φαινομένων της κακοδιοίκησης, της αναποτελεσματικότητας, της χαμηλής παραγωγικότητας και της κακής ποιότητας των υπηρεσιών της»*. Εξάλλου το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 3094/2003 κατοχυρώνει το ΣτΠ ως Ανεξάρτητη Αρχή που έχει ως αποστολή τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ., όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 3 παρ. 1 του νόμου, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας.¹¹

Ο ΣτΠ ασχολείται επίσης με την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Το 2004 εντάχθηκε στον ΣτΠ και ο νέος θεσμός του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Επίσης, με την ψήφιση του Ν. 3304/2005 για την *«εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»*, αποστολή της Αρχής αποτελεί πλέον και η προώθηση της ίσης μεταχείρισης στις δημόσιες υπηρεσίες. Τέλος, ο ΣτΠ, με βάση τον Ν. 3488/2006, ορίζεται και φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και

¹⁰ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 204-206.

¹¹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 207-208.

γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη και στις συνθήκες εργασίας.¹²

5. Η νομική φύση του Συνήγορου του Πολίτη

Η Αιτιολογική Έκθεση του ιδρυτικού Ν. 2477/1997 «*Ο Συνήγορος του Πολίτη και το Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης*» πρόβλεψε ότι «*Ο θεσμός συγκροτείται ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή*», ενώ το άρθρο 1 παρ. 1 του ίδιου νόμου ορίζει ότι: «*Συνιστάται ανεξάρτητη διοικητική αρχή που ονομάζεται Συνήγορος του πολίτη*». Αλλά ήδη η αναθεωρημένη διάταξη της παρ. 9 του άρθρου 104 του Συντάγματος ορίζει ότι ο ΣτΠ λειτουργεί ως «*ανεξάρτητη αρχή*» ενώ ο Ν. 3094/2003 στο άρθρο 1 παρ. 1 θεωρεί τον ΣτΠ «*ανεξάρτητη αρχή*». Έτσι, το θεσμό του ΣτΠ ως Ανεξάρτητη Αρχή ρυθμίζουν όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, οι διατάξεις του Συντάγματος που αναφέρονται στις Αρχές (άρθρο 101 Α), ο εκτελεστικός του Συντάγματος Ν. 3051/2002 και ο Ν. 3094/2003.¹³

Ο ΣτΠ ως ανεξάρτητο όργανο έχει δική του γραμματεία και αυτοτελή προϋπολογισμό. Μάλιστα, για την πλήρη εξασφάλιση της δημοσιονομικής αυτοτέλειας της αρχής, οι απαιτούμενες πιστώσεις για τη λειτουργία της αρχής εγγράφονται σε ειδικό φορέα που ενσωματώνονται στον ετήσιο προϋπολογισμό του υπουργείου εσωτερικών δημόσιας διοίκησης και αποκέντρωσης. Διατάκτης της δαπάνης είναι ο Συνήγορος του πολίτη ή αναπληρωτής του (άρθρ. 2 παρ. 5).

Ο ΣτΠ δεν υπόκειται «*σε έλεγχο από την κυβέρνηση ή διοικητική αρχή*». Εννοείται ότι η δραστηριότητά του δεν υπόκειται σε οποιασδήποτε μορφής ιεραρχικό έλεγχο ή κρατική εποπτεία κατά την άσκηση του έργου της που της έχει ανατεθεί.

Τα μέλη της απολαύουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Η λειτουργική ανεξαρτησία έχει την έννοια ότι τα μέλη της ασκούν τα καθήκοντά τους κατά συνείδηση, υποκείμενα μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους, χωρίς να δεσμεύονται από οποιεσδήποτε τυχόν οδηγίες διατάξεις των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας.¹⁴

¹² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 4.

¹³ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 210.

¹⁴ βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α., *Οι Ελληνικές Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές*, 2000, σελ. 76-7.

6. Η εκλογή – αναπλήρωση – παύση του Συνηγόρου του Πολίτη

Ο ΣτΠ επιλέγεται με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής μετά από εισήγηση του Προέδρου της Βουλής και με επιδίωξη ομοφωνίας ή πάντως με την αυξημένη πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών της. Ο ΣτΠ διορίζεται με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της απόφασης της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής.

Τον ΣτΠ αναπληρώνει, εφόσον απουσιάζει ή για οποιονδήποτε λόγο κωλύεται πρόσκαιρα να ασκήσει τα καθήκοντά του, ένας από τους Βοηθούς Συνηγόρους, τον οποίο ορίζει ο ίδιος (άρθρο 2 παρ. 2).

Ο ΣτΠ μπορεί να *παυθεί* για σωματική ή πνευματική ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων του, καθώς και για τους λόγους που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις του Ν. 3051/2002 (άρθρο 3 παρ. 4 και 6) και ισχύουν για όλες τις συνταγματικά κατοχυρωμένες Αρχές.¹⁵

7. Οι αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη

Η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 3 καθορίζει τους φορείς που ελέγχονται από τον ΣτΠ. Η εμπειρία από τη λειτουργία της Αρχής είχε σαν αποτέλεσμα μια προσεκτική διεύρυνση των φορέων του Δημοσίου, οι οποίοι υπάγονται στη διαμεσολαβητική της αρμοδιότητα. Έτσι, «ο ΣτΠ συνεχίζει να είναι αρμόδιος, όπως πρόβλεπε και το άρθρο 3 παρ.1 του Ν. 2477/1997 για θέματα που ανάγονται στις υπηρεσίες: *α) του δημοσίου, β) των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, γ) των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Ενώ με το Ν. 3094/2003 προστέθηκαν και τα εξής: δ) τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο κράτος, των δημόσιων επιχειρήσεων, των επιχειρήσεων των οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεων των οποίων η διοίκηση ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος, ε) ο ΣτΠ είναι αρμόδιος και για θέματα που ανάγονται σε ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που προσβάλλουν τα δικαιώματα του παιδιού, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4 του Ν. 3094/2003. Από τις ελεγκτικές και διαμεσολαβητικές αρμοδιότητες του ΣτΠ εξαιρούνται οι Τράπεζες και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών».¹⁶*

¹⁵ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 211.

¹⁶ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 212-214.

Στη διάταξη της παρ. 2 του ίδιου άρθρου, καθιερώνονται δημόσιες αρχές ή κατηγορίες υποθέσεων που κατ' εξαίρεση *δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα* του Συνηγόρου του Πολίτη. «Ειδικότερα *δεν υπάγονται* στη διαμεσολαβητική και ελεγκτική αρμοδιότητα της Αρχής: **α)** οι υπουργοί και υφυπουργοί ως προς τις πράξεις που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας, **β)** τα θρησκευτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, **γ)** οι δικαστικές αρχές, **δ)** οι στρατιωτικές υπηρεσίες ως προς τα θέματα που αφορούν την εθνική άμυνα και ασφάλεια, **ε)** η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών για δραστηριότητες που ανάγονται στην εξωτερική πολιτική ή στις διεθνείς σχέσεις της Χώρας, **στ)** το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και **ζ)** οι Ανεξάρτητες Αρχές ως προς την κύρια λειτουργία τους, **η)** υποθέσεις που αφορούν την κρατική ασφάλεια, **θ)** θέματα που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών, αφού εξάλλου αυτά προβλέπονται από τα άρθρα 103 και 104 του Συντάγματος, **ι)** υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δικαστικής αρχής» (άρθρα 3 παρ. 4).

Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 4, ο ΣτΠ *δεν επιλαμβάνεται* περιπτώσεων, κατά τις οποίες η επίμαχη διοικητική πράξη έχει δημιουργήσει δικαιώματα ή ευνοϊκές καταστάσεις υπέρ τρίτων, που ανατρέπονται μόνο με δικαστική απόφαση. Έτσι, αποφεύγεται η ανάμειξη της Αρχής σε σχέσεις μεταξύ ιδιωτών. Εισάγονται ωστόσο δύο εξαιρέσεις: *α) όταν η διοικητική παρανομία είναι προφανής*, οπότε στην πραγματικότητα ο Συνήγορος *ελέγχει* απλώς τη Διοίκηση και *β) η υπόθεση έχει σχέση, κατά το κύριο αντικείμενό της, με την προστασία του περιβάλλοντος*. Επίσης *δεν επιλαμβάνεται* του θέματος σε περίπτωση που ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή πριν αποφασίσει το αρμόδιο όργανο ή παρέλθει άπρακτη προθεσμία τριών (3) μηνών από την άσκηση της προσφυγής.¹⁷

8. Η Ετήσια Έκθεση

Ο ΣτΠ συντάσσει Ετήσια Έκθεση, στην οποία εκθέτει το έργο της Αρχής, παρουσιάζει τις σημαντικότερες υποθέσεις και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις. Η Ετήσια Έκθεση του ΣτΠ υποβάλλεται το Μάρτιο κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής, συζητείται κατά τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό της Βουλής (άρθρο 138Α Κ.τ.Β.) και ισχύουν για όλες τις συνταγματικά κατοχυρωμένες Ανεξάρτητες Αρχές (άρθρο 3 παρ. 5).

¹⁷ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 214-218.

Στην Έκθεση περιγράφεται το έργο της Αρχής, οι αναφορές που υποβλήθηκαν, οι έρευνες που έγιναν, οι προτάσεις και λύσεις των προβλημάτων που έγιναν αποδεκτές από τις δημόσιες υπηρεσίες, οι αυτεπάγγελτες έρευνες καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που είναι χρήσιμο για την ανάδειξη του έργου της Αρχής. Σε ειδικό τμήμα της έκθεσης περιλαμβάνονται προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και οι αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις. Η Ετήσια Έκθεση δημοσιεύεται σε ειδική έκδοση του Εθνικού Τυπογραφείου και δίδεται στις δημόσιες υπηρεσίες, στους πολίτες, στα Μ.Μ.Ε. και γενικότερα δημοσιοποιείται με κάθε πρόσφορο τρόπο.¹⁸

9. Οι Βοηθοί Συνήγοροι

Ο ΣτΠ επικουρείται από πέντε Βοηθούς Συνηγόρους, εκ των οποίων ο ένας ορίζεται ως βοηθός Συνήγορος για το *παιδί*. Την ευθύνη λειτουργίας κάθε κύκλου έχει ένας Βοηθός Συνήγορος. Το θεσμικό καθεστώς των Βοηθών Συνηγόρων στην αρχική του βάση, ως βαθμίδα ενδιάμεση μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και του προσωπικού της Αρχής, διατηρείται, όπως και στον αρχικό νόμο 2477/1997, αυξάνεται όμως ο αριθμός των Βοηθών Συνηγόρων από τέσσερις σε πέντε, προκειμένου ο νέος Βοηθός Συνήγορος να επικουρήσει τον ΣτΠ στην άσκηση των νέων καθηκόντων του ως *Συνηγόρου του Παιδιού*. Οι Βοηθοί Συνήγοροι επικουρούν το Συνήγορο στο έργο του, προΐστανται στον κύκλο δραστηριότητας που τους έχει ορίσει ως υπεύθυνους, κατευθύνουν και συντονίζουν το έργο του κύκλου καθώς και ειδικότερα έργα που τους αναθέτει ο Συνήγορος του Πολίτη. Επίσης εποπτεύουν, κατευθύνουν και αξιολογούν τους Ειδικούς και Βοηθούς Επιστήμονες του κύκλου τους, ενώ ένας εκ των Βοηθών Συνηγόρων ορίζεται από τον ΣτΠ ως αναπληρωτής του (άρθρο 2 παρ. 2). «Επικουρώντας» τον Συνήγορο του Πολίτη, οι Βοηθοί Συνήγοροι δεν αποτελούν μέλη της Αρχής, η οποία παραμένει μονοπρόσωπη.¹⁹

¹⁸ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 219-220.

¹⁹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 221.

10. Η ερευνητική διαδικασία της αναφοράς

10.1. Τύπος και προθεσμία υποβολής της αναφοράς

Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του:

1) Ύστερα από ενυπόγραφη *αναφορά* κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ενώσεως προσώπων (άρθρο 4 παρ. 1). Συντάσσεται είτε σε απλό χαρτί είτε σε ειδικό έντυπο που χορηγείται κατά την επίσκεψη του πολίτη στο Γραφείο Εξυπηρέτησης Πολιτών ή αποστέλλεται σε όποιον το ζητήσει. Εάν ο πολίτης δεν γνωρίζει γραφή, η αναφορά του συντάσσεται από μέλος του Γραφείου Εξυπηρέτησης Πολιτών. Η υπογραφή μπορεί να αντικατασταθεί με σημάδι που ο ίδιος βάζει στην αναφορά και επικυρώνεται από τον Συνήγορο του Πολίτη.²⁰ Έτσι, η διαμεσολάβηση του ΣτΠ ζητείται με έγγραφη ενυπόγραφη αναφορά που υποβάλλεται στην Αρχή, ή αποστέλλεται ταχυδρομικά, ή με τηλεομοιοτυπία, ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.²¹ Πρέπει να περιλαμβάνουν τα πλήρη και ακριβή στοιχεία του ενδιαφερομένου, σύντομη περιγραφή προβλήματος, το αίτημα του ενδιαφερομένου, την εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία ή, σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού, τον εμπλεκόμενο ιδιώτη, τις ενέργειες που έχουν προηγηθεί και το αποτέλεσμα τους, καθώς και κάθε αποδεικτικό στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του θέματος. Οι αναφορές εξετάζονται κατά θεματικές ενότητες που οργανώνονται σε πέντε Κύκλους δραστηριότητας: Δικαιώματα του Ανθρώπου, Κοινωνική Προστασία, Ποιότητα Ζωής, Σχέσεις Κράτους – Πολίτη, Δικαιώματα του Παιδιού.²² «Η αναφορά υποβάλλεται μέσα σε έξι μήνες αφότου ο ενδιαφερόμενος έλαβε πλήρη γνώση των ενεργειών ή παραλείψεων για τις οποίες προσφεύγει στο Συνήγορο του Πολίτη και καταχωρείται σε ειδικό μητρώο. Η υποβολή της αναφοράς δεν αναστέλλει τις προβλεπόμενες από το νόμο προθεσμίες για την άσκηση ενδίκου μέσου ή βοηθήματος και δεν εξαρτάται από την παράλληλη αίτηση θεραπείας, ιεραρχικής προσφυγής ή ενδικοφανούς προσφυγής. Ο ΣτΠ μπορεί, προτού επιληφθεί της υποθέσεως, να ζητήσει από τον ενδιαφερόμενο να ασκήσει διοικητική προσφυγή (άρθρο 4 παρ. 4). Μπορεί και μετά την πάροδο του εξαμήνου να υποβάλλεται αναφορά και να εξετάζεται από το Συνήγορο του Πολίτη σε ειδικές και εξαιρετικές περιπτώσεις, ιδίως, όταν η δημόσια υπηρεσία δεν διεκπεραιώνει την υπόθεση, δεν απαντά στα επανειλημμένα διαβήματα του ενδιαφερομένου,

²⁰ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007, *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 27.

²¹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 226.

²² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 5.

ή επιλαμβάνεται της υπόθεσης αλλά καθυστερεί υπέρμετρα και πέραν των προθεσμιών που τυχόν προβλέπονται από το νόμο ή ο ενδιαφερόμενος βρίσκεται σε φυσική αδυναμία ή εμποδίζεται από σπουδαίους λόγους, να υποβάλλει την αναφορά. Στις περιπτώσεις αυτές, στο σχετικό πόρισμα αναφέρονται οι παραπάνω λόγοι. Ο ΣτΠ μπορεί να θέτει στο αρχείο αναφορά που κρίνεται προδήλως αόριστη, αβάσιμη, ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό, ή κατά παράβαση της αρχής της καλής πίστης και ενημερώνει σε κάθε περίπτωση τον ενδιαφερόμενο για την τύχη της υποθέσεώς του. (άρθρο 4 παρ. 5 και 8).

2) *Αυτεπαγγέλτως* θέματα που εμπíπτουν στις αρμοδιότητες της Αρχής (άρθρο 4 παρ. 2). Ο ΣτΠ με απόφασή του καθορίζει την υπόθεση που θα ερευνήσει, καθώς και τους λόγους που τον οδήγησαν στην απόφαση αυτή, στην οποία μπορεί να περιέχεται και χρονοδιάγραμμα της έρευνας. Η απόφαση του Συνηγόρου κοινοποιείται στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και δημοσιεύεται σε μια τουλάχιστον ημερήσια εφημερίδα.

3) Η *σημαντικότερη καινοτομία* του νέου Ν. 3094/2003 είναι ότι δέχεται αναφορές που αφορούν *παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού*, όπως αυτά καθορίζονται από το εσωτερικό δίκαιο αλλά και από διεθνείς συμβάσεις και όταν ακόμα αυτή η προσβολή προέρχεται από το χώρο του ιδιωτικού δικαίου». ²³

10.2. Αντικείμενο της έρευνας

Ο ΣτΠ ερευνά *ατομικές διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών*, που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων. Ιδίως ερευνά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες όργανο δημόσιας υπηρεσίας ατομικό ή συλλογικό: «α) προσβάλλει, με πράξη ή παράλειψη, δικαίωμα ή συμφέρον προστατευόμενο από το Σύνταγμα και το νόμο, β) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από τελεσίδικη ή προσωρινά εκτελεστή δικαστική απόφαση, γ) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από διάταξη νόμου ή από ατομική διοικητική πράξη, δ) ενεργεί ή παραλείπει νόμιμη οφειλόμενη ενέργεια, κατά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας, ή κατά κατάχρηση εξουσίας» (άρθρο 3 παρ. 3). ²⁴

²³ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 226-227.

²⁴ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 227.

10.3. Διεξαγωγή της έρευνας

Ο ΣτΠ μπορεί να ζητεί από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλει πραγματογνωμοσύνη. Ο ΣτΠ μπορεί να παραγγείλει *πραγματογνωμοσύνη*, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: «α) κρίνεται απολύτως αναγκαία λόγω της φύσεως της υπόθεσης, β) δεν έχει ήδη διενεργηθεί από τη διοίκηση, εκτός εάν ο θιγόμενος πολίτης αμφισβητεί την ορθότητα των πορισμάτων της πραγματογνωμοσύνης την οποία διενήργησε η διοίκηση, γ) δεν υπάρχει δυνατότητα να διενεργηθεί από μέλος του επιστημονικού προσωπικού του στα πλαίσια των καθηκόντων του (άρθρο 6 παρ. 1 Π.Δ. 273/1999).

Ο ΣτΠ μπορεί να παραγγείλει στη δημόσια υπηρεσία, οι πράξεις της οποίας αποτελούν αντικείμενο της έρευνας, το *διορισμό πραγματογνώμονα* μεταξύ των υπαλλήλων της. Επίσης, μπορεί να παραγγείλει σε Α.Ε.Ι., Επιμελητήρια και λοιπά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου το διορισμό πραγματογνώμονα, ή να διορίσει πρόσωπο περιλαμβανόμενο στους πίνακες πραγματογνωμόνων των δικαστηρίων της χώρας, όπως αυτοί εκάστοτε ισχύουν. Σε απολύτως εξαιρετικές περιπτώσεις επείγοντος χαρακτήρα, καθώς και σε περιπτώσεις όπου απαιτούνται ειδικές γνώσεις για τις οποίες δεν βρίσκονται διορισμένοι από τα πρόσωπα που υπάγονται στις ανωτέρω κατηγορίες, ή οι διορισθέντες δεν αποδέχθηκαν την εντολή, ο ΣτΠ μπορεί να διορίσει πραγματογνώμονα κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 186 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Η αμοιβή του πραγματογνώμονα βαρύνει τις πιστώσεις του ΣτΠ. Οι διατάξεις περί διορισμού και αμοιβής πραγματογνωμόνων εφαρμόζονται και σε περιπτώσεις αυτοψίας, εφόσον δεν υπάρχει δυνατότητα να διενεργηθεί από μέλος του επιστημονικού προσωπικού του ΣτΠ στα πλαίσια των καθηκόντων του. (άρθρο 1 παρ. 1α 2 Π.Δ. 273/1999).

Ο ΣτΠ μπορεί κατά την έρευνα των υποθέσεων να ζητεί τη συνδρομή του Σώματος Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης ή άλλων ελεγκτικών σωμάτων της Διοίκησης. Πάντως, αφού ο ΣτΠ και το προσωπικό της Αρχής υπέχουν καθήκον εχεμύθειας για έγγραφα ή στοιχεία των οποίων λαμβάνουν γνώση στο πλαίσιο της έρευνας και είναι απόρρητα, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, ή εξαιρούνται από το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα κατά τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και κάθε άλλης συναφούς

διάταξης, θα έπρεπε να προβλεφθεί η πρόσβασή τους σε όλα τα διοικητικά έγγραφα» (άρθρο 4 παρ. 9).²⁵

10.4. Αποτελέσματα της έρευνας - κυρώσεις

«Μετά το πέρας της έρευνας, ο ΣτΠ εφόσον το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, μπορεί να συντάσσει *πόρισμα* το οποίο γνωστοποιεί στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό και τις αρμόδιες υπηρεσίες και διαμεσολαβεί με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος του πολίτη (άρθρο 4 παρ. 6),

Οι αναφορές των πολιτών καταχωρούνται σε ειδικό μητρώο και προωθούνται στον αρμόδιο κύκλο δραστηριότητας. Τις έρευνες ενεργούν οι ειδικοί επιστήμονες σε συνεργασία με τους βοηθούς επιστήμονες και με την ευθύνη του αντίστοιχου Βοηθού Συνηγόρου που κατανέμει και τις αναφορές. Με την ανάθεση της υπόθεσης, ο ειδικός επιστήμονας επικοινωνεί και εφόσον το κρίνει σκόπιμο και αναγκαίο, επισκέπτεται την υπηρεσία και μελετά επί τόπου την υπόθεση. Συνεργάζεται επίσης με τους ενδιαφερόμενους πολίτες ή τυχόν τρίτους που εμπλέκονται στην εξεταζόμενη υπόθεση. Μετά το πέρας της έρευνας συντάσσεται *πόρισμα*, στο οποίο περιλαμβάνεται η περιγραφή της υπόθεσης, τα στοιχεία που έχουν υποβληθεί ή χρησιμοποιηθεί, οι ενέργειες που έγιναν για την εξέταση της υπόθεσης, οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις του. Στο *πόρισμα* περιλαμβάνεται επίσης και η άποψη της αρμόδιας υπηρεσίας για την υπόθεση. Στις περιπτώσεις απλών υποθέσεων συντάσσεται σημείωμα στο οποίο αναφέρονται συνοπτικά οι ενέργειες που έγιναν και το τελικό αποτέλεσμα (άρθρο 4 παρ. 3 Π.Δ. 273/1999).

Το *πόρισμα* γνωστοποιείται κατά περίπτωση, στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό, στο νομάρχη, δήμαρχο ή στο ανώτατο όργανο διοίκησης, και προκειμένου για νομικά πρόσωπα, στις αρμόδιες υπηρεσίες και στον πολίτη που υπέβαλε τη σχετική αναφορά. Στο *πόρισμα* μπορεί να τάσσεται προθεσμία μέσα στην οποία οι αρμόδιες υπηρεσίες οφείλουν να ενημερώσουν την Αρχή για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων, ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους (άρθρο 4 παρ. 6 Π.Δ. 273/1999). Αν η μη αποδοχή δεν δικαιολογείται επαρκώς, ο ΣτΠ μπορεί να δημοσιοποιήσει την άρνηση εφαρμογής των προτάσεών του.

Αν και από την έρευνα προκύψει ότι δεν είναι δυνατή η επίλυση του προβλήματος, ενημερώνεται ο ενδιαφερόμενος με ειδικό έγγραφο, στο οποίο εξηγούνται οι λόγοι που κάνουν αδύνατη την επίλυση και αναφέρονται οι ενέργειες που έγιναν.

²⁵ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 227-8.

Όταν μέσα από την έρευνα ευρύτερου αριθμού αναφορών εμφανίζονται κοινά χαρακτηριστικά αποτελεσματικότητας, κακοδιοίκησης, χαμηλής ποιότητας παρεχόμενων προς τον πολίτη υπηρεσιών, ο ΣτΠ εξετάζει συνολικά με τους αρμόδιους φορείς την επίλυση των διαφορών αυτών, προτείνοντας συγχρόνως αλλαγές οργανωτικές, λειτουργικές στον τρόπο παροχής των υπηρεσιών και επικοινωνίας με τους πολίτες καθώς και την τυχόν αναγκαία αντίστοιχη νομοθετική ή κανονιστική ρύθμιση, που θα επιτρέψει, κατά το δυνατό, την εξάλειψη των φαινομένων αυτών και τη βελτίωση της σχέσης του κράτους με τους πολίτες.

Αρνηση λειτουργού ή υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης να συνεργαστεί με το Συνήγορο του Πολίτη κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος, για δε τα μέλη διοίκησης, λόγο αντικατάστασής τους (άρθρο 4 παρ. 10).

Αν κατά την έρευνα διαπιστωθεί παράνομη συμπεριφορά λειτουργού, υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει την έκθεση στο αρμόδιο όργανο και μπορεί να προκαλέσει την πειθαρχική δίωξη του υπαιτίου ή να προτείνει τη λήψη άλλων μέτρων, αν ο υπαίτιος δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο. Ο ΣτΠ μπορεί να τάσσει εύλογη προθεσμία εν όψει των περιστάσεων μετά την άπρακτη παρέλευση της οποίας, παραγγέλει ο ίδιος τον έλεγχο. Επίσης, σε σοβαρές περιπτώσεις, μπορεί να προκαλέσει με έγγραφό του προς το αρμόδιο όργανο, την πειθαρχική δίωξη του υπαιτίου λειτουργού ή υπαλλήλου για την παραπάνω παράλειψη άσκησης του ενδεικνυόμενου ελέγχου. Αν προκύπτει από εκθέσεις του ΣτΠ ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει για δεύτερη φορά εντός τριετίας το έργο της έρευνας, ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος, μπορεί να του επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης (άρθρο 4 παρ. 10).

Αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος διοίκησης, ο ΣτΠ διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα. Για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, αν κριθεί ότι παρίσταται ανάγκη παρέμβασης της αρμόδιας δικαστικής αρχής ή άλλης δημόσιας υπηρεσίας ή φορέα, ο ΣτΠ διαβιβάζει σε αυτούς σχετική έκθεση» (άρθρο 4 παρ. 11).²⁶

²⁶ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 228-230.

11. Ο έλεγχος νομιμότητας και η διαμεσολαβητική λειτουργία

του Συνηγόρου του Πολίτη

Ο θεσμικός ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη είναι κατά βάση διαμεσολαβητικός και ελεγκτικός. Κατά κανόνα επ' αφορμή εγγράφων αναφορών και κατ' εξαίρεση αυτεπαγγέλτως ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολαβεί ανάμεσα στη διοίκηση και τους πολίτες για την επίλυση νομικών διαφορών και διαφωνιών που ανακύπτουν στις μεταξύ τους σχέσεις.

Η φιλοσοφία της διαμεσολαβητικής δράσης του Συνηγόρου του Πολίτη είναι να προτείνει πρακτικές, επιεικείς και δίκαιες λύσεις στις διαφορές μεταξύ των προσφευγόντων πολιτών και των βάσει της καθ' ύλην αρμοδιότητάς του από αυτόν ελεγχόμενων φορέων. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλύει διαφορές, τουλάχιστον με τη στενή έννοια του όρου. Εισηγείται, κυρίως, προς τους ελεγχόμενους φορείς λύσεις που κείνται εντός του πλαισίου της νομιμότητας και είναι κατά τη γνώμη του ορθές. Ο στόχος πάντως της διαμεσολάβησής του είναι να επιλυθεί η διαφορά μεταξύ ιδιώτη και ελεγχόμενου φορέα.²⁷

Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη είναι κυρίως διαμεσολαβητικός και επιδιώκει να δίνει λύσεις σε πρακτικά προβλήματα και όχι να ελέγχει αφηρημένα τη νομιμότητα των πράξεων και παραλείψεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Λειτουργεί συγκεκριμένα και κατασταλτικά, νομικά, δικαιοπολιτικά αλλά και πρακτικά προσανατολισμένα. Και, κυρίως, επιχειρεί να δώσει λύσεις με βασικό γνώμονα το συμφέρον του προσφεύγοντος ιδιώτη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ακόμα και όταν διαπιστώσει τη νομιμότητα της ελεγχόμενης πράξεως ή παραλείψεως, μπορεί πάντως να προτείνει και να προσπαθήσει να πείσει τον ελεγχόμενο φορέα να εφαρμόσει μία άλλη επίσης σύννομη λύση, η οποία θα είναι πιο επωφελής ή πιο επιεικής για τον προσφεύγοντα πολίτη. Με άλλα λόγια ο Συνήγορος του Πολίτη δεν κάνει πάντα αυστηρό έλεγχο νομιμότητας, αλλά η διαμεσολαβητική δράση του προσομοιάζει ενίοτε προς τον έλεγχο ουσίας των διοικητικών δικαστηρίων, με τη διαφορά όμως ότι για να υπεισέλθει σε επί της ουσίας επανεξέταση μιας υποθέσεως δεν προσαπαιτείται η διαπίστωση της παρανομίας της προσβαλλόμενης πράξης, παράλειψης ή ενέργειας. Κατά τη διαμεσολάβηση συνδυάζει νομιμότητα και επιείκεια. Η διαμεσολάβησή του είναι ένα κράμα νομιμότητας και επιείκειας, είναι νομική και δικαιοπολιτική μεσολάβηση.²⁸

²⁷ βλ. Τζέμου Β. Γ., «Η διοικητική αναφορά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη και η διαμεσολαβητική λειτουργία του», περιοδικό Ανεξάρτητη Αρχή (ΑΑ) 1/2006, σελ. 19-20.

²⁸ βλ. Τζέμου Β. Γ., «Η διοικητική αναφορά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη και η διαμεσολαβητική λειτουργία του», περιοδικό Ανεξάρτητη Αρχή (ΑΑ) 1/2006, σελ. 21-22.

Ο συγκεκριασμός νομιμότητας και επιείκειας που διαπνέει τη διαμεσολαβητική δράση του Συνηγόρου του Πολίτη είναι έκφραση της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει ως συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη διοικητική αρχή κατά την τήρηση της νομιμότητας. Ο Συνήγορος του Πολίτη, όπως και όλα τα κρατικά όργανα ανεξαρτήτως λειτουργίας, δεσμεύεται πλήρως από την αρχή της νομιμότητας.

Η διαπίστωση της παρανομίας της ελεγχόμενης διοικητικής πράξης, παράλειψης ή υλικής ενέργειας είναι επαρκής αλλά όχι πάντα αναγκαία προϋπόθεση για την ενεργοποίηση του διαμεσολαβητικού ρόλου του. Εφόσον ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνώντας μια διοικητική υπόθεση διαπιστώνει παρανομία από την πλευρά του ελεγχόμενου από αυτόν φορέα οφείλει να διαμεσολαβήσει αναζητώντας μια σύννομη λύση και προσβλέποντας στην εφαρμογή της. Η βασική λειτουργία του Συνηγόρου του Πολίτη δεν είναι ο έλεγχος της νομιμότητας αλλά η διαμεσολάβηση με δύο ισήγορα μελήματα: την προάσπιση της νομιμότητας και την προστασία των συμφερόντων των προσφευγόντων ιδιωτών, διαμεσολάβηση με στόχο την επίτευξη σύννομης και επεικούς λύσης.²⁹

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπόκειται στην αρχή της νομιμότητας, όπως κάθε τμήμα της διοίκησης αλλά και γενικότερα όπως και κάθε πτυχή των τριών κρατικών λειτουργιών. Βάσει της αρχής της νομιμότητας τα κρατικά όργανα δεν οφείλουν απλώς να μην παραβιάζουν το νόμο, αλλά υποχρεούνται κάθε πράξη τους ή ενέργειά τους να βρίσκει έρεισμα στο ισχύον νομικό πλαίσιο. Κάθε ενέργεια του Συνηγόρου του Πολίτη πρέπει επομένως να ερείδεται στο νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του, στο Σύνταγμα ή στην υπόλοιπη θετική έννομη τάξη. Η κεντρική λειτουργία του είναι η διαμεσολάβηση προς επίλυση διοικητικών (εν ευρεία εννοία) υποθέσεων. Κατά την άσκηση αυτής της αρμοδιότητας ο Συνήγορος του Πολίτη οφείλει να τηρεί απαρέγκλιτα τη νομιμότητα. Αρτηρία της διαμεσολαβητικής λειτουργίας του είναι ο έλεγχος της νομιμότητας των προσβαλλόμενων από τους πολίτες πράξεων ή παραλείψεων των ελεγχόμενων φορέων.³⁰

²⁹ βλ. Τζέμου Β. Γ., «Η διοικητική αναφορά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη και η διαμεσολαβητική λειτουργία του», περιοδικό Ανεξάρτητη Αρχή (ΑΑ) 1/2006, σελ. 23-25.

³⁰ βλ. Τζέμου Β. Γ., «Η διοικητική αναφορά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη και η διαμεσολαβητική λειτουργία του», περιοδικό Ανεξάρτητη Αρχή (ΑΑ) 1/2006, σελ. 28-29.

12. Αποτίμηση της δραστηριότητας

12.1. Στατιστική Αποτίμηση της Δραστηριότητας του 2007

Κατά το 2007 η Αρχή δέχθηκε 10.611 νέες αναφορές πολιτών. Σε σχέση με το 2006 παρουσιάζεται αύξηση 15,82% των αναφορών που υποβλήθηκαν. Από το σύνολο των 10.611 αναφορών τέθηκαν στο αρχείο λόγω αναρμοδιότητας 2.916 (ποσοστό 27,5% επί του συνόλου των νέων αναφορών). Πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ από το 2002 έως και το 2006 παρουσιάζεται ελαφρά αλλά πάντως συνεχής μείωση του αριθμού των νέων αναφορών πολιτών που δέχεται η Αρχή κατ' έτος, το 2007 παρατηρείται σημαντική αύξηση, με τον αντίστοιχο αριθμό να είναι ο μεγαλύτερος της τελευταίας τετραετίας. Επιπλέον, το ποσοστό των εκτός αρμοδιότητας νέων αναφορών του 2007 ανέρχεται σε 27,5% και είναι το μικρότερο από το 2000 έως σήμερα.

Από τις 5.839 αναφορές των οποίων η κατ' ουσία διερεύνηση περατώθηκε, οι 5.762 αφορούν σε προβλήματα κακοδιοίκησης και οι 77 θίγουν ζητήματα προσβολής δικαιωμάτων του παιδιού από ιδιώτες.³¹

12.2. Στατιστικές Τάσεις και Διαπιστώσεις

Αύξηση του αριθμού των αναφορών – Μείωση των εκτός αρμοδιότητας αναφορών που δέχεται ο Συνήγορος του Πολίτη.

Ο αριθμός των αναφορών που υποβλήθηκαν στην Αρχή κατά το 2007 αυξήθηκε κατά 15,82% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Ταυτόχρονα, ο αριθμός των αναφορών που τέθηκαν στο αρχείο λόγω αναρμοδιότητας μειώθηκε κατά 4,48% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Έτσι, το ποσοστό των εκτός αρμοδιότητας νέων αναφορών του 2007 ανέρχεται σε 27,5%, και είναι το μικρότερο των τελευταίων ετών, γεγονός που φαίνεται να υποδηλώνει ότι οι πολίτες είναι περισσότερο ενήμεροι για τον ρόλο και τις αρμοδιότητες της Αρχής.

³¹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007, *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 31.

Βελτίωση της ανταπόκρισης της διοίκησης στο διαμεσολαβητικό έργο της Αρχής.

Το 2007 είναι η τρίτη συνεχόμενη χρονιά κατά την οποία εντοπίζεται βελτίωση στην αποτελεσματικότητα της δράσης της Αρχής σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται τάση μείωσης του αριθμού των υποθέσεων στις οποίες η διοίκηση δεν ανταποκρίθηκε στις διαμεσολαβητικές προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Ο αριθμός αυτός για το 2007 ανέρχεται στο 7,84% του συνόλου των υποβληθεισών βάσιμων αναφορών. Υπάρχει δηλαδή μείωση των περιπτώσεων όπου η διοίκηση δεν αποδέχθηκε τη διαμεσολάβηση – και κατ' επέκταση τις προτάσεις της Αρχής.

Κύριοι φορείς κακοδιοίκησης.

Τα περισσότερα προβλήματα κακοδιοίκησης στη διάρκεια του 2007 εντοπίστηκαν στη Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της Περιφέρειας Αττικής (13,82%), στους δήμους (16,94%), στους φορείς κύριας ασφάλισης (10,52%), στις νομαρχίες (8,53%), στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (5,62%), και στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (4,42%). Πρέπει πάντως να αξιολογηθεί θετικά το γεγονός ότι οι δήμοι εμφανίζουν αισθητή πτώση στα ποσοστά κακοδιοίκησης σε σχέση με τα προηγούμενα έτη (πτώση 3,72% σε σχέση με το 20,66% του 2006).

Οι σημαντικότερες μορφές κακοδιοίκησης ήταν η μη τήρηση από τις δημόσιες υπηρεσίες των νόμιμων προθεσμιών για τη διεκπεραίωση των υποθέσεων των πολιτών (η οποία συχνά οφείλεται στην πλήρη αδράνεια της εμπλεκόμενης υπηρεσίας), η παράβαση διατάξεων νόμου ή κανονιστικών πράξεων, η ελλιπής ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, καθώς και η ελλιπής συνεργασία και συντονισμός μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών.³²

³² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007, *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 31-32.

§ 5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΚΥΚΛΟΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

1. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1.1. Θεματικό αντικείμενο

Αρμοδιότητα του κύκλου αυτού είναι υποθέσεις που συνδέονται με την άσκηση των ατομικών, πολιτικών ή κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι υποθέσεις αυτές καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα της Δημόσιας Διοίκησης, όπως προσβολές της προσωπικής ελευθερίας στο πλαίσιο της δράσης των αστυνομικών Αρχών, αδικαιολόγητες διακρίσεις με βάση την ιθαγένεια ή την εθνική καταγωγή στο πεδίο της παροχής διοικητικών υπηρεσιών ή το χώρο του αθλητισμού, παραβιάσεις της αρχής της αξιοκρατίας στο πλαίσιο διαδικασιών επιλογής προσωπικού από δημόσιους φορείς ή εισαγωγή σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς, περιπτώσεις ματαίωσης του δικαιώματος αναφοράς ή του δικαιώματος αποτελεσματικής προστασίας με την άρνηση δημοσίων αρχών να απαντήσουν σε αιτήματα πολιτών ή να εφαρμόσουν τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις. Επιπλέον, οι απειλές σε βάρος ανθρωπίνων δικαιωμάτων εμφανίζονται για πρώτη φορά και οφείλονται σε πρόσφατες εξελίξεις, π.χ. στο πεδίο της τεχνολογίας (ηλεκτρονικές παρακολουθήσεις, προσωπικά δεδομένα) στη ραγδαία ανάπτυξη των Μ.Μ.Ε. (προσβολές της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής) ή ακόμη και σε οικονομικές και κοινωνικές ανακατατάξεις που θέτουν στο κοινωνικό περιθώριο μεγάλες ομάδες του πληθυσμού (οικονομικοί μετανάστες και πρόσφυγες, τσιγγάνοι, νέοι άνεργοι κ.λ.π.), οι οποίες έτσι είναι περισσότερο ευάλωτες σε κάθε είδους αθέμιτες διακρίσεις και προσβολές των δικαιωμάτων τους.¹

¹ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 231-2.

Η ετήσια έκθεση του ΣτΠ, αν και δεν κάνει εξαντλητική αναφορά στα εμπόδια στα οποία προσκρούει η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη χώρα μας, εν τούτοις αποτελεί ασφαλή δείκτη για το επίπεδο προστασίας και τον σεβασμό που χαίρουν ειδικά σε τομείς, όπως είναι η προστασία της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας, η ελευθερία της συνείδησης, η θρησκευτική, επαγγελματική και ακαδημαϊκή ελευθερία, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, η προστασία των φυλετικών και των εθνικών μειονοτήτων, η ίση μεταχείριση, το καθεστώς των αλλοδαπών, το πολιτικό άσυλο, κ.ά.²

1.2. Παρουσίαση υποθέσεων

1.2.1. Αστυνόμευση

Η ροή αναφορών σχετικά με παραβιάσεις της προσωπικής ελευθερίας στο πλαίσιο της αστυνομικής δράσης παραμένει αδιάκοπη. Σε περιπτώσεις συλλήψεων και προσαγωγών, οι διοικητικές έρευνες που διενεργούνται εκ των υστέρων αποτυγχάνουν κατά κανόνα να αιτιολογήσουν επαρκώς τις αστυνομικές ενέργειες, δηλαδή να τις θεμελιώσουν σε συγκεκριμένες υποθέσεις τέλεσης ποινικού αδικήματος, όπως ρητά απαιτεί ο νόμος. Ενίοτε αμφισβητείται αυτή καθαυτή η υποχρέωση για αιτιολόγηση. Σε μία μάλιστα περίπτωση η διοικητική έρευνα ολοκληρώθηκε χωρίς καν να καταθέσει ο καταγγέλων.³

Πολλαπλασιάστηκαν τα κρούσματα συλλήψεων και κρατήσεων λόγω εσφαλμένης εγγραφής στα ηλεκτρονικά αρχεία καταζητουμένων. Ο ΣτΠ πρότεινε, μεταξύ άλλων, να μη λαμβάνονται υπόψη τα διοικητικά έγγραφα με ελλιπή στοιχεία και η τυχόν αμφισβήτηση της ισχύος τους να εξετάζεται αυτοτελώς και με τα στοιχεία που διαθέτουν οι ίδιες οι αστυνομικές αρχές. Σε περίπτωση αμφιβολίας, οι αστυνομικές αρχές οφείλουν να απελευθερώσουν τον συλληφθέντα, προκειμένου να προσφύγει στις αρμόδιες δικαστικές αρχές για την οριστική τακτοποίηση της εκκρεμότητας μέσα σε εύλογη προθεσμία. Τα συναρμόδια υπουργεία παραδέχτηκαν το πρόβλημα και επιφυλάχθηκαν να συνεκτιμήσουν τις προτάσεις της Αρχής.

Ο ΣτΠ, πάντως, ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση καθεμιάς από τις ατομικές περιπτώσεις παράνομης σύλληψης λόγω εσφαλμένης εγγραφής, ενημερώνει τους αναφερομένους για το δικαίωμά τους να διεκδικήσουν αποζημίωση από το δημόσιο.⁴

² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 10.

³ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 10-11.

⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 12.

1.2.2. Σωφρονιστική διαδικασία

▪ Μεταγωγές κρατουμένων

Η διοίκηση δεν ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στην υποχρέωσή της να παρέχει πλήρη, εμπεριστατωμένη και εξατομικευμένη αιτιολογία σε περιπτώσεις αιτημάτων σχετικών με μεταγωγές κρατουμένων. Αποκορύφωμα της στάσης αυτής υπήρξε η παράνομη άρνηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης να χορηγήσει στοιχεία στον ΣτΠ για μεταγωγές συγκεκριμένων κρατουμένων, που προσέφυγαν στην Αρχή. Οι σχέσεις συνεργασίας του ΣτΠ με το Υπουργείο Δικαιοσύνης επιδεινώθηκαν ακόμη περισσότερο τόσο λόγω της απροθυμίας του Υπουργείου να ανταποκριθεί στις υποδείξεις της Αρχής όσο και λόγω της επίμονης άρνησής του να αποδεχθεί την αρμοδιότητα του ΣτΠ να πραγματοποιεί επισκέψεις και επιτόπιους ελέγχους σε σωφρονιστικά καταστήματα.⁵

▪ Συνθήκες κράτησης

Με αφορμή αναφορά υπόδικου κρατούμενου στις φυλακές Κορυδαλλού, ο ΣτΠ επισήμανε ότι σύμφωνα με τον Σωφρονιστικό Κώδικα ο κρατούμενος:

- Δικαιούται ιατρικής και φαρμακευτικής περίθαλψης επιπέδου ανάλογου με αυτό του υπόλοιπου πληθυσμού.
- Υποβάλλεται σε ενδεδειγμένη θεραπευτική αγωγή ή και σε ειδικό διαιτολόγιο, σε περίπτωση που αντιμετωπίζει πρόβλημα υγείας.
- Παραπέμπεται σε κατάλληλο θεραπευτικό κατάστημα ή νοσοκομείο, εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η διοίκηση των φυλακών Κορυδαλλού ενημέρωσε την Αρχή ότι ο κρατούμενος, εκτός από τη φαρμακευτική αγωγή, θα ακολουθούσε ειδική διατροφή και ήδη είχε προγραμματιστεί η μεταγωγή του σε νοσοκομείο.⁶

1.2.3. Θρησκευτική ελευθερία

Στο πεδίο του σεβασμού των θρησκευτικών πεποιθήσεων, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο σεβασμός των θρησκευτικών αργιών. Ο ΣτΠ εξέτασε την απόρριψη αιτήματος υποψηφίου για άδεια άσκησης επαγγέλματος (ασφαλιστικός σύμβουλος) να προσέλθει ενώπιον της αρμόδιας επιτροπής οποιαδήποτε άλλη ημέρα εκτός από Σάββατο, λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων. Το Υπουργείο Ανάπτυξης αποδέχθηκε το επιχείρημα του

⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 12.

⁶ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 12-13.

ΣτΠ ότι στη συγκεκριμένη εξεταστική διαδικασία δεν είναι αναγκαία η ταυτόχρονη προσέλευση όλων των υποψηφίων κάθε περιόδου, και έκανε δεκτό το αίτημα του ενδιαφερομένου.⁷

Συνεχής είναι η ροή αναφορών με θέμα τις ληξιαρχικές καταχωρίσεις ονομάτων νεογνών με βάση τη βάπτιση και χωρίς να έχει προηγηθεί η ξεχωριστή, νομοθετικά κατοχυρωμένη, διαδικασία ονοματοδοσίας που προϋποθέτει τη συναίνεση και των δύο γονέων. Ο ΣτΠ επισημαίνει ότι το ΥΠΕΣΔΔΑ οφείλει να εκδώσει εγκύκλιο στην οποία θα διευκρινίζεται ρητά το καθεστώς που ισχύει για την ονοματοδοσία.

Τέλος, η αναιτιολόγητη καθυστέρηση του ΥΠΕΠΘ να διεκπεραιώσει αιτήσεις για άδειες ίδρυσης ετερόδοξων ναών θέτει την Ελλάδα στον κίνδυνο να καταδικαστεί και πάλι από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.⁸

▪ **Θετική Εξέλιξη**

Το ΥΠΕΠΘ ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόταση του ΣτΠ να διορθωθεί σχολικό βιβλίο, έπειτα από διαμαρτυρία θρησκευτικής κοινότητας για τον τρόπο με τον οποίο παρουσιαζόταν το δόγμα της. Στην επανέκδοση, το 2007, του επίμαχου βιβλίου, η μεν περιγραφή του εν λόγω δόγματος παραπέμπει επακριβώς σε εκδόσεις της ίδιας της θρησκευτικής κοινότητας, η δε παράθεση των διαφορών του από την ορθοδοξία εμφανίζεται σαφώς διακριτή από το περιγραφικό σκέλος και απαλλαγμένη από απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς. Σημειώνεται ότι η διόρθωση έγινε με πιστή τήρηση των προβλεπόμενων διαφανών διαδικασιών ελέγχου από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και σε συνεργασία με τους συγγραφείς του βιβλίου.⁹

1.2.4. Παιδεία

▪ **Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση**

Το ΥΠΕΠΘ αρνήθηκε να χορηγήσει στους ενδιαφερομένους, που είχαν συμμετάσχει στις γενικές εξετάσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αντίγραφα των γραπτών δοκιμίων τους, παραβαίνοντας σχετική πράξη της ΑΠΔΠΧ, με την αιτιολογία ότι η διοίκηση έχει ασκήσει αίτηση ακύρωσης κατά της πράξης της ΑΠΔΠΧ. Ο ΣτΠ επισήμανε την υποχρέωση της διοίκησης να συμμορφωθεί άμεσα με την πράξη της ΑΠΔΠΧ, η οποία

⁷ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 13.

⁸ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 14.

⁹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 13.

επίσης επιβάλλει τη διατήρηση των γραπτών δοκιμίων έως ότου ικανοποιηθεί το αίτημα των ενδιαφερομένων.

Για την ειδική διαδικασία που προβλέπεται (Ν. 3404/2005) για την πρόσβαση των αλλοδαπών αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο ΣτΠ κάλεσε το ΥΠΕΠΘ να προσδιορίσει το χρονικό διάστημα της σχολικής παρακολούθησης που κρίνεται επαρκές για την ισότιμη και ικανοποιητική συμμετοχή τους στις εισαγωγικές εξετάσεις και πρότεινε οι αλλοδαποί μαθητές που έχουν ολοκληρώσει την παρακολούθηση της σχετικής περιόδου να συμμετέχουν στην ειδική διαδικασία με κριτήριο εισαγωγής τις βάσεις των πανελληνίων εξετάσεων, ενώ όσοι έχουν ενταχθεί πρόσφατα στο ελληνικό σχολείο να συμμετέχουν με βάση τον βαθμό του απολυτηρίου.¹⁰

1.2.5. Δικαίωμα – πρόσβαση στην αγορά εργασίας

▪ Επαγγελματικά δικαιώματα

Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η ελληνική πολιτεία δεν εφάρμοσε την Οδηγία 2006/100/EK με την οποία επιτρέπεται η αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους τίτλων σπουδών ΑΕΙ της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, εφόσον βεβαίως διαπιστώνεται ότι πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις. Ο ΣτΠ επισήμανε ότι το γεγονός της μη έκδοσης των σχετικών ΠΔ δεν αποτελεί νόμιμη αιτιολογία αφού:

- Υφίσταται σύστημα αναγνώρισης τίτλων σπουδών ιατρικής που έχουν απονεμηθεί από τα παλαιότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε.
- Δεν απαιτείται τροποποίηση διατάξεων, παρά μόνο συμπλήρωση των ήδη υφιστάμενων παραρτημάτων.

Η εκκρεμότητα έληξε με την έκδοση ΠΔ που αφορούν στην αναγνώριση του δικαιώματος άσκησης του επαγγέλματος του ιατρού, του οδοντιάτρου και του φαρμακοποιού.¹¹

▪ Ελευθερία εγκατάστασης ευρωπαίων πολιτών

Ο Δήμος Ζωγράφου και ο Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων αποδέχθηκαν την άποψη του ΣτΠ ότι η ειδική μοριοδότηση υπέρ των εγγεγραμμένων δημοτών σε διαδικασίες προσλήψεων που διενεργούνται από δήμους συνιστά διάκριση εις βάρος ευρωπαίων πολιτών, αναμόρφωσαν

¹⁰ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 14.

¹¹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 15.

τους σχετικούς πίνακες και προσέλαβαν τους ευρωπαίους πολίτες που είχαν προσφύγει στον ΣτΠ.¹²

1.2.6. Μετανάστευση

Πολλές από τις προτάσεις του ΣτΠ υιοθετήθηκαν στον Ν. 3536/2007, ο οποίος ρυθμίζει θέματα μεταναστευτικής πολιτικής. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ρυθμίσεις που αφορούν στη:

- Διαμονή των αλλοδαπών που στερούνται διαβατηρίου χωρίς δικής του υπαιτιότητα.
- Δυνατότητα να κατατίθεται εκπρόθεσμα (μέσα σε ένα μήνα από τη λήξη της) αίτημα για την ανανέωση της άδειας διαμονής.
- Δυνατότητα να χορηγείται άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας.
- Δυνατότητα της διοίκησης να επικαλείται λόγους δημόσιας τάξης για να ανακαλέσει τη νόμιμη διαμονή.

Παρά τις βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο, το σύστημα διεκπεραίωσης των αιτήσεων για άδεια διαμονής συνεχίζει να παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα, τα οποία οφείλονται στις ανεπάρκειες των Δήμων και των Περιφερειών και στη μη υλοποίηση του ηλεκτρονικού μητρώου αλλοδαπών. Λόγω των παραπάνω ελλείψεων, η έκδοση των αδειών καθυστερεί πέρα από κάθε εύλογο χρονικό όριο, με αποτέλεσμα οι μετανάστες να αδυνατούν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό και στις χώρες προέλευσής τους.

Ο ΣτΠ προτείνει να παρέχεται το δικαίωμα εισόδου στη χώρα, ύστερα από ταξίδι στην αλλοδαπή, με μόνη προϋπόθεση την ύπαρξη βεβαίωσης ότι έχει κατατεθεί αίτημα χορήγησης άδειας διαμονής – δικαίωμα που σήμερα παρέχεται μόνο κατά τις περιόδους των εορτών.¹³

1.2.7. Προστασία πολιτικών προσφύγων και αιτούντων άσυλο

Ο ΣτΠ δέχθηκε αναφορές σχετικά με καθυστερήσεις στην παραλαβή αιτημάτων ασύλου από τις αρμόδιες αρχές, επαναπροωθήσεις που πραγματοποιούνται στα σημεία εισόδου και ζητήματα πλημμελούς διερμηνείας και ενημέρωσης του αιτούντος, κυρίως στα σημεία εισόδου. Διερευνήθηκαν επίσης αναφορές σχετικά με αστυνομικούς που βιαιοπράγησαν εις βάρος αιτούντων άσυλο αλλοδαπών κατά την υποβολή της σχετικής αίτησης.

Επίσης, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι:

¹² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 15.

¹³ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 17.

- Δεν εφαρμόζονται οι ανακλήσεις αποφάσεων σύμφωνα με τις οποίες είχε διακοπεί η εξέταση ενός αιτήματος και, ως εκ τούτου, η Αρχή διαμεσολάβησε εκ νέου προκειμένου να ανακληθούν οι σχετικές αποφάσεις διακοπής και να εξεταστούν οι αιτήσεις κατ' ουσίαν.
- Εξακολουθούν να κρίνονται κατά περίπτωση οι υποθέσεις των αιτούντων άσυλο, οι οποίοι, αφού παραιτήθηκαν από τη διαδικασία ασύλου προκειμένου να υπαχθούν στις μεταβατικές διατάξεις του Ν. 3386/2005, όταν διαπίστωσαν ότι δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή τους, ζήτησαν να επανέλθουν στο προγενέστερο καθεστώς του αιτούντος άσυλο.¹⁴

▪ Θετική Εξέλιξη

Μετά τη διαμεσολάβηση του ΣτΠ, χορηγήθηκε άδεια διαμονής για εξαιρετικούς λόγους σε σύζυγο ημεδαπής και πατέρα τριών τέκνων που είχε παραιτηθεί από αίτημα ασύλου θεωρώντας ότι λόγω των ισχυρών δεσμών του με τη χώρα θα του χορηγούνταν η άδεια διαμονής.

Μετά τη διαμεσολάβηση, μεταξύ άλλων, και του ΣτΠ δόθηκε η άδεια σε αλλοδαπούς επιβάτες πλοίου με σημαία τρίτης χώρας να αποβιβαστούν και στη συνέχεια να υποβάλουν αιτήματα ασύλου.

Η Αρχή προτείνει να εκδοθεί από τη Γενική Γραμματεία Δημόσιας Τάξης ενημερωτικό φυλλάδιο, σε έξι γλώσσες, σχετικά με τη διαδικασία ασύλου ώστε να ενημερώνονται οι ενδιαφερόμενοι αλλοδαποί.

Ως προς την διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, τα προβλήματα αφορούν στη μη επιλογή της ενδεδειγμένης (ταχύρρυθμης ή κανονικής) διαδικασίας για την εξέταση του αιτήματος, στον ανεπαρκή αριθμό των διερμηνέων, στον τρόπο διεξαγωγής των συνεντεύξεων, στη γενικόλογη και τυποποιημένη αιτιολογία των αποφάσεων, καθώς και στις καθυστερήσεις στην εξέταση των αιτημάτων σε πρώτο και κυρίως σε δεύτερο βαθμό.

Τέλος, γενικευμένα φαινόμενα αποτελούν η έκδοση απόφασης απέλασης πριν από την υποβολή αιτήματος ασύλου, η προσωρινή κράτηση μετά την υποβολή του αιτήματος και έως την εξέταση του αιτήματος σε πρώτο βαθμό, καθώς και η εξάντληση του τριμήνου της

¹⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 20.

κράτησης ακόμη και σε περιπτώσεις ανέφικτων απελάσεων κυρίως στις παραμεθόριες περιοχές.¹⁵

1.2.8. Νομική Βοήθεια

Ο ΣτΠ δεν παρίσταται στα δικαστήρια ούτε συμβουλεύει νομικά τους πολίτες, δέχεται όμως από την αρχή της λειτουργίας του σωρεία αιτημάτων για νομική υποστήριξη ή υπόδειξη δικηγόρου. Τις υποθέσεις αυτές ο ΣτΠ τις παραπέμπει στους αρμόδιους δικηγορικούς συλλόγους, διαπιστώνει εν τούτοις σοβαρές δυσλειτουργίες στον θεσμό της νομικής βοήθειας που παρέχεται σε πολίτες οι οποίοι αδυνατούν να εξασφαλίσουν νομική εκπροσώπηση λόγω χαμηλού εισοδήματος.

Η Αρχή διαπιστώνει αδράνεια εκ μέρους της πολιτείας να αντιμετωπίσει το ζήτημα αυτό και προτείνει:

- Να θεσπιστούν αυστηρότερα κριτήρια για το αν συντρέχει σπουδαίος λόγος, είτε νομοθετικά είτε με την υιοθέτηση ενός Κώδικα Καλών Πρακτικών του Δικηγόρου.
- Να μεταφερθεί στους αρνούμενους τον διορισμό δικηγόρους ένα οιονεί «βάρος απόδειξης».
- Να εξεταστεί το ενδεχόμενο να μην εγγράφονται στις καταρτιζόμενες από τους οικείους δικηγορικούς συλλόγους καταστάσεις διοριστέων δικηγόρων όσοι πιθανολογείται ότι λόγω φόρτου εργασίας δεν θα καταφέρουν να ανταποκριθούν στα καθήκοντα παροχής υπηρεσιών νομικής βοήθειας.
- Να θεσπιστούν και άλλες πειθαρχικές κυρώσεις για αδικαιολόγητη άρνηση ανάληψης ή για εγκατάλειψη υπερασπιστικού έργου.
- Να αναλάβουν οι αρμόδιοι υπουργοί πρωτοβουλία για να δοθεί σημαντική αύξηση στις σχετικές αμοιβές των δικηγόρων, ώστε οι αμοιβές αυτές να ανταποκρίνονται ουσιαστικά στο περιεχόμενο των παρεχόμενων νομικών υπηρεσιών.
- Να επιταχυνθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, στον προϋπολογισμό του οποίου έχει εγγραφεί η σχετική ειδική πίστωση, η διαδικασία έκδοσης των ενταλμάτων πληρωμής των διοριζόμενων δικηγόρων.¹⁶

¹⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 20-21.

¹⁶ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 24-25.

2. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

2.1. Θεματικό αντικείμενο

Ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας εξετάζει αναφορές που έχουν αντικείμενο την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και, ειδικότερα υποθέσεις που σχετίζονται με τους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, της υγείας, της κοινωνικής ασφάλισης και της πρόνοιας. Στον κύκλο αυτό δραστηριοποιείται και ο **Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης**, ο οποίος θεσπίστηκε με τον Ν.3293/2004 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες - χρήστες των δημόσιων υπηρεσιών υγείας. Ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας επικεντρώνει τη διαμεσολαβητική και ελεγκτική του δραστηριότητα στην προστασία των δικαιωμάτων ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, όπως είναι οι ηλικιωμένοι, τα ΑμεΑ, οι άνεργοι, οι σωματικά και ψυχικά ασθενείς, οι Ρομά, οι πρόσφυγες, οι αλλοδαποί, κ.ά.¹⁷

2.2. Παρουσίαση υποθέσεων

2.2.1. Θέματα πρόνοιας

▪ Επαγγελματικά δικαιώματα

Η δωρεάν πρόσβαση των ανασφάλιστων και των οικονομικά αδύνατων πολιτών στη νοσηλευτική και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να απολαύουν οι πολίτες του δικαιώματος στην υγεία και για την υλοποίηση της σχετικής συνταγματικής υποχρέωσης του κράτους. Στο πεδίο αυτό, ο **Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης** μεριμνά για την εφαρμογή της νομοθεσίας, ώστε πολίτες που πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου να μη στερούνται του δικαιώματος αυτού.¹⁸

▪ Ενδεικτική περίπτωση

Πολίτης, 32 ετών, μακροχρόνια άνεργη, ανασφάλιστη και χωρίς ιδίους πόρους ή ατομικά περιουσιακά στοιχεία, κατέθεσε αίτηση για να της χορηγηθεί βιβλιάριο υγείας ανασφάλιστου. Το αίτημά της απορρίφθηκε από τη Νομαρχία Αθηνών με την αιτιολογία ότι «το οικογενειακό εισόδημα υπερβαίνει το όριο, δεν υπάρχει οικονομική αδυναμία λόγω μεγάλης ακίνητης περιουσίας». Εν τούτοις, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η αναφερόμενη πληρούσε

¹⁷ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 26.

¹⁸ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 26.

τις προϋποθέσεις της σχετικής ΥΑ, αφού σε αυτές δεν περιλαμβάνεται το μέγεθος της γονικής περιουσίας.

Ο ΣτΠ επισήμανε ότι το αντικείμενο της αίτησης της ενδιαφερόμενης ήταν αποκλειστικά η δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη. Ως εκ τούτου, η άρνηση της διοίκησης της στερεί το δικαίωμα για δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και εξαρτά την υγεία της από την οικογενειακή χρηματοδότηση, κάτι που αντίκειται στην υποχρέωση που έχει το κράτος να προστατεύει την υγεία και να σέβεται την αξία του ανθρώπου. Η διοίκηση δεν έχει απαντήσει στο πόρισμα της Αρχής και ο ΣτΠ θεωρεί ότι οι προτάσεις του δεν έγιναν αποδεκτές.¹⁹

▪ **Κέντρα φιλοξενίας για άτομα με βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό**

Ο ΣτΠ κλήθηκε να διαμεσολαβήσει προκειμένου να φιλοξενηθούν και να παρασχεθεί κοινωνική φροντίδα σε άτομα με βεβαρυμένο ιατρικό ιστορικό.

▪ **Ενδεικτική περίπτωση**

Συγγενής ασθενούς που παρουσιάζει σοβαρότατα προβλήματα υγείας και είναι άστεγος και άνεργος ζήτησε από τον ΣτΠ να παρέμβει ώστε ο ασθενής να νοσηλευτεί σε ίδρυμα. Το Γ΄ Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Δυτικής Αθήνας, μετά τη διαμεσολάβηση της Αρχής και παρά την αρχική απόρριψη του αιτήματος, έκανε δεκτή την κατά παρέκκλιση εισαγωγή του ασθενούς για ανθρωπιστικούς λόγους.

Ο ΣτΠ επισημαίνει ότι η κατά παρέκκλιση των κανονισμών νοσηλεία τέτοιων περιστατικών σε ιατρικά ιδρύματα συχνά επιβαρύνει το έργο των ιδρυμάτων εις βάρος άλλων ασθενών και δεν μπορεί να αποτελεί αποδεκτή λύση.

Ο ΣτΠ προτείνει να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα για τη δημιουργία δομών φιλοξενίας και ιατροκοινωνικής φροντίδας για άτομα με βεβαρυμένο ιατρικό ιστορικό.²⁰

2.2.2. Θέματα υγείας

▪ **Ψυχική υγεία**

Η διαδικασία ακούσιας νοσηλείας που θέσπισε ο Ν. 2071/1992 αποσκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών. Στην πράξη, ωστόσο, οι διατάξεις αυτές παραβιάζονται συχνά. Ενδεικτική είναι η περίπτωση ακούσια νοσηλευθέντος στο ΨΝΑ, ο

¹⁹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 26-27.

²⁰ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 27.

οποίος προσέφυγε στον ΣτΠ διαμαρτυρόμενος για την εισαγωγή, παραμονή και νοσηλεία του. Από τη διερεύνηση της αναφοράς και τον επιτόπιο έλεγχο του φακέλου του, προέκυψαν αμφιβολίες σχετικά με την τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας τόσο για την επιβολή ακούσιου εγκλεισμού όσο και για την επιβολή μέτρων φυσικού περιορισμού στον συγκεκριμένο ασθενή.²¹

▪ Θετική Εξέλιξη

Επιτυχή έκβαση είχε η διαμεσολάβηση του ΣτΠ στην περίπτωση της ΙΓ΄ ΔΟΥ Αθηνών, η οποία δεν χορήγησε ΑΦΜ και δεν προέβη σε μεταβολή των ατομικών στοιχείων (αλλαγή διεύθυνσης, κ.λ.π.) όταν διαπίστωσε ότι οι αιτούντες δήλωναν διεύθυνση οικοτροφείου, στο οποίο διέμεναν στο πλαίσιο του προγράμματος αποασυλοποίησης ψυχικά ασθενών «Ψυχαργός», με την αιτιολογία ότι ως ψυχικά ασθενείς οι αιτούντες χρήζουν δικαστικής συμπαράστασης και δεν δικαιούνται να προβαίνουν σε διακιοπραξίες. Ο ΣτΠ επισήμανε ότι η στάση αυτή δεν συνάδει με τις διατάξεις του ΑΚ για τη δικαστική συμπαράσταση και κυρίως αντίκειται στο νομικό πλαίσιο που διέπει την ψυχιατρική μεταρρύθμιση, η επιτυχία της οποίας εξαρτάται και από τη δυνατότητα των ατόμων με ψυχικά προβλήματα να ενταχθούν στον κοινωνικό και τον επαγγελματικό ιστό της κοινωνίας.²²

▪ Ασθενείς και φορείς HIV/AIDS

Πολίτες που είτε είναι φορείς του ιού HIV ή νοσούν από AIDS προσέφυγαν στον ΣτΠ για ζητήματα, όπως είναι η αναβολή προγραμματισμένης παρεμβατικής ιατρικής πράξης ή η άρνηση περίθαλψης, η παραβίαση του ιατρικού απορρήτου, η διενέργεια εξετάσεων αίματος για τον ιό HIV χωρίς προηγούμενη ενημέρωση και συναίνεση του ασθενούς, η ανακοίνωση θετικών αποτελεσμάτων σε ασθενή χωρίς κατάλληλη ψυχολογική και άλλη υποστηρικτική διαδικασία, η απόλυση εργαζομένου λόγω προσβολής του από τον ιό HIV, μολονότι ήταν ασυμπτωματικός και δεν εμποδιζόταν στην άσκηση των καθηκόντων του.

Για την αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων των ασθενών, ο ΣτΠ πρότεινε, μεταξύ άλλων:

²¹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 28.

²² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 27-28.

- Τη συνεχή επιμόρφωση των επαγγελματιών υγείας για τους τρόπους μετάδοσης και προφύλαξης από τον ιό του AIDS.
- Την υποχρεωτική ενημέρωση των επαγγελματιών υγείας για τις νομικές ευθύνες και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τους σχετικούς νόμους ως προς την τήρηση του ιατρικού απορρήτου και την υποχρέωσή τους να ενημερώνουν τους οροθετικούς ασθενείς για τους τρόπους προφύλαξης τρίτων ατόμων (σεξουαλικοί σύντροφοι).
- Την ενημέρωση των οροθετικών και των ασθενών με AIDS για τα μέτρα προφύλαξης που πρέπει να παίρνουν οι ίδιοι και οι σεξουαλικοί τους σύντροφοι.
- Την πρόβλεψη ειδικού συστήματος για την παραπομπή των οροθετικών ή των ασθενών με AIDS στις κλινικές για ειδικές ιατρικές εξετάσεις με ευθύνη και υπό την εποπτεία των θεραπόντων ιατρών.

Ο ΣτΠ πρότεινε επίσης να απασχολούνται οι φορείς και οι ασθενείς με HIV/AIDS σε κατάλληλες γι' αυτούς θέσεις στο στράτευμα, όταν είναι ασυμπτωματικοί ή όταν τα συμπτώματά τους δεν εμποδίζουν την άσκηση των καθηκόντων τους.²³

▪ Πρόσβαση σε ιατρικό φάκελο

Η άρνηση των υπηρεσιών υγείας των ασφαλιστικών οργανισμών και των υπηρεσιών του ΕΣΥ να παράσχουν στους πολίτες πρόσβαση στον ιατρικό τους φάκελο έχει απασχολήσει και στο παρελθόν την Αρχή. Προβλήματα πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο δεν αντιμετωπίζουν μόνο οι ίδιοι οι ασθενείς, αλλά πολύ περισσότερο τρίτα, νόμιμα εξουσιοδοτημένα από τον ασθενή πρόσωπα. Συνήθη πρακτική επίσης αποτελεί η άρνηση χορήγησης αντιγράφων ή στοιχείων του ιατρικού φακέλου που δεν μπορούν να αναπαραχθούν μέσα στο νοσοκομείο.²⁴

▪ Ενδεικτική περίπτωση

Το Θριάσιο Νοσοκομείο αρνήθηκε να χορηγήσει στην αδελφή ασθενούς αντίγραφο μαγνητικής τομογραφίας από τον ιατρικό φάκελο που σχηματίστηκε κατά τη νοσηλεία του. Στην περίπτωση αυτή αμφισβητήθηκε η δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο μέσω τρίτου, παρ' ότι υπήρχε σχετικό πληρεξούσιο από τον αδελφό, και δεν υπήρχε τεχνικά δυνατότητα παροχής αντιγράφου της τομογραφίας. Ο ΣτΠ ενημέρωσε για

²³ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 28.

²⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 29-30.

τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο και μέσω πληρεξουσίου προσώπου και πρότείνει να χορηγηθεί το πρωτότυπο στην ενδιαφερόμενη προκειμένου να μεριμνήσει η ίδια για τη δημιουργία αντιγράφου.

Ο ΣτΠ διαπιστώνει αδυναμία – λόγω ελλείψεων στην υλικοτεχνική υποδομή – εκ μέρους των δημόσιων νοσοκομείων να ανταποκριθούν στην υποχρέωση που έχουν από το νόμο να χορηγούν αντίγραφα των ιατρικών εξετάσεων.

Ο ΣτΠ προτείνει να προβλεφθεί στο σχετικό άρθρο του ΚΔΔ η δυνατότητα να δίνεται στον ενδιαφερόμενο πολίτη το πρωτότυπο και να δημιουργεί εκείνος το αντίγραφο εκτός νοσοκομείου.²⁵

2.2.3. Ασφάλιση ασθένειας

■ Αποκλεισμός από την ασφάλιση ασθένειας

Ο ΟΠΑΔ αρνήθηκε να ασφαλίσει το τέκνο της συζύγου ασφαλισμένου του δημοσίου, το οποίο δεν μπορούσαν να ασφαλίσουν έμμεσα ούτε η μητέρα ούτε ο πατέρας του, με αποτέλεσμα το παιδί να παραμένει ανασφάλιστο. Για το ζήτημα αυτό, ο ΣτΠ πρότείνει να τροποποιηθεί ο Κανονισμός του ΟΠΑΔ ώστε να καλύπτονται όλα τα ανασφάλιστα μέλη οικογένειας δημοσίων υπαλλήλων και ιδίως τα παιδιά των συζύγων, όπως ισχύει σε άλλους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (ΙΚΑ, ΟΑΕΕ), με γνώμονα την αρχή της ισότητας στις παροχές και στη μεταχείριση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Ο ΟΠΑΔ παράπεμψε το ζήτημα σε ενδεχόμενη τροποποίηση, στο μέλλον, του κανονισμού του ως προς τις παροχές.²⁶

■ Έκταση ασφάλισης ασθένειας

Αρκετές αναφορές αναδεικνύουν ζητήματα κακής εφαρμογής του νόμου σχετικά με την κάλυψη εξωνοσοκομειακών δαπανών υγείας. Το ΙΚΑ απέρριψε αίτημα ασφαλισμένου να του αποδοθεί η δαπάνη αγοράς ειδικών γυαλιών χαμηλής οράσεως της κόρης του, με την αιτιολογία ότι αυτά «δεν εντάσσονται στα χορηγούμενα από τον Κανονισμό Ασθενείας του Ιδρύματος οπτικά είδη». Ο ΣτΠ υποστήριξε ότι ο σκοπός του νομοθέτη είναι η παροχή στους ασφαλισμένους των αναγκαίων βοηθητικών μέσων και τεχνητών υποκατάστατων, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα υγείας τους, στα οποία βοηθητικά μέσα περιλαμβάνονται τα γυαλιά και οι φακοί επαφής χωρίς να γίνεται δεσμευτικά αναφορά σε

²⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 30.

²⁶ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 30.

ειδικούς τύπους γυαλιών ή φακών. Η αρμόδια Διεύθυνση Υπηρεσιών Υγείας του ΙΚΑ θεώρησε ότι η επανεξέταση του θέματος δεν κρίνεται σκόπιμη κατά την παρούσα στιγμή.²⁷

▪ **Θεώρηση ατομικού βιβλιαρίου υγείας αλλοδαπού**

Η Διεύθυνση Δημόσιας Υγιεινής της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης αρνήθηκε να ανανεώσει το ατομικό βιβλιάριο υγείας αλλοδαπής προκειμένου αυτή να εργαστεί σε κατάστημα υγειονομικού ενδιαφέροντος, διότι η βεβαίωση κατάθεσης των δικαιολογητικών για άδεια διαμονής που κατείχε δεν ήταν πρόσφατη και συνεπώς υπήρχε το ενδεχόμενο η διοίκηση να είχε εν τω μεταξύ απαντήσει αρνητικά στην αίτησή της. Ο ΣτΠ υποστήριξε ότι η ισχύς αυτών των βεβαιώσεων παύει αυτοδικαίως με την έκδοση της απόφασης της διοίκησης επί της αίτησης για χορήγηση άδειας διαμονής. Κατά συνέπεια, η αρμόδια υπηρεσία είναι υποχρεωμένη να θεωρήσει το ατομικό βιβλιάριο υγείας της ενδιαφερομένης.

▪ **Θετική Εξέλιξη**

Η διαμεσολάβηση του ΣτΠ οδήγησε σε συνολικότερη διευθέτηση του ζητήματος. Ύστερα από πρόταση του στο, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης απέστειλε στις διευθύνσεις υγείας και δημόσιας υγιεινής των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων έγγραφο, σύμφωνα με το οποίο η θεώρηση των ατομικών βιβλιαρίων υγείας των αλλοδαπών θα ισχύει για πέντε χρόνια εφόσον συνοδεύεται από ανανεωμένη άδεια διαμονής ή άδεια εργασίας ή άλλο έγγραφο, όπως βεβαίωση, που να πιστοποιεί τη νόμιμη διαμονή του αλλοδαπού στην Ελλάδα.²⁸

²⁷ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 30-31.

²⁸ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 31-32.

3. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

3.1. Θεματικό αντικείμενο

Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής διαμεσολαβεί σε υποθέσεις που αφορούν σε πράξεις ή παραλείψεις οργάνων της διοίκησης για θέματα σχετικά με το περιβάλλον – φυσικό, πολιτιστικό, οικιστικό. Ελέγχει αν τηρείται η εθνική και η κοινοτική νομοθεσία, μεριμνά για την ευαισθητοποίηση της διοίκησης και ασκεί έλεγχο στον κρατικό μηχανισμό, με στόχο την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με τις συνταγματικές αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Πυρήνα της δράσης του Κύκλου αποτελούν τομείς περιβαλλοντικής προστασίας στους οποίους η διοίκηση εμφανίζει δομικές αδυναμίες (δάση και δασικές εκτάσεις, οικότοποι, περιοχές πολιτιστικής κληρονομιάς, περιβαλλοντική αδειοδότηση επιχειρήσεων, πολεοδομικά θέματα, πρόσβαση των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία).²⁹

3.2. Γενική Αποτίμηση του Κύκλου

Η έλλειψη συνοχής και αποτελεσματικότητας στη δράση της διοίκησης, τα διάσπαρτα νομοθετήματα, η ελλιπής εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, η ανεπαρκής εποπτεία των ιδιωτικών επεμβάσεων στο περιβάλλον, αλλά και η χαμηλή ιεράρχηση της σημασίας της ποιότητας ζωής και της προστασίας του περιβάλλοντος σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη είναι κοινές διαπιστώσεις στις υποθέσεις που ερευνώνται. Ο ΣτΠ προσπαθεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση της δεινής αυτής πραγματικότητας, που αγγίζει πλέον τα όρια περιβαλλοντικής κρίσης. Πάγια θέση της Αρχής είναι ότι κάθε σχετική απόφαση και δραστηριότητα, είτε ιδιώτη είτε του κράτους, πρέπει να υλοποιείται με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και την αρχή της αειφορίας.

Ο ΣτΠ αποβλέπει στον συντονισμό όλων των βαθμίδων της διοίκησης, ώστε οι υπηρεσίες να αναπτύξουν προληπτική και αποτελεσματική δράση για την περιβαλλοντική αειφορία. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός πρέπει να εξασφαλιστούν δύο ενδιάμεσοι στόχοι: η κατασταλτική, τουλάχιστον, δράση της διοίκησης στις περιπτώσεις που παραβιάζεται η νομοθεσία και η συντονισμένη δράση των συναρμόδιων υπηρεσιών για την πάταξη φαινομένων αυθαιρεσίας.

²⁹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 38.

Ο ΣτΠ διαπιστώνει ότι η ελληνική δημόσια διοίκηση δρα αποτελεσματικά ακόμη και όταν ενεργεί κατασταλτικά ενώ η ανάληψη ή επίσπευση δράσης εκ μέρους της συχνά είναι αποτέλεσμα της διαμεσολάβησης της Αρχής.

Στην περίπτωση της ρύπανσης των εκβολών του ποταμού Στρυμόνα από ανεπεξέργαστα υγρά απόβλητα, χρειάστηκε η συστηματική διαμεσολάβηση του ΣτΠ, ώστε, έπειτα από δύο χρόνια, α ΝΑ Καβάλας να διαβιβάσει τη σχετική υγειονομική έκθεση στην οικεία εισαγγελική αρχή και ο Δήμος Ορφανού να υποβάλει στην Περιφέρεια φάκελο Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ) για την εγκατάσταση και τη λειτουργία μονάδας επεξεργασίας αστικών λυμάτων.³⁰

▪ **Θετική Εξέλιξη**

Σχετικά με τις παράνομες αργιοληψίες στη λίμνη Λυσιμαχεία, η διοίκηση δεν επέβαλε απλώς πολεοδομικά πρόστιμα, αλλά για την οριστική επίλυση του προβλήματος το Υπουργείο Οικονομικών δρομολόγησε τη διαδικασία για τον καθορισμό της ακτογραμμής της λίμνης.

Η διοίκηση επιμένει να μην κατεδαφίζει αυθαίρετα κτίσματα. Αναφέρεται ενδεικτικά η περίπτωση της αυθαίρετης κατασκευής του οικείου δήμου στη λίμνη Κερκίνη (προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000), η οποία δεν έχει κατεδαφιστεί ακόμη, αν και επιβλήθηκε πειθαρχική ποινή στον Δήμαρχο Κερκίνης από την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

▪ **Θετική Εξέλιξη**

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εξασφάλισε πιστώσεις και έχει ήδη ξεκινήσει την κατεδάφιση αυθαίρετων κτισμάτων που βρίσκονται στον αιγιαλό.

Η πολεοδομία του Δήμου Λάρισας κατεδάφισε παράνομες κατασκευές σε τμήμα δικαιοδοσίας της στην παλαιά εθνική οδό Αθηνών – Θεσσαλονίκης.

▪ **Σημαντική Εξέλιξη**

Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ επέβαλε πρόστιμο ύψους 1.000.000 ευρώ στη ΔΕΗ ΑΕ για υπερβάσεις στις εκπομπές αέριων ρύπων των ατμοηλεκτρικών σταθμών Πτολεμαΐδας, Καρδιάς, Αγίου Δημητρίου και Μεγαλόπολης.

³⁰ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 38-39.

Ο Νομάρχης Κυκλάδων, ύστερα από σχετικό πόρισμα της Αρχής το 2006, επέβαλε πρόστιμο ύψους 60.000 ευρώ στη ΔΕΗ ως υπότροπη για τη συνεχιζόμενη σοβαρή θαλάσσια και ατμοσφαιρική ρύπανση που προκαλείται από τη λειτουργία του αυτόνομου σταθμού παραγωγής της επιχείρησης στη Σύρο.³¹

3.3. Πεδία Δράσης

3.3.1. Πρωτοβουλία για τα δάση

Μετά την πυρκαγιά στον εθνικό δρυμό της Πάρνηθας στις 28 Ιουνίου 2007, ο ΣτΠ εξέδωσε δελτίο τύπου στο οποίο περιλήφθηκαν οι πάγιες διαπιστώσεις του Κύκλου Ποιότητας Ζωής:

- Αναποτελεσματική προστασία των δασών,
- Αναγκαιότητα συντονισμού των αρμόδιων υπηρεσιών,
- Μη ολοκλήρωση των δασικών χαρτιών,
- Ανεπαρκής στελέχωση των υπηρεσιών δασοπροστασίας
- Ανάγκη άμεσης λήψης μέτρων προστασίας και αποκατάστασης των καμένων εκτάσεων.

Ο ΣτΠ, με αφετηρία αναφορές πολιτών και οργανώσεων έχει αναλάβει συνολικότερη δράση για την αποκατάσταση των δασών και γενικότερα του περιβάλλοντος στις πληγείσες περιοχές, και επιδιώκει τη συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών και των υπουργείων αλλά και των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στα θέματα αυτά. Η σχετικά διαμεσολάβηση με βάση αναφορές για την Ηλεία, την Πάρνηθα και άλλες περιοχές βρίσκεται σε εξέλιξη.³²

3.3.2. Δεσμεύσεις ιδιοκτησίας

Διοργανώθηκε σύσκεψη στα γραφεία της Αρχής προκειμένου να ενημερώσουν οι εμπλεκόμενοι φορείς τον ΣτΠ για τις θέσεις τους, να αξιολογηθούν οι προτάσεις τόσο του ΣτΠ όσο και των υπηρεσιών, κυρίως του ΥΠΠΟ και να εξευρεθούν ρεαλιστικές λύσεις. Στη σύσκεψη αναδείχθηκαν ως σημαντικός παράγοντας για τα προβλήματα η έλλειψη κονδυλίων και ως σοβαρή εκδήλωση κακοδιοίκησης η μη εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων, και τονίστηκε η ανάγκη για συνεχή ενημέρωση και συνεργασία. Το ΥΠΠΟ ενημέρωσε τον ΣτΠ ότι υπήρξε πρόοδος στο έργο της «ομάδας εργασίας απαλλοτριώσεων» για τις δεσμεύσεις που ανήκουν στην αρμοδιότητα του υπουργείου. Ωστόσο, στο τέλος του 2007, η Αρχή

³¹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 39-40.

³² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 40.

πληροφορήθηκε ότι ο αρχικός προγραμματισμός της ομάδας εργασίας έπαψε να τηρείται, προκειμένου να επανεξεταστεί – για πολλοστή φορά – το σύνολο των απαλλοτριώσεων ως προς την αναγκαιότητα ή/και τη σκοπιμότητά τους, εξέλιξη που κρίνεται ιδιαίτερα αρνητική. Ο ΣτΠ, πάντως, επισημαίνει ότι η αδυναμία του ΤΑΠΑ να χρηματοδοτήσει τις αποζημιώσεις για απαλλοτριώσεις αποτελεί σημείο-κλειδί για την προώθηση των εκκρεμών απαλλοτριώσεων του ΥΠΠΟ.³³

3.3.3. Κτηματολόγιο

Με αφορμή πολλές υποθέσεις που αναδεικνύουν σειρά προβλημάτων στη λειτουργία των, κατά τόπους, προσωρινών κτηματολογικών γραφείων (υποθηκοφυλακεία) ο ΣτΠ, πρότεινε να δοθούν λεπτομερείς οδηγίες προς τα προσωρινά κτηματολογικά γραφεία, προκειμένου οι υπάλληλοι να ενημερώνουν σωστά τους πολίτες για όλες τις απαραίτητες διαδικασίες και η υπηρεσία να παραλαμβάνει τις αιτήσεις για διόρθωση σφαλμάτων (π.χ. γεωμετρικές αποκλίσεις ή άλλα προφανή λάθη) χωρίς να παραπέμπεται για όλες τις περιπτώσεις ο πολίτης στη δικαιοσύνη. Η πρόταση έγινε δεκτή από την Κτηματολόγιο ΑΕ και απεστάλη σχετικά εγκύκλιος σε όλα τα κτηματολογικά γραφεία.³⁴

3.3.4. Κεραίες κινητής τηλεφωνίας

Σε σχέση με τον Ν.3431/2006, τα σημαντικότερα προβλήματα που επισημαίνει ο ΣτΠ είναι:

- η καθυστέρηση στην επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις,
- η παράλειψη καταγραφής των υφιστάμενων σταθμών βάσης,
- η αμφισβήτηση της αρμοδιότητας για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τους προϋπάρχοντες σταθμούς βάσης,
- ο ελλιπής προσδιορισμός κρίσιμων εννοιών (π.χ. κομβικοί σταθμοί βάσης),
- η έγκριση και η τήρηση περιβαλλοντικών όρων για κεραίες σε ταράτσες κτιρίων,
- η εγκατάσταση μεγάλου αριθμού κεραιών κινητής τηλεφωνίας στο ίδιο μέρος
- οι αθροιστικές επιπτώσεις από άλλα έργα,
- η λειτουργία χωρίς αδειοδότηση σταθμών βάσης ιδιοκτησίας της ΟΤΕ ΑΕ και ιδίως των κεραιοσυστημάτων TETRA, που θεωρούνται περισσότερο επικίνδυνα για την ανθρώπινη υγεία, καθώς εκπέμπουν σε πολύ χαμηλή συχνότητα,

³³ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 40-41.

³⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 41.

- το νομικό καθεστώς που εφαρμόζεται για τις περιβαλλοντικές μελέτες που έχουν ήδη υποβληθεί,
- η ελλιπής στελέχωση των αρμόδιων διευθύνσεων των Περιφερειών με εξειδικευμένο προσωπικό.

Ο ΣτΠ οργάνωσε σύσκεψη με τους αρμόδιους φορείς, στην οποία κατέληξαν ότι όλα τα παραπάνω θέματα χρειάζονται επιπλέον διευκρινήσεις και ότι για την επίλυση πολλών από αυτά είναι απαραίτητη η συνδρομή και άλλων υπηρεσιών και ιδιαίτερα της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων.

Ο ΣτΠ θεωρεί, επιπλέον, ότι θα πρέπει:

- Να εξακριβωθεί αν οι σταθμοί βάσης κινητής τηλεφωνίας λειτουργούν σύμφωνα με τα νέα όρια για την εκπομπή ακτινοβολίας.
- Να ελεγχθεί αν τέτοιοι σταθμοί έχουν απομακρυνθεί από σχολεία, νοσοκομεία, γηροκομεία, κ.λ.π.
- Να ελεγχθεί αν εφαρμόζεται από τα πολεοδομικά γραφεία η διάταξη για την αποξήλωση κεραιών που λειτουργούν παράνομα ή που δεν λειτουργούν πια.³⁵

▪ Θετική Εξέλιξη

Η Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας αρνήθηκε να χορηγήσει σε πολίτες αντίγραφο μελέτης για την εκπομπή ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας από κεραία, κατά παράβαση των διατάξεων του ΚΔΔ και της Οδηγίας 2003/4/EK για την περιβαλλοντική πληροφόρηση. Μετά τη διαμεσολάβηση της Αρχής, η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης ζήτησε από την Επιτροπή να χορηγήσει το σχετικό αντίγραφο, το οποίο τελικά χορηγήθηκε.³⁶

3.3.5. Προστασία σπηλαίων

Ο ΣτΠ επισήμανε, στο πλαίσιο συνεδρίου του ΥΠΠΟ, ότι η ένταξη των σπηλαίων στους προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς χωρίς να υπάρχουν ειδικότερες προστατευτικές διατάξεις δεν εξασφαλίζει την ουσιαστική προστασία τους. Επιπλέον, η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας διασφαλίζει τα σπήλαια μόνο παρεμπιπτόντως, μέσω της μεμονωμένης προστασίας ορισμένου είδους πανίδας ή χλωρίδας. Ο δε αρχαιολογικός νόμος δεν εντάσσει στην αρμοδιότητα του ΥΠΠΟ τα σπήλαια για τα οποία δεν υπάρχουν

³⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 41.

³⁶ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 42.

ενδείξεις ότι συνδέονται με την ανθρώπινη δραστηριότητα, αφήνοντας εκτός προστασίας σημαντικά γεωλογικά μνημεία (απολιθωμένα δάση, βραχώδεις σχηματισμοί κ.λ.π.). Ο ΣτΠ θεωρεί ότι είναι αναγκαία η συστηματικότερη συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων για τα ζητήματα της προστασίας και της ήπιας τουριστικής αξιοποίησης των σπηλαίων, με σκοπό την αποφυγή δυσμενών επιπτώσεων στον περιβάλλοντα χώρο τους από την αξιοποίηση.³⁷

3.3.6. Αποκομιδή απορριμμάτων από τους δήμους

Τα προβλήματα που εμφανίζονται κατά την αποκομιδή και τη διάθεση των στερεών αποβλήτων από αστικές περιοχές αφορούν κυρίως στην χωροθέτηση και την επάρκεια των κάδων μηχανικής αποκομιδής απορριμμάτων, καθώς και στις ώρες πραγματοποίησης της αποκομιδής. Ο ΣτΠ, λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη διακριτική ευχέρεια που διαθέτουν οι ΟΤΑ στο θέμα αυτό, επισημαίνει ότι, σε κάθε περίπτωση, απαιτείται να εκπονηθεί μελέτη για τη συλλογή και τη μεταφορά των στερεών αστικών αποβλήτων.

▪ Ενδεικτική περίπτωση

Ύστερα από δύο αυτοψίες διαπιστώθηκε ότι η κατανομή των κάδων απορριμμάτων στην περιοχή της Πλάκας δεν είναι σύμφωνη με τις ρυθμίσεις του κανονισμού καθαριότητας και την μελέτη του προγράμματος αποκομιδής. Ο ΣτΠ διατύπωσε προτάσεις για την κατανομή των κάδων και το σύστημα αποκομιδής και ανακύκλωσης των απορριμμάτων, προκειμένου να μην επιβαρύνεται η υγεία των κατοίκων και να μην υποβαθμίζεται η περιοχή.³⁸

3.3.7. Παραχώρηση κοινόχρηστων χώρων για ιδιωτική χρήση

Τα ζητήματα που αναδεικνύονται σχετικά με τη χρήση των κοινόχρηστων χώρων αφορούν κυρίως στην διευθέτηση τραπεζοκαθισμάτων σε δρόμους, πεζοδρόμια και πλατείες και στον, αμφιβόλου νομιμότητας, καθορισμό αποκλειστικών θέσεων στάθμευσης για αυτοκίνητα που ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

³⁷ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 42.

³⁸ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 42.

▪ Θετική Εξέλιξη

Μετά τη διαμεσολάβηση του στο, ο Δήμος Αθηναίων:

Κατήργησε πράξη του δημοτικού συμβουλίου με την οποία είχαν παραχωρηθεί τέσσερις θέσεις στάθμευσης στην οδό Φαβιέρου για τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων. Επίσης, ανακάλεσε απόφασή του σύμφωνα με την οποία είχε αρνηθεί να χορηγήσει το ειδικό σήμα στάθμευσης σε μόνιμη κάτοικο με την αιτιολογία ότι δεν αποδέχθηκε ανεπιφύλακτα τους όρους του συστήματος στάθμευσης.

Για τις παράνομες διαφημιστικές πινακίδες στην Αττική Οδό και την εθνική οδό Αθηνών-Λαμίας, ο ΣτΠ ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής αφενός να προχωρήσει στην αποξήλωση των πινακίδων και να επιβάλει τα σχετικά πρόστιμα και αφετέρου να μεσολαβήσει ώστε να πάρουν οι δήμοι ανάλογα μέτρα για τις παράνομες πινακίδες, στην περιοχή δικαιοδοσίας τους, που είναι ορατές από τους παραπάνω αυτοκινητοδρόμους.³⁹

3.3.8. Αρχαιολογική προστασία και παράλληλη οικονομική δραστηριότητα

Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι το ΥΠΠΟ είχε καθυστερήσει σημαντικά – η διαδικασία είχε ξεκινήσει από το 1990 – να θεσμοθετήσει τις ζώνες προστασίας και να καθορίσει τους όρους δόμησης και τις χρήσεις γης στον περιβάλλοντα χώρο του Ιουστινιανείου τείχους στην Κόρινθο. Η Αρχή παρότρυνε τις υπηρεσίες του ΥΠΠΟ να κηρύξουν άμεσα τις ζώνες προστασίας του τείχους, ώστε να αρθεί η ασάφεια ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες στον χώρο. Οι αρμόδιες υπηρεσίες ενημέρωσαν ότι προγραμματίστηκε ο επαναπροσδιορισμός του αρχαιολογικού χώρου και των ζωνών.⁴⁰

³⁹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 43.

⁴⁰ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 43.

4. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ – ΠΟΛΙΤΗ

4.1. Θεματικό αντικείμενο

Στην αρμοδιότητα του Κύκλου Σχέσεων Κράτους – Πολίτη ανήκει ευρύ φάσμα θεμάτων, γεγονός που επιτρέπει να έχει σφαιρική εικόνα του τρόπου λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες στις καθημερινές συναλλαγές τους με τον ελληνικό διοικητικό μηχανισμό.⁴¹ Ο Κύκλος, λοιπόν, έχει αρμοδιότητα την επίλυση αιτημάτων των πολιτών με αντικείμενο θέματα γενικότερης κακοδιοίκησης και μη τήρησης της αρχής της νομιμότητας.⁴² Ο Κύκλος εξετάζει αναφορές που θίγουν ζητήματα μη επαρκούς πληροφόρησης και κακής επικοινωνίας των πολιτών με τη διοίκηση, μη απάντησης ή καθυστέρησης απάντησης σε αιτήσεις πολιτών, παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, ανελαστικής εφαρμογής των νομοθετικών διατάξεων, θέματα ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών και κακοδιοίκησης σε ΟΤΑ, ΔΕΚΟ, μεταφορές, εργασία, βιομηχανία, ενέργεια, φορολογία, τελωνεία, δημοσιονομικά θέματα, εμπόριο και κρατικές προμήθειες, παιδεία, γεωργία και αγροτική πολιτική.⁴³

4.2. Η συνεργασία των δημόσιων υπηρεσιών με τον ΣτΠ

Η συστηματική προσπάθεια που καταβάλλει ο ΣτΠ να ενδυναμώσει τη συνεργασία του με διοικητικούς φορείς και με υπηρεσίες του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και της τοπικής αυτοδιοίκησης έχει ως αποτέλεσμα τη μεταστροφή της αρχικά αρνητικής διάθεσης για συνεργασία εκ μέρους κάποιων υπηρεσιών. Χαρακτηριστική είναι η ανταπόκριση της ΑΜΕΛ ΑΕ στις προτάσεις του ΣτΠ.

Η ΑΜΕΛ ΑΕ αποδέχθηκε την υποχρέωσή της να απαντά στα αιτήματα των πολιτών μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα. Δεσμεύτηκε επίσης ότι:

- Θα ενταχθεί εκούσια στον Ενιαίο Χάρτη Υποχρεώσεων προς τον Καταναλωτή των μέσων μαζικής μεταφοράς.
- Θα αναβαθμίσει το Τμήμα Επικοινωνίας Κοινού ώστε να απαντά έγκαιρα και αξιόπιστα στις ενστάσεις που υποβάλλονται.

⁴¹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 54.

⁴² βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 236.

⁴³ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 54.

- Θα εντείνει τις προσπάθειες για ενημέρωση του επιβατικού κοινού με την έκδοση και την κυκλοφορία νέου πληροφοριακού υλικού, την τοποθέτηση ειδικής σήμανσης και την ανάρτηση πινάκων στους χώρους του μετρό.
- Θα ελέγξει την ποιότητα εκτύπωσης των ακυρωτικών μηχανημάτων, ώστε η κακή ποιότητα να μην οδηγεί σε ακούσιες διπλοεπικυρώσεις και άδικη επιβολή προστίμων.
- Θα διερευνήσει, αρχικά σε πιλοτική μορφή, το μέτρο της εισόδου ποδηλάτων στους συρμούς.

▪ **Θετική Εξέλιξη**

Ήδη η ΑΜΕΛ ΑΕ τοποθέτησε ανακοινώσεις εδάφουςσχετικά με την οριοθέτηση της περιοχής ελέγχου των εισιτηρίων σε όλες τις γραμμές και αποφάσισε την αναβάθμιση των προδιαγραφών εκτύπωσης των ακυρωτικών μηχανημάτων.⁴⁴

4.3. Πρόσβαση σε έγγραφα

Ο ΣτΠ έχει ασχοληθεί συστηματικά με αναφορές πολιτών οι οποίοι προσκρούουν στην άρνηση της διοίκησης να τους επιτρέψει την πρόσβαση σε ιδιωτικά ή σε διοικητικά έγγραφα που βρίσκονταν στο αρχείο της. Η εμπειρία του ΣτΠ και η διαμεσολαβητική του δράση καταδεικνύουν ότι η άσκηση του δικαιώματος της πρόσβασης σε έγγραφα είναι ζήτημα πολυσύνθετο και ευρύτερο του ελέγχου νομιμότητας, και ειδικότερα της παραβίασης του άρθρου 5 του ΚΔΔ.

Το « δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα », όπως αυτό διπλασιάστηκε μέσα στο χρόνο, εμφανίζεται αρχικά ως ένα διαδικαστικό δικαίωμα, η ικανοποίηση του οποίου αποτελεί προϋπόθεση για τη λυσιτελή άσκηση κάποιου άλλου δικαιώματος. Πλέον, η πρόσβαση σε έγγραφα συνιστά πραγμάτωση του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος στην πληροφόρηση. Η παρέμβαση του ΣτΠ υλοποιείται στο πλαίσιο που ορίζει αυτή η σχέση, στην οποία το διαδικαστικό δικαίωμα στη χορήγηση εγγράφων συναντά (και αναβαθμίζεται από) τα «δικαιώματα τρίτης γενεάς» και από τη δυναμική σχέση μεταξύ διαφάνειας και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Ανάλογα με το περιεχόμενό τους, τα αιτήματα των πολιτών κατατάσσονται ενδεικτικά σε:

⁴⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 54.

- αιτήματα χορήγησης αντιγράφου καταγγελίας τρίτου προσώπου κατά του αιτούντος,
- αιτήματα πρόσβασης σε έγγραφα που εμπεριέχονται σε προσωπικό, υπηρεσιακό, φορολογικό φάκελο του αναφερομένου,
- αιτήματα χορήγησης αντιγράφων εγγράφων που εμπεριέχονται σε φακέλους υποθέσεων τρίτων προσώπων,
- αιτήματα πρόσβασης σε έγγραφα που εμπεριέχονται σε φακέλους συνυποψηφίων
- αιτήματα πρόσβασης σε πόρισμα ΕΔΕ.

Η άρνηση της δημόσιας διοίκησης να ικανοποιήσει το δικαίωμα των πολιτών κατά περίπτωση αμφισβητεί την ύπαρξη έννομου συμφέροντος από την πλευρά του αιτούντος, και στην κατεύθυνση αυτή επικαλείται υπέρτερης ισχύος διατάξεις που αποκλείουν την άσκηση του δικαιώματος, επικαλείται το φορολογικό απόρρητο, ή, τέλος, επικαλείται την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το άρθρο 5 του ΚΔΔ είναι κομβικής σημασίας στην εξέλιξη του δικαιώματος της πρόσβασης σε έγγραφα επειδή αφενός εντάσσει το δικαίωμα στο ίδιο το κωδικοποιητικό κείμενο και αφετέρου διευρύνει τις προϋποθέσεις άσκησής του, αφού αρκεί πια η ύπαρξη εύλογου ενδιαφέροντος για να ασκήσει κάποιος το δικαίωμά του αυτό. Εκτός από το παραπάνω άρθρο, υπάρχει πληθώρα διατάξεων που ρυθμίζουν την πρόσβαση σε έγγραφα από διάφορες άλλες σκοπιές, γεγονός που δημιουργεί ορισμένες φορές προβλήματα στάθμισης και ερμηνείας. Από τις διατάξεις αυτές αναφέρονται ενδεικτικά το άρθρο 12 του Ν. 2472/1997, για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, και ο Ν. 3448/2006, για την περαιτέρω χρήση των πληροφοριών που προέρχονται από τον δημόσιο τομέα.

Η αντίρροπη σχέση μεταξύ της συνταγματικής διακήρυξης για το δικαίωμα στην πληροφόρηση και της επίκλησης της αρχής της διαφάνειας στην κρατική δράση, από τη μια πλευρά, και του δικαιώματος στα προσωπικά δεδομένα, από την άλλη, διατρέχει και τις προβλέψεις του κοινού νομοθέτη. Επιφυλάξεις σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος διατυπώνονται στο ίδιο το άρθρο του ΚΔΔ, στο οποίο αναγνωρίζονται το υπέρτερο δικαίωμα της προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής τρίτου, η ύπαρξη ειδικού απορρήτου (π.χ. ιατρικό, φορολογικό, τραπεζικό, στρατιωτικό) και η ρητή νομοθετική εξαίρεση. Στο πλαίσιο αυτό, η δημόσια διοίκηση καλείται κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων να προβαίνει η ίδια στη στάθμιση των αντίρροπα οργανωμένων διακωμάτων.

Για τον ΣτΠ, ο κατακερματισμός των διατάξεων θέτει ένα επιπλέον ζήτημα. Πρόκειται για τον συντονισμό και την οριοθέτηση της δράσης του σε σχέση με τους

υπόλοιπους φορείς που υπηρετούν την αρχή της διαφάνειας, όπως είναι ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, ο Εισαγγελέας πρωτοδικών και, βεβαίως, η ΑΠΔΠΧ.

Ο συντονισμός της δράσης του ΣτΠ με την ΑΠΔΠΧ είναι επιτακτική ανάγκη. Ο ΣτΠ αναλαμβάνει πρωτοβουλίες ώστε να μην εκδίδονται αποφάσεις που να περιέχουν αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις μεταξύ των ανεξάρτητων αρχών και άλλων φορέων που υπηρετούν την αρχή της διαφάνειας, και ώστε να εξασφαλιστεί μια οικονομία στα μέσα που κινητοποιούνται για τη διασφάλιση του δικαιώματος της πρόσβασης στα έγγραφα.⁴⁵

4.4. Ενδεικτικές περιπτώσεις

4.4.1. Χορήγηση εγγράφων από αρχεία δημόσιων υπηρεσιών

Το Υπουργείο Ανάπτυξης αρνήθηκε να χορηγήσει σε πολίτη έγγραφα που αφορούσαν στην άδεια ηλεκτροπαραγωγής εταιρείας, και συγκεκριμένα τις σχετικές εισηγήσεις της διεύθυνσης και τις αιτήσεις της εταιρείας, με την αιτιολογία ότι οι μεν εισηγήσεις δεν αναφέρονται ρητά στο άρθρο 5 του ΚΔΔ και συνεπώς δεν αποτελούν διοικητικά έγγραφα, οι δε αιτήσεις της εταιρείας είναι ιδιωτικά έγγραφα και εμπίπτουν στο βιομηχανικό απόρρητο. Η διαμεσολάβηση του ΣτΠ είχε θετική έκβαση.⁴⁶

4.4.2. Διεύρυνση των διατάξεων για το απόρρητο

Πολίτης ζήτησε να ενημερωθεί για τα χρηματικά ποσά που κατέβαλε το Κέντρο Περίθαλψης Παίδων Λεχαινών Ηλείας (ΝΠΔΔ) σε φαρμακοποιούς του Δήμου Λεχαινών για την προμήθεια φαρμακευτικού υλικού. Η Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αρνήθηκε να του χορηγήσει τα σχετικά έγγραφα, με το επιχείρημα της ύπαρξης φορολογικού απορρήτου για τους φαρμακοποιούς.

Ο ΣτΠ υποστήριξε ότι η έννοια του φορολογικού απόρρητου συμπυκνώνεται στην υποχρέωση των φορολογικών αρχών να αποφεύγουν κάθε ενέργεια με την οποία το περιεχόμενο των τηρούμενων από αυτές στοιχείων των φορολογουμένων είναι δυνατόν να περιέλθει σε τρίτους. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, τα στοιχεία που ζητούνται τηρούνται από το εν λόγω ΝΠΔΔ και περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό του, και με αυτήν την έννοια αποτελούν διοικητικά έγγραφα, τα οποία μπορούν να χορηγηθούν. Η διαμεσολάβηση του ΣτΠ είχε θετική έκβαση.⁴⁷

⁴⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 56-57.

⁴⁶ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 57.

⁴⁷ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 57-58.

4.5. Μετατροπή συμβάσεων σε αορίστου χρόνου

Κατά τα έτη 2006-2007 ο ΣτΠ δέχθηκε μεγάλο αριθμό αναφορών σχετικών με προβλήματα που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία μετατροπής συμβάσεων εργαζομένων σε αορίστου χρόνου, σύμφωνα με το ΠΔ 164/2004.

Το διάταγμα αυτό:

- Απαγόρευσε τη σύναψη διαδοχικών συμβάσεων μεταξύ των ίδιων φορέων του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα και των φυσικών προσώπων, για συνολικό χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 24 μηνών.
- Προέβλεψε τη δυνατότητα μετατροπής, υπό προϋποθέσεις, τέτοιων διαδοχικών συμβάσεων σε συμβάσεις αορίστου χρόνου.
- Ανάθεσε στο ΑΣΕΠ την αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφασίζει σε τελικό στάδιο αν συντρέχουν οι απαιτούμενες από τον νόμο προϋποθέσεις.

Οι πράξεις του ΑΣΕΠ που εκδίδονται σύμφωνα με αυτές τις διατάξεις είναι εκτελεστές διοικητικές πράξεις και προσβάλλονται μόνο με την άσκηση αίτησης ακύρωσης ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου. Το προσωπικό, του οποίου οι συμβάσεις μετατρέπονται σε αορίστου χρόνου, κατατάσσεται σε κενές οργανικές θέσεις, ενώ στις περιπτώσεις που οι θέσεις αυτές δεν υφίστανται συστήνονται εξ αρχής, με ΚΥΑ των Υπουργών ΕΣΔΔΑ, Οικονομίας και Οικονομικών και του αρμόδιου, κατά περίπτωση, υπουργείου.

Τα θέματα υπαγωγής συμβασιούχων στις διατάξεις του ΠΔ 164/2004 είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του ΑΣΕΠ, που ως ανεξάρτητη αρχή δεν υπάγεται στον έλεγχο του ΣτΠ. Η παρέμβαση του ΣτΠ επικεντρώνεται είτε στο στάδιο που προηγείται της κρίσης του ΑΣΕΠ (π.χ. διαβίβαση των εισηγήσεων των αρμόδιων υπηρεσιακών συμβουλίων στο ΑΣΕΠ) είτε, κυρίως, στο στάδιο που έπεται της έκδοσης των σχετικών πράξεων του ΑΣΕΠ (π.χ. καθυστερήσεις στην εφαρμογή των αποφάσεων του ΑΣΕΠ ή στη σύσταση των οργανικών θέσεων).⁴⁸

4.5.1. Αμφισβήτηση των τελικών κρίσεων του ΑΣΕΠ από τη διοίκηση

Ο ΣτΠ έχει διαπιστώσει ότι, μετά την έκδοση θετικής απόφασης από το ΑΣΕΠ, οι εμπλεκόμενοι διοικητικοί φορείς:

⁴⁸ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 58-59.

- Αμφισβητούν τη νομιμότητα των σχετικών αποφάσεων και τις αναπέμπουν στο ΑΣΕΠ για επανέλεγχο και διαμόρφωση νέας κρίσης.
- Καθυστερούν αδικαιολόγητα να ολοκληρώσουν τη διαδικασία κατάναξης των ενδιαφερομένων σε οργανικές θέσεις, ιδιαίτερα όταν οι θέσεις αυτές δεν υφίστανται και πρέπει να συσταθούν.
- Διαπιστώνουν την ύπαρξη τυπικών κωλυμάτων για τον διορισμό των συμβασιούχων που είχαν κριθεί θετικά.

▪ Ενδεικτική περίπτωση

Το ΓΛΚ απέρριψε τη σύσταση μεγάλου αριθμού οργανικών θέσεων που προορίζονταν για την κατάταξη συμβασιούχων, οι οποίοι εργάζονταν σε ιδρύματα και εκπαιδευτικές μονάδες υπαγόμενες στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, αν και είχαν κριθεί θετικά από το ΑΣΕΠ. Παρόλο που το ΥΠΕΣΔΔΑ είχε επισημάνει με έγγραφο προς το ΓΛΚ ότι η εφαρμογή των αποφάσεων του ΑΣΕΠ είναι υποχρεωτική για τη διοίκηση και ότι οι αρμοδιότητες των Υπουργών ΕΣΔΔΑ, και Οικονομίας και Οικονομικών περιορίζονται στη σύσταση των θέσεων ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, και όχι στον έλεγχο νομιμότητας των αποφάσεων του ΑΣΕΠ, το ΓΛΚ για ορισμένες περιπτώσεις ζήτησε από το ΑΣΕΠ να επανεξετάσει τη θετική απόφασή του. Πράγματι το ΑΣΕΠ εξέδωσε νέα απόφαση με την οποία ενέμεινε στην αρχική, θετική του κρίση. Η σύσταση όμως των εν λόγω θέσεων καθυστέρησε και πάλι. Αυτή τη φορά, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αμφισβήτησε την ορθότητα, ως προς ορισμένες κατηγορίες συμβασιούχων, της δεύτερης απόφασης του ΑΣΕΠ και άσκησε αίτηση ακύρωσης της απόφασης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Ο ΣτΠ επισημαίνει ότι η πρακτική να αναπέμπονται στο ΑΣΕΠ φάκελοι συμβασιούχων, προκειμένου να αναθεωρηθούν ήδη ειλημμένες αποφάσεις της ανεξάρτητης αρχής σχετικά με το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις υπαγωγής στις διατάξεις του άρθρου 11 του ΠΔ 164/2004, όχι μόνον επιβαρύνει το ήδη βεβαρημένο ποσοτικά και ποιοτικά έργο του, αλλά αλλοιώνει και υπονομεύει τον ίδιο το ρόλο του ΑΣΕΠ.⁴⁹

⁴⁹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 59.

5. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

5.1. Εισαγωγή - Θεματικό αντικείμενο

Ο κύκλος αυτός αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη προσθήκη στο Ν. 3094/2003 αφού ανατίθεται στον ΣτΠ η προάσπιση και η προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, δηλαδή όλων των προσώπων που δεν έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους. Με τον όρο « δικαιώματα » πρέπει να εννοηθούν τόσο τα δικαιώματα που παρέχονται από το Σύνταγμα και την κοινή νομοθεσία όσο και εκείνα που προκύπτουν από διεθνείς συμβάσεις δεσμευτικές για τη χώρα και οι οποίες έχουν σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος υπερνομοθετική ισχύ (ιδίως η Διεθνής Σύμβαση των Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού του 1989 που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2101/1992).⁵⁰

Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού έχει αναλάβει από το 2003 την αποστολή του Συνηγού του παιδιού στο πλαίσιο της Ανεξάρτητης Αρχής του ΣτΠ. Η αρμοδιότητα του Συνηγού του παιδιού εκτείνεται σε όλο το πεδίο των δικαιωμάτων του παιδιού στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα.⁵¹ Αφορά την προστασία της σφαίρας εκείνης του παιδιού που αναφέρεται στα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά του, την προστασία της ζωής, της υγείας, της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας από την κατάχρηση και την εκμετάλλευση από οποιονδήποτε και με οποιοδήποτε τρόπο.⁵²

Ο ΣτΠ δέχεται αναφορές από κάθε άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί ή τον ασκούντα τη γονική μέριμνα ή συγγενή κατ' ευθεία γραμμή ή εκ πλαγίου έως το δεύτερο βαθμό, τον επίτροπο ή τον προσωρινό επίτροπο, καθώς και από τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού. Διευκρινίζεται στο Ν. 3094/2002 ότι ως παιδί νοείται όποιος δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του (άρθρο 4 παρ. 1 εδ. 2). Έτσι, ο ΣτΠ θα μπορεί να παρεμβαίνει *αυτεπαγγέλτως* όταν διαπιστώσει παραβιάσεις των δικαιωμάτων του παιδιού όπως αυτά απορρέουν από το ελληνικό Σύνταγμα, από τους νόμους και από τις διεθνείς συμβάσεις. Στη διάταξη της παρ. 7 του άρθρου 4 αναφέρονται οι ενέργειες στις οποίες προβαίνει ο ΣτΠ όταν έχει κατατεθεί αναφορά εναντίον ιδιώτη στο

⁵⁰ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 237.

⁵¹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 66.

⁵² βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 238.

πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Αρχής να προασπίζεται τα δικαιώματα του παιδιού. Ειδικότερα, όταν οι συνθήκες λειτουργίας ενός νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου προσβάλλουν τα δικαιώματα του παιδιού, ο ΣτΠ μπορεί να προτείνει τα αναγκαία οργανωτικά και λειτουργικά μέτρα. Το νομικό πρόσωπο υποχρεούται να ενημερώσει την Αρχή για τα μέτρα που έχει λάβει ή προτίθεται να λάβει εντός της προθεσμίας που του έχει ταχθεί. (άρθρο 4 παρ. 7).⁵³

5.2. Δημόσιες παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες του

Συνηγόρου του παιδιού

5.2.1. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του παιδιού

Ο Συνήγορος του Παιδιού προσκλήθηκε από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης να συμμετάσχει στη δημόσια διαβούλευση για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Αφού συναντήθηκε με κυβερνητικούς αλλά και δημόσιους φορείς, ο Συνήγορος του Παιδιού έκανε γνωστές τις θέσεις της Αρχής για το σημαντικό αυτό θέμα. Ο Συνήγορος του Παιδιού θεωρεί ότι από το κείμενο των Αρχών για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης που δόθηκε στη δημοσιότητα το Μάιο του 2007 απουσιάζουν ουσιώδη στοιχεία, όπως είναι η τεκμηρίωση της υπάρχουσας κατάστασης και των καταγεγραμμένων αναγκών στον τομέα της παιδικής προστασίας, η αναλυτική περιγραφή των σχεδιαζόμενων δράσεων, η πρόβλεψη διαρκούς διυπουργικής συνεργασίας, η δέσμευση πόρων, οικονομικά στοιχεία, ένα χρονοδιάγραμμα και ένα επιχειρησιακό σχέδιο που να προβλέπει συγκεκριμένα τη συμμετοχή των φορέων στην υλοποίηση, την εξειδίκευση και την αξιολόγηση των δράσεων του σχεδίου.

Ο Συνήγορος του Παιδιού πρότεινε μεταξύ άλλων:

- Να συγκροτηθούν διαρκής Εθνική Συντονιστική Επιτροπή για τα δικαιώματα του Παιδιού και επιστημονική επιτροπή που θα έχει την κεντρική ευθύνη για την εκπόνηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδίου.
- Να δημιουργηθούν ομάδες εργασίας ανά θεματική ενότητα.
- Να εμπλουτιστεί το σχέδιο με δράσεις που να καλύπτουν όλο το πεδίο εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν.2101/1992)
- Να εφαρμοστεί το σχέδιο και σε περιφερειακό επίπεδο.

⁵³ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 238.

Ο Συνήγορος του Παιδιού θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να περιληφθούν στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα θεματικά πεδία: υπηρεσίες πρόνοιας και παιδικής προστασίας, υγεία, εκπαίδευση, ειδική αγωγή, δικαιοσύνη, μείωση της παιδικής φτώχειας, καταπολέμηση της παιδικής εργασίας, ΜΜΕ, προστασία των παιδιών από τη βία, επιστημονική έρευνα.

Η υλοποίηση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ζήτημα ύψιστης σημασίας και ο Συνήγορος του Παιδιού προσδοκά ότι η κυβέρνηση θα αναλάβει πρωτοβουλίες για την προώθησή του.⁵⁴

5.2.2. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού

Η κατά το δυνατόν ευρύτερη διάδοση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι συμβατική υποχρέωση της ελληνικής πολιτείας και σημαντικό πεδίο δράσης του Έλληνα Συνηγόρου του Παιδιού. Η εκπαίδευση στα δικαιώματα του Παιδιού, τόσο των ίδιων των παιδιών όσο και των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά (π.χ. εκπαιδευτικοί), αποτελεί κατά τη γνώμη του ΣτΠ κρίσιμη παράμετρο για την αγωγή των νέων πολιτών, που θα συμβάλει στην κοινωνικοποίησή τους και στην έμπρακτη προάσπιση των δικαιωμάτων τους.

Με στόχο τη βελτίωση των εργαλείων για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του παιδιού, ο Συνήγορος του Παιδιού επεξεργάστηκε και εξέδωσε περίληψη, με απλά λόγια, της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η έκδοση αποστέλλεται σε δημοτικά και γυμνάσια της χώρας, με οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς για τη χρήση της και προτάσεις για δραστηριότητες. Αξιοποιώντας τα συμπεράσματα από την πιλοτική διακίνηση της περίληψης της σύμβασης, ο Συνήγορος του Παιδιού σκοπεύει να συνεργαστεί με το Υπουργείο Παιδείας ώστε η εκπαίδευση στα δικαιώματα του παιδιού να ενταχθεί πιο ουσιαστικά στο αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα.⁵⁵

5.2.3. Επικοινωνία με τα παιδιά

Ο Συνήγορος του Παιδιού δίνει μεγάλη έμφαση στην άμεση επικοινωνία του με τα παιδιά και στην ακρόαση των απόψεών τους. Για τον λόγο αυτόν επισκέπτεται τους χώρους όπου τα παιδιά εκπαιδεύονται, διαμένουν ή περνούν το χρόνο τους και συζητεί μαζί τους για τα δικαιώματα του παιδιού και για άλλα θέματα που τα απασχολούν. Ο Συνήγορος του

⁵⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 66-67.

⁵⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 67.

Παιδιού επισκέφθηκε 16 μονάδες παιδικής προστασίας και φιλοξενίας, 4 σωφρονιστικά καταστήματα, ένα ίδρυμα αγωγής και 5 καταυλισμούς – Ρομά και προσφύγων-, και συναντήθηκε με 80 ομάδες ανηλίκων σε σχολεία, ιδρύματα, κέντρα νεότητας, καθώς και στα γραφεία του.

Η συμμετοχή των παιδιών, ιδίως στον χώρο του σχολείου, αναδεικνύεται μέσα από τις συζητήσεις με τους εφήβους ως μείζον ζήτημα. Τα παιδιά, συχνά, εκφράζουν το παράπονο ότι η εκπαίδευση είναι προσανατολισμένη σχεδόν αποκλειστικά στη σχολική απόδοση και στους βαθμούς με αποτέλεσμα να περιθωριοποιείται η ανάγκη τους για προσωπική επικοινωνία και έκφραση.⁵⁶

5.2.4. Η πρόληψη και η καταπολέμηση της παιδικής βίας και κακοποίησης

Κατά το 2007, ο Συνήγορος του Παιδιού, κλήθηκε επανειλημμένα να λάβει θέση στα ζητήματα της βίας μεταξύ παιδιών και της κακοποίησης εις βάρος ανηλίκων, που απασχόλησαν έντονα την κοινή γνώμη. Για τα θέματα αυτά ο Συνήγορος του Παιδιού έχει εκφράσει την άποψη ότι αφενός χρειάζεται προσοχή και αποφυγή του ηθικού πανικού, διότι τα φαινόμενα της βίας προβάλλονται διογκωμένα και διαστρεβλωμένα από τα ΜΜΕ, και αφετέρου πρέπει να αναπτυχθεί μια στρατηγική πρόληψης, που θα εστιάζει περισσότερο στη θωράκιση των δικαιωμάτων του παιδιού παρά στην καταστολή για παραβιάσεις.

Κρίσιμες παράμετροι αυτής της στρατηγικής είναι η ευαισθητοποίηση και η κατάλληλη υποστήριξη των επαγγελματιών, η ενίσχυση της επικοινωνίας με τα παιδιά και της συμμετοχής τους στους χώρους εκπαίδευσης και φροντίδας τους, η κατάλληλη εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση παιδιών και γονέων, η αναβάθμιση των αποκεντρωμένων ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών ώστε να μπορούν να παρεμβαίνουν προληπτικά και υποστηρικτικά προς τις οικογένειες και τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα ή κρίσεις.

Για την αντιμετώπιση των φαινομένων βίας μεταξύ μαθητών, ο Συνήγορος του Παιδιού θεωρεί ότι θα πρέπει να εξαντλείται κάθε περιθώριο διαλόγου, καθώς και όλα τα παιδαγωγικά μέσα, και προτείνει τη συμμετοχή των ίδιων των μαθητών στην επίλυση των συγκρούσεων και στη διαμόρφωση και στη διαφύλαξη των κανόνων που διέπουν τις σχολικές μονάδες.

⁵⁶ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 68.

Επιπλέον, ο Συνήγορος του Παιδιού διαπιστώνει ότι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι επαρκώς πληροφορημένοι για την εφαρμογή της νέας νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (Ν. 3500/2006) και ειδικότερα για την υποχρέωσή τους να ενημερώνουν άμεσα τις διωκτικές αρχές για περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας για τα οποία λαμβάνουν γνώση.

Ο ΣτΠ θεωρεί ότι το Υπουργείο Παιδείας πρέπει να κάνει γνωστό στους εκπαιδευτικούς αφενός ότι τους παρέχεται νομική στήριξη σε περίπτωση που, αφού καταγγείλουν ένα περιστατικό κακοποίησης ανηλίκου, οι εμπλεκόμενοι γονείς στραφούν εναντίον τους, και αφετέρου ότι πρέπει οι εκπαιδευτικοί να κινητοποιούν και άλλες αρμόδιες υπηρεσίες, ιδίως τις τοπικές ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες, για την αντιμετώπιση τέτοιων περιπτώσεων και την υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους.

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει επανειλημμένα διαπιστώσει ότι οι εισαγγελείς ανηλίκων, που είναι υπεύθυνοι, μεταξύ άλλων, για τη λήψη μέτρων για την προστασία των ανηλίκων όταν η επιμέλειά τους δεν ασκείται σωστά, δεν είναι πλαισιωμένοι από κοινωνικές υπηρεσίες, ώστε να μπορούν να ερευνούν και να παρακολουθούν έγκαιρα και αποτελεσματικά τις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας ή άλλες μορφές κακοποίησης που τίθενται υπόψη τους.⁵⁷

5.2.5. Δίκτυο για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας του Παιδιού

Στις 30 Απριλίου 2007 τα μέλη του δικτύου εισηγήθηκαν να καθιερωθεί και στη χώρα μας η Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας και έδωσαν στη δημοσιότητα τον « Δεκάλογο » κατά της σωματικής τιμωρίας των παιδιών, που αναρτήθηκε σε σχολεία, ιδρύματα, νοσοκομεία και μέσα μαζικής μεταφοράς.

Ο Συνήγορος του Παιδιού συνεργάστηκε με εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς δημοτικού σχολείου για την οργάνωση καμπάνιας κατά της σωματικής βίας στα παιδιά. Εκδόθηκε έντυπο με έργα των μαθητών, το οποίο διακινήθηκε και σε άλλα σχολεία ως παράδειγμα καλής πρακτικής.

Ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε στην παραγωγή σχετικού εκπαιδευτικού υλικού, την οποία ανέλαβε το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού. Το υλικό χρησιμοποιήθηκε σε σεμινάρια για επαγγελματίες που οργάνωσε το Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης.

⁵⁷ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 68.

▪ Θετική Εξέλιξη

Η Βουλή επικύρωσε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού για θέματα παιδικής εμπορίας, παιδικής πορνείας και πορνογραφίας, και ψήφισε ειδικές διατάξεις για την αποτελεσματικότερη προστασία των παιδιών από αυτές τις μορφές βίας. Στα μέτρα που πρότεινε ο Συνήγορος του Παιδιού και που τελικά υιοθετήθηκαν ανήκουν, μεταξύ άλλων, τα μέτρα για την προστασία των ανήλικων μαρτύρων και για την πρόβλεψη να χρησιμοποιούνται οπτικοακουστικά μέσα για την αποτύπωση των μαρτυρικών τους καταθέσεων και αυτό το υλικό να χρησιμοποιείται κατά τη δίκη, ώστε να αποφεύγεται η αυτοπρόσωπη παρουσία των ανηλίκων.

Ζητούμενο, πάντως, παραμένει τόσο η υιοθέτηση ευρύτερων μέτρων πρόληψης (ενημέρωση και συζητήσεις στα σχολεία, στήριξη ευάλωτων οικογενειών, κ.ά.) όσο και η δημιουργία κατάλληλων δομών για την περίθαλψη και την αποκατάσταση των ανηλίκων θυμάτων, ιδίως των εφήβων.

Για την καταπολέμηση της παιδικής εργασίας και εκμετάλλευσης, ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε σε συσκέψεις με δημόσιους φορείς και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού με στόχο θεσμικές συνεργασίες και την ενίσχυση των υπηρεσιών κοινωνικής εργασίας στο δρόμο, ώστε τα παιδιά που κινδυνεύουν να εντοπίζονται και να υποστηρίζονται.⁵⁸

5.2.6. Ιδρύματα παιδικής προστασίας

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει επισκεφθεί σχεδόν όλα τα ιδρύματα παιδικής προστασίας της χώρας και επισημαίνει ότι το θέμα της στελέχωσης και των προδιαγραφών που πρέπει να θεσπιστούν και να τηρούνται στα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας, καθώς και σε αυτά που λειτουργούν από κοινωφελείς μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα της κυβέρνησης. Συναφής είναι και Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα παιδιά που διαμένουν σε ιδρύματα, η οποία ρητά αναφέρει ότι πρέπει να θεσπιστούν πρότυπα ποιότητας στα ιδρύματα αυτά και, μεταξύ άλλων, να εξασφαλιστεί επαρκές και κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό.

⁵⁸ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 69-70.

▪ Θετική Εξέλιξη

Στο πόρισμα (2006) για τις « Συνθήκες λειτουργίας της Παιδόπολης Νεάπολης Λασιθίου Κρήτης », ο Συνήγορος του Παιδιού είχε επισημάνει ότι το θέμα της στελέχωσης των δημόσιων ιδρυμάτων παιδικής προστασίας αποτελεί σοβαρότατο πρόβλημα που δεν έχει αντιμετωπιστεί ικανοποιητικά από την κυβέρνηση. Τότε, η Παιδόπολη φιλοξενούσε 27 παιδιά και το προσωπικό ήταν τέσσερα μόλις άτομα, στα οποία δεν περιλαμβανόταν ψυχολόγος ή κοινωνικός λειτουργός. Ύστερα από παρέμβαση του Συνηγόρου του Παιδιού, προσελήφθηκαν επτά άτομα με συμβάσεις ορισμένου χρόνου.

Οι οικογενειοκεντρικοί θεσμοί εναλλακτικής φροντίδας, δηλαδή η αναδοχή και η υιοθεσία, επίσης υπολειτουργούν. Η κυβέρνηση, παρά τη δημοσιοποίηση της πρόθεσής της να ενισχύσει το θεσμό της αναδοχής και να επιταχύνει τις διαδικασίες της δημόσιας υιοθεσίας, δεν έχει προβεί ακόμα σε συγκεκριμένα μέτρα. Πάγιο αίτημα του Συνηγόρου του Παιδιού είναι η ενίσχυση και η εξειδίκευση των αποκεντρωμένων κοινωνικών υπηρεσιών που θα συμβάλλουν όχι μόνο στην περαιτέρω ανάπτυξη της αναδοχής και της υιοθεσίας, αλλά και στην προστασία των παιδιών από την οικογενειακή βία και παραμέληση⁵⁹

§ 5.2.7. Παιδιά με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Τον Δεκέμβριο του 2007, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα ΑμεΑ, ο Συνήγορος του Παιδιού δημοσιοποίησε τις διαπιστώσεις του για την κατάσταση, στη χώρα μας, των δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, και μετέφερε την έκκληση των Ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού προς τις κυβερνήσεις:

- Να επικυρώσουν τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα ΑμεΑ (2006).
- Να λάβουν όλα τα αναγκαία θεσμικά μέτρα.
- Να διαθέσουν επαρκείς πόρους για την ουσιαστική υλοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών αυτών.

Σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες, ο Συνήγορος του Παιδιού διαπιστώνει ότι:

- Η δυνατότητα πρόσβασης των παιδιών με κινητική αναπηρία σε δημόσιους χώρους είναι περιορισμένη.

⁵⁹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 70-71.

- Στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης αδυνατούν να ανταπεξέλθουν ικανοποιητικά στη θεσμική τους αποστολή επειδή δεν έχουν πληρωθεί όλες οι θέσεις του προσωπικού.
- Το σύστημα της σχολικής αξιολόγησης ορισμένων κατηγοριών παιδιών με ειδικές μαθησιακές ανάγκες, όπως είναι τα παιδιά με ελαφρά νοητική υστέρηση, ανωριμότητα ή με αναπτυξιακές διαταραχές, επίσης παρουσιάζει ελλείψεις.
- Ο θεσμός της παράλληλης στήριξης δεν εφαρμόζεται επαρκώς λόγω έλλειψης πιστώσεων, τα δε τμήματα ένταξης σε αρκετές περιπτώσεις αργούν να συγκροτηθούν και να λειτουργήσουν.
- Ο ειδικός εξοπλισμός και τα βοηθήματα για παιδιά με αναπηρίες ενίοτε δεν παρέχονται κατά τρόπο ικανοποιητικό (π.χ. φορητοί υπολογιστές σε παιδιά με προβλήματα όρασης) και σε αρκετές περιπτώσεις οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής δεν διαθέτουν επαρκές προσωπικό ή κατάλληλες εγκαταστάσεις.
- Οι δημόσιες μονάδες φιλοξενίας και περίθαλψης παιδιών με αναπηρίες αντιμετωπίζουν σημαντικές ελλείψεις σε προσωπικό, για ορισμένες μάλιστα κατηγορίες παιδιών υπάρχουν ελάχιστες εξειδικευμένες μονάδες (π.χ. για παιδιά με αυτισμό).
- Τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας, θεραπείας, επαγγελματικής προετοιμασίας και δημιουργικής απασχόλησης ιδιωτικού δικαίου για παιδιά και ενήλικες με αναπηρίες δεν καλύπτονται από θεσμοθετημένα πρότυπα ποιότητας.
- Οι οικογένειες με παιδιά με αναπηρίες δεν λαμβάνουν επαρκή υποστήριξη από την πολιτεία. Το πρόβλημα εντείνεται στις περιπτώσεις αλλοδαπών παιδιών που δεν είναι πολίτες της Ε.Ε., καθώς τα παιδιά αυτά δεν δικαιούνται προνοιακά επιδόματα ή άλλες παροχές, ακόμη και αν έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα.⁶⁰

5.2.8. Η ένταξη στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά

Κατά τη διάρκεια του 2007, η Αρχή πραγματοποίησε επισκέψεις σε καταυλισμούς Ρομά, συναντήθηκε με εκπροσώπους συλλόγων των κοινοτήτων Ρομά, με διευθύνσεις εκπαίδευσης, παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης και εκπροσώπους του Προγράμματος Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων που υλοποιείται από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Ιδιαίτερη

⁶⁰ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 71-72.

έμφαση δόθηκε στην υποστήριξη της ένταξης στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά σε διάφορες πόλεις της Θράκης και στην περιοχή του Ασπρόπυργου Αττικής.

Ο Συνήγορος του Παιδιού, έθεσε υπόψη του Υπουργείου Υγείας τα εξής:

- Η συμμετοχή στην εκπαίδευση είναι απόλυτα συναρτημένη με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά. Ιδίως για τους διαμένοντες σε καταυλισμούς ή ανασφαλείς κατοικίες απαιτείται μια πολυεπίπεδη και διαρκής υποστηρικτική παρέμβαση της πολιτείας που θα διασφαλίσει τα κίνητρα και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για τη φοίτηση των παιδιών Ρομά στο σχολείο.
- Το εκπαιδευτικό μοντέλο που θα επιλεγεί για την ενσωμάτωση στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά θα πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της κάθε κοινότητας.
- Τα σχολεία – γκέτο στα οποία φοιτούν αποκλειστικά μαθητές Ρομά πρέπει να αποφεύγονται, το ίδιο όμως και η διασπορά των παιδιών σε σχολεία μακριά από την κατοικία τους καθώς αυτό μπορεί να είναι επιζήμιο για την τακτική τους φοίτηση.
- Το ζητούμενο είναι να λειτουργούν, όπου απαιτείται, τμήμα προετοιμασίας. Εξίσου σημαντικό είναι να επιδιώκεται η διασφάλιση της υγείας και της ατομικής υγιεινής των Τσιγγανοπαίδων, ώστε να είναι αποδεκτά από τους συμμαθητές τους.
- Στους εκπαιδευτικούς που έχουν παιδιά Ρομά στις τάξεις τους πρέπει να παρέχεται επιμόρφωση αλλά και ειδικά βοηθήματα για την εκπαιδευτική στήριξη των μαθητών αυτών.
- Η επέκταση της εκπαιδευτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο αποτελεί θετικό στοιχείο για την κατάλληλη προετοιμασία των παιδιών Ρομά, πρέπει όμως να συνδυάζεται με στήριξη των νηπιαγωγών στην αποστολή τους.
- Το επίδομα που δίνεται για την εγγραφή των παιδιών Ρομά στο σχολείο θα πρέπει να καταβάλλεται τμηματικά, ώστε να λειτουργεί ως κίνητρο για την παραμονή και την κανονική φοίτηση των παιδιών.

Άλτο, τέλος, παραμένει το ζήτημα της εγγραφής στο σχολείο για πρώτη φορά μαθητών μεγαλύτερης ηλικίας. Το Υπουργείο Παιδείας πρέπει να προβλέψει τη δυνατότητα συγκρότησης ειδικών τμημάτων υποδοχής για παιδιά Ρομά που εγγράφονται στο σχολείο με αρκετή καθυστέρηση, ώστε να τους δίνεται η δυνατότητα ταχύρρυθμης εκπαίδευσης προκειμένου να αποκτήσουν το απολυτήριο του δημοτικού χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα από την ένταξή τους σε τάξεις με παιδιά πολύ μικρότερης ηλικίας.⁶¹

⁶¹ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 73-74.

5.3. Παρουσίαση σημαντικών υποθέσεων

5.3.1. Υποστήριξη μαθήτριας με μαθησιακά προβλήματα και δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον

Καθηγητές γυμνασίου της Ανατολικής Αττικής επισήμαναν στον Συνήγορο του Παιδιού κατά την επίσκεψή του σε αυτό ότι αλλοδαπή μαθήτρια, η οποία είναι πρόσφυγας, ορφανή και από τους δύο γονείς και διαβιώνει με τα μεγαλύτερα αδέρφια της, αντιμετώπιζε πολλαπλά προβλήματα στο σχολείο και στην οικογένειά της, λόγω των ιδιόμορφων και δύσκολων συνθηκών ζωής της. Αφού η ανήλικη συναίνεσε στην παροχή βοήθειας με την διαμεσολάβηση της Αρχής, ο ΣτΠ επικοινώνησε με την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής, η οποία δραστηριοποιήθηκε σε συνεργασία με το σχολείο για την κοινωνική υποστήριξη της οικογένειας και την παροχή συμβουλευτικής στην ανήλικη.⁶²

5.3.2. Κακοποίηση ανήλικου στο οικογενειακό περιβάλλον

Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων μειονοτικού δημοτικού σχολείου της Θράκης υπέβαλε αναφορά στον Συνήγορο του Παιδιού προκειμένου να υποστηριχθεί κατάλληλα ανήλικος μαθητής, ο οποίος παρουσίαζε προβλήματα μαθησιακά και συμπεριφοράς. Για τη διερεύνηση της αναφοράς ο ΣτΠ απευθύνθηκε στο αρμόδιο γραφείο ΠΕ, το οποίο τον ενημέρωσε ότι, για να βοηθηθεί ο ανήλικος, τοποθετήθηκε εκπαιδευτικός μουσουλμανικής καταγωγής στο σχολείο. Παράλληλα, ο ΣτΠ ενημερώθηκε ότι τα προβλήματα που εκδήλωνε στο σχολείο ο ανήλικος συνδέονταν με σοβαρές δυσκολίες στο οικογενειακό του περιβάλλον. Ως εκ τούτου, επικοινώνησε με τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας της αρμόδιας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης προκειμένου να διενεργηθεί κοινωνική έρευνα.

Από την έρευνα, καθώς και από τα υπόλοιπα στοιχεία που διέθετε η υπηρεσία, προέκυψε ότι ο ανήλικος κακοποιούνταν σωματικά και συναισθηματικά από τους γονείς του. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας προσπάθησε να υποστηρίξει την οικογένεια με επισκέψεις στο σπίτι, συμβουλευτική προς τους γονείς και παροχή οικονομικής ενίσχυσης. Ωστόσο, όχι μόνο δεν επιτεύχθηκε βελτίωση, αντίθετα, η κατάσταση επιδεινώθηκε, με αποτέλεσμα η κοινωνική υπηρεσία, λαμβάνοντας υπόψη και σχετική παιδοψυχιατρική γνωμάτευση, να απευθυνθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα, ο οποίος

⁶² βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 75.

εξέδωσε εντολή για την προσωρινή τοποθέτηση του ανηλίκου σε ίδρυμα παιδικής προστασίας. Όμως, ο σύλλογος γονέων και μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας εξέφρασαν αντιρρήσεις σχετικά με αυτήν την προοπτική, καθώς δεν υπάρχει ίδρυμα στη Θράκη ή σε άλλη περιοχή της χώρας προσαρμοσμένο στις θρησκευτικές ανάγκες των μουσουλμάνων.

Ο ΣτΠ πραγματοποίησε επίσκεψη στην περιοχή, συζήτησε με εκπροσώπους των εμπλεκόμενων φορέων και ζήτησε την παρέμβαση του μουφτή για την ανεύρεση ανάδοχης οικογένειας μουσουλμάνων, λαμβάνοντας υπόψη ότι η τοποθέτηση του ανηλίκου σε ίδρυμα παιδικής προστασίας, εκτός από την αντίδραση της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας, ήταν προβληματική και λόγω της απουσίας κατάλληλου ιδρύματος στην Περιφέρεια. Για τους λόγους αυτούς, η εισαγγελική εντολή απομάκρυνσης του ανήλικου δεν έχει εκτελεστεί έως σήμερα. Επιπλέον, η προσπάθεια του μουφτή να βρει κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια δεν είχε θετικό αποτέλεσμα. Η υπόθεση εκκρεμεί.⁶³

5.3.3. Σεξουαλική παρενόχληση μαθήτριας από εκπαιδευτικό

Οι γονείς μαθήτριας δημοτικού σχολείου κατέθεσαν αναφορά με την οποία ισχυρίζονταν ότι η μαθήτρια υπέστη σεξουαλική παρενόχληση από τον δάσκαλό της. Ανέφεραν επίσης ότι, ενώ ενημέρωσαν για το γεγονός τον διευθυντή του σχολείου και τη Διεύθυνση ΠΕ, δεν είχε ξεκινήσει η διενέργεια ΕΔΕ. Ο ΣτΠ, σε έγγραφό του προς τον προϊστάμενο του αρμόδιου γραφείου ΠΕ, επισήμανε ότι λόγω της σοβαρότητας της πιθανολογούμενης πράξης ήταν αναγκαίο να διενεργηθεί περαιτέρω έρευνα, είτε με τη μορφή προκαταρκτικής εξέτασης είτε με τη μορφή ΕΔΕ, και σε περίπτωση που δεν θα εντοπίζονταν επαρκείς ενδείξεις, να συνταχθεί έκθεση, επαρκώς αιτιολογημένη σύμφωνα με τον Υπαλληλικό Κώδικα. Έπειτα από αυτό, διενεργήθηκε προκαταρκτική εξέταση, από την οποία δεν προέκυψαν πειθαρχικές ευθύνες κατά του εκπαιδευτικού και η υπόθεση τέθηκε στο αρχείο.

Επειδή ο ΣτΠ έκρινε ότι ο χειρισμός της υπόθεσης κατά την προκαταρκτική εξέταση δεν ήταν ικανοποιητικός:

- Ζήτησε από το αρμόδιο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο ΠΕ την εκ νέου διερεύνηση του θέματος.
- Σύστησε στους γονείς της μαθήτριας να απευθυνθούν σε ιατροπαιδαγωγική υπηρεσία για την υποστήριξη όλης της οικογένειας, δεδομένης μάλιστα της επιθυμίας τους να

⁶³ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 75-76.

προχωρήσουν στην κατάθεση μηνυτήριας αναφοράς για το περιστατικό, στην οποία τελικά προέβησαν.

Σύμφωνα με την ενημέρωση που είχε αργότερα η Αρχή, η ΕΔΕ ολοκληρώθηκε και ο εκπαιδευτικός παραπέμφθηκε για να του επιβληθεί πειθαρχική ποινή.⁶⁴

5.3.4. Εγγραφή παιδιών Ρομά σε δημοτικό σχολείο

Μέλος εθελοντικής ομάδας που ασχολείται με παιδιά Ρομά απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Παιδιού προκειμένου επτά ανήλικοι Ρομά να εγγραφούν στο δημοτικό σχολείο. Οι γονείς των παιδιών, με τη βοήθεια των εθελοντών, είχαν απευθυνθεί στα σχολεία των Δήμων Αγίου Ιωάννη Ρέντη και Μοσχάτου, τα οποία βρίσκονταν στην περιοχή κατοικίας τους, καθώς και στα αντίστοιχα γραφεία ΠΕ, έλαβαν, όμως, την απάντηση ότι η συγκεκριμένη οδός βρίσκεται εκτός των ορίων τους. Ως αποτέλεσμα, το σχολικό έτος ξεκίνησε και τα παιδιά δεν είχαν γίνει δεκτά από καμία σχολική μονάδα.

Ο Συνήγορος του Παιδιού επικοινωνήσε με τις αρμόδιες υπηρεσίες προκειμένου να διευκρινιστεί σε ποιο σχολείο είχαν δικαίωμα εγγραφής οι ανήλικοι. Η διεύθυνση κατοικίας των ανηλίκων, ωστόσο, δεν είχε συμπεριληφθεί στα όρια κανενός σχολείου της γύρω περιοχής. Ως εκ τούτου, ο ΣτΠ απευθύνθηκε εγγράφως προς τη Διεύθυνση ΠΕ Δ' Αθήνας ζητώντας να βρεθεί λύση. Η υπηρεσία, ύστερα από συνεννόηση με τη Διεύθυνση ΠΕ Πειραιά, ενημέρωσε την Αρχή ότι οι ανήλικοι μπορούσαν να εγγραφούν σε δύο δημοτικά σχολεία του Δήμου Μοσχάτου που βρίσκονται κοντά στον τόπο κατοικίας τους και ότι θα γίνει επανακαθορισμός των ορίων της σχολικής περιφέρειας, ώστε να περιληφθεί και η συγκεκριμένη οδός.⁶⁵

5.3.5. Ένταξη παιδιού με αναπτυξιακή διαταραχή σε νηπιαγωγείο

Ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε αναφορά με θέμα τη διακοπή φοίτησης μαθητή με αναπτυξιακή διαταραχή σε νηπιαγωγείο της Αθήνας. Η διακοπή της φοίτησης ζητήθηκε από το νηπιαγωγείο, με την αιτιολογία ότι δεν υπήρχε η δυνατότητα να αντιμετωπιστούν πρακτικά ζητήματα φροντίδας του παιδιού που σχετίζονταν με την εν λόγω διαταραχή. Ο ΣτΠ επικοινωνήσε κατ' αρχάς με το ιατροπαιδαγωγικό κέντρο που παρακολουθούσε την αναπτυξιακή πορεία του ανηλίκου και ενημερώθηκε ότι η συμμετοχή του στις δραστηριότητες του νηπιαγωγείου έχει θετικά αποτελέσματα στην ψυχοκοινωνική του

⁶⁴ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 76.

⁶⁵ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 76.

εξέλιξη. Στη συνέχεια, η Αρχή επικοινωνήσε με την αρμόδια σχολική σύμβουλο προσχολικής αγωγής και την προϊσταμένη του νηπιαγωγείου, επισημαίνοντας ότι το παιδί θα έπρεπε να επιστρέψει στο σχολικό του περιβάλλον. Όσον αφορά στα πρακτικά ζητήματα, ο ΣτΠ πρότεινε να επιλυθούν μέσα από τη συνεργασία του νηπιαγωγείου με τους γονείς. Λόγω της αρχικής αρνητικής στάσης των εμπλεκομένων, ο Συνήγορος του Παιδιού διοργάνωσε συνάντηση στην οποία συμμετείχαν η σχολική σύμβουλος, εκπρόσωπος του ιατροπαιδαγωγικού κέντρου, η νηπιαγωγός και η μητέρα του παιδιού. Μετά τα παραπάνω, ο μαθητής έγινε δεκτός στο νηπιαγωγείο για το πρωινό ωράριο του σχολείου, όχι όμως για το ολοήμερο.⁶⁶

5.3.6. Καταγγελίες σχετικά με το περιεχόμενο

διαφημίσεων καταστήματος παιχνιδιών

Ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε αναφορά από μεγάλο αριθμό γονέων και κηδεμόνων πόλης στη Στερεά Ελλάδα, μέσω του Γραφείου Διαφύλαξης Δικαιωμάτων του Παιδιού του δήμου της πόλης, με θέμα την προβολή οπτικοακουστικών διαφημιστικών μηνυμάτων γνωστής αλυσίδας καταστημάτων παιχνιδιών. Οι γονείς έκριναν ότι αφενός η επιλογή της ώρας προβολής και της μεγάλης συχνότητάς της και αφετέρου το περιεχόμενο των διαφημιστικών μηνυμάτων, μεταφέρουν στους ανηλίκους θεατές αρνητικές αντιλήψεις και στάσεις για τον ρόλο και τις σχέσεις των παιδιών με την οικογένεια.

Ύστερα από την παρέμβαση του Συνηγόρου του Παιδιού, εκδόθηκε από το Συμβούλιο ελέγχου Επικοινωνίας οδηγία για τη διακοπή των εν λόγω μηνυμάτων. Επίσης, έγιναν συστάσεις προς την εταιρεία και τους διαφημιστές της να προσέχουν στο μέλλον πώς παρουσιάζεται η εικόνα του παιδιού σε διαφημίσεις, αλλά και ως αποδέκτη – καταναλωτή. Σχετικά με την παράβαση των ωραρίων προβολής των διαφημιστικών μηνυμάτων, η Αρχή παρέπεμψε την καταγγελία στο ΕΣΡ.⁶⁷

⁶⁶ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 77.

⁶⁷ βλ. Ετήσια Έκθεση 2007 (Περίληψη), *Συνήγορος του Πολίτη*, σελ. 77.

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

1. Εισαγωγή

Ο θεσμός του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή κατοχυρώθηκε στα πλαίσια αναγνώρισης της Ευρωπαϊκής ιθαγένειας πρώτα με το άρθρο 8 ΔΣυνθΕΚ που προβλέπει το δικαίωμα κάθε πολίτη της Ένωσης να απευθύνεται στον Διαμεσολαβητή. Η εφαρμογή του θεσμού αυτού και στα πλαίσια της κοινοτικής έννομης τάξης ήταν αναγκαία μετά τη σημαντική διεύρυνση των αρμοδιοτήτων και εξουσιών των οργάνων της Ένωσης που επιτεύχθηκε από τη συνθήκη του Μάαστριχτ.

Την ανάγκη εισαγωγής του θεσμού του Ombudsman και στο κοινοτικό σύστημα πρότεινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με ψήφισμα του 1979, καθώς και η Επιτροπή Adonnino με πόρισμά της.

Σύμφωνα με το άρθρο 138 Ε «το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ορίζει διαμεσολαβητή, ο οποίος είναι εξουσιοδοτημένος να παραλαμβάνει τις καταγγελίες όλων των πολιτών της Ένωσης ή των φυσικών ή νομικών προσώπων που κατοικούν ή έχουν την καταστατική τους έδρα σε κράτος μέλος, σχετικά με περιπτώσεις κακής διοίκησης στα πλαίσια της δράσης των κοινοτικών οργάνων ή οργανισμών, με εξαίρεση το Δικαστήριο και Πρωτοδικείο κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών τους καθηκόντων». Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, διατυπώθηκε η άποψη ότι στην έννοια τους περιλαμβάνονται και οι ενώσεις πολιτών, οι περιφέρειες, καθώς και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης των κρατών μελών.¹

Τον Δεκέμβριο του 2000, οι πρόεδροι των τριών κύριων θεσμικών οργάνων της Ένωσης – της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου – διακήρυξαν στη Σύνοδο Κορυφής της Νίκαιας το *Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Ο Χάρτης αυτός περιλαμβάνει ως θεμελιώδη δικαιώματα, της ιθαγένειας, το δικαίωμα χρηστής

¹ Την 1.4.2003 την θέση του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή ανέλαβε ο Νικηφόρος Διαμαντούρος, που ήταν και ο πρώτος Έλληνας Συνήγορος του πολίτη.

διοίκησης και το δικαίωμα καταγγελίας στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή σε περιπτώσεις κακής διοίκησης και αποφασίζει ποια θεμελιώδη δικαιώματα πρέπει να σέβονται τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης²

2. Προσόντα διορισμού - θητεία

Ο διαμεσολαβητής ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μετά από κάθε εκλογή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου. Η θητεία του είναι ανανεώσιμη (άρθρο 138 Ε παρ. 2 εδ. Α ΣυνθΕΚ και 6 παρ. 1 απόφασης Κοινοβουλίου).

Ο διαμεσολαβητής επιλέγεται μεταξύ προσωπικοτήτων που είναι πολίτες της Ένωσης, απολαύουν πλήρως των αστικών και πολιτικών τους δικαιωμάτων, παρέχουν εχέγγυα ανεξαρτησίας και πληρούν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται στη χώρα τους για την άσκηση δικαστικών καθηκόντων ανώτατης βαθμίδας ή διαθέτουν αναγνωρισμένη πείρα και ικανότητες για να ανταποκριθούν στα καθήκοντα του διαμεσολαβητή (άρθρο 6 παρ. 2 απόφασης Κοινοβουλίου). Η άσκηση των καθηκόντων του διαμεσολαβητή λήγει είτε με τη λήξη της θητείας του, είτε κατόπιν εκουσίας ή αναγκαστικής παραίτησης. Σε περίπτωση πρόωρης παύσης των καθηκόντων του διαμεσολαβητή, ορίζεται διάδοχός του εντός τριών μηνών και αποκλειστικά για το εναπομείναν έως τη λήξη της κοινοβουλευτικής περιόδου χρονικό διάστημα (άρθρο 7 παρ. 1-3 απόφασης Κοινοβουλίου)

Διαμεσολαβητής, ο οποίος δεν πληρεί πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την άσκηση των καθηκόντων ή έχει υποπέσει σε σοβαρό παράπτωμα είναι δυνατόν να παυτεί από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αιτήσει του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. (άρθρο 8 απόφασης Κοινοβουλίου).³

3. Αρμοδιότητες Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή

Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής εξετάζει περιπτώσεις κακοδιοίκησης, που έχουν σχέση με περιπτώσεις διοικητικών παρατυπιών ή παραλείψεων, κατάχρηση εξουσίας, αμέλειας, παράνομης διαδικασίας, αδικίας, κακής επιτέλεσης λειτουργήματος ή ανικανότητας, διακρίσεις, μη αναπόφευκτης καθυστέρησης ή έλλειψης ή άρνησης παροχής υπηρεσιών. Ασχολείται με περιπτώσεις κακοδιοίκησης στα θεσμικά όργανα και στους οργανισμούς της Ε.Ε.. Δεν μπορεί να διενεργήσει έρευνα για την άσκηση των δικαιοδοτικών

² βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 147-8.

³ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). *Ο συνήγορος του Πολίτη*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 151.

καθηκόντων του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου της Ε.Ε., αφού δεν εμπίπτουν στο πεδίο των αρμοδιοτήτων του. Ο διαμεσολαβητής της Ε.Ε. διενεργεί έρευνα κατόπιν καταγγελίας κάθε πολίτη της Ένωσης ή κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου που κατοικεί ή έχει την καταστατική του έδρα σε κράτος μέλος. Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής, όμως, μπορεί να πραγματοποιήσει και έρευνα με δική του πρωτοβουλία. Η αξιοπιστία, η αμεροληψία και η αποτελεσματικότητά του στηρίζονται στο γεγονός ότι είναι ανεξάρτητος, δε ζητά και δε λαμβάνει υποδείξεις από κανένα και απέχει από κάθε πράξη που είναι ασυμβίβαστη με τη φύση των καθηκόντων του.⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 138 παρ. 3 ΕΣυνθΕΚ αλλά και το άρθρο 9 παρ. 1 της απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη ανεξαρτησία», προδιαγράφοντας έτσι μια αυτόνομη θεσμική παρουσία στην κοινοτική έννομη τάξη.

4. Καταγγελίες – Διενέργεια ερευνών – Αποτελέσματα

Οι καταγγελίες υποβάλλονται στον ευρωπαϊό διαμεσολαβητή είτε αμέσως από τον καταγγέλοντα, είτε μέσω βουλευτή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η καταγγελία πρέπει να υποβάλλεται εντός δύο ετών αφότου ο καταγγέλων έλαβε γνώση των γεγονότων, ενώ προηγουμένως πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί τα ενδεδειγμένα διοικητικά διαβήματα προς τα ενδιαφερόμενα θεσμικά όργανα και οργανισμούς.⁵ Προκειμένου ο θεσμός του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή να έχει απήχηση στους πολίτες της Ε.Ε., πληροφορίες παρέχονται και μέσω του διαδικτύου, ενώ η καταγγελία είναι δυνατό να υποβληθεί σε οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες. Στόχος είναι ο πολίτης να πληροφορηθεί για το θεσμό και να έχει άμεση πρόσβαση στις παρεχόμενες υπηρεσίες. Οι καταγγελίες που λαμβάνει ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής και οι οποίες κρίνονται παραδεκτές, ερευνώνται και στη συνέχεια συμφωνούνται φιλικές διευθετήσεις που να ικανοποιούν τον καταγγέλοντα.

Αρχικά, σε περίπτωση που η καταγγελία χαρακτηρίζεται ως παραδεκτή, διενεργείται έρευνα, ζητείται η «πρώτη γνώμη» από το υπό εξέταση θεσμικό όργανο ή οργανισμό και αποστέλλεται αντίγραφο της στον καταγγέλοντα. Συχνά το θεσμικό όργανο κρίνεται ότι ενήργησε ικανοποιητικά για την επίλυση του θέματος οπότε η έρευνα τερματίζεται. Αν κριθούν ικανοποιητικές οι ενέργειες του θεσμικού οργάνου και θεωρηθεί ότι πρόκειται περί περιπτώσεως κακοδιοίκησης αναζητείται φιλική διευθέτηση η οποία να ικανοποιεί τον καταγγέλοντα. Οι περισσότερες καταγγελίες καταλήγουν στην εύρεση φιλικής

⁴ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 152.

⁵ βλ. Μπέσιλα – Μακρίδη Ε., *Έλεγχος Διοίκησης - Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές* (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Α. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 152.

διευθέτησης. Σε περίπτωση που ούτε η τελευταία λύση είναι εφικτή, ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής προβαίνει σε προκαταρκτικές συστάσεις τις οποίες αποστέλλει στο θεσμικό όργανο ή οργανισμό. Αν και σε αυτό το στάδιο το όργανο δε λάβει τα κατάλληλα μέτρα, ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής αποστέλλει έκθεση, περιέχουσα ή όχι συστάσεις προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ο θεσμός του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή χαρακτηρίζεται από διαφάνεια αλλά και εμπιστευτικότητα. Η διαφάνεια διασφαλίζεται από το γεγονός ότι οι εκθέσεις του και η ετήσια έκθεση που συντάσσει δημοσιοποιούνται στην επίσημη εφημερίδα, η δε εμπιστευτικότητα διαφυλάσσεται όταν το ζητάει ο καταγγέλων ή όταν ο διαμεσολαβητής κατά τη διάρκεια της έρευνας λάβει και εξετάσει απόρρητα έγγραφα.⁶

5. Διαφορές και Ομοιότητες Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή και Συνηγόρου του Πολίτη

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ), με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, παρουσιάζει ομοιότητες και διαφορές με τον ευρωπαίο διαμεσολαβητή.

Ουσιαστική διαφορά παρατηρείται στον τρόπο εκλογής του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή και του ΣτΠ. Ο πρώτος εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενώ ο δεύτερος επιλέγεται από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής και με επιδίωξη ομοφωνίας ή πάντως με αυξημένη πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών της (άρθρο 101^A του Συντάγματος) και διορίζεται με προεδρικό διάταγμα. Ο προϋπολογισμός της υπηρεσίας του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή προσαρτάται σε αυτόν του Κοινοβουλίου και τυγχάνει της ίδιας αντιμετώπισης. Αντίθετα, ο προϋπολογισμός του ΣτΠ ενσωματώνεται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στον ευρωπαίο διαμεσολαβητή και τον ΣτΠ είναι ότι ο πρώτος δεν επιλαμβάνεται καταγγελιών, αν ο καταγγέλων δεν έχει προβεί στα κατάλληλα διοικητικά διαβήματα προς τα οικεία θεσμικά όργανα ή οργανισμούς πριν υποβάλλει την καταγγελία. Προκειμένου μια υπόθεση να διερευνηθεί από τον ευρωπαίο διαμεσολαβητή είναι υποχρεωτικό να έχουν προηγηθεί όλες οι απαραίτητες ενέργειες για υποβολή εσωτερικών διοικητικών ερωτημάτων και καταγγελιών. Αντίθετα, ο ΣτΠ ερευνά καταγγελίες ανεξάρτητα από οποιαδήποτε παράλληλη άσκηση αίτησης θεραπείας ή ιεραρχικής προσφυγής. Η διαφορά αυτή ανάμεσα στον ΣτΠ και τον ευρωπαίο διαμεσολαβητή

⁶ βλ. Παγκάκης Γ., *Ο Συνήγορος του Πολίτη (Νέοι Θεσμοί)*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 73-4.

αποδεικνύει ότι το πρώτο όργανο έχει ευρύτερες αρμοδιότητες και υποχρέωση προσφοράς σε έναν ιδιαίτερα αυξημένο αριθμό πολιτών οι οποίοι είναι θύματα κακοδιοίκησης.

Μια άλλη διαφορά αποτελούν οι χρονικοί περιορισμοί οι οποίοι διέπουν το θεσμό του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή και εξασφαλίζουν την ευελιξία και την επιθυμητά αποτελεσματικότητα. Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής υποχρεώνει τα θεσμικά όργανα ή οργανισμούς να καταθέτουν την προκαταρκτική γνώμη («πρώτη γνώμη») αλλά και την λεπτομερή γνώμη σε διάστημα 2 μηνών. Αντίθετα, τίθεται στην κρίση του ΣτΠ αν θα επιβάλλει στην υπό εξέταση υπηρεσία να εκθέσει τη θέση της ως προς την καταγγελία σε ορισμένο χρονικό διάστημα.

Στοιχείο κοινό του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή και του ΣτΠ είναι η απαγόρευση πραγματοποίησης δραστηριοτήτων κατά τη θητεία τους οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με τη φύση των καθηκόντων τους. Στην ελληνική νομοθετική ρύθμιση ορίζεται σαφώς ότι τόσο ο ΣτΠ όσο και οι Βοηθοί Συνηγόρου δεν επιτρέπεται να ασκούν καμία επαγγελματική δραστηριότητα ή να αναλαμβάνουν άλλα καθήκοντα, αμειβόμενα ή μη, στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Ο περιορισμός στα καθήκοντα του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή ή του ΣτΠ διασφαλίζει την ανεξαρτησία και εδραιώνει την εμπιστοσύνη του πολίτη.

Τόσο ο ΣτΠ όσο και ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής δεν έχουν την αρμοδιότητα να ερευνούν πράξεις που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας ή υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον δικαστικής αρχής. Δεν μπορούν να παρεμβαίνουν σε υποθέσεις αμφισβητώντας την ορθότητα της δικαστικής απόφασης.

Συγκεκριμένα, οι καταγγελίες οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον δικαστικής αρχής, είτε για παράδειγμα αμφισβητούν πολιτική απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κρίνονται μη παραδεκτές και δεν ερευνώνται.

Τόσο ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής όσο και ο ΣτΠ δρουν κυρίως μετά από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερομένου φυσικού ή νομικού προσώπου, ενώ παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να επιληφθούν αυτεπαγγέλτως υποθέσεων. Η λογική λειτουργίας τόσο του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή όσο και του ΣτΠ είναι η ίδια. Πρωταρχικός στόχος είναι η έρευνα και η αντιμετώπιση περιπτώσεων κακοδιοίκησης κατόπιν καταγγελίας, ενώ το δικαίωμα της έρευνας αυτεπαγγέλτως υποθέσεων δε χρησιμοποιείται συχνά παρά τη σημαντικότητά του.

Η καταγγελία τόσο στον ευρωπαϊό διαμεσολαβητή όσο και στον ΣτΠ πρέπει να αναφέρεται σε περιστατικό το οποίο έλαβε χώρα πριν από ορισμένο χρόνο. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά τον ΣτΠ, ο ενδιαφερόμενος είναι υποχρεωμένος να υποβάλει αναφορά μέσα σε έξι μήνες αφότου έλαβε γνώση των περιστάσεων και ενεργειών που καταγγέλλει. Οι καταγγελίες

στον ευρωπαϊό διαμεσολαβητή γίνονται παραδεκτές αν έχει παρέλθει διάστημα μέχρι και δύο ετών από τη στιγμή που τα γεγονότα περιήλθαν σε γνώση του καταγγέλλοντος.⁷

6. Σχέση Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή και Συνηγόρου του Πολίτη

Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής εξετάζει περιπτώσεις κακοδιοίκησης όταν ένα κοινοτικό θεσμικό όργανο ή οργανισμός δεν ενεργεί σύμφωνα με τις συνθήκες και τις κοινοτικές πράξεις που το δεσμεύουν ή δεν τηρεί τους κανόνες και τις αρχές του νόμου που ορίζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο. Ο ΣτΠ ερευνά υποθέσεις κατά τις οποίες παραβιάζονται δικαιώματα του πολίτη και πραγματοποιεί ελέγχους για να αποφευχθεί η κακοδιοίκηση και να διασφαλιστεί η τήρηση της νομιμότητας. Στις αρμοδιότητές του περιλαμβάνεται η κακοδιοίκηση στις δημόσιες υπηρεσίες, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, στα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειες.

Οι παραπάνω ορισμοί αρμοδιοτήτων του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή και του ΣτΠ καθιστούν σαφές ότι αποτελούν διαφορετικές διοικητικές αρχές με μη αλληλοκαλυπτόμενες αρμοδιότητες. Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής δεν έχει αρμοδιότητα να ερευνήσει καταγγελία σχετική με ενέργειες διοικητικών αρχών κρατών μελών. Η αναρμοδιότητα του ευρωπαϊού διαμεσολαβητή παραμένει και σε ό,τι αφορά εφαρμογή κοινοτικής νομοθεσίας ή πολιτικής.

Στην περίπτωση που κάποιος πολίτης της Ε.Ε. εσφαλμένα υποβάλλει καταγγελία, η οποία να αφορά τις ενέργειες διοικητικής αρχής της χώρας του, στον ευρωπαϊό διαμεσολαβητή τότε ο τελευταίος συνιστά στον καταγγέλοντα να έλθει σε επαφή με κάποια άλλη Αρχή που μπορεί να τον βοηθήσει. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μη ορθής εφαρμογής κοινοτικής νομοθεσίας ή πολιτικής στον πολίτη συνιστάται να προσφύγει ή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπό την ιδιότητα του θεματοφύλακα εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας εκ μέρους των κρατών μελών ή στον εθνικό διαμεσολαβητή, στην περίπτωση της Ελλάδας στον ΣτΠ.

Σε περίπτωση που τα δικαιώματα ενός πολίτη της Ε.Ε. έχουν παραβιαστεί από τις αρχές του κράτους μέλους, η καταγγελία πρέπει να εξεταστεί από τον θεσμό του εν λόγω κράτους μέλους. Στις περιπτώσεις αυτές είναι εφικτή και χρήσιμη η στενή συνεργασία εθνικού διαμεσολαβητή και ευρωπαϊού διαμεσολαβητή για την καλύτερη προάσπιση των δικαιωμάτων του πολίτη της Ε.Ε.

⁷ βλ. Παγκάκης Γ., *Ο Συνήγορος του Πολίτη (Νέοι Θεσμοί)*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 74-76.

Στην έρευνά του για καταγγελίες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του ο ευρωπαϊός διαμεσολαβητής συνεργάζεται στενά με τις διοικητικές αρχές των κρατών μελών. Για τον λόγο αυτό έχει πρόσβαση σε έγγραφα που θεωρούνται από κράτη μέλη ως εμπιστευτικά, με την προϋπόθεση βέβαια ότι η εμπιστευτικότητα αυτών των εγγράφων καλύπτεται.⁸

⁸ βλ. Παγκάκης Γ., *Ο Συνήγορος του Πολίτη (Νέοι Θεσμοί)*, Α. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 76-77.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το δικαίωμα της αναφοράς αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ατομικά δικαιώματα. Και τούτο, διότι εξυπηρετεί μία σειρά από σημαντικές λειτουργίες, οι κυριότερες από τις οποίες συνίστανται στην προάσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των διοικουμένων και στη συμμετοχή των τελευταίων στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης.

Σε μία εποχή, όπου το υφιστάμενο σύστημα δικαστικής προστασίας εμφανίζει - ιδιαίτερα στο πεδίο των διοικητικών διαφορών - σημαντικά ελλείμματα, το δικαίωμα της αναφοράς (τόσο στο ελληνικό όσο και στο ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο) αποτελεί ένα ιδιαίτερο αποτελεσματικό μέσο για την προστασία των δικαιωμάτων και των έννομων συμφερόντων του πολίτη.

Το άρθρο 10 του ισχύοντος Συντάγματος κατοχυρώνει *«το δικαίωμα της αναφοράς και εγγυάται την πρόσβαση του ατόμου στις διοικητικές Αρχές και την αξίωση ταχείας ενέργειας και αιτιολογημένης απάντησης των Αρχών»*. Το δικαίωμα της αναφοράς είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται ή δεν είναι πλέον παραδεκτές τυπικές προσφυγές. Το Σύνταγμα το εγγυάται όχι μόνο στους Έλληνες αλλά σε όλους τους ανθρώπους.

Με την άσκηση της αναφοράς ο διοικούμενος απευθύνεται στην αρμόδια, ή την προϊσταμένη ή την εποπτεύουσα Αρχή που έχει εκδώσει την πράξη ζητώντας τη διεξαγωγή μιας απλής *«υλικής πράξης ή την έκδοση μιας διοικητικής πράξης ή να ζητά την ανάκληση, ακύρωση ή τροποποίηση ήδη εκδοθείσας πράξης ή την αποτροπή ή επανόρθωση ηθικής ή υλικής βλάβης»*. Ο έλεγχος όμως που ασκεί η ίδια η διοίκηση (*διοικητικός αυτοέλεγχος*) δεν είναι αποτελεσματικός, ενώ συχνά η προϊσταμένη Αρχή εξαιτίας των πολλών θεμάτων που αντιμετωπίζει εξετάζει τις αναφορές στηριζόμενη στις εισηγήσεις των υφισταμένων που διέπραξαν τις υπό έλεγχο πράξεις. Αλλά και η προστασία του πολίτη από την κακοδιοίκηση δεν μπορεί να εξαρτάται μόνο από τη *δικαστική συνδρομή* αφού στη Χώρα μας ο κυριότερος έλεγχος της Αρχής της νομιμότητας της διοικητικής δράσης, διεξάγεται ιδίως από τα *Διοικητικά Δικαστήρια* και είναι ιδιαίτερα χρονοβόρος και δαπανηρός για τον μέσο πολίτη και το σημαντικότερο, το ίδιο το κράτος αρνείται πολλές φορές να εκτελέσει παρά τη συνταγματική επιταγή (άρθρο 95 παρ. 5) τις δικαστικές αποφάσεις. Τέλος ο *κοινοβουλευτικός έλεγχος* έχει κυρίως πολιτική αξία αλλά δεν μπορεί να εγγυηθεί, με τις προϋποθέσεις που πραγματοποιείται η δυνατότητα να εξασφαλίσει όλες εκείνες τις παραμέτρους υπό τις οποίες

μπορεί να υπάρξει εγγύηση ότι το Κράτος και ιδιαίτερα η εκτελεστική εξουσία, εφαρμόζει αποτελεσματικά της Αρχή της νομιμότητας.

Η συγκρότηση ενός θεσμού που θα κείται εκτός της Δημόσιας Διοίκησης και θα εγγυάται τα δικαιώματα του πολίτη, προστατεύοντάς τον από την κακοδιοίκηση βασίζεται πάνω σε υπαρκτές κοινωνικές ανάγκες. Η επέκταση εξάλλου των κρατικών δραστηριοτήτων σε όλους σχεδόν τους τομείς της κοινωνικής ζωής, καθιστά απολύτως απαραίτητη την προστασία του πολίτη από αυθαιρεσίες της διοίκησης. Επομένως είναι αναγκαία η θεσμοθέτηση ειδικών ελεγκτικών σωμάτων όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητων από τη διοίκηση, τα οποία θα μπορούν να ελέγξουν και να πετύχουν σύντομα και χωρίς δαπανηρές διαδικασίες για τον πολίτη την επίλυση των προβλημάτων του. Έτσι, ενισχύεται η δημοκρατία και η αξιοπιστία του πολιτικο-διοικητικού μας συστήματος αλλά και του Κράτους Δικαίου. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως νέος μεταρρυθμιστικός φορέας μπορεί να έχει τη βάση του στην κοινωνία των πολιτών και όχι στο στενό κρατικό-κομματικό χώρο, διαφορετικά κινδυνεύει να μετατραπεί σε έναν επιπλέον παρασιτικό οργανισμό της δημόσιας διοίκησης. Η διαφύλαξη των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του πολίτη είναι αναγκαία. Ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη των δημοσίων υπηρεσιών προϋποθέτει την ενεργοποίηση μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου της εξουσίας ανάμεσα στους οποίους ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει εδώ και 10 χρόνια πρωταγωνιστικό ρόλο, όπως προκύπτει από το μεγάλο αριθμό αναφορών που έχει λάβει κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του θεσμού, ενώ τον θεσμό ισχυροποίησε η Συνταγματική του κατοχύρωση (άρθρο 103 παρ. 9).

Στα πλαίσια του διαμεσολαβητικού ρόλου του Συνηγόρου του Πολίτη είναι θετικό ότι ο διοικούμενος παράλληλα με την υποβολή αναφοράς σ' αυτόν μπορεί να υποβάλλει και αναφορά στη δημόσια Αρχή. Αλλά η προστασία από την κακοδιοίκηση μπορεί να γίνει και αυτεπαγγέλτως από τον Συνήγορο του Πολίτη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπερασπίζεται τα δίκαια αιτήματα των πολιτών που προσφεύγουν σε αυτόν, διατηρώντας παράλληλα ανοιχτούς τους διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας με τη διοίκηση. Άλλωστε, κοινωνία και δημόσια διοίκηση είναι δύο βασικοί «συνομιλητές» του Συνηγόρου του Πολίτη. Δεν υπάρχει, λοιπόν, σχέση αντιπαλότητας μεταξύ Συνηγόρου του Πολίτη και δημόσιας διοίκησης. Και οι δύο έχουν τη συνταγματική υποχρέωση να υπηρετούν την κοινωνία, από διαφορετική όμως θέση ο καθένας.

Τα τελευταία χρόνια θεμελιώνει σταδιακά την παρουσία του και τρίτος συνομιλητής, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, με τις οποίες η Αρχή έχει ήδη αρχίσει να αναπτύσσει συστηματική συνεργασία, προκειμένου να προσεγγίσει κατηγορίες του πληθυσμού που βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνίας και αδυνατούν, για ποικίλους λόγους (π.χ.

υπερήλικες, έγκλειστοι σε φυλακές, ψυχιατρεία κ.λπ.), να έχουν πρόσβαση στον Συνήγορο του Πολίτη. Η δικτύωση με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, σε συνδιασμό με τις νέες αρμοδιότητες που ανέθεσε ο νομοθέτης στον Συνήγορο του Πολίτη με στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων (λόγω αναπηρίας, ηλικίας, φύλου, πεποιθήσεων, γενετήσιου προσανατολισμού, κ.λπ.), δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια αποτελεσματική παρέμβαση της Αρχής υπέρ ομάδων του πληθυσμού που υφίστανται σοβαρές διακρίσεις σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής.

Στη διαμόρφωση του θεσμού αποφασιστικά συντέλεσε η προσωπικότητα του πρώτου Συνηγόρου του Πολίτη καθηγητή *Νικηφόρου Διαμαντούρου*, που μετά τη λήξη της θητείας του εκλέχθηκε «Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής». Ο νέος Συνήγορος του Πολίτη *Γεώργιος Καμίνης* έχει τα προσόντα που προβλέπει το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 101Α του Συντάγματος, δηλαδή τα προσόντα που είναι απαραίτητα για την άσκηση των αρμοδιοτήτων κάθε Αρχής.

Οι Ανεξάρτητες Αρχές είναι ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο στις έννομες τάξεις των ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίες άρχισαν να συγκροτούνται όταν συνειδητοποιήθηκε ότι το σύγχρονο κοινοβουλευτικό κράτος υπό την επιρροή των πολιτικών κομμάτων δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει την αντικειμενικότητα και αμεροληψία που θα πρέπει να διέπουν τη διοικητική δράση σε ορισμένους ευαίσθητους τομείς όπως η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ειδικότερα του διοικουμένου, ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες ή τα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Τελικά, η ανεξαρτησία δεν είναι αυτοσκοπός, έχει ως στόχο να μπορέσει να συμβάλει ακριβώς στην ποιότητα των μηχανισμών, στην ποιότητα της δημοκρατίας και στην καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη, ή για να το πούμε διαφορετικά, να συμβάλει παρέχοντας στον πολίτη διαφορετικούς και περισσότερους του ενός τρόπους να ασκήσει τα δικαιώματά του. Αυτό τελικά είναι το θέμα της ποιότητας της δημοκρατίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

1. Ν. 149/1914

Περί της εις απάντησιν υποχρέωσης των δημοσίων αρχών επί των υποβαλλομένων αυταίς αναφορών

Άρθρον 1

Αναφοραί υπαγόμεναι εις τας διατάξεις του παρόντος νόμου εισίν αι διαλαμβάνουσαι αιτιάσεις κατά της ενεργείας ή παραλείψεως αρχής τινος, μη αποτελούσαι δε ειδικόν εκ του νόμου ένδικον μέσον κατά της προσβαλομένης πράξεως και απευθυνόμεναι προς την κατά νόμον αρμοδίαν αρχήν, εις ής την αρμοδιότητα υπάγεται το αντικείμενον της αναφοράς αμέσως ή εμμέσως, ως καλουμένης κατά νόμον εις ενέργειαν ή προΐσταμένης του αρμοδίου υπαλλήλου. Εξαιρούνται ιδίως πάσαι αι προς δικαστικές αρχάς αιτήσεις, αι φέρουσαι τον χαρακτήρα διαδικαστικών πράξεων της αστικής ή ποινικής δικαιοδοσίας.

Άρθρον 2

Πάσα δημοσία αρχή, προς ήν υποβάλλεται τις εκ των ανωτέρω αναφορών παρ' ιδιώτου ή νομικού προσώπου νομίμως συντεταγμένη, οφείλει εντός τριάκοντα ημερών από της λήψεως αυτής ν' απαντήσει ταχυδρομικώς, γνωστοποιούσα τω αναφερομένω την επί της αιτήσεως αυτού ληφθείσαν απόφασιν ή γενομένην ενέργειαν. Εν ή περιπτώσει δια της γνωστοποιηθείσης ενεργείας δεν τερματίζεται η υπόθεσις, η αυτή αρχή οφείλει ν' ανακοινώση την οριστικήν έκβασιν εντός είκοσιν ημερών αφ' ής ήθελεν επακολουθήσει αύτη και περιέλθει εις την υπηρεσίαν αυτής. Προς τούτο οι αναφερόμενοι δέον να σημειώσιν εν τη αιτήσει αυτών την διεύθυνσιν, εις ήν ήθελε σταλή η απάντησις.

Άρθρον 3

Δημόσιος υπάλληλος παραλίπων ν' απαντήσει εις αναφοράν κατά τους ανωτέρω ειδικωτέρους όρους υπόκειται εις πειθαρχικήν ποινήν προστίμου δρχ. 20 μέχρι διακοσίων και εν υποτροπή προσωρινής παύσεως μέχρι τριών μηνών, επιβαλλομένην δια της αρμοδίας πειθαρχικής οδού, επιφυλασσομένης δε και της απολύσεως αυτού, οσάκις ήθελε λόγω των πειθαρχικών ποινών, συντρέχει νόμιμος επί τούτω περίπτωσης. Επ' αναφορών απευθυνομένων προς υπουργούς την υποχρέωσιν της απαντήσεως και την επί ταύτη ευθύνην υπέχουσιν οι αρμόδιοι τμηματάρχαι, της προθεσμίας λογιζομένης αφ' ης παρεδόθη αυτοίς η αναφορά παρά του υπουργού μετά της σχετικής προς ενέργειαν εντολής.

2. Ν.Δ. 796/1971

Περί της ασκήσεως του κατά το άρθρο 20 (=10 Συντ. 1975) Συντάγματος δικαιώματος του αναφέρεσθαι

Άρθρον 1

Δικαίωμα του αναφέρεσθαι

Του κατά το άρθρον 20 (+10 Σ 1975) του Συντάγματος δικαιώματος του αναφέρεσθαι προς τας αρχάς απολαύουν, ανεξαρτήτως ιθαγενείας, πάντα τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα.

Άρθρον 2

Έννοια της αναφοράς

1. Αναφορά, κατά την έννοιαν του παρόντος, θεωρείται έγγραφον διαλαμβάνον αιτιάσεις κατά ενεργείας ή παραλείψεως αρχής τινος ή οργάνου αυτής, πλήν των αφορωσών εις κυβερνητικές πράξεις, και περιέχον αμέσως ή εμμέσως αίτησιν περί επανορθώσεως ή αποτροπής ηθικής ή υλικής βλάβης.

2. Δεν θεωρείται οπωσδήποτε αναφορά:

- α) αίτησις περί παροχής απλών πληροφοριών
- β) ένδικον μέσον ή διαδικαστική πράξις ενώπιον παντός δικαστηρίου
- γ) ενδικοφανής προσφυγή προβλεπομένη υπό του νόμου.

Άρθρον 3

Προϋποθέσεις υποβολής αναφοράς

1. Η αναφορά απευθύνεται προς την αρμοδίαν αρχήν ή την προϊσταμένην αυτής ή την νόμω εποπτεύουσαν ταύτην, δύναται δε να υποβάλληται δι' οιοδήποτε προσφόρου μέσου.

2. Η αναφορά δέον όπως:

- α) είναι συντεταγμένη εις την ελληνικήν και υπογεγραμμένη νομίμως
- β) περιέχει το όνομα, το επώνυμον, το όνομα πατρός, το επάγγελμα, την διεύθυνσιν κατοικίας, τα στοιχεία της αστυνομικής ταυτότητας ή ελλείψει τιαυτής, τα στοιχεία του διαβατηρίου ή ετέρου επίσημου εγγράφου, παραστατικού της ταυτότητος του αναφερομένου και του υπογράφοντος, προκειμένου δε περί νομικού προσώπου, την νομικήν μορφήν, την επωνυμίαν, την έδραν και την νόμιμον αυτού εκπροσώπησιν.
- γ) φέρη τα κατά τας κείμενας διατάξεις τέλη χαρτοσήμου ή άλλα ένσημα.

Άρθρον 4

Υποχρέωσις της αρχής

1. Άμα τη λήψει της αναφοράς, ή προς ήν αύτη απευθύνεται αρχή υποχρεούται όπως αποφανθή επ' αυτής, απαντήση δε εγγράφως και ητιολογημένως προς τόν αναφερόμενον εντός του απολύτως αναγκαίου προς τούτο χρονικού διαστήματος, μη δυναμένου πάντως να υπερβεί τας τριάκοντα ημέρας από της περιελεύσεως της αναφοράς εις αυτήν.

2. Εάν η αναφορά περιήλθεν εις αναρμοδίαν ερχήν, αύτη υποχρεούται όπως, εντός δέκα ημερών, διαβιβάση ταύτην εις την αρμοδίαν αρχήν και ανακοινώση τούτο εις τον αναφερόμενο. Εν τη περιπτώσει ταύτη η προθεσμία της προηγύμενης παραγράφου άρχεται αφ' ης περιήλθεν η αναφορά εις την αρμοδίαν αρχήν.

3. Η εις ήν περιήλθε το πρώτον η αναφορά αρμοδία αρχή δύναται, δι' αποφάσεως αυτής ανακοινουμένης εις τον αναφερόμενον, να παρατείνη την προθεσμίαν της παρ. 1, μέχρι τριάκοντα εισέτι ημέρας, προκειμένου περί υποθέσεων κοινής αρμοδιότητος πλειόνων υπηρεσιών ή απαιτουσών ιδιαιτέραν μελέτην ή συγκέντρωσιν στοιχείων.

Άρθρον 5

Πειθαρχική δίωξις των υποχρέων υπαλλήλων

Η υπό του υποχρέου υπαλλήλου παράβασις των διατάξεων του παρόντος συνιστά, ανεξαρτήτως της ποινικής και αστικής ευθύνης αυτού, πειθαρχικόν αδίκημα δυνάμενον εν υποτροπή να επισύρη και την ποινήν της οριστικής παύσεως.

Άρθρον 6

Δίωξις του αναφερομένου

1. Ποινική δίωξις κατά του αναφερομένου ένεκα αξιοποιώνων πράξεων τελουμένων διά της αναφοράς επιτρέπεται μόνον μετά την τελικήν επ' αυτής απόφασιν της αρχής.

2. Πειθαρχική δίωξις κατά του αναφερομένου υπαλλήλου, ένεκα πειθαρχικών αδικημάτων τελουμένων διά της αναφοράς, ασκείται διά μεταγενεστέρας πράξεως εκείνης, δι' ής εγνωστοποιήθη αυτώ η τελική απόφασις.

Άρθρον 7

Άδεια της αρχής

Δια την ποινική ή πειθαρχικήν δίωξιν του αναφερομένου, ένεκα αξιοποιώνων πράξεων ή πειθαρχικών τελουμένων δια της αναφοράς, απαιτείται άδεια της αρμοδίας αρχής, προς ήν απευθύνεται η αναφορά. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 54, 55 και 56 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρον 8

Μεταβατικά διατάξεις

Από της ισχύος του παρόντος καταργούνται ο Νόμος 149/1914, «περί της εις απάντησιν υποχρεώσεως των δημοσίων αρχών επί των υποβαλλομένων αυταίς αναφορών», τα άρθρα 1, 2, 3 παρ. 4, άρθρον 4 παρ. 2 και άρθρον 5 του Α.Ν. 13/1967, «περί λήψεως μέτρων τινών περί ταχείας διεξαγωγής των Διοικητικών Υπηρεσιών Δημοσίου και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου», ως και πάσα ετέρα διάταξις αναφερομένη εις τα ίδια του παρόντος ειδικώς ρυθμιζόμενα θέματα και αντικείμενη εις τας διατάξεις τούτου.

Άρθρον 9

Έναρξις ισχύος

Η ισχύς του παρόντος άρχεται από της δημοσιεύσεώς του δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

3. Ν. 2690/1999

Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας

Άρθρο 10

Πρόσβαση σε έγγραφα

1. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις.

2. Όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές.

3. Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβλάπτεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου, αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.

4. Το δικαίωμα των παρ. 1 και 2 ασκείται: α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, ή β) με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή τούτου μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για το σκοπό αυτό.

5. Η άσκηση του κατά τις παρ. 1 και 2 δικαιώματος, γίνεται με την επιφύλαξη της ύπαρξης τυχόν δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

6. Η απόρριψη του κατά τις παρ. 1 και 2 αιτήματος, πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να γνωστοποιείται εγγράφως στον αιτούντα, το αργότερο μέσα σε ένα (1) μήνα από την υποβολή της αίτησης.

4.ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ (1975/1986/2001)

Άρθρο 10

1. Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σε εκείνον που υπέβαλε την αναφορά, σύμφωνα με το νόμο.

2. Μόνο μετά την κοινοποίηση της τελικής απόφασης της αρχής στην οποία απευθύνεται η αναφορά, και με την άδειά της, επιτρέπεται η δίωξη εκείνου που την υπέβαλε για παραβάσεις που τυχόν υπάρχουν σ' αυτή.

3. Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 101Α

1. Όπου από το Σύνταγμα προβλέπεται η συγκρότηση και η λειτουργία ανεξάρτητης αρχής, τα μέλη της διορίζονται με ορισμένη θητεία και διέπονται από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, όπως νόμος ορίζει.

2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την επιλογή και την υπηρεσιακή κατάσταση του επιστημονικού και λοιπού προσωπικού της υπηρεσίας που οργανώνεται για την υποστήριξη της λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής. Τα πρόσωπα που στελεχώνουν τις ανεξάρτητες αρχές πρέπει να έχουν τα ανάλογα προσόντα, όπως νόμος ορίζει. Η επιλογή τους γίνεται με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής και με επιδίωξη ομοφωνίας ή πάντως με την αυξημένη πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών της. Τα σχετικά με τη διαδικασία επιλογής ορίζονται από τον Κανονισμό της Βουλής.

3. Με τον Κανονισμό της Βουλής ρυθμίζονται όσα αφορούν τη σχέση των ανεξαρτήτων αρχών με τη Βουλή και ο τρόπος άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου.

Άρθρο 103

9. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση και τις αρμοδιότητες του «Συνηγόρου του Πολίτη» που λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή.

5. ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Ο Διαμεσολαβητής στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Άρθρο 138 Α

Οι πολίτες της Ένωσης, καθώς και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική του έδρα σε κράτος μέλος, δικαιούνται να υποβάλλουν, ατομικά ή από κοινού με άλλους πολίτες ή πρόσωπα, αναφορά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για θέμα που υπάγεται στους τομείς δραστηριοτήτων της Κοινότητας και το οποίο τους αφορά άμεσα.

Άρθρο 138 Ε

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ορίζει διαμεσολαβητή, ο οποίος είναι εξουσιοδοτημένος να παραλαμβάνει τις καταγγελίες όλων των πολιτών της Ένωσης ή των φυσικών προσώπων που κατοικούν ή έχουν την καταστατική τους έδρα σε κράτος μέλος, σχετικά με περιπτώσεις κακής διοίκησης στα πλαίσια της δράσης των κοινοτικών οργάνων ή οργανισμών, με εξαίρεση το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών τους καθηκόντων.

Στα πλαίσια των καθηκόντων του, ο διαμεσολαβητής διεξάγει τις έρευνες που κρίνει δικαιολογημένες είτε με δική του πρωτοβουλία είτε βάσει των καταγγελιών που του έχουν υποβληθεί απευθείας ή μέσω μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκτός εάν για τα καταγγελλόμενα γεγονότα έχει ή είχε κινηθεί δικαστική διαδικασία. Εάν ο διαμεσολαβητής διαπιστώσει περίπτωση κακής διοίκησης, υποβάλλει το θέμα στο οικείο όργανο, το οποίο διαθέτει προθεσμία τριών μηνών για να εκθέσει τη γνώμη του στο διαμεσολαβητή. Ο διαμεσολαβητής διαβιβάζει εν συνεχεία έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και προς το οικείο όργανο. Ο καταγγέλων ενημερώνεται για το αποτέλεσμα των ερευνών αυτών.

Ο διαμεσολαβητής συντάσσει ετήσια έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τα αποτελέσματα των ερευνών του.

2. Ο διαμεσολαβητής διορίζεται μετά από κάθε εκλογή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου. Η θητεία του δύναται να ανανεωθεί.

Το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει το διαμεσολαβητή από τα καθήκοντά του αιτήσει του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εάν παύσει να πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την άσκηση των καθηκόντων του ή εάν διαπράξει βαρύ παράπτωμα.

3. Ο διαμεσολαβητής ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη ανεξαρτησία. Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, δεν ζητά ούτε δέχεται υποδείξεις από κανένα οργανισμό. Ο διαμεσολαβητής δεν μπορεί, κατά τη διάρκεια των καθηκόντων του, να ασκεί καμία άλλη επαγγελματική δραστηριότητα, αμειβόμενη ή μη.

4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μετά από γνώμη της Επιτροπής και με την έγκριση του Συμβουλίου που αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, προσδιορίζει το καθεστώς και τους γενικούς όρους της άσκησης των καθηκόντων του διαμεσολαβητή.

6. ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Άρθρο 41 Δικαίωμα χρηστής διοίκησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει ιδίως:
 - το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση προτού ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του
 - το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στο φάκελό του, τηρουμένων των νομίμων συμφερόντων της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και επιχειρηματικού απορρήτου
 - την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της.
3. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αποκατάσταση εκ μέρους της Κοινότητας της ζημίας που του προξένησαν τα όργανα ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τις γενικές αρχές που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών.
4. Κάθε πρόσωπο μπορεί να απευθύνεται στα όργανα της Ένωσης σε μια από τις γλώσσες των συνθηκών και πρέπει να λαμβάνει απάντηση στην ίδια γλώσσα.

Άρθρο 42 Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος, έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

Άρθρο 43
Διαμεσολαβητής

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα να προσφεύγει στο Διαμεσολαβητή της Ένωσης, σχετικά με περιπτώσεις κακής διοίκησης, στο πλαίσιο της δράσης των κοινοτικών οργάνων ή οργανισμών, με εξαίρεση το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών καθηκόντων τους.

Άρθρο 44
Δικαίωμα αναφοράς

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

I. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- ***Βενιζέλος Ε.***, «Οι Ανεξάρτητες Αρχές μετά την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος του 1975/1986/2001», στο Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003.
- ***Βλαχόπουλου Σπ.***, Το δικαίωμα της αναφοράς κατά το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1998.
- ***Βροντάκη Ν.***, *Διοικητικό Δίκαιο*, Αφοι Π. Σάκκουλα, Αθήνα 1989.
- ***Δαγτόγλου Π.***, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμ. Β΄, Αθήνα - Κομοτηνή 2005.
- ***Δαγτόγλου Π.***, *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Πέμπτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004.
- ***Δερβιτσιώτη Α.***, Η Κοινοβουλευτική Αναφορά του άρθρου 69 του Συντάγματος 1975/86, 1994.
- ***Διαμαντούρος Ν.***, « Ο Συνήγορος του Πολίτη », στα Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ. 80-85.
- ***Ετήσια Έκθεση*** Συνηγόρου του Πολίτη, Αθήνα, 2007.
- ***Ετήσια Έκθεση*** Συνηγόρου του Πολίτη (Περίληψη), Αθήνα, 2007.
- ***Ετήσια Έκθεση*** Συνηγόρου του Πολίτη, Αθήνα, 2006.
- ***Ετήσια Έκθεση*** Συνηγόρου του Πολίτη (Περίληψη), Αθήνα, 2006.
- ***Καμτσίδου Ι.***, «Σκέψεις σχετικά με τις θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις της ανεξαρτησίας των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών», στα Πρακτικά Ημερίδας 29 Οκτωβρίου 2002, Η «Ανεξαρτησία» των Ανεξάρτητων Αρχών, Φ.Ι. Κοζύρης – Σ. Μεγγλίδου (επιμ.), Κέντρο Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ. 141-147.
- ***Κοντόγιωργα - Θεοχαροπούλου Δημ.***, Η άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ, ΕΔΔΔ, 1977, σελ. 126-231.

- **Κόρσου Α.**, Διοικητικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005.
- **Μακρυδημήτρης Α.**, Διοίκηση και κοινωνία: Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1990.
- **Μαριά Ε.**, «Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων από τον Διαμεσολαβητή της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ΔτΑ, Ν 2/2000, σελ. 653-655.
- **Μαριά Ν.**, Το Δικαίωμα Αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση, 1995.
- **Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α.**, Η Προστασία του Διοικουμένου, Βασική Αρχή της Διοικητικής Δράσεως, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000.
- **Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά Α.**, Οι Ελληνικές Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές, Αθήνα 2000.
- **Μπέσιλα – Μακρίδη Ε.**, Έλεγχος Διοίκησης – Το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές. Οι ανεξάρτητες Αρχές (Ν. 3051/2002). Ο συνήγορος του Πολίτη, Τόμος Α΄, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2004.
- **Μπέσιλα – Μακρίδη Ε.**, Το δικαίωμα αναφοράς στις Αρχές & ο Συνήγορος του Πολίτη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Γ΄ έκδοση, 2000.
- **Μπέσιλα – Μακρίδη Ε.**, Ο έλεγχος της Δημόσιας Διοίκησης από το Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 1999.
- **Νικολόπουλου Η.**, Ο Θεσμός της Λαϊκής Νομοθετικής & Συνταγματικής Πρωτοβουλίας, Συμβολή στο Συγκριτικό Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1997
- **Παγκάκης Γ.**, Ο Συνήγορος του Πολίτη (Νέοι Θεσμοί), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003.
- **Παναγοπούλου Μ.**, Οι προσφυγές κατά πράξεων της Διοικήσεως ενώπιον των Διοικητικών Αρχών, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003.
- **Παπαγιάννη Α.**, Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, Αστυνομική και δικαστική συνεργασία Schengen και Europol, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα -Κομοτηνή 2001.
- **Παπαδάκη Π.**, Ο περιορισμός της κομματικής δραστηριότητας των υπαλλήλων του κράτους και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, σε Διοικητική δίκη, 1992, σελ. 510.

- **Παπαχατζή Γ.**, Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου, Τόμοι Α΄ και Β΄, Έβδομη Έκδοση, Αθήναι 1991.
- **Ράικου Α.**, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Ι, Εισαγωγή – Οργανωτικό Μέρος, Έκδοση Β΄, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2002.
- **Ρέμελη Κ.**, Οι άτυπες Διοικητικές Προσφυγές, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1987.
- **Σγουρίτσα Χρ.**, Η οργάνωσις της Κυβερνήσεως και η κοινοβουλευτική ευθύνη των Υπουργών, 1931.
- **Σπηλιωτόπουλου Ε.**, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Δωδέκατη Έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή 2006.
- **Στασινόπουλου Μιχ.**, Το δικαίωμα της υπερασπίσεως ενώπιον των διοικητικών αρχών, 1974.
- **Τάχου Α.**, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Έβδομη Έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2003.
- **Τζέμου Β. Γ.**, «Η διοικητική αναφορά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη και η διαμεσολαβητική λειτουργία του», περιοδικό Ανεξάρτητη Αρχή (ΑΑ) 1/2006, σελ. 9-29.
- **Τσάτσου Θεμ.**, Η αίτηση θεραπείας ως διοικητική προσφυγή κατά το εν Ελλάδι ισχύον δίκαιον, εις Μελέται Συνταγματικού Δικαίου, 1956.

II. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Ηλεκτρονικές σελίδες Συνηγόρου του Πολίτη.

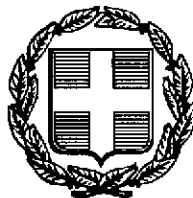
<http://www.synigoros.gr>

Ηλεκτρονικές σελίδες Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή.

<http://www.euro-ombudsman.eu.int>

01000591804970008

1129

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 59

18 Απριλίου 1997

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2477

Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών -
Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ**

**Άρθρο 1
Ίδρυση - Αποστολή**

1. Συνιστάται ανεξάρτητη διοικητική αρχή που ονομάζεται 'Συνήγορος του Πολίτη' και έχει ως αποστολή τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, όπως αυτές καθορίζονται στο άρθρο 3 παρ. 1 του παρόντος, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν υπόκειται σε έλεγχο από κυβερνητικό όργανο ή διοικητική αρχή.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη επικουρείται από τέσσερις (4) Βοηθούς Συνηγόρους. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους απολαύουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη και οι Βοηθοί Συνήγοροι δεν ευθύνονται, δεν διώκονται και δεν εξετάζονται για γνώμη που διατύπωσαν ή πράξη που εξετέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Δίωξη επιτρέπεται κατόπιν εγκλήσεως μόνο για συκοφαντική δυσφήμιση, εξύβριση ή παραβίαση του απορρήτου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, οι Βοηθοί Συνήγοροι, οι ειδικοί επιστήμονες και οι αποσπασμένοι υπάλληλοι με προσόντα ειδικών επιστημόνων, σε περίπτωση που

διώκονται ή ενάγονται για πράξη ή παράλειψη κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, μπορεί να παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων με μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη υποστηρίζεται από τριάντα (30) ειδικούς επιστήμονες, σαράντα (40) αποσπασμένους υπαλλήλους με προσόντα ειδικού επιστήμονα και Γραμματεία.

5. Οι απαιτούμενες πιστώσεις για τη λειτουργία της αρχής εγγράφονται σε ειδικό φορέα, που ενσωματώνονται στον επήσιο προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Διατάκτης της δαπάνης είναι ο Συνήγορος του Πολίτη ή ο αναπληρωτής του.

**Άρθρο 2
Εκλογή - Θητεία**

1. Ως Συνήγορος του Πολίτη και Βοηθοί Συνήγοροι επιλέγονται πρόσωπα εγγνωσμένου κύρους, που διαθέτουν υψηλή επιστημονική κατάρτιση και απολαύουν ευρείας κοινωνικής αποδοχής.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλέγεται από το Υπουργικό Συμβούλιο μετά από προηγούμενη γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό της Βουλής και διορίζεται με προεδρικό διάταγμα.

Οι Βοηθοί Συνήγοροι, μεταξύ των οποίων και ο αναπληρωτής του Συνηγόρου του Πολίτη, διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη.

Αναπλήρωση του Συνηγόρου του Πολίτη χωρεί εφόσον αδυνατεί να ασκήσει τα καθήκοντά του για οποιονδήποτε λόγο.

3. Η θητεία του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων είναι πενταετής. Επανεκλογή του ίδιου προσώπου ως Συνηγόρου του Πολίτη δεν επιτρέπεται. Η

πρώρη λήξη της θητείας του Συνηγόρου του Πολίτη, για οποιονδήποτε λόγο, επιφέρει αυτοδίκαια και τη λήξη της θητείας των Βοηθών Συνηγόρων.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται να παυθεί με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου και προηγούμενη γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας, για ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων του λόγω νόσου ή αναπηρίας, σωματικής ή πνευματικής.

Οι Βοηθοί Συνήγοροι μπορεί να παυθούν με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη για ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων τους, λόγω νόσου ή αναπηρίας, σωματικής ή πνευματικής, καθώς και για ανεπάρκεια κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

5. Κατά τη διάρκεια της θητείας του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων αναστέλλεται η άσκηση οποιουδήποτε άλλου δημοσίου λειτουργήματος. Ο Συνήγορος του Πολίτη και οι Βοηθοί Συνήγοροι δεν επιτρέπεται να ασκούν καμία επαγγελματική δραστηριότητα ή να αναλαμβάνουν άλλα καθήκοντα, αμειβόμενα ή μη, στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

6. Βουλευτής που εκλέγεται ως Συνήγορος του Πολίτη ή Βοηθός Συνήγορος οφείλει να παραιτηθεί από τη βουλευτική ιδιότητα προτού αναλάβει καθήκοντα.

7. Οι αποδοχές του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, κατά παρέκκλιση των διατάξεων που ισχύουν.

Άρθρο 3 Αρμοδιότητες

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρμόδιος για θέματα που ανάγονται στις υπηρεσίες: α) του Δημοσίου, β) των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμίδας, γ) των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και δ) των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας που απασχολούνται με: i) τη διύληση και διανομή ύδατος, την αποχέτευση και απαγωγή ακαθάρτων υδάτων και λυμάτων, ii) τη διανομή ηλεκτρικού ρεύματος και καυσίμου αερίου, iii) τη μεταφορά προσώπων και αγαθών από την ξηρά, τη θάλασσα και τον αέρα και iv) τις τηλεπικοινωνίες και τα ταχυδρομεία. Όπου στον παρόντα νόμο αναφέρεται ο όρος "δημόσια υπηρεσία" ή "δημόσιες υπηρεσίες" νοούνται οι αναφερόμενες στο προηγούμενο εδάφιο της παραγράφου αυτής.

Στην αρμοδιότητά του δεν υπάγονται οι υπουργοί και υφυπουργοί ως προς τις πράξεις που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας, τα θρησκευτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι δικαστικές αρχές, οι στρατιωτικές υπηρεσίες ως προς τα θέματα που αφορούν την εθνική άμυνα και ασφάλεια, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών για δραστηριότητες που ανάγονται στην εξωτερική πολιτική ή στις διεθνείς σχέσεις της Χώρας, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές ως προς την κύρια λειτουργία τους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέ-

σεων που αφορούν την κρατική ασφάλεια. Δεν υπάγονται επίσης στην αρμοδιότητά του θέματα που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνά ατομικές διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων.

Ιδίως ερευνά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες όργανο δημόσιας υπηρεσίας, ατομικό ή συλλογικό:

i) προσβάλλει, με πράξη ή παράλειψη, δικαίωμα ή συμφέρον προστατευόμενο από το Σύνταγμα και το νόμο,

ii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από τελεσίδικη δικαστική απόφαση,

iii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από διάταξη νόμου ή από ατομική διοικητική πράξη,

iv) ενεργεί ή παραλείπει νόμιμη οφειλόμενη ενέργεια, κατά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας ή κατά κατάχρηση εξουσίας.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστικής αρχής.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη συντονίζει το έργο των Βοηθών Συνηγόρων. Επίσης, εποπτεύει και κατευθύνει τους ειδικούς επιστήμονες και το προσωπικό της Γραμματείας.

Είναι πειθαρχικός προϊστάμενος του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού και μπορεί να επιβάλλει ποινή επίκλησης ή προστίμου έως τις αποδοχές ενός (1) μηνός.

Μπορεί να εξουσιοδοτεί έναν ή περισσότερους από τους Βοηθούς Συνηγόρους και τους προϊσταμένους υπηρεσιακών μονάδων να υπογράφουν έγγραφα ή να προβαίνουν σε άλλες ενέργειες.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη σύντάσσει ετήσια έκθεση, στην οποία εκθέτει το έργο της Αρχής, παρουσιάζει τις σημαντικότερες υποθέσεις και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις.

Η έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη υποβάλλεται το Μάρτιο κάθε έτους στον Πρωθυπουργό και τον Πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιείται στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να υποβάλλει στον Πρωθυπουργό, τον Πρόεδρο της Βουλής και να κοινοποιεί στον κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργό, εκθέσεις κατά τη διάρκεια του έτους. Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου συζητείται σε ειδική συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής κατά τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό της και δημοσιεύεται σε ειδική έκδοση του Εθνικού Τυπογραφείου.

Άρθρο 4 Διαδικασία έρευνας

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ενώσεως, προσώπων. Επίσης, δύναται να επιληφθεί αυτεπαγγέλτως υποθέ-

σεων που έχουν προκαλέσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται περιπτώσεων, κατά τις οποίες η διοικητική ενέργεια έχει γεννήσει δικαιώματα ή έχει δημιουργήσει ευνοϊκές καταστάσεις υπέρ τρίτων, που ανατρέπονται μόνο με δικαστική απόφαση, εκτός εάν προφανώς συντρέχει παρανομία ή έχουν σχέση κατά το κύριο αντικείμενό τους με την προστασία του περιβάλλοντος.

3. Η αναφορά υποβάλλεται μέσα σε έξι (6) μήνες αφότου ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση των ενεργειών ή παραλείψεων για τις οποίες προσφεύγει στο Συνήγορο του Πολίτη, καταχωρείται δε σε ειδικό μητρώο. Η υποβολή της δεν εξαρτάται από την παράλληλη άσκηση αίτησης θεραπείας ή ιεραρχικής προσφυγής και δεν διακόπτεται ούτε αναστέλλει τις προβλεπόμενες από το νόμο προθεσμίες για την άσκηση ενδίκου μέσου ή βοηθήματος. Σε περίπτωση που ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται του θέματος πριν αποφασίσει το αρμόδιο όργανο ή παρέλθει άπρακτη προθεσμία τριών (3) μηνών από την άσκηση της προσφυγής.

Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται με πράξη του να θέτει στο αρχείο αναφορά που κρίνεται προφανώς αόριστη, αβάσιμη ή ασήμαντη.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται κατά την έρευνα των υποθέσεων να ζητά τη συνδρομή του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητά από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη. Κατά την εξέταση εγγράφων και άλλων αποδεικτικών στοιχείων, που βρίσκονται στη διάθεση δημοσίων υπηρεσιών, δεν μπορεί να αντιταχθεί ο χαρακτηρισμός τους ως απόρρητο, εκτός εάν αφορούν την εθνική άμυνα, την κρατική ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Όλες οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν με κάθε τρόπο την έρευνα. Η μη σύμπραξη δημόσιας υπηρεσίας στη διεξαγωγή της αποτελεί αντικείμενο ειδικής έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό.

6. Μετά το πέρας της έρευνας ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό και τις αρμόδιες υπηρεσίες, διαμεσολαβεί δε με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος του πολίτη. Ο Συνήγορος του Πολίτη στις προτάσεις του προς τις υπηρεσίες μπορεί να θέτει προθεσμία, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεών του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει τη μη αποδοχή των προτάσεών του, εφόσον κρίνει ότι δεν αιτιολογείται επαρκώς.

7. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώνει, σε κάθε περίπτωση, τον ενδιαφερόμενο για την τύχη της υποθέσεώς του.

8. Ο Συνήγορος του Πολίτη, οι Βοηθοί Συνήγοροι, οι ειδικοί επιστήμονες, οι αποσπασμένοι υπάλληλοι με προσόντα ειδικού επιστήμονα και το προσωπικό της Γραμματείας υπέχουν καθήκον εχεμύθειας για έγγραφα

και στοιχεία, των οποίων λαμβάνουν γνώση στο πλαίσιο της έρευνας και είναι απόρρητα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή εξαιρούνται από το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων, κατά το άρθρο 16 του ν. 1599/1986 και κάθε άλλη συναφή διάταξη.

9. Άρνηση λειτουργού ή υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης να συνεργασθεί με το Συνήγορο του Πολίτη, κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος, για δε τα μέλη διοίκησης λόγο αντικατάστασής τους. Αν κατά την έρευνα διαπιστωθεί παράνομη συμπεριφορά λειτουργού, υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει την έκθεση στο αρμόδιο όργανο και μπορεί να προκαλέσει την πειθαρχική δίωξη του υπαίτιου ή να προτείνει τη λήψη άλλων μέτρων, αν ο υπάιτιος δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να τάσσει εύλογη προθεσμία ενόψει των περιστάσεων, μετά την άπρακτη παρέλευση της οποίας παραγγέλλει ο ίδιος τον έλεγχο. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί επίσης σε σοβαρές περιπτώσεις να προκαλέσει με έγγραφό του προς το αρμόδιο όργανο την πειθαρχική δίωξη του υπαίτιου λειτουργού ή υπαλλήλου για την ανωτέρω παράλειψη άσκησης του ενδεικνυόμενου ελέγχου. Αν προκύπτει από εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά εντός τριετίας, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος, μπορεί να του επιβληθεί η ποινή οριστικής παύσης.

10. Αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποιντης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος διοίκησης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα.

Άρθρο 5

Ειδικοί Επιστήμονες - Γραμματεία

1. Συνιστώνται τριάντα (30) θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού, κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 25 του ν. 1943/1991, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου διάρκειας πέντε (5) ετών που μπορεί να ανανεώνεται. Η πλήρωση των θέσεων γίνεται ύστερα από δημόσια πρόσκληση του Συνηγόρου του Πολίτη για υποβολή υποψηφιότητας.

Η προεπιλογή μεταξύ αυτών που υπέβαλαν υποψηφιότητα γίνεται από το Συνήγορο του Πολίτη, η δε επιλογή ανατίθεται σε πενταμελή επιτροπή, η σύνθεση της οποίας ορίζεται από το Συνήγορο του Πολίτη. Η επιτροπή αποτελείται από το Συνήγορο του Πολίτη, δύο Βοηθούς Συνηγόρους, έναν καθηγητή πανεπιστημίου και ένα ανώτατο δικαστικό λειτουργό. Η επιτροπή αξιολογεί τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα των υποψηφίων και την προσωπικότητά τους με δημόσια συνέντευξη. Κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη διαδικασία πρόσληψης του προσωπικού καθορίζεται από τον κανονισμό λειτουργίας της Αρχής.

Στις ανωτέρω θέσεις μπορεί να προσλαμβάνονται με την ίδια διαδικασία δικηγόροι, κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων. Η πρόσληψη δικηγόρου συνεπάγεται αναστολή του δικηγορικού λειτουργήματος.

Η πρόσληψη του ειδικού επιστημονικού προσωπικού

γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

2. Στο Συνήγορο του Πολίτη αποσπώνται έως σαράντα (40) μόνιμοι ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπάλληλοι του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ., τραπεζών ελεγχόμενων από το Δημόσιο ή άλλων φορέων του δημόσιου τομέα που συγκεντρώνουν τα προσόντα της παρ. 2 του άρθρου 25 του ν. 1943/1991 ή υπάλληλοι ΠΕ του δημόσιου τομέα με οκταετή τουλάχιστον υπηρεσία. Η απόσπαση των υπαλλήλων γίνεται με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του πρώτου και δευτέρου εδαφίου της προηγούμενης παραγράφου. Η απόσπαση διενεργείται με κοινή απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του οικείου υπουργού χωρίς γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου, κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων. Η διάρκεια της απόσπασης ορίζεται τριετής και δύναται να ανανεώνεται για μια ακόμη φορά.

3. Στην Αρχή λειτουργεί Γραμματεία της οποίας προϊστάται διευθυντής. Ως διευθυντής επιλέγεται από το Συνήγορο του Πολίτη μόνιμος υπάλληλος που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του άρθρου 36 του ν. 2190/1994.

Ο διευθυντής επιλέγεται από το Συνήγορο του Πολίτη για τρία χρόνια μεταξύ όσων έχουν υποβάλει υποψηφιότητα, μετά από δημόσια ανακοίνωση. Ο διευθυντής αποσπάται για τρία χρόνια με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης χωρίς γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου, κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων.

4. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου η πλήρωση των θέσεων της Γραμματείας μπορεί να γίνει με μετάταξη ή με απόσπαση υπαλλήλων από δημόσιες υπηρεσίες, μετά από δημόσια ανακοίνωση. Οι αποσπώμενοι πρέπει να κατέχουν τα προσόντα της θέσης στην οποία αποσπώνται. Η μετάταξη ή απόσπαση αποφασίζεται με κοινή πράξη του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του οικείου υπουργού, χωρίς γνώμη υπηρεσιακού ή άλλου συμβουλίου, κατά παρέκκλιση από τις κείμενες γενικές και ειδικές διατάξεις. Η απόσπαση ανακαλείται οποτεδήποτε και πάντως με την πλήρωση της αντίστοιχης θέσης.

5. Για τις θέσεις των προϊσταμένων των υπηρεσιακών μονάδων της Γραμματείας μπορεί να επιλεγούν και υπάλληλοι με απόσπαση. Η απόσπαση λήγει αυτοδικαίως με ανάκλησή της.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών καθορίζονται οι αποδοχές των τριάντα (30) ειδικών επιστημόνων που προσλαμβάνονται κατά την παρ. 1 του άρθρου 5 του παρόντος νόμου. Οι αποδοχές αυτές δεν μπορεί να είναι μικρότερες από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 92Α του Κώδικα περί Δικηγόρων.

Οι υπάλληλοι που αποσπώνται σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου λαμβάνουν το μισθό και όλες τις τυχόν επιπλέον τακτικές αποδοχές, καθώς και τα κάθε είδους τακτικά επιδόματα της οργανικής τους θέσης που καταβάλλονται πάγια και τα οποία εξακολουθούν να καταβάλλονται από την υπηρεσία, από την οποία αποσπώνται. Επίσης, λαμβάνουν ειδική πρόσθετη αμοιβή που ορίζεται κατά παρέκκλιση από τις

κείμενες διατάξεις, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών.

7. Το υπηρεσιακό συμβούλιο των υπαλλήλων της Αρχής συγκροτείται με απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη από ένα Βοηθό Συνήγορο, ως πρόεδρο, με αναπληρωτή του επίσης Βοηθό Συνήγορο, δύο τακτικά μέλη, με αντίστοιχα αναπληρωματικά και δύο αιρετούς εκπροσώπους του προσωπικού της Αρχής. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, όπως ισχύουν κάθε φορά.

8. Το προσωπικό της Αρχής υπάγεται, ως προς την επικουρική του ασφάλιση, στα Ταμεία Αρωγής Υπαλλήλων Υπουργείου Εξωτερικών, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Πολιτισμού. Εξαιρούνται οι δικηγόροι που προσλαμβάνονται ως ειδικοί επιστήμονες. Ως προς αυτούς ισχύει η ειδική επικουρική ασφάλιση του Ταμείου τους.

9. Η οργάνωση και η λειτουργία της Αρχής, η κατανομή του ειδικού επιστημονικού προσωπικού, η οργάνωση της Γραμματείας, ο αριθμός των θέσεων του προσωπικού και η κατανομή τους στις κεντρικές υπηρεσιακές μονάδες και στα περιφερειακά γραφεία, η κατανομή του προσωπικού σε κλάδους και ειδικότητες και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια ρυθμίζονται στον κανονισμό λειτουργίας της Αρχής. Ο κανονισμός αυτός θεσπίζεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης μετά από σύμφωνη γνώμη του Συνηγόρου του Πολίτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης

Άρθρο 6

Ίδρυση-Συγκρότηση

1. Συνιστάται Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.), με αρμοδιότητα τη διενέργεια επιθεωρήσεων, έκτακτων ελέγχων και ερευνών με σκοπό τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της διοίκησης, ιδίως δε την επισημάνση φαινομένων κακοδιοίκησης, αδιαφανών διαδικασιών, αναποτελεσματικότητας, χαμηλής παραγωγικότητας και ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. είναι όργανο εσωτερικού ελέγχου της Δημόσιας Διοίκησης που υπάγεται στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Στην αρμοδιότητά του υπάγεται ο έλεγχος των υπηρεσιών: α) Του Δημοσίου, β) των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμίδας και των επιχειρήσεών τους και γ) των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Το Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. δεν επιλαμβάνεται θεμάτων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών και του Σώματος Οικονομικών Επιθεωρητών του Υπουργείου Οικονομικών.

2. Το Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. συγκροτείται από το Γενικό Επιθεωρητή και πενήντα (50) Επιθεωρητές-Ελεγκτές, οι οποίοι είναι μόνιμοι υπάλληλοι, αποσπώμενοι, κατά παρέκκλιση από τις κείμενες διατάξεις, από δημόσιες υπηρεσίες, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α., κατηγορίας ΠΕ με βαθμό Α' ή απόφοιτοι της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης με

διετή τουλάχιστον υπηρεσία, οι οποίοι έχουν διακριθεί για την επαγγελματική τους κατάρτιση, την υπηρεσιακή επίδοση και το ήθος τους. Ειδικά για το Γενικό Επιθεωρητή απαιτείται ακόμη να έχει τα προσόντα προκειμένου να επιλεγεί προϊστάμενος γενικής διεύθυνσης δημόσιας υπηρεσίας.

3. Ο Γενικός Επιθεωρητής και οι Επιθεωρητές-Ελεγκτές Δημόσιας Διοίκησης αποσπώνται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ύστερα από ιδιαίτερη για κάθε περίπτωση δημόσια προσκλήση προς υποβολή υποψηφιοτήτων. Η πρόσκληση δημοσιεύεται σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας και κοινοποιείται σε όλες τις υπηρεσίες της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 2190/1994.

Ο Γενικός Επιθεωρητής επιλέγεται από το Ειδικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο του άρθρου 29 του ν. 2190/1994.

4. Η απόσπαση των Επιθεωρητών-Ελεγκτών στο Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. διαρκεί τρία (3) έτη, δύναται να παραταθεί για άλλη μια τριετία και είναι υποχρεωτική για την υπηρεσία του υπαλλήλου. Ο χρόνος της απόσπασης λογίζεται για κάθε συνέπεια ως χρόνος συνεχούς και πραγματικής υπηρεσίας στην οργανική θέση του υπαλλήλου. Ανάκληση της απόσπασης μπορεί να γίνει ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου ή για εξαιρετικούς λόγους ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση του Γενικού Επιθεωρητή.

5. Οι αποσπώμενοι στο Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. λαμβάνουν το μισθό και όλες τις επιπλέον τακτικές αποδοχές, καθώς και τα κάθε είδους επιδόματα και απολαβές της οργανικής τους θέσης. Ο Γενικός Επιθεωρητής και οι Επιθεωρητές-Ελεγκτές λαμβάνουν επίσης ειδική πρόσθετη αμοιβή, που καθορίζεται κατά παρέκκλιση από τις κείμενες διατάξεις με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών και καταβάλλεται από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Η προβλεπόμενη εκτός έδρας αποζημίωση και τα οδοιπορικά έξοδα καταβάλλονται με χρηματικά εντάλματα προπληρωμής.

Άρθρο 7 **Γενικός Επιθεωρητής**

1. Ο Γενικός Επιθεωρητής διοικεί το Σώμα, προϊστάται των Επιθεωρητών-Ελεγκτών, είναι πειθαρχικός προϊστάμενός τους και μπορεί να επιβάλλει ποινή επίπληξης ή προστίμου μέχρι των αποδοχών ενός μηνός και απευθύνει στους Επιθεωρητές-Ελεγκτές τις εντολές επιθεώρησης, ελέγχου και έρευνας. Ο Γενικός Επιθεωρητής αναπληρώνεται από Επιθεωρητή-Ελεγκτή που ορίζει ο ίδιος.

2. Οι Επιθεωρητές-Ελεγκτές αξιολογούνται από το Γενικό Επιθεωρητή, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις που ορίζουν το χρόνο, τον τύπο, το περιεχόμενο και τη διαδικασία σύνταξης των εκθέσεων και γενικότερα το σύστημα αξιολόγησης της υπηρεσίας ή του φορέα τους.

Ο Γενικός Επιθεωρητής αξιολογεί επίσης κάθε χρόνο με ειδική έκθεση το συνολικό έργο κάθε Επιθεωρητή-Ελεγκτή. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δη-

μόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ύστερα από εισήγηση του Γενικού Επιθεωρητή, ρυθμίζονται τα κριτήρια, ο τύπος, ο τρόπος και οι αναγκαίες λεπτομέρειες για την αξιολόγηση αυτή. Εάν σε δύο ειδικές εκθέσεις κριθεί το έργο Επιθεωρητή-Ελεγκτή ως μη ικανοποιητικό, ανακαλείται η απόσπασή του.

Άρθρο 8 **Ελεγκτική διαδικασία**

1. Ο Γενικός Επιθεωρητής δίνει εντολή για επιθεώρηση, έλεγχο ή έρευνα στους Επιθεωρητές-Ελεγκτές αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν εντολής του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, του οικείου υπουργού για τις υπηρεσίες του ή τα εποπτευόμενα από αυτόν Ν.Π.Δ.Δ.. Διενέργεια ελέγχου ή έρευνας μπορεί να ζητήσει και ο Συνήγορος του Πολίτη.

2. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, του Υπουργού Οικονομικών και του εκάστοτε αρμόδιου υπουργού δύναται να συγκροτούνται κοινές ομάδες Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, Οικονομικών Επιθεωρητών και Επιθεωρητών του οικείου υπουργείου για την πραγματοποίηση επιθεώρησης, ελέγχου ή έρευνας.

3. Ο Γενικός Επιθεωρητής κατανέμει τις εντολές σε Επιθεωρητή-Ελεγκτή ή σε κλιμάκιο Επιθεωρητών-Ελεγκτών και παρακολουθεί την έγκαιρη εκτέλεσή τους. Με την εντολή καθορίζει το χρόνο μέσα στον οποίο πρέπει να περατωθεί ο έλεγχος με την υποβολή της έκθεσης.

4. Οι Επιθεωρητές-Ελεγκτές μπορούν για την εκπλήρωση του έργου τους να επισκέπτονται την υπηρεσία όπου γίνεται ο έλεγχος. Επίσης έχουν δικαίωμα πρόσβασης στους φακέλους συμπεριλαμβανομένων και των απορρήτων, εκτός εάν αυτά αφορούν ζητήματα που ανάγονται στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής, την εθνική άμυνα και την κρατική ασφάλεια. Οι Επιθεωρητές υποχρεούνται να διαφυλάσσουν το απόρρητο κατά τις κείμενες διατάξεις. Οι υπηρεσίες οφείλουν να παρέχουν όλα τα απαραίτητα για το έργο των Επιθεωρητών-Ελεγκτών στοιχεία, που τίθενται υποχρεωτικά στη διάθεσή τους και να τους διευκολύνουν με κάθε τρόπο.

Κατά τη διάρκεια της επιθεώρησης και του ελέγχου μπορούν επίσης να ζητούν πληροφορίες της υπηρεσίας, να ζητούν εξηγήσεις και να συνεργάζονται με υπηρεσίες που ασχολούνται με την εξεταζόμενη υπόθεση.

Η μη χορήγηση των παραπάνω πληροφοριών ή στοιχείων, ως και η απόκρυψη στοιχείων ή πληροφοριών, καθώς επίσης η χορήγηση εν γνώσει ανακριβών στοιχείων και γενικά η παρακώλυση και η παραπλάνηση του έργου των Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, πέρα από ενδεχόμενες ποινικές ευθύνες, συνιστά αυτεπαγγέλτως πειθαρχικό παράπτωμα για το οποίο μπορεί να επιβληθεί μια από τις ποινές που προβλέπονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 207 του Υπαλληλικού Κώδικα.

Αν κατά τον έλεγχο διαπιστωθεί μη σύννομη συμπεριφορά λειτουργού ή υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης, η έκθεση του Επιθεωρητή-Ελεγκτή διαβιβάζεται στο αρμόδιο όργανο με πρόταση για την άσκηση πειθαρχικού ελέγχου ή τη λήψη άλλων μέτρων.

Αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση α-

ξιόπρινης πράξης από λειτουργό ή υπάλληλο της ελεγχόμενης υπηρεσίας ή μέλος διοίκησης, η έκθεση διαβιβάζεται και στον αρμόδιο εισαγγελέα.

5. Μετά το πέρας της επιθεώρησης, του ελέγχου ή της έρευνας ο Επιθεωρητής-Ελεγκτής υποβάλλει στο Γενικό Επιθεωρητή τεκμηριωμένη έκθεση. Ο Επιθεωρητής-Ελεγκτής μπορεί να διατυπώσει και προτάσεις. Ο Γενικός Επιθεωρητής-Ελεγκτής γνωστοποιεί το πόρισμα στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς και στις υπηρεσίες που έγινε η επιθεώρηση, ο έλεγχος ή έρευνα και, εφόσον διαπιστώσει παράνομη συμπεριφορά λειτουργού ή υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης, προτείνει την άσκηση πειθαρχικής δίωξης.

6. Οι υπηρεσίες υποχρεούνται το ταχύτερο δυνατόν να αναφέρουν στο Γενικό Επιθεωρητή και στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν.

7. Στο Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. παρέχεται γραμματειακή υποστήριξη από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

8. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, θεσπίζεται ο Κανονισμός Λειτουργίας του Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. και καθορίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία του.

Άρθρο 9

Το ύψος του καταβλητέου χρηματικού ποσού της παρ. 7 του άρθρου 5 του ν. 1943/1991 καθορίζεται από την αρμόδια επιτροπή, μετά από εισήγηση της Διεύθυνσης Σχέσεων Κράτους - Πολίτη του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, στην οποία υποβάλλεται και η σχετική αίτηση του ενδιαφερομένου.

Άρθρο 10

Μετά παρέλευση δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος καταργείται το Σώμα Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης που συνεστήθη με τους νόμους 1892/1990 και 1943/1991, όπως τροποποιήθηκαν με το ν. 2266/1994 και παύουν να ισχύουν όλες οι σχετικές με αυτό διατάξεις. Εντός της παραπάνω προθεσμίας το Σώμα Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης διεκπεραιώνει τις εκκρεμείς υποθέσεις.

Άρθρο 11

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευσή του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 17 Απριλίου 1997

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜ. ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΑΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 18 Απριλίου 1997

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΥΑΓΓ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ**ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ****ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * TELEX 223211 YPET GR * FAX 52 34 312****ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Σολωμού 51		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ Φ.Ε.Κ.	
Πληροφορίες δημοσιευμάτων Α.Ε. - Ε.Π.Ε.	5225761	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	
	5230841	Βασ. Όλγας 188, 1ος ορ.-Τ.Κ. 546 55	(031)423956
Πληροφορίες δημοσιευμάτων λοιπών Φ.Ε.Κ.	5225713	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	4136402
	5249547	Νικήτα 6-8 Τ.Κ. 185 31	4171307
Πώληση Φ.Ε.Κ.	5239762	ΠΑΤΡΑ	(061)271249
Φωτοαντίγραφα παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248141	Κορίνθου 327 Τ.Κ. 262 23	224581
Βιβλιοθήκη παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248188	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	
Οδηγίες για δημοσιεύματα Α.Ε. - Ε.Π.Ε.	5248785	Διοικητήριο Τ.Κ. 454 44	(0651)21901
Εγγραφή Συνδρομητών Φ.Ε.Κ. και		ΚΟΜΟΤΗΝΗ	(0531)22637
αποστολή Φ.Ε.Κ.	5248320	Δημοκρατίας 1 Τ.Κ. 691 00	26522

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

- Μέχρι 8 σελίδες 150 δρχ.
- Από 9 μέχρι 16 σελίδες 300 δρχ.
- Από 16 σελίδες και άνω προσαύξηση 100 δρχ. ανά σελίδα ή μέρους αυτού

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού 2531	Κ.Α.Ε. εσόδου υπέρ ΤΑΠΕΤ 3512
Α' (Νόμοι, Π.Δ., Συμβάσεις κ.τλ.)	50.000 δρχ.	2.500 δρχ.
Β' (Υπουργικές αποφάσεις κ.τλ.)	50.000 "	2.500 "
Γ' (Διορισμοί, απολύσεις κ.τλ. Δημ. Υπαλλήλων)	10.000 "	500 "
Δ' (Απαλλοτριώσεις, πολεοδομία κτλ.)	50.000 "	2.500 "
Αναπτυξιακών Πράξεων (Τ.Α.Π.Σ.)	25.000 "	1.250 "
Ν.Π.Δ.Δ. (Διορισμοί κ.τλ. προσωπικού Ν.Π.Δ.Δ.)	10.000 "	500 "
Παράρτημα (Πίνακες επιτυχόντων διαγωνισμών)	5.000 "	250 "
Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	10.000 "	500 "
Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ.)	3.000 "	150 "
Ανωτύμων Εταιρειών & Ε.Π.Ε.	250.000 "	12.500 "
Προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.	10.000 "	500 "
ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΕΚΤΟΣ Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	200.000 "	10.000 "

- * Οι συνδρομές του εσωτερικού προπληρώνονται στα Δημόσια Ταμεία που δίδουν αποδεικτικό εισπραξης (διπλότυπο) το οποίο με τη φροντίδα του ενδιαφερομένου πρέπει να στέλνεται στην Υπηρεσία του Εθνικού Τυπογραφείου.
- * Οι συνδρομές του εξωτερικού επιβαρύνονται πέρα των παραπάνω αναφερομένων ποσών με τα ταχυδρομικά τέλη και μπορεί να στέλνονται με επιταγή και σε ανάλογο συνάλλαγμα στο Διευθυντή Οικονομικού του Εθνικού Τυπογραφείου.
- * Η πληρωμή του ποσοστού του ΤΑΠΕΤ που αντιστοιχεί σε συνδρομές, εισπράττεται στην Αθήνα από το Ταμείο του ΤΑΠΕΤ (Σολωμού 51 - Αθήνα) και στις άλλες πόλεις από τα Δημόσια Ταμεία.
- * Οι συνδρομητές του εξωτερικού μπορούν να στέλνουν το ποσό του ΤΑΠΕΤ μαζί με το ποσό της συνδρομής.
- * Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι Δήμοι, οι Κοινότητες ως και οι επιχειρήσεις αυτών πληρώνουν το μισό χρηματικό ποσό της συνδρομής και ολόκληρο το ποσό υπέρ του ΤΑΠΕΤ.
- * Η συνδρομή ισχύει για ένα χρόνο, που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου. Δεν εγγράφονται συνδρομητές για μικρότερο χρονικό διάστημα.
- * Η εγγραφή ή ανανέωση της συνδρομής πραγματοποιείται το αργότερο μέχρι τον Μάρτιο κάθε έτους.
- * Αντίγραφα διπλοτύπων, ταχυδρομικές επιταγές και χρηματικά γραμμάτια δεν γίνονται δεκτά.

Οι υπηρεσίες κοινού λειτουργούν καθημερινά από 08.00' έως 13.00'

01002290311990008

4373

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 229

3 Νοεμβρίου 1999

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 273
Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) Της παρ. 9 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59/Α'/97).

β) Τις διατάξεις του άρθρου 29Α του Ν. 1558/85, όπως προστέθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/1992 και τροποποιήθηκε με την παρ. 2α του άρθρου 1 του Ν. 2469/1997.

γ) Του άρθρου 22 παρ 3 του Ν. 2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 247/Α').

δ) Την αριθ. 1107147/1239/006/4.10.1996 (ΦΕΚ 922/Β'/96) απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομικών «Ανάθεση αρμοδιοτήτων Υπουργού Οικονομικών στους Υφυπουργούς Οικονομικών».

2. Τη σύμφωνη γνώμη του Συνηγόρου του Πολίτη της 18.5.1999.

3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού ύψους 25 εκατομμυρίων δρχ. περίπου για το τρέχον οικονομικό έτος, 50 εκατομμυρίων περίπου για τα οικονομικά έτη 2000-2001, 60 εκατομμυρίων για τα οικονομικά έτη 2002-2003 και 81 εκατομμυρίων για το οικονομικό έτος 2004. Η ανωτέρω δαπάνη θα αντιμετωπισθεί για μεν το τρέχον οικονομικό έτος από τις εγγεγραμμένες πιστώσεις στον προϋπολογισμό του Ειδικού Φορέα 07-610 της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη» (ΚΑΕ ομάδας 0200 και 0871) για δε τα επόμενα οικονομικά έτη από τις πιστώσεις που θα εγγράφονται προς τούτο στον ανωτέρω προϋπολογισμό.

4. Την 386/1999 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, μετά από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του Υφυπουργού Οικονομικών, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ), ανεξάρτητη διοικητική αρχή που συστήθηκε με το Ν. 2477/1997 (ΦΕΚ 59/Α'/97), αποστολή έχει τη διαμεσολάβηση μεταξύ πολιτών

και δημοσίων υπηρεσιών, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Ν. 2477/1997, όπως εκάστοτε ισχύει, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας.

2. Όπου στο παρόν προεδρικό διάταγμα αναφέρεται ο όρος δημόσια υπηρεσία ή δημόσιες υπηρεσίες, νοούνται οι αναφερόμενες στην παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν. 2477/97.

3. Στις διεθνείς σχέσεις ο τίτλος «Συνήγορος του Πολίτη» αποδίδεται με τον όρο «THE GREEK OMBUDSMAN» ή «LE MEDIA TEUR DE LA REPUBLIQUE HELLENIQUE».

Άρθρο 2

1. Το έργο της Αρχής οργανώνεται στους εξής τέσσερις κύκλους δραστηριότητας:

α) Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, β) Κοινωνικής Προστασίας (κοινωνική πολιτική, υγεία, ασφάλιση, πρόνοια, προστασία του παιδιού, των ηλικιωμένων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες), γ) Ποιότητας Ζωής (περιβάλλον, πολεοδομία, χωροταξία, δημόσια έργα, πολιτισμός), δ) Σχέσεων Κράτους-Πολίτη (πληροφόρηση και επικοινωνία, ποιότητα παρεχομένων υπηρεσιών, κακοδιοίκηση σε ΟΤΑ, ΔΕΚΟ, μεταφορές, επικοινωνίες, εργασία, βιομηχανία, ενέργεια, φορολογία, τελωνεία, δημοσιονομικά θέματα, εμπόριο και κρατικές προμήθειες, γεωργία και αγροτική πολιτική, παιδεία).

Την ευθύνη λειτουργίας κάθε κύκλου έχει ένας Βοηθός Συνήγορος.

Οι ειδικοί επιστήμονες και οι βοηθοί επιστήμονες κατανέμονται στους κύκλους δραστηριότητας από το Συνήγορο του Πολίτη. Κάθε κύκλος δραστηριότητας αναλαμβάνει την έρευνα των υποθέσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητά του. Οι κύκλοι δραστηριότητας συνεργάζονται μεταξύ τους για τις υποθέσεις που αφορούν περισσότερους από ένα κύκλους.

2. Το έργο της Αρχής υποστηρίζεται από τους Ειδικούς Επιστήμονες των παρ. 1 και 2 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 και τους Βοηθούς Επιστήμονες του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 (ΦΕΚ 139/Α'/98).

3. Ο) ειδικοί επιστήμονες και βοηθοί επιστήμονες όλων των κύκλων αναλαμβάνουν διαδοχικά την Πληροφόρηση και Εξυπηρέτηση των Πολιτών, σύμφωνα με ειδικό πρόγραμμα που καταρτίζεται σε εβδομαδιαία βάση από το Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων.

Άρθρο 3

1. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη ζητείται με έγγραφη ενυπόγραφη αναφορά που υποβάλλεται στην Αρχή ή αποστέλλεται ταχυδρομικά ή με τηλεομοιοτυπία ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Όταν ο ενδιαφερόμενος δεν γνωρίζει να γράφει, αντί για υπογραφή η αναφορά μπορεί να έχει ένα σημάδι που αυτός έβαλε και επικυρώθηκε από την Αρχή ή άλλη δημοσία αρχή, αν η αναφορά αποστέλλεται ταχυδρομικά, που επιβεβαιώνει πως το σημάδι έχει τεθεί αντί για την υπογραφή και ότι ο ενδιαφερόμενος δήλωσε ότι δεν μπορεί να υπογράψει.

Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει να μην ανακοινωθεί το όνομά του και τα άλλα προσωπικά στοιχεία του στη δημοσία υπηρεσία, στην οποία αναφέρεται η αναφορά του. Αν δεν είναι δυνατή η έρευνα της υπόθεσής του χωρίς την ανακοίνωση του ονόματός του, ειδοποιείται σχετικά. Η έρευνα δεν προχωρά χωρίς τη σχετική δήλωσή του ότι αποδέχεται την ανακοίνωση του ονόματός του.

2. Η αναφορά υποβάλλεται μέσα σε έξι μήνες από το ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση των ενεργειών ή παραλείψεων για τις οποίες προσφεύγει στο Συνήγορο του Πολίτη. Μπορεί και μετά την πάροδο του εξαμήνου να υποβάλλεται αναφορά και να εξετάζεται από το Συνήγορο του Πολίτη σε ειδικές και εξαιρετικές περιπτώσεις, ιδίως όταν η δημοσία υπηρεσία δεν διεκπεραιώνει την υπόθεση, δεν απαντά στα επανειλημμένα διαβήματα του ενδιαφερομένου ή επιλαμβάνεται της υπόθεσης αλλά καθυστερεί υπέρμετρα και πέρα των προθεσμιών που τυχόν προβλέπονται από το νόμο ή ο ενδιαφερόμενος βρίσκεται σε φυσική αδυναμία ή εμποδίζεται από σπουδαίους λόγους να υποβάλλει την αναφορά. Στις περιπτώσεις αυτές στο σχετικό πόρισμα αναφέρονται οι ανωτέρω λόγοι.

3. Στην αναφορά περιέχονται: α) τα στοιχεία ταυτότητας του ενδιαφερομένου, β) στοιχεία επικοινωνίας, γ) ακριβής περιγραφή της υπόθεσης και τυχόν απάντηση της υπηρεσίας, δ) η δημοσία υπηρεσία και ενδεχομένως το δημόσιο όργανο που χειρίστηκε την υπόθεση, ε) ο ακριβής χρόνος που έλαβε γνώση της επιβλαβούς ενέργειας, ή σε περίπτωση παράλειψης ο χρόνος που έχει περάσει από την υποβολή του σχετικού αιτήματος ή από την πάροδο της προθεσμίας, μέσα στην οποία η δημοσία υπηρεσία έπρεπε να δράσει, στ) εάν και τότε έχει ασκηθεί αίτηση θεραπείας, ιεραρχική προσφυγή ή γενικότερα αν έχει καταφύγει στην αρμοδία υπηρεσία για τη λύση της διαφοράς, ζ) εάν η συγκεκριμένη υπόθεση ή συναφής εκκρεμεί ενώπιον δικαστικής αρχής και ποιας, η) η πραγματική βλάβη του ενδιαφερομένου, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο ζητεί να ικανοποιηθεί. Με την αναφορά υποβάλλονται έγγραφα ή άλλα στοιχεία σχετικά με την υπόθεση που διευκολύνουν την έρευνα.

4. Η αναφορά γράφεται σε απλό χαρτί ή σε ειδικό έντυπο της Αρχής, το οποίο μπορεί και να αποστέλλεται στους ενδιαφερόμενους. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 4 η έλλειψη οποιουδήποτε από τα στοιχεία που αναφέρονται στην προηγούμενη παρ. 3 του παρόντος άρθρου δεν εμποδίζει την εξέταση της αναφοράς.

Οποιοδήποτε στοιχείο, αναγκαίο για την έρευνα μπορεί να ζητηθεί και μετά την υποβολή της αναφοράς.

Άρθρο 4

1. Οι αναφορές των πολιτών καταχωρούνται σε ειδικό μητρώο και προωθούνται στον αρμόδιο κύκλο δραστηριότητας. Αναφορές που δεν ανήκουν στην αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη ή που είναι προφανώς αόριστες, αβάσιμες ή ασήμαντες ή που επαναλαμβάνονται κατά τρόπο καταχρηστικό και χωρίς νεότερα στοιχεία τίθενται στο αρχείο με πράξη του αρμόδιου Βοηθού Συνηγόρου. Σχετικά ενημερώνεται εγγράφως ο ενδιαφερόμενος.

2. Από τους κύκλους δραστηριότητας αποστέλλεται έγγραφο στον ενδιαφερόμενο, στο οποίο αναφέρεται η λήψη της αναφοράς του, το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας εκείνου που ανέλαβε την υπόθεσή του. Με το έγγραφο αυτό μπορεί να ζητούνται απαιτούμενα στοιχεία που δεν προσδιορίζονται στην αναφορά του πολίτη.

3. Τις έρευνες ενεργούν ο ειδικός επιστήμονας σε συνεργασία με τους βοηθούς επιστήμονες και με την ευθύνη του αντίστοιχου Βοηθού Συνηγόρου που κατανέμει και τις αναφορές.

Με την ανάθεση της υπόθεσης, ο ειδικός επιστήμονας επικοινωνεί και εφόσον το κρίνει σκόπιμο και αναγκαίο, επισκέπτεται την υπηρεσία και μελετά επί τόπου την υπόθεση. Συνεργάζεται επίσης με τους ενδιαφερόμενους πολίτες ή τυχόν τρίτους που εμπλέκονται στην εξεταζόμενη υπόθεση. Μετά το πέρας της έρευνας συντάσσεται πόρισμα, στο οποίο περιλαμβάνεται η περιγραφή της υπόθεσης, τα στοιχεία που έχουν υποβληθεί ή χρησιμοποιηθεί, οι ενέργειες που έγιναν για την εξέταση της υπόθεσης, οι διαπιστώσεις και προτάσεις του. Στο πόρισμα περιλαμβάνεται επίσης και η άποψη της αρμοδίας υπηρεσίας για την υπόθεση. Στις περιπτώσεις απλών υποθέσεων συντάσσεται σημείωμα στο οποίο αναφέρονται συνοπτικά οι ενέργειες που έγιναν και το τελικό αποτέλεσμα, θέση σημειώματος επέχει και έγγραφο προς τον πολίτη που υπέβαλε την αναφορά εφόσον περιέχει τα απαραίτητα στοιχεία.

4. Το πόρισμα γνωστοποιείται, κατά περίπτωση, στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό, στο νομάρχη, δήμαρχο ή στο ανώτατο όργανο διοίκησης, προκειμένου για νομικά πρόσωπα, στις αρμόδιες υπηρεσίες και στον πολίτη που υπέβαλε τη σχετική αναφορά. Στο πόρισμα μπορεί να τάσσεται προθεσμία μέσα στην οποία οι αρμόδιες υπηρεσίες οφείλουν να ενημερώσουν την Αρχή για τις ενέργειες τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους. Αν η μη αποδοχή δεν δικαιολογείται επαρκώς, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει την άρνηση εφαρμογής των προτάσεων του.

5. Αν από την έρευνα προκύψει ότι δεν είναι δυνατή η επίλυση του προβλήματος, ενημερώνεται ο ενδιαφερόμενος με ειδικό έγγραφο, στο οποίο εξηγούνται οι λόγοι που κάνουν αδύνατη την επίλυση και αναφέρονται οι ενέργειες που έγιναν.

6. Όταν μέσα από την έρευνα ευρύτερου αριθμού αναφορών εμφανίζονται κονά χαρακτηριστικά αναποτελεσματικότητας, κακοδιοίκησης, χαμηλής ποιότητας παρεχόμενων προς τον πολίτη υπηρεσιών, ο Συνήγορος του Πολίτη εξετάζει συνολικά με τους αρμόδιους φορείς την επίλυση των διαφορών αυτών, προτείνοντας συγχρόνως αλλαγές οργανωτικές, λειτουργικές, στον τρόπο παροχής των υπηρεσιών και επικοινωνίας με τους πολίτες,

καθώς και την τυχόν αναγκαία αντίστοιχη νομοθετική ή κανονιστική ρύθμιση, που θα επιτρέψει, κατά το δυνατό, την εξάλειψη των φαινομένων αυτών και τη βελτίωση της σχέσης του κράτους με τους πολίτες.

Άρθρο 5

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να επιληφθεί αυτεπαγγέλτως θεμάτων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της Αρχής και έχουν προκαλέσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην κοινή γνώμη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη με απόφασή του καθορίζει την υπόθεση που θα ερευνήσει, καθώς και τους λόγους που τον οδήγησαν στην απόφαση αυτή, στην οποία μπορεί να περιέχεται και χρονοδιάγραμμα της έρευνας. Η απόφαση του Συνηγόρου κοινοποιείται στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον ημερήσια εφημερίδα. Ο Συνήγορος του Πολίτη, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, μπορεί να δημοσιοποιεί ευρύτερα τη σχετική απόφασή του.

Μετά το πέρας της έρευνας, το σχετικό πόρισμα και οι προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη δημοσιοποιείται με κάθε πρόσφορο τρόπο.

Άρθρο 6

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παραγγείλει πραγματογνωμοσύνη, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) κρίνεται απολύτως αναγκαία λόγω της φύσεως της υποθέσεως, β) δεν έχει ήδη διενεργηθεί από τη διοίκηση, εκτός εάν ο θιγόμενος πολίτης αμφισβητεί την ορθότητα των πορισμάτων της πραγματογνωμοσύνης την οποία διενήργησε η διοίκηση γ) δεν υπάρχει δυνατότητα να διενεργηθεί από μέλος του επισημοποιημένου προσωπικού του στα πλαίσια των καθηκόντων του.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παραγγείλει στη δημόσια υπηρεσία, οι πράξεις της οποίας αποτελούν αντικείμενο της έρευνας, το διορισμό πραγματογνώμονα μεταξύ των υπαλλήλων της. Η εν λόγω υπηρεσία υποχρεούται να προβεί στο διορισμό, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 5, του Ν. 2477/97.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παραγγείλει σε Α.Ε.Ι., Επιμελητήρια και λοιπά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου το διορισμό πραγματογνώμονα.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διορίσει ως πραγματογνώμονα, πρόσωπο περιλαμβανόμενο στους Πίνακες Πραγματογνωμόνων των δικαστηρίων της χώρας όπως αυτοί εκάστοτε ισχύουν.

Σε απολύτως εξαιρετικές περιπτώσεις επείγοντος χαρακτήρα, καθώς και σε περιπτώσεις όπου απαιτούνται ειδικές γνώσεις για τις οποίες δεν ανευρίσκονται διοριστέοι μεταξύ των προσώπων των υπαγομένων στις ανωτέρω κατηγορίες ή οι διορισθέντες δεν αποδέχθηκαν την εντολή, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διορίσει πραγματογνώμονα κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 186 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Η αμοιβή του πραγματογνώμονα βαρύνει τις πιστώσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Για τη διαδικασία βεβαίωσης και εκκαθαρίσεως της εν λόγω αμοιβής, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας Κοινής Υπουργικής Απόφασης εκδιδόμενης κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 581, παρ. 2. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

2. Οι διατάξεις περί διορισμού και αμοιβής πραγματογνώμωνων εφαρμόζονται και σε περιπτώσεις αυτοψίας, εφόσον δεν υπάρχει δυνατότητα να διενεργηθεί από μέλος του επιστημονικού προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη στα πλαίσια των καθηκόντων του.

3. Όλες οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν με κάθε τρόπο την έρευνα. Η μη σύμπραξη δημόσιας υπηρεσίας στη διεξαγωγή της αποτελεί αντικείμενο ειδικής έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον αρμόδιο Υπουργό.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί κατά την έρευνα των υποθέσεων να ζητά τη συνδρομή του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

Άρθρο 7

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει ετήσια έκθεση στην οποία εκθέτει το έργο της Αρχής, παρουσιάζει τις σημαντικότερες υποθέσεις και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και αναγκαίες νομοθετικές ή κανονιστικές ρυθμίσεις. Η ετήσια έκθεση συντάσσεται με βάση τις εκθέσεις της παρ. 3 του παρόντος άρθρου.

2. Στην έκθεση περιγράφεται το έργο της αρχής, οι αναφορές που υποβλήθηκαν, οι έρευνες που έγιναν, οι προτάσεις και λύσεις των προβλημάτων που έγιναν αποδεκτές από τις δημόσιες υπηρεσίες, οι αυτεπάγγελτες έρευνες καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που είναι χρήσιμο για την ανάδειξη του έργου της Αρχής.

Σε ειδικό τμήμα της έκθεσης περιλαμβάνονται οι προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και οι αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις.

3. Κάθε κύκλος δραστηριότητας με ευθύνη του αρμόδιου βοηθού συντάσσει τετραμηνιαίες εκθέσεις δραστηριότητας και ετήσια έκθεση τον Ιανουάριο κάθε έτους για το προηγούμενο.

4. Η έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη υποβάλλεται το Μάρτιο κάθε έτους στον Πρωθυπουργό και στον Πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιείται στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

5. Η ετήσια έκθεση δημοσιεύεται σε ειδική έκδοση του Εθνικού Τυπογραφείου και δίδεται στις δημόσιες υπηρεσίες, στους πολίτες, στα Μ.Μ.Ε., και γενικότερα δημοσιοποιείται με κάθε πρόσφορο τρόπο.

6. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να υποβάλλει στον Πρωθυπουργό, τον Πρόεδρο της Βουλής και να κοινοποιεί στον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό εκθέσεις κατά τη διάρκεια του έτους για θέματα εξαιρετικής σοβαρότητας, ιδίως δε για θέματα, για τα οποία αποφάσισε αυτεπάγγελη έρευνα.

Άρθρο 8

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη προΐσταται της Αρχής, κατευθύνει και συντονίζει το έργο της για την καλύτερη εκπλήρωση της αποστολής της.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ιδίως:

α) Συντονίζει το έργο των Βοηθών-Συνηγόρων.

β) Εποπτεύει, κατευθύνει και αξιολογεί τους ειδικούς επιστήμονες, τους βοηθούς επιστήμονες, καθώς και το προσωπικό της Γραμματείας,

γ) Τοποθετεί τους ειδικούς επιστήμονες και βοηθούς επιστήμονες στους κύκλους δραστηριότητας, και το

λοιπό προσωπικό στα τμήματα και γραφεία της Γραμματείας, καθώς και μετακινεί αυτούς από κύκλο σε κύκλο και από τμήμα σε τμήμα,

δ) Συγκροτεί επιτροπές, ομάδες εργασίας και έργου με αντικείμενο την εκτέλεση μελετών και έργων, σχετικών με την αποστολή της Αρχής,

ε) Αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις σε βάρος των πιστώσεων του προϋπολογισμού της Αρχής και προσδιορίζει τις απαιτήσεις κατά του Δημοσίου.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ο πειθαρχικός προϊστάμενος του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού και μπορεί να επιβάλλει ποινή επίπληξης ή προστίμου (ίσου προς τις αποδοχές ενός μηνός. Ως πειθαρχικός προϊστάμενος έχει και τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από τον Υπαλληλικό Κώδικα για το μόνιμο προσωπικό και το Π.Δ. 410/88 για το ιδιωτικού δικαίου προσωπικό.

3. Οι Βοηθοί Συνήγοροι επικουρούν το Συνήγορο στο έργο του, προϊστανται στον κύκλο δραστηριότητας που τους έχει ορίσει ως υπεύθυνους, κατευθύνουν και συντονίζουν το έργο του κύκλου καθώς και ειδικότερα έργα που τους αναθέτει ο Συνήγορος του Πολίτη. Εποπτεύουν, κατευθύνουν και αξιολογούν τους ειδικούς και Βοηθούς Επιστήμονες του κύκλου τους.

4. Οι ειδικοί επιστήμονες διεξάγουν τις έρευνες που τους ανατίθενται, καθώς και κάθε άλλη σχετική εργασία που τους αναθέτει ο Συνήγορος του Πολίτη και ο Βοηθός Συνήγορος του κύκλου δραστηριότητας στον οποίο είναι τοποθετημένοι ή που αναφέρεται στο παρόν Προεδρικό Διάταγμα.

5. Οι Βοηθοί επιστήμονες επικουρούν και συνεργάζονται με τους ειδικούς επιστήμονες για την καλύτερη εκτέλεση του έργου του κύκλου δραστηριότητας, στον οποίο είναι τοποθετημένοι και εκτελούν κάθε εργασία που ανατίθεται σ' αυτούς από το Συνήγορο του Πολίτη ή το βοηθό Συνήγορο του κύκλου τους, ή τους ειδικούς επιστήμονες, με τους οποίους συνεργάζονται ή αναφέρεται στο παρόν Προεδρικό Διάταγμα.

Άρθρο 9

Οι υπηρεσίες της Αρχής είναι:

- α) Το Γραφείο του Συνήγορου του Πολίτη και τα Γραφεία των Βοηθών Συνηγόρων.
- β) Η Γραμματεία της Αρχής.

Άρθρο 10

1. Το Γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη Επικουρεί τον Συνήγορο του Πολίτη στην άσκηση των καθηκόντων του, έχει την επιμέλεια της αλληλογραφίας και των σχετικών αρχείων και στοιχείων, οργανώνει την επικοινωνία του Συνηγόρου του Πολίτη με τους πολίτες, τις δικαστικές και δημόσιες αρχές και υπηρεσίες, το Προεδρείο και τη Γενική Γραμματεία της Βουλής και τους λοιπούς φορείς της δημόσιας ζωής.

2. Αντίστοιχες με τις ανωτέρω αρμοδιότητες ανήκουν στα Γραφεία των Βοηθών Συνηγόρων.

Άρθρο 11

1. Η Γραμματεία της Αρχής λειτουργεί σε επίπεδο διεύθυνσης και συγκροτείται από:

- α) Τα Τμήματα:
 - 1) Διοίκησης
 - 2) Οικονομικής Διαχείρισης

- 3) Γραμματειακής Υποστήριξης
- 4) Μηχανογραφικών Εφαρμογών
- 5) Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων.

β) Τα Γραφεία:

- 1) Διοικητικής Μέριμνας
- 2) Προμηθειών.

Το Γραφείο Διοικητικής Μέριμνας υπάγεται στο Τμήμα Διοίκησης και το Γραφείο Προμηθειών υπάγεται στο Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης.

2. Το Τμήμα Διοίκησης είναι αρμόδιο για τον χειρισμό όλων των θεμάτων υπηρεσιακής κατάστασης του πάσης φύσεως προσωπικού της Αρχής, καθώς και της διοικητικής μέριμνας.

Το γραφείο Διοικητικής Μέριμνας, που υπάγεται στο Τμήμα Διοίκησης, μεριμνά για την ασφάλεια, καθαριότητα και ευταξία των γραφείων της Αρχής.

3. Το Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης είναι αρμόδιο:

α) Για την κατάρτιση, τροποποίηση και εκτέλεση του τακτικού προϋπολογισμού, καθώς και του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων.

β) Για την εντολή και εκκαθάριση αποδοχών και λοιπών απολαβών αποζημιώσεων γενικώς του Συνηγόρου, των Βοηθών Συνηγόρων και του προσωπικού της Αρχής.

γ) Για τη διαχείριση κάθε δαπάνης, καθώς και τη μερίμνα για την είσπραξη κάθε εσόδου.

Οι αρμοδιότητες του Γραφείου Προμηθειών που υπάγεται στο Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης είναι:

α) Η εκτίμηση και καταγραφή των πάσης φύσεως αναγκών της υπηρεσίας σε έπιπλα, μηχανικό εξοπλισμό, γραφική ύλη, είδη καθαριότητας και λοιπά υλικά,

β) Η εκτέλεση των πάσης φύσεως προμηθειών,

γ) Η διαχείριση του υλικού (παραλαβή, καταχώρηση, αποθήκευση, διανομή),

δ) Η ανάθεση εργασιών και παρακολούθηση εκτελέσεώς τους,

ε) Η εκποίηση περιουσιακών στοιχείων.

4. Το Τμήμα Γραμματειακής υποστήριξης είναι αρμόδιο:

α) Για την τήρηση του πρωτοκόλλου αλληλογραφίας και του ειδικού μητρώου αναφορών (αρ. 4 παρ. 3 Ν. 2477/97),

β) Για τη διακίνηση της αλληλογραφίας και την παραγωγή εγγράφων και εντύπων,

γ) Για τη βεβαίωση της ακρίβειας αντιγράφων ή φωτοαντιγράφων ή δικαιολογητικών, καθώς και τη βεβαίωση του γνήσιου της υπογραφής.

5. Το Τμήμα Μηχανογραφικών Εφαρμογών έχει αρμοδιότητα το σχεδιασμό, ανάπτυξη και συντήρηση των μηχανογραφικών εφαρμογών, την καλή λειτουργία του μηχανογραφικού συστήματος, τη συντήρηση του μηχανογραφικού εξοπλισμού και την εν γένει στήριξη ολόκληρου του ηλεκτρονικού συστήματος.

6. Το Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων έχει αρμοδιότητα:

α) Την οργάνωση της επικοινωνίας της Αρχής με τους πολίτες, τους φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, τα Μ.Μ.Ε.

β) Τη λειτουργία Βιβλιοθήκης,

γ) Την οργάνωση των διεθνών σχέσεων της Αρχής.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του το Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων φροντίζει για την έκδοση ενημερωτικών εντύπων, καταχωρήσεων στα ΜΜΕ, διοργανώνει συναντήσεις και συνέδρια και φροντίζει για τη συμ-

μετοχή των εκπροσώπων της Αρχής σε αντίστοιχα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Το Τμήμα καταρτίζει επίσης το ειδικό εβδομαδιαίο πρόγραμμα της παρ. 3 του άρθρου 2 του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος.

Άρθρο 12

1. Συνιστώνται στην Αρχή τριάντα (30) θέσεις τακτικού προσωπικού κατανεμημένες κατά κατηγορία και κλάδο ως εξής:

- Έξι (6) θέσεις κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού
- Τρεις (3) θέσεις κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας
- Τρεις (3) θέσεις κλάδου ΠΕ Πληροφορικής
- Τρεις (3) θέσεις κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού
- Δύο (2) θέσεις κλάδου ΤΕ Πληροφορικής
- Εννέα (9) θέσεις κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Οικονομικού
- Δύο (2) θέσεις κλάδου ΥΕ Βοηθητικού Προσωπικού
- Δύο (2) θέσεις κλάδου ΔΕ Τεχνικών, ειδικότητας οδηγών.

2. Οι 30 θέσεις του τακτικού προσωπικού κατανέμονται στα τμήματα της Γραμματείας ως εξής:

α) Διοίκησης: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού, τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Οικονομικού και δύο (2) θέσεις του κλάδου ΔΕ Τεχνικών, ειδικότητας οδηγών,

β) Οικονομικής Διαχείρισης: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού, δύο (2) θέσεις του κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού και δύο (2) θέσεις του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού,

γ) Γραμματειακή Υποστήριξη: μία (1) θέση του κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού, τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού και δύο (2) θέσεις του κλάδου ΥΕ Βοηθητικού Προσωπικού,

δ) Μηχανογραφικών Εφαρμογών: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Πληροφορικής, δύο (2) θέσεις του κλάδου ΤΕ Πληροφορικής,

ε) Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας και μία (1) θέση του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

3. Προσόντα διορισμού στις θέσεις της παρ. 1 με εξαίρεση του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας ορίζονται τα προβλεπόμενα από το Π.Δ. 194/1988, όπως εκάστοτε ισχύει και επί πλέον πολύ καλή γνώση χρήσης Η/Υ.

Προσόντα διορισμού για τις θέσεις της ειδικότητας ΠΕ Επικοινωνίας ορίζεται πτυχίο ΑΕΙ της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής κατεύθυνσης επικοινωνίας, δημοσιογραφίας και Μ.Μ.Ε. Απαιτείται επίσης άριστη γνώση τουλάχιστον μιας ξένης γλώσσας (αγγλικής-γαλλικής-γερμανικής) που προσδιορίζεται κάθε φορά στην προκήρυξη των θέσεων καθώς και πολύ καλή γνώση χρήσης Η/Υ.

4. Στον ανωτέρω αριθμό των θέσεων της Αρχής προστίθενται οι τριάντα (30) θέσεις του ειδικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 και οι 30 θέσεις του βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998, καθώς και οι επτά (7) θέσεις με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 2623/98.

Άρθρο 13

1. Της Γραμματείας προϊστάται Διευθυντής. Ως Διευθυντής επιλέγεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 2477/97 από το Συνήγορο του Πολίτη μόνιμος υπάλληλος κατηγορίας ΠΕ που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις να κριθεί για προαγωγή στο βαθμό του

Διευθυντή σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 82 του Ν. 2683/1999 (ΦΕΚ 19/Α/99).

2. Η επιλογή του Διευθυντή γίνεται μετά από δημόσια ανακοίνωση σε δύο ημερήσιες εφημερίδες. Με τη δημόσια ανακοίνωση ο Συνήγορος του Πολίτη καλεί τους ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν αίτηση για την επιλογή μέσα σε προθεσμία που ειδικώς ορίζεται στη δημόσια ανακοίνωση και που δεν μπορεί να είναι μικρότερη από (10) ημέρες.

Στη δημόσια ανακοίνωση προσδιορίζονται ο κλάδος ή οι κλάδοι και η τυχόν ειδικότητα στην οποία πρέπει να ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι, τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα που πρέπει να έχει ο υποψήφιος, καθώς και τα συνυποβαλλόμενα με την αίτηση στοιχεία.

3. Ο Διευθυντής επιλέγεται για τρία (3) χρόνια και για το χρόνο αυτόν αποσπάται στην Αρχή με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης χωρίς γνώμη υπηρεσιακού συμβουλίου και κατά παρέκκλιση όλων των κείμενων διατάξεων, όπως ορίζεται στην παρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997.

Άρθρο 14

Προϊστάμενοι Τμημάτων και Γραφείων.

1. Στα Τμήματα Διοίκησης και Οικονομικής Διαχείρισης προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού.

Στο Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

Στο Τμήμα Μηχανογραφικών Εφαρμογών προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Πληροφορικής.

Στο Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας και, αν δεν υπάρχει, του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού που γνωρίζει άριστα μια ξένη γλώσσα (αγγλικά-γαλλικά-γερμανικά).

Στο γραφείο Προμηθειών προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Διοικητικού - Λογιστικού.

Στο Γραφείο Διοικητικής Μέριμνας προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού - Λογιστικού.

2. Ως προϊστάμενοι των τμημάτων και γραφείων της Γραμματείας μπορούν να επιλεγούν και υπάλληλοι με απόσπαση στην Αρχή κατά τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997.

Άρθρο 15

Τελικές και Μεταβατικές διατάξεις.

1. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος Π. Δ/τος η πλήρωση των θέσεων της Γραμματείας, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παρ. 2, μπορεί να γίνει μετά από δημόσια ανακοίνωση με μετάταξη ή με απόσπαση υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων που ορίζονται στην παρ. 5 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998, κατά παρέκκλιση όλων των γενικών και ειδικών διατάξεων.

Οι αποσπώμενοι ή μετατασσόμενοι πρέπει να έχουν τα προσόντα του κλάδου της θέσης που αποσπώνται ή μετατάσσονται. Η δημόσια ανακοίνωση δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον ημερήσια εφημερίδα και σ' αυτήν αναφέρονται: α) οι θέσεις που πρόκειται να καλυφθούν με απόσπαση ή μετάταξη, β) τα απαιτούμενα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, γ) η προθεσμία μέσα στην οποία οι υποψήφιοι πρέπει να υποβάλλουν την αίτηση, δ) τα δικαιολογητικά ή άλλα έγγραφα και στοιχεία που συνυποβάλλονται με την αίτηση.

2. Κατ' εξαίρεση και κατά την πρώτη πλήρωση των θέσεων του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας αυτό μπορεί να γίνει με απόσπαση υπαλλήλων του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού, ή άλλων κλάδων ΠΕ με αντίστοιχα τυπικά προσόντα που έχουν αρίστη γνώση της Αγγλικής ή Γαλλικής ή Γερμανικής γλώσσας. Με τη δημόσια ανακοίνωση προσδιορίζεται η γλώσσα.

3. Η πολύ καλή γνώση χρήσης Η/Υ αποδεικνύεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 2 του Π.Δ. 291/98 (ΦΕΚ 210/Α' 98) αναλόγως εφαρμοζομένων.

4. Οι 7 θέσεις της παρ. 4 του άρθρου 12 του παρόντος Π.Δ. επιτρέπεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του Ν. 2623/98 να καλύπτονται και με απόσπαση υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων που ορίζονται στην παρ. 1 του

άρθρου 14 του Ν. 2190/1994, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 2527/97.

Στην Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος Διατάγματος.

Αθήνα, 22 Οκτωβρίου 1999

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΝΙΚ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ**ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ**

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * TELEX 223211 YPET GR * FAX 52 34 312

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: <http://www.et.gr>e-mail: webmaster@et.gr**ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Σολωμού 51		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ Φ.Ε.Κ.	
Πληροφορίες δημοσιευμάτων Α.Ε. - Ε.Π.Ε.	5225 761	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	
	5230 841	Βασ. Όλγας 227 - Τ.Κ. 54100	(031) 423 956
Πληροφορίες δημοσιευμάτων λοιπών Φ.Ε.Κ.	5225 713	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	
	5249 547	Νικήτα 6-8 Τ.Κ. 185 31	4135 228
Πώληση Φ.Ε.Κ.	5239 762	ΠΑΤΡΑ	
Φωτοαντίγραφα παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248 141	Κορίνθου 327 - Τ.Κ. 262 23	(061) 6381 100
Βιβλιοθήκη παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248 188	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	
Οδηγίες για δημοσιεύματα Α.Ε. - Ε.Π.Ε.	5248 785	Διοικητήριο Τ.Κ. 450 44	(0651) 87215
Εγγραφή Συνδρομητών Φ.Ε.Κ. και		ΚΟΜΟΤΗΝΗ	
αποστολή Φ.Ε.Κ.	5248 320	Δημοκρατίας 1 Τ.Κ. 691 00	(0531) 22 858
		ΛΑΡΙΣΑ	
		Διοικητήριο Τ.Κ. 411 10	(041) 597449
		ΚΕΡΚΥΡΑ	
		Σαμαρά 13 Τ.Κ. 491 00	(0661) 89 127 / 89 120
		ΗΡΑΚΛΕΙΟ	
		Πλ. Ελευθερίας 1, Τ.Κ. 711 10	(081) 396 223
		ΛΕΣΒΟΣ	
		Πλ. Κωνσταντινουπόλεως Τ.Κ. 811 00 Μυτιλήνη	(0251) 46 888 / 47 533

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ

- Μέχρι 8 σελίδες 200 δρχ.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

- Από 8 σελίδες και άνω προσαύξηση 100 δρχ. ανά 8σέλιδο ή μέρος αυτού

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού 2531	Κ.Α.Ε. εσόδου υπέρ ΤΑΠΕΤ 3512
Α' (Νόμοι, Π.Δ., Συμβάσεις κ.λπ.)	60.000 δρχ.	3.000 δρχ.
Β' (Υπουργικές αποφάσεις κ.λπ.)	70.000 "	3.500 "
Γ' (Διορισμοί, απολύσεις κ.λπ. Δημ. Υπαλλήλων)	15.000 "	750 "
Δ' (Απαλλοτριώσεις, πολεοδομία κ.λπ.)	70.000 "	3.500 "
Αναπτυξιακών Πράξεων (Τ.Α.Π.Σ.)	30.000 "	1.500 "
Ν.Π.Δ.Δ. (Διορισμοί κ.λπ. προσωπικού Ν.Π.Δ.Δ.)	15.000 "	750 "
Παράρτημα (Προκηρύξεις θέσεων ΔΕΠ κ.τ.λ.)	5.000 "	250 "
Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	10.000 "	500 "
Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ.)	3.000 "	150 "
Προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.	10.000 "	500 "
Ανωνύμων Εταιρειών & Ε.Π.Ε.	250.000 "	12.500 "
ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΕΚΤΟΣ Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	250.000 "	12.500 "

* Οι συνδρομές του εσωτερικού προπληρώνονται στα Δημόσια Ταμεία που δίνουν αποδεικτικό είσπραξης (διπλότυπο) το οποίο με τη φροντίδα του ενδιαφερομένου πρέπει να στέλνεται στην Υπηρεσία του Εθνικού Τυπογραφείου.

* Οι συνδρομές του εξωτερικού επιβαρύνονται, πέραν των ανωτέρω αναφερομένων ποσών, με τα ταχυδρομικά τέλη και μπορεί να στέλνονται με επιταγή και σε ανάλογο συνάλλαγμα στο Διευθυντή Διαχείρισης του Εθνικού Τυπογραφείου.

* Η πληρωμή του υπέρ ΤΑΠΕΤ ποσού που αντιστοιχεί σε συνδρομές, εισπράττεται από τα Δημόσια Ταμεία.

* Οι συνδρομητές του εξωτερικού μπορούν να στέλνουν το ποσό του ΤΑΠΕΤ μαζί με το ποσό της συνδρομής.

* Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι Δήμοι, οι Κοινότητες ως και οι επιχειρήσεις αυτών πληρώνουν το μισό χρηματικό ποσό της συνδρομής και ολόκληρο το ποσό υπέρ του ΤΑΠΕΤ.

* Η συνδρομή ισχύει για ένα χρόνο, που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου. Δεν εγγράφονται συνδρομητές για μικρότερο χρονικό διάστημα.

* Η εγγραφή ή ανανέωση της συνδρομής πραγματοποιείται το αργότερο μέχρι τον Μάρτιο κάθε έτους.

* Αντίγραφα διπλοτύπων, ταχυδρομικές επιταγές και χρηματικά γραμμάτια δεν γίνονται δεκτά.

Οι υπηρεσίες εξυπηρέτησης των πολιτών λειτουργούν καθημερινά από 08.00' έως 13.00'

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

01002202009020016

4343

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 220

20 Σεπτεμβρίου 2002

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3051

Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ρυθμίσεις για τις συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές

Άρθρο 1

Πεδίο εφαρμογής – Έννοια μέλους

1. Στις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου υπάγονται τα μέλη και το προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών των οποίων η συγκρότηση και η λειτουργία προβλέπεται στο Σύνταγμα.

2. Ως «μέλη ανεξάρτητης αρχής» για την εφαρμογή του παρόντος νόμου θεωρούνται ο Πρόεδρος ή το ανώτατο μονοπρόσωπο όργανο διοίκησής της, ο Αντιπρόεδρος και τα άλλα μέλη, καθώς και οι αναπληρωτές αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις που διέπουν κάθε αρχή.

Άρθρο 2

Λειτουργική Ανεξαρτησία

1. Οι ανεξάρτητες αρχές απολαύουν λειτουργικής ανεξαρτησίας και δεν υπόκεινται σε εποπτεία και έλεγχο από κυβερνητικά όργανα ή άλλες διοικητικές αρχές. Οι ανεξάρτητες αρχές υπόκεινται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής.

2. Οι πιστώσεις για τη λειτουργία των ανεξάρτητων αρχών εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό των οικείων Υπουργείων. Τον προϋπολογισμό εισηγείται στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών ο Πρόεδρος της οικείας ανεξάρτητης αρχής, ο οποίος είναι και διατάκτης των δαπανών της.

3. Με ειδικό κανονισμό που καταρτίζει κάθε ανεξάρτητη αρχή και εγκρίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών ρυθμίζονται τα θέματα της οικονομικής της διαχείρισης.

4. Ο Πρόεδρος της ανεξάρτητης αρχής έχει την ευθύνη λειτουργίας της σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και ασκεί όλες τις προς τούτο αρμοδιότητες. Ειδικότερα:

α. Εκπροσωπεί την ανεξάρτητη αρχή δικαστικώς και εξωδικώς.

β. Συντονίζει και κατευθύνει τις υπηρεσίες της.

γ. Παρακολουθεί την εκτέλεση των αποφάσεων, πορισμάτων και οποιωνδήποτε άλλων πράξεων της αρχής.

δ. Είναι ο διοικητικός προϊστάμενος του προσωπικού της και ασκεί την επ' αυτού πειθαρχική εξουσία. Ο Πρόεδρος της ανεξάρτητης αρχής μπορεί με απόφασή του να εξουσιοδοτεί μέλη ή άλλα όργανά της να υπογράφουν «με εντολή προέδρου» έγγραφα ή άλλες πράξεις της.

5. Η σύσταση θέσεων και γενικότερα η οργάνωση των υπηρεσιών της ανεξάρτητης αρχής καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών έπειτα από πρόταση της ανεξάρτητης αρχής και γνώμη του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

6. Οι ανεξάρτητες αρχές μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ερευνητικά πανεπιστημιακά ινστιτούτα και ερευνητικά ιδρύματα, καθώς και με ειδικούς επιστήμονες ή τεχνικούς με ειδικές γνώσεις και εμπειρία για την εκτέλεση έργων ή την εκπόνηση μελετών, που εντάσσονται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

7. Τα θέματα εσωτερικής λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής ρυθμίζονται από εσωτερικό Κανονισμό που εκδίδεται από την ίδια και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ο οποίος πρέπει να είναι σύμφωνος με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Ως την έκδοση Κανονισμού Λειτουργίας εφαρμόζονται οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατάξεις ή κανονισμοί κατά το μέρος που δεν είναι αντίθετοι με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

8. Κατά των εκτελεστών αποφάσεων των ανεξάρτητων αρχών μπορεί να ασκηθεί αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθώς και οι προβλεπόμενες στο Σύνταγμα και τη νομοθεσία διοικητικές προσφυγές. Ένδικο βοηθήματα κατά των αποφάσεων των ανεξάρτητων αρχών μπορεί να ασκεί και ο κατά περίπτωση αρμόδιος Υπουργός.

9. Οι ανεξάρτητες αρχές έχουν την ικανότητα να παρί-

στανται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις τους.

Άρθρο 3

Προσωπική ανεξαρτησία – Νομικό καθεστώς μελών

1. Ως μέλη των ανεξάρτητων αρχών επιλέγονται πρόσωπα εγνωσμένου κύρους και επιστημονικής κατάρτισης ή επαγγελματικής εμπειρίας σε τομείς που έχουν σχέση με την αποστολή και τις αρμοδιότητες των αρχών.

2. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών και οι αναπληρωτές τους, όπου προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις, επιλέγονται από τη Βουλή σύμφωνα με το άρθρο 101 Α παρ. 2 του Συντάγματος και την προβλεπόμενη από τον Κανονισμό της Βουλής διαδικασία, διορίζονται δε με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της απόφασης της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής.

Η θητεία τους είναι τετραετής και ανανεώνεται με τρόπο που διασφαλίζει τη συνέχεια της λειτουργίας των ανεξάρτητων αρχών, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 5 του παρόντος.

Ο Πρόεδρος της ανεξάρτητης αρχής γνωστοποιεί εγγράφως στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων τα ονόματα των μελών της, των οποίων η θητεία λήγει. Η γνωστοποίηση γίνεται δύο (2) μήνες πριν από τη λήξη της θητείας αυτών.

Σε περίπτωση θανάτου, παραίτησης ή έκπτωσης μέλους ανεξάρτητης αρχής, διορίζεται νέο μέλος για το υπόλοιπο της θητείας. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών δεν επιτρέπεται να επιλέγονται για περισσότερες από δύο θητείες διαδοχικές ή μη.

Η θητεία των μελών των ανεξάρτητων αρχών παρατείνεται αυτοδικαίως μέχρι το διορισμό νέων.

3. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών είναι ανώτατοι κρατικοί λειτουργοί και απολαύουν προσωπικής ανεξαρτησίας. Τα ανωτέρω ισχύουν και για τους Βοηθούς Συνηγόρους του Πολίτη.

4. Η καταδίκη για αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας ή κατά περιουσιακών δικαιωμάτων ή για αδικήματα σχετικά με τα υπομνήματα ή σχετικά με την υπηρεσία ή για αδικήματα κατά των ηθών, καθώς και η καταδίκη για οποιοδήποτε κακούργημα αποτελεί κώλυμα διορισμού σε θέση μέλους ανεξάρτητης αρχής.

5. Κατά τη διάρκεια της θητείας των μελών των ανεξάρτητων αρχών αναστέλλεται η άσκηση οποιουδήποτε δημόσιου λειτουργήματος, καθώς και η άσκηση καθηκόντων σε οποιαδήποτε θέση στο Δημόσιο, σε Ν.Π.Δ.Δ. και σε νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Στα μέλη των ανεξάρτητων αρχών, εκτός του Προέδρου που είναι σε κάθε περίπτωση πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, επιτρέπεται η άσκηση καθηκόντων μέλους διδακτικού προσωπικού Α.Ε.Ι. με καθεστώς μερικής απασχόλησης. Ειδικότερες διατάξεις που καθιερώνουν την αναστολή άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων, κωλύματα και ασυμβίβαστες δραστηριότητες και ιδιότητες των μελών των ανεξάρτητων αρχών κατά τη διάρκεια της θητείας τους ή μετά τη λήξη αυτής διατηρούνται σε ισχύ.

6. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών εκπίπτουν από το α-

ξίωμά τους σε περίπτωση τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης για αδίκημα που προβλέπεται στην παράγραφο 4 του παρόντος. Η αποδοχή της παραίτησης, καθώς και η έκπτωσή τους συνεπεία τελεσίδικης καταδίκης γίνεται με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της απόφασης της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής. Η πειθαρχική ευθύνη των μελών των ανεξάρτητων αρχών ρυθμίζεται με τον κανονισμό λειτουργίας τους.

7. Οι αποδοχές των μελών των ανεξάρτητων αρχών και των Βοηθών Συνηγόρων του Πολίτη καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών έπειτα από γνώμη των ανεξάρτητων αρχών κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων. Για τον καθορισμό τους λαμβάνεται υπόψη η τυχόν πλήρης και αποκλειστική απασχόλησή τους.

8. Το ασφαλιστικό καθεστώς των μελών των ανεξάρτητων αρχών ρυθμίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του Ν. 2703/1999, όπως αυτό ισχύει κάθε φορά.

Άρθρο 4

Προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών

1. Το επιστημονικό και λοιπό προσωπικό κάθε ανεξάρτητης αρχής προσλαμβάνεται στις θέσεις που προβλέπονται στον κανονισμό της και επιλέγεται από την αρχή με προκήρυξη και με τα κριτήρια και τη διαδικασία που ορίζεται σε αυτόν. Αν δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη, επιλέγεται σύμφωνα με τα κριτήρια και τη διαδικασία που η αρχή καθορίζει στην προκήρυξη, τηρούνται δε οι αρχές της δημοσιότητας, της διαφάνειας, της αντικειμενικότητας και της αξιοκρατίας. Σε κάθε περίπτωση προηγείται δημόσια πρόσκληση και η επιλογή γίνεται από επιτροπή, της οποίας τη συγκρότηση και τη σύνθεση καθορίζει με απόφασή της η ανεξάρτητη αρχή. Στην Επιτροπή μετέχουν τουλάχιστον ένα μέλος του Α.Σ.Ε.Π. και ένας ανώτατος δικαστικός λειτουργός. Στις περιπτώσεις που προβλέπεται συνέντευξη, αυτή είναι δημόσια. Για την επιλογή ειδικού επιστημονικού ή βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού η συνέντευξη είναι υποχρεωτική.

2. Το επιστημονικό και λοιπό προσωπικό κάθε ανεξάρτητης αρχής είναι μόνιμο ή προσλαμβάνεται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου ή με σύμβαση έμμισθης εντολής. Με την επιφύλαξη των ειδικών ρυθμίσεων του παρόντος νόμου η υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού τους διέπεται, κατά περίπτωση, από τις διατάξεις:

Α. Του Κώδικα Καταστάσεως Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν. 2683/1999, ΦΕΚ 19 Α'/9.2.1999), όπως εκάστοτε ισχύει, ως προς το τακτικό προσωπικό τους, που εφαρμόζεται αναλόγως.

Β. Του Κώδικα Προσωπικού Ιδιωτικού Δικαίου του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α. (Π.Δ. 410/1988, ΦΕΚ 191 Α'), όπως εκάστοτε ισχύει, ως προς το προσωπικό που απασχολείται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

Γ. Του Κώδικα περί Δικηγόρων για τους δικηγόρους που προσλαμβάνονται με σύμβαση έμμισθης εντολής.

Δ. Των ειδικών νόμων και των κανονιστικών πράξεων που ισχύουν για κάθε αρχή.

3. Σε κάθε ανεξάρτητη αρχή συνιστώνται υπηρεσιακό συμβούλιο και δευτεροβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο τα οποία συγκροτούνται με απόφαση του Προέδρου της. Στη σύνθεση του υπηρεσιακού συμβουλίου μετέχουν δύο μέλη της αρχής, από τα οποία το ένα ορίζεται Πρόεδρος, ο Γενικός Διευθυντής ή υπηρεσιακός προϊστάμενος των διοικητικών υπηρεσιών της αρχής και δύο αιρετοί εκπρόσωποι των υπαλλήλων. Οι ανωτέρω ορίζονται με τους αναπληρωτές τους. Αναπληρωτής του Γενικού Διευθυντή ή υπηρεσιακού προϊσταμένου ορίζεται προϊστάμενος της αμέσως υποκείμενης οργανικής μονάδας. Το δευτεροβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο για το προσωπικό της αρχής συγκροτείται από τρία μέλη της και δύο αιρετούς εκπροσώπους των υπαλλήλων. Για την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής ως μέλη της αρχής νοούνται και οι Βοηθοί αυτής, όπου προβλέπονται. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι ισχύουσες διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα για τα υπηρεσιακά συμβούλια και το δευτεροβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο.

4. Στο προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών καταβάλλεται ειδική πρόσθετη αμοιβή, η οποία καθορίζεται με κοινή απόφαση του αρμόδιου Υπουργού και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών.

5. Όπου στις κείμενες διατάξεις για το προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών προβλέπεται η έκδοση ατομικών πράξεων, αυτές εκδίδονται από τον Πρόεδρό τους.

6. Η υπηρεσία σε ανεξάρτητη αρχή θεωρείται για τον οικείο ασφαλιστικό φορέα πραγματική και συντάξιμη. Για τον τρόπο καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών στα ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης του επιστημονικού προσωπικού των ανεξάρτητων αρχών, το οποίο σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις εξακολουθεί να υπάγεται στα ασφαλιστικά ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης που υπάγονταν πριν από το διορισμό ή την πρόσληψή του, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 6 του Ν. 2703/1999, όπως αυτό ισχύει κάθε φορά και, ως προς τους δικηγόρους που απασχολούνται σε ανεξάρτητες αρχές, συμπληρωματικά η ρύθμιση του άρθρου 4 παρ.10 του Ν. 2839/2000, όπως αυτό κάθε φορά ισχύει.

7. Σε θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού των ανεξάρτητων αρχών μπορεί να προσλαμβάνονται με την ίδια διαδικασία και δικηγόροι, χωρίς να θίγονται τα ασφαλιστικά τους δικαιώματα. Για όσο χρόνο προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην αρχή αναστέλλεται η άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος.

Διατάξεις που καθιερώνουν την αναστολή άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων, κωλύματα, ασυμβίβαστες δραστηριότητες και ιδιότητες του κάθε είδους προσωπικού των ανεξάρτητων αρχών διατηρούνται σε ισχύ.

8. Οι ανεξάρτητες αρχές εκπροσωπούνται δικαστικώς από μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή από μέλη της νομικής τους υπηρεσίας. Όταν εκδικάζονται ένδικα βοηθήματα ή μέσα Υπουργών οι ανεξάρτητες αρχές εκπροσωπούνται από δικηγόρους παρ' Αρείω Πάγω εξειδικευμένους στο αντικείμενό τους, με απόφασή τους, με την οποία παρέχεται η σχετική πληρεξουσιότητα. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών και οι Βοηθοί τους σε περίπτωση που διώκονται ή ενάγονται για πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους μπορούν να παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων με μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Άρθρο 5

Τελικές και μεταβατικές διατάξεις

1. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, η προβλεπόμενη στην παρ. 2 του άρθρου 3 γνωστοποίηση γίνεται εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευσή του και περιλαμβάνει τον αριθμό των μελών των οποίων η θητεία έχει λήξει, τον αριθμό όσων έχουν καταληφθεί από το προβλεπόμενο κατά το διορισμό τους όριο ηλικίας, καθώς και τον αριθμό των μελών των οποίων η θητεία λήγει εντός του επόμενου τριμήνου.

2. Η θητεία των μελών των ανεξάρτητων αρχών που δεν έχουν εκλεγεί μετά την ισχύ του αναθεωρηθέντος Συντάγματος θεωρείται λήξασα. Τα μέλη αυτά συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους μέχρι την εκλογή νέων μελών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 3.

3. Για να διασφαλισθεί η συνέχεια της λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής, τα μισά από τα μέλη της, τα οποία κληρώνονται από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής αμέσως μετά τη λήψη της απόφασης επιλογής τους, διορίζονται για θητεία δύο ετών. Στον αριθμό των μελών κάθε ανεξάρτητης αρχής δεν περιλαμβάνεται για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου, ο Πρόεδρός της, ο οποίος διορίζεται για πλήρη θητεία.

4. Θέσεις δικηγόρων με έμμισθη εντολή, οι οποίες συνιστώνται σύμφωνα με τις ειδικότερες για κάθε αρχή διατάξεις ή με τον κανονισμό της μπορεί να καταλαμβάνονται από δικηγόρους, που υπηρετούν σε θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού της αρχής στην οποία συνιστάται η θέση, ύστερα από αίτησή τους και σύμφωνη γνώμη της αρχής.

5. Μέχρι την έκδοση του Ειδικού Κανονισμού Οικονομικής Διαχείρισης, όπως προβλέπεται στην παρ. 3 του άρθρου 2 εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού.

6. Μέχρι την έκδοση των αποφάσεων που προβλέπονται στην παρ. 7 του άρθρου 3 και στην παρ. 4 του άρθρου 4 του παρόντος εφαρμόζονται οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευσή του διατάξεις.

7. Υπηρετούντες με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου σε θέσεις ειδικού επιστημονικού ή βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στις θέσεις του άρθρου 5 παρ. 1 του Ν. 2477/1997 και του άρθρου 8 παρ. 4 του Ν. 2623/1998 παραμένουν στις θέσεις τους έως τη λήξη των συμβάσεών τους.

8. Μόνιμο προσωπικό του Δημοσίου ή των Ν.Π.Δ.Δ. ή των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα που υπηρετεί κατά τη δημοσίευση του παρόντος με απόσπαση σε ανεξάρτητες αρχές μπορεί, με αίτησή του, να μεταταγεί σε κενές οργανικές θέσεις ύστερα από πρόταση της οικείας ανεξάρτητης αρχής, και απόφαση των αρμόδιων Υπουργών ή των οργάνων διοίκησης των νομικών προσώπων, χωρίς γνώμη υπηρεσιακού συμβουλίου, κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων. Οι μετατασσόμενοι εντάσσονται με την ίδια απόφαση στο βαθμό της θέσης που μετατάσσονται και αν η θέση ανήκει στους ενιαίους βαθμούς του Υπαλληλικού Κώδικα, εντάσσονται με βάση το βαθμό που κατέχουν, άλλως με βάση το συνολικό χρόνο υπηρεσίας τους έως τον τελευ-

ταίο ενιαίο βαθμό της θέσης. Το προσωπικό το οποίο μετατάσσεται εξακολουθεί να υπάγεται στα ασφαλιστικά ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης που υπαγόταν πριν τη μετάταξή του.

9. Από τη δημοσίευση του παρόντος καταργούνται οι διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 2 εδάφ. γ', 2 παρ. 4, 3 παρ. 5 του Ν. 2863/2000, 4 παρ. 2, 3, 4 και 5 του Ν. 2190/1994, 2 παρ. 2, 3, 4 και 6 του Ν. 2477/1997 και 16 παρ. 2 και 3 του Ν. 2472/1997, καθώς και κάθε άλλη αντίθετη γενική ή ειδική διάταξη. Διατάξεις που διέπουν τις ανεξάρτητες αρχές διατηρούνται κατά τα λοιπά σε ισχύ.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων
του Ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α')

Άρθρο 6

Τροποποίηση διατάξεων των άρθρων 15 και 16
του Ν. 2190/1994

1. Στο τέλος της παρ. 1 του άρθρου 15 του Ν. 2190/1994 προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο:

«Όταν ένεκα αντικειμενικής αδυναμίας το Α.Σ.Ε.Π. δεν δύναται εντός πενταμήνου από την υποβολή του αιτήματος από τον αρμόδιο φορέα να διενεργήσει γραπτό διαγωνισμό, μπορεί να προτείνει στον εν λόγω φορέα την πλήρωση των θέσεων με τη διαδικασία του άρθρου 18.»

2. Η παρ. 5 του άρθρου 16 του Ν. 2190/1994, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το άρθρο 24 του Ν. 2736/1999 (ΦΕΚ 172 Α') και την παρ. 6 του άρθρου 20 του Ν. 2738/1999 (ΦΕΚ 180 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Στην ίδια προκήρυξη κάθε υποψήφιος μπορεί να υποβάλει μία μόνο αίτηση και για θέσεις μίας μόνο κατηγορίας προσωπικού (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ). Στην αίτησή του ο υποψήφιος δηλώνει τη σειρά των προτιμήσεών του για τις θέσεις κατά κλάδο ή ειδικότητα, φορέα και νομαρχία, στις οποίες επιθυμεί να διορισθεί. Αν ο υποψήφιος δεν δηλώσει προτίμηση, θεωρείται ότι έχει δηλώσει το σύνολο των θέσεων κατά κλάδο ή ειδικότητα με τη σειρά που αναγράφονται στην προκήρυξη. Ο τρόπος υποβολής των αιτήσεων των υποψηφίων καθορίζεται με την προκήρυξη, περιλαμβανομένης και της χρήσεως μέσων ηλεκτρονικής τεχνολογίας.»

3. Το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 16 του Ν. 2190/1994, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 4 του άρθρου 2 του Ν. 2527/1997 (ΦΕΚ 206 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«Η αίτηση υποβάλλεται στο Α.Σ.Ε.Π.. Η υποβολή περισσότερων της μιας αιτήσεων για θέσεις της ίδιας προκήρυξης ή η σώρευση στην αίτηση θέσεων διαφορετικών κατηγοριών προσωπικού συνεπάγεται αυτοδικαίως τον αποκλεισμό του υποψηφίου από την περαιτέρω διαδικασία.»

Άρθρο 7

Τροποποίηση διατάξεων του άρθρου 17
του Ν. 2190/1994

1. Η παρ. 1 του άρθρου 17 του Ν. 2190/1994, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 14 του Ν. 2266/1994 (ΦΕΚ 218 Α') και την παρ. 1 του άρθρου 2 του Ν. 2349/1995 (ΦΕΚ 224 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Το γραπτό διαγωνισμό διενεργεί κεντρική επιτροπή που συγκροτεί το Α.Σ.Ε.Π. από μέλη του ή πρώην μέλη του, από εκπαιδευτικούς λειτουργούς τριτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ομότιμους καθηγητές Α.Ε.Ι., μόνιμους δημοσίου υπαλλήλους ή λειτουργούς ή ανώτερους ή ανώτατους υπαλλήλους των νομικών προσώπων της παρ. 1 του άρθρου 14 του παρόντος. Η κεντρική επιτροπή μπορεί να υποβοηθείται από τοπικές, ανά νομαρχία, επιτροπές που συγκροτούνται κατά τον ίδιο τρόπο.

Τα θέματα καθορίζονται από την κεντρική επιτροπή του διαγωνισμού και μεταδίδονται ή διαβιβάζονται ταυτόχρονα σε όλα τα εξεταστικά κέντρα.

Τα γραπτά του διαγωνισμού, με την επιφύλαξη των δύο τελευταίων εδαφίων της παρούσας παραγράφου, βαθμολογούνται από δύο βαθμολογητές και έναν αναβαθμολογητή, όπως ορίζεται στην κανονιστική απόφαση της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου.

Βαθμολογητές, αναβαθμολογητές ή υπεύθυνοι για την εποπτεία των διαγωνιζομένων μπορεί να ορίζονται και συνταξιούχοι καθηγητές της δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εφόσον ο απαιτούμενος αριθμός δεν καλυφθεί από εν ενεργεία καθηγητές.

Όταν η γραπτή εξέταση γίνεται με τη μέθοδο των ερωτήσεων πολλαπλών επιλογών, η κεντρική επιτροπή καθορίζει τις ορθές απαντήσεις με βάση την αρίθμηση των ερωτήσεων και η βαθμολόγηση των γραπτών μπορεί να γίνεται με χρήση των μέσων της ηλεκτρονικής τεχνολογίας χωρίς να απαιτούνται βαθμολογητές και αναβαθμολογητές.

Οι αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου καθορίζονται στην κανονιστική απόφαση της παρ. 2 του παρόντος άρθρου, με την οποία μπορεί να καθορίζονται και άλλες περιπτώσεις αυτόματης βαθμολόγησης.»

2. Η παρ. 8 του άρθρου 17 του Ν. 2190/1994, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 8 του άρθρου 2 του Ν. 2527/1997 και τροποποιήθηκε με την παρ. 8 β' του άρθρου 20 του Ν. 2738/1999, αντικαθίσταται ως εξής:

«8. Η βαθμολογία των επιτυχόντων, με άριστα το 100 και βάση το 60, προκειμένου να καθορισθεί η σειρά κατάταξής τους στους πίνακες επιτυχίας προσαυξάνεται ως ακολούθως:

α. Κατά τέσσερις (4) μονάδες για διδακτορικό τίτλο σε αντικείμενο συναφές με το γνωστικό αντικείμενο της θέσης.

β. Κατά δύο (2) μονάδες για μεταπτυχιακό τίτλο ετήσιας τουλάχιστον φοίτησης, σε αντικείμενο συναφές με το γνωστικό αντικείμενο της θέσης.

γ. Κατά τις πάνω από το βαθμό πέντε (5) μονάδες και κλάσματα αυτών, με δύο δεκαδικά ψηφία, για τίτλο σπουδών με άριστα το δέκα, νοουμένου πάντοτε του τίτλου σπουδών με τον οποίο ο υποψήφιος συμμετέχει στη διαγωνιστική διαδικασία. Για βαθμούς τίτλων σπουδών που εκφράζονται σε εικοσάβαθμη κλίμακα γίνεται αναγωγή στη δεκάβαθμη κλίμακα.

Οι τίτλοι σπουδών της αλλοδαπής δεν λαμβάνονται υπόψη αν δεν είναι αναγνωρισμένοι.

δ. Κατά μισή (0,5) μονάδα λόγω εμπειρίας ενός (1) τουλάχιστον εξαμήνου.

ε. Κατά μία (1) μονάδα λόγω εμπειρίας δύο (2) τουλάχιστον εξαμήνων.

στ. Κατά μιάμιση (1,5) μονάδα λόγω εμπειρίας τριών (3) τουλάχιστον εξαμήνων.

ζ. Κατά δύο (2) μονάδες λόγω εμπειρίας τεσσάρων (4) τουλάχιστον εξαμήνων.

η. Κατά δυόμισι (2,5) μονάδες λόγω εμπειρίας τριών (3) τουλάχιστον ετών.

θ. Κατά τρεις (3) μονάδες λόγω εμπειρίας τεσσάρων (4) τουλάχιστον ετών.

ι. Κατά τριάντα (3,5) μονάδες λόγω εμπειρίας πέντε (5) τουλάχιστον ετών.

ια. Κατά τέσσερις (4) μονάδες λόγω εμπειρίας έξι (6) τουλάχιστον ετών.

ιβ. Κατά πέντε (5) μονάδες λόγω εμπειρίας οκτώ (8) τουλάχιστον ετών.

ιγ. Κατά έξι (6) μονάδες λόγω εμπειρίας δέκα (10) ετών και άνω.

Ως εμπειρία νοείται η απασχόληση με σχέση εργασίας ή σύμβαση έργου στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα ή άσκηση επαγγέλματος σε καθήκοντα ή έργα συναφή με το γνωστικό αντικείμενο του τίτλου σπουδών ή με το αντικείμενο της προς πλήρωση θέσης, μετά την απόκτηση του βασικού τίτλου σπουδών με τον οποίο ο υποψήφιος μετέχει στη διαγωνιστική διαδικασία και ως προς τις περιπτώσεις για τις οποίες απαιτείται άδεια άσκησης επαγγέλματος, μετά τη λήψη της άδειας.

Σε περίπτωση κατά την οποία ο χρόνος της αποκτηθείσας εμπειρίας, από την έναρξη ισχύος του Ν. 2190/1994, σε καθήκοντα της ίδιας ειδικότητας του φορέα, για την πλήρωση θέσεων του οποίου εκδίδεται η σχετική προκήρυξη, είναι ίσος ή μεγαλύτερος των τεσσάρων εξαμήνων, ο αριθμός των μονάδων στο κριτήριο της εμπειρίας προσαυξάνεται κατά σαράντα τοις εκατό (40%) και μόνο για τον αριθμό των μονάδων που αντιστοιχεί σε εξάμηνα που έχουν διανυθεί στην ίδια ειδικότητα και στον ίδιο φορέα. Δεν λαμβάνεται υπόψη χρόνος εμπειρίας που διανύθηκε βάσει συμβάσεων που καταρτίστηκαν μετά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού. Για την εφαρμογή της παρ. 8 του άρθρου αυτού και της παρ. 2 του άρθρου 18 του Υπουργείου Πολιτισμού και το Ταμείο Διαχείρισης Πιστώσεων για την εκτέλεση Αρχαιολογικών Έργων θεωρούνται «ίδιος φορέας».

Η ίδια προσαύξηση δίδεται λόγω εμπειρίας που αποκτήθηκε σε φορείς, οι οποίοι καταργήθηκαν ή συγχωνεύθηκαν με άλλα νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα και η σχετική προκήρυξη αφορά στην πλήρωση θέσεων της ίδιας ειδικότητας φορέων, στους οποίους εκχωρήθηκαν οι αρμοδιότητες καταργηθέντων φορέων ή προήλθαν από συγχώνευση φορέων.

Για την εφαρμογή του παρόντος ως εμπειρία που συνεπάγεται προσαύξηση στη βαθμολογία θεωρείται επίσης εκείνη που αποκτήθηκε με συμβάσεις έργου ή με σχέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους ή συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία υλοποιούνται στους Ο.Τ.Α., δυνάμει προγραμματικών συμβάσεων ή κοινών υπουργικών αποφάσεων, μέσω δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων ή ανωνύμων εταιρειών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η προσαύξηση του προηγούμενου εδαφίου δίδεται και στις περιπτώσεις αξιολόγησης για την πλήρωση οργανικών θέσεων των Ο.Τ.Α. και των Ν.Π.Δ.Δ. αυτών.

Τα τέσσερα παραπάνω εδάφια εφαρμόζονται για την αξιολόγηση των υποψηφίων, οι οποίοι θα συμμετάσχουν σε διαδικασίες πρόσληψης που διέπονται από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2004. Ως χρόνος συμμετοχής για την εφαρμογή του παρόντος εδαφίου νοείται ο χρόνος δημοσίευσης της σχετικής προκήρυξης.

Για την απόδειξη εμπειρίας εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα στο Π.Δ. 50/2001 (ΦΕΚ 39 Α). Όταν η προϋπηρεσία έχει διανυθεί στον ιδιωτικό τομέα, απαιτείται προσθέτως και βεβαίωση της επιθεώρησης εργασίας για το είδος της παρασχεθείσας εργασίας. Για την απόδειξη του είδους της παρασχεθείσας εργασίας με σύμβαση έργου στον ιδιωτικό τομέα απαιτείται επιπλέον και η υποβολή των σχετικών συμβάσεων και δελτίων παροχής υπηρεσιών.

ιδ. Κατά είκοσι (20) μονάδες για τους δημότες των Νομών Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου, Δράμας, Καστοριάς, Φλώρινας, Γρεβενών, Ευρυτανίας ή των νησιών του Αιγαίου, πλιν της Κρήτης, ή των νησιών Κυθήρων, Αντικυθήρων, Ιθάκης, Παξών, Οθωνών, Ερείκουσας και Μαθρακίου ή παραμεθόριων περιοχών των Νομών Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Πέλλας, Κιλκίς και Σερρών, όπως οι περιοχές αυτές καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, οι οποίοι δεσμεύονται να υπηρετήσουν επί μία τουλάχιστον δεκαετία σε θέσεις υπηρεσιών του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων της παρ. 1 του άρθρου 14 του παρόντος ή της παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 2527/1997, οι οποίες προκηρύσσονται, στον αντίστοιχο νομό ή νησί ή παραμεθόρια περιοχή.

ιε. Κατά δέκα (10) μονάδες για τους δημότες δήμων ή κοινοτήτων πληθυσμού μέχρι και δέκα χιλιάδων κατοίκων εφόσον επιθυμούν το διορισμό τους σε θέσεις υπηρεσιών του δήμου ή της κοινότητας του οποίου είναι δημότες και δεσμεύονται να υπηρετήσουν σε αυτές επί δεκαετία τουλάχιστον.

Μεταξύ ισοβαθμούντων υποψηφίων, η σειρά καθορίζεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην κανονιστική απόφαση της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου.»

3. Η παράγραφος 9 του άρθρου 17 του Ν. 2190/1994 αντικαθίσταται ως εξής:

«9. Οι πίνακες επιτυχίας καταρτίζονται από την κεντρική επιτροπή του διαγωνισμού κατά κατηγορία και κλάδο ή ειδικότητα και κατά φθίνουσα σειρά συνολικής βαθμολογίας, σύμφωνα και με τις ειδικότερες ρυθμίσεις της κανονιστικής απόφασης της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου.»

4. Στο τέλος της παρ. 13 του άρθρου 17 του Ν. 2190/1994, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ. 11 του άρθρου 2 του Ν. 2527/1997, προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο:

«Διοριστέος που δεν αποδέχεται το διορισμό του ή έχει κώλυμα διορισμού ή παραιτήθηκε εντός έτους από το διορισμό του αναπληρώνεται από τον επόμενο κατά σειρά στον πίνακα επιτυχίας υποψήφιο χωρίς να απαιτείται δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως συμπληρωματικού πίνακα διοριστέων.»

5. Στην παρ. 12 του άρθρου 17 του Ν. 2190/1994, όπως ισχύει, η φράση «έξι (6) μηνών» αντικαθίσταται με τη φράση

ση «ενός (1) έτους» και στις παραγράφους 11 και 13 του άρθρου 17 του Ν. 2190/1994, όπως ισχύουν, η λέξη «εξαμήνου» αντικαθίσταται από τη λέξη «έτους».

6. Η παρ. 14 του άρθρου 17 του Ν. 2190/1994 καταργείται.

Άρθρο 8

Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων του άρθρου 18 του Ν. 2190/1994

1. Οι παράγραφοι 1 έως και 6 του άρθρου 18 του Ν. 2190/1994, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 2527/1997 και συμπληρώθηκε με το άρθρο τέταρτο του Ν. 2779/1999 (ΦΕΚ 296 Α'), αντικαθίστανται ως εξής:

«1. Με σειρά προτεραιότητας καλύπτονται οι θέσεις τακτικού προσωπικού των κατηγοριών ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ και ΥΕ και προσωπικού αντίστοιχων προσόντων με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου.

Για την προκήρυξη θέσεων που πληρούνται με σειρά προτεραιότητας, την υποβολή των αιτήσεων, τη συγκρότηση, τη σύνθεση και τη λειτουργία των επιτροπών διεξαγωγής της σχετικής διαδικασίας και την αποζημίωση των μετεχόντων σε αυτήν, εφαρμόζονται ανάλογα οι αντίστοιχες ρυθμίσεις που ισχύουν για την πλήρωση θέσεων με γραπτό διαγωνισμό.

Με την προκήρυξη πλήρωσης θέσεων κατά το παρόν άρθρο μπορεί να ορίζεται ότι δεν υποβάλλονται δικαιολογητικά με την αίτηση συμμετοχής και η κατάταξη των υποψηφίων στους πίνακες προτεραιότητας γίνεται βάσει των στοιχείων που δηλώνουν στην αίτησή τους. Στην περίπτωση αυτή τα δικαιολογητικά υποβάλλονται μόνο από τους υποψηφίους που περιλαμβάνονται στον πίνακα κατάταξης έως τον αριθμό των θέσεων που προκηρύχθηκαν και από τους επόμενους αυτών στη σειρά κατάταξης έως τον αριθμό που θα απαιτηθεί για την κάλυψη των θέσεων.

Ο υποψήφιος που δεν αποδεικνύει τα κριτήρια ή τις ιδιότητες που επικαλέσθηκε στην αίτησή του και τα οποία εξετάστηκαν για την κατάταξή του στους οικείους πίνακες, διαγράφεται από αυτούς.

2. Οι υποψήφιοι για διορισμό σε θέσεις για τις οποίες απαιτείται τίτλος σπουδών δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαιδευσης κατατάσσονται σε πίνακες προτεραιότητας κατά φθίνουσα σειρά συνολικής βαθμολογίας, όπως αυτή προκύπτει από τη βαθμολόγηση των ακόλουθων κριτηρίων:

Α. Τίτλοι σπουδών

Τίτλος σπουδών που απαιτείται συμφώνως με την προκήρυξη: οι μονάδες του βαθμού του τίτλου υπολογιζόμενες σε δεκάβαθμη κλίμακα με δύο δεκαδικά ψηφία και πολλαπλασιαζόμενες με τον αριθμό εκατό (100).

Δεύτερος τίτλος σπουδών σε αντικείμενο συναφές με το γνωστικό αντικείμενο της θέσης για την κατηγορία ΠΕ και ΤΕ και της αυτής εκπαιδευτικής βαθμίδας με τον τίτλο σπουδών που απαιτείται σύμφωνα με την προκήρυξη: εκατόν πενήντα (150) μονάδες.

Για τις κατηγορίες ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ πιστοποιητικό επιτυχούς παρακολούθησης προγραμμάτων ή σεμιναρίων επαγγελματικής κατάρτισης του Ο.Α.Ε.Δ. σε αντικείμενο συναφές με το αντικείμενο της θέσης: εβδομήντα (70) μονάδες.

Δίπλωμα μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης του Ο.Ε.Ε.Κ. δωδεκάμηνης τουλάχιστον φοίτησης ή δεύτερος τίτλος σπουδών σε αντικείμενο συναφές με το γνωστικό αντικείμενο της θέσης για την κατηγορία ΔΕ, της αυτής εκπαιδευτικής βαθμίδας με τον τίτλο σπουδών που απαιτείται σύμφωνα με την προκήρυξη: εκατόν πενήντα (150) μονάδες.

Μόνο για τις κατηγορίες ΠΕ και ΤΕ:

Διδακτορικό δίπλωμα στο γνωστικό αντικείμενο της θέσης: τριακόσιες (300) μονάδες.

Διδακτορικό δίπλωμα σε άλλο γνωστικό αντικείμενο: εκατόν πενήντα (150) μονάδες.

Μεταπτυχιακός τίτλος ετήσιας τουλάχιστον φοίτησης στο γνωστικό αντικείμενο της θέσης: εκατόν πενήντα (150) μονάδες.

Μεταπτυχιακός τίτλος ετήσιας τουλάχιστον φοίτησης σε άλλο γνωστικό αντικείμενο: πενήντα (50) μονάδες.

Για τον υποψήφιο που κατέχει δύο τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών η βαθμολογία είναι αθροιστική.

Β. Εμπειρία στο αντικείμενο της θέσης

Για τους πρώτους δώδεκα μήνες: πέντε (5) μονάδες ανά μήνα.

Για τους επόμενους δώδεκα μήνες: οκτώ (8) μονάδες ανά μήνα.

Για τους επόμενους δώδεκα μήνες: εννέα (9) μονάδες ανά μήνα.

Για τους επόμενους δώδεκα μήνες: οκτώ (8) μονάδες ανά μήνα.

Για τους επόμενους δώδεκα μήνες: πέντε (5) μονάδες ανά μήνα.

Ως εμπειρία νοείται η απασχόληση με σχέση εργασίας ή σύμβαση έργου στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα ή άσκηση επαγγέλματος σε καθήκοντα ή έργα συναφή με το γνωστικό αντικείμενο του τίτλου σπουδών ή με το αντικείμενο της προς πλήρωση θέσης, μετά την απόκτηση του βασικού τίτλου σπουδών με τον οποίο ο υποψήφιος μετέχει στη διαγωνιστική διαδικασία και ως προς τις περιπτώσεις για τις οποίες απαιτείται άδεια άσκησης επαγγέλματος, μετά τη λήψη της άδειας. Για την εφαρμογή των άρθρων 17 και 18 του νόμου αυτού και για τον υπολογισμό των μονάδων στο κριτήριο της εμπειρίας υπολογίζεται και ο χρόνος που διανύθηκε βάσει συμβάσεων μιας μέρας.

Το προσόν αυτό δεν λαμβάνεται υπόψη ως κριτήριο κατάταξης για το τριάντα πέντε τοις εκατό (35%) των θέσεων που προκηρύσσονται για κάθε φορέα κατά κλάδο ή ειδικότητα. Για κλάσμα μεγαλύτερο της μισής μονάδας διατίθεται μία θέση.

Σε περίπτωση έλλειψης υποψηφίων με εμπειρία οι θέσεις που παραμένουν κενές καλύπτονται από υποψηφίους χωρίς εμπειρία, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που κατά τον οργανισμό ή κανονισμό του οικείου φορέα η εμπειρία προβλέπεται ως προϋπόθεση διορισμού.

Σε περίπτωση κατά την οποία ο χρόνος αποκτηθείσας εμπειρίας, από την έναρξη ισχύος του Ν. 2190/1994, σε καθήκοντα της ίδιας ειδικότητας του φορέα, για την πλήρωση θέσεων του οποίου εκδίδεται η σχετική προκήρυξη, είναι ίσος ή μεγαλύτερος των τεσσάρων εξαμήνων, ο αριθμός των μονάδων στο κριτήριο της εμπειρίας προσαυξάνεται κατά 40% και μόνο για τον αριθμό των μονάδων

που αντιστοιχεί σε εξάμηνα που έχουν διανυθεί στην ίδια ειδικότητα και στον ίδιο φορέα. Δεν λαμβάνεται υπόψη χρόνος εμπειρίας που διανύθηκε βάσει συμβάσεων που καταρτίστηκαν μετά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού.

Η ίδια προσαύξηση δίνεται και λόγω εμπειρίας που αποκτήθηκε σε φορείς, οι οποίοι καταργήθηκαν ή συγχωνεύθηκαν με άλλα νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα και η σχετική προκήρυξη αφορά στην κάλυψη θέσεων της ίδιας ειδικότητας των φορέων στους οποίους εκχωρήθηκαν οι αρμοδιότητες των καταργηθέντων φορέων ή προήλθαν από τη συγχώνευση φορέων.

Για την εφαρμογή του παρόντος ως εμπειρία που συνεπάγεται προσαύξηση στη βαθμολογία θεωρείται επίσης εκείνη που αποκτήθηκε με συμβάσεις έργου ή με σχέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους ή συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία υλοποιούνται στους Ο.Τ.Α., δυνάμει προγραμματικών συμβάσεων ή κοινών υπουργικών αποφάσεων, μέσω δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων ή ανωνύμων εταιρειών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η προσαύξηση σύμφωνα με το παραπάνω εδάφιο δίδεται και στις περιπτώσεις αξιολόγησης για την πλήρωση οργανικών θέσεων των Ο.Τ.Α. και των Ν.Π.Δ.Δ. αυτών.

Τα τέσσερα παραπάνω εδάφια εφαρμόζονται για την αξιολόγηση των υποψηφίων, οι οποίοι θα συμμετάσχουν σε διαδικασίες πρόσληψης που διέπονται από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2004. Ως χρόνος συμμετοχής για την εφαρμογή του παρόντος εδαφίου νοείται ο χρόνος δημοσίευσης της σχετικής προκήρυξης.

Γ. Γνώση ξένης γλώσσας

α) Για άριστη γνώση: εβδομήντα (70) μονάδες, β) για πολύ καλή γνώση: πενήντα (50) μονάδες, γ) για καλή γνώση: τριάντα (30) μονάδες, δ) για μέτρια γνώση (μόνο όταν αυτή απαιτείται από την προκήρυξη): δέκα (10) μονάδες.

Για τον υποψήφιο που γνωρίζει περισσότερες ξένες γλώσσες, η βαθμολογία είναι αθροιστική.

Δ. Εντοπιότητα

Για τους δημότες δήμου ή κοινότητας πληθυσμού μέχρι και δέκα χιλιάδες κατοίκους, εφόσον επιθυμούν το διορισμό τους σε θέσεις του δήμου ή της κοινότητας του οποίου είναι δημότες ή σε θέσεις δημοτικής ή κοινοτικής επιχείρησης ή νομικού προσώπου ή ιδρύματός τους και δεσμεύονται να υπηρετήσουν σε αυτές επί μία τουλάχιστον δεκαετία: εκατόν πενήντα (150) μονάδες.

Ο τελικός βαθμός του υποψηφίου προκύπτει από το άθροισμα όλων των μονάδων που λαμβάνει ο υποψήφιος σύμφωνα με καθένα από τα ανωτέρω κριτήρια.

Μεταξύ των ισοβαθμούντων προηγείται αυτός που έχει περισσότερες μονάδες στο πρώτο κριτήριο (τίτλος σπουδών) και αν αυτές συμπίπτουν, αυτός που έχει περισσότερες μονάδες στο δεύτερο κριτήριο (δεύτερος τίτλος σπουδών) και ούτω καθεξής. Αν εξαντληθούν τα κριτήρια χωρίς να καταστεί δυνατός ο καθορισμός της σειράς μεταξύ των ισοβαθμούντων, προηγείται αυτός που έχει μεγαλύτερο βαθμό στην ειδική γραπτή δοκιμασία που προβλέπεται στην επόμενη παράγραφο και αν και αυτός συμπίπτει, η μεταξύ τους σειρά καθορίζεται με δημόσια κλήρωση.

Οι τίτλοι σπουδών της αλλοδαπής δεν γίνονται δεκτοί αν δεν είναι αρμοδίως αναγνωρισμένοι.

Για την απόδειξη της εμπειρίας και της γνώσης ξένης γλώσσας εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα στο Π.Δ. 50/2001 (ΦΕΚ 39 Α'). Όταν η προϋπηρεσία έχει διανυθεί στον ιδιωτικό τομέα, απαιτείται προσθέτως και βεβαίωση της επιθεώρησης εργασίας για το είδος της παρασχεθείσας εργασίας. Για την απόδειξη του είδους της παρασχεθείσας εργασίας με σύμβαση έργου στον ιδιωτικό τομέα απαιτείται επιπλέον και η υποβολή των σχετικών συμβάσεων και δελτίων παροχής υπηρεσιών. Σε κάθε περίπτωση προτάσσονται των λοιπών υποψηφίων ανεξάρτητα από το σύνολο των μονάδων που συγκεντρώνουν σύμφωνα με τα κριτήρια της παραγράφου αυτής οι δημότες που είναι και μόνιμοι κάτοικοι των δήμων ή κοινοτήτων των νομών ή των νησιών ή των παραμεθόριων περιοχών, που προβλέπονται στην περίπτωση ιδ' της παρ. 8 του άρθρου 17 και ακολουθούν οι δημότες των ιδίων περιοχών, εφόσον όλοι οι ανωτέρω επιθυμούν το διορισμό τους σε θέσεις υπηρεσιών του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων της παρ. 1 του άρθρου 14 του Ν. 2190/1994 και της παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 2527/1997 στον αντίστοιχο νομό ή νησί ή παραμεθόριο περιοχή και δεσμεύονται να υπηρετήσουν σε αυτή επί μία τουλάχιστον δεκαετία.

3. Η κατά το παρόν άρθρο αξιολόγηση των υποψηφίων μπορεί να συμπληρώνεται για όλους ή ορισμένους κλάδους ή ειδικότητες με ειδική γραπτή δοκιμασία (test), κατά την οποία εξετάζονται και βαθμολογούνται οι γενικότερες και πρακτικές γνώσεις, καθώς και οι δεξιότητες (αριθμητικές, αναλυτικές, λεκτικές, κρίσης και αντίληψης) των υποψηφίων. Η ειδική αυτή γραπτή δοκιμασία γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα ανεξάρτητα από την προκήρυξη για την πλήρωση θέσεων προσωπικού. Στην περίπτωση αυτή δημιουργείται στο Α.Σ.Ε.Π. αρχείο με το ονοματεπώνυμο και τη βαθμολογία κάθε συμμετέχοντος, η οποία λαμβάνεται υπόψη σε κάθε περίπτωση που αυτός συμμετέχει σε προκήρυξη για την πλήρωση θέσεων, σύμφωνα με το παρόν άρθρο.

Η βαθμολογία της ειδικής γραπτής δοκιμασίας με βάση το πενήντα πέντε (55) και άριστα το εκατό (100) πολλαπλασιάζεται με συντελεστή δύο (2) και προσαυξάνει τη συνολική βαθμολογία των υποψηφίων έως διακόσιες μονάδες.

Ο βαθμός της ειδικής γραπτής εξέτασης ισχύει για τρία χρόνια από την έκδοση των αποτελεσμάτων.

Η οργάνωση της ειδικής γραπτής δοκιμασίας και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια σχετικά με το συντελεστή βαρύτητας και το περιεχόμενο της εξέτασης καθορίζονται στην κανονιστική απόφαση της παρ. 2 του άρθρου 17 του παρόντος νόμου.

4. Όπου από τις ισχύουσες διατάξεις ή από τον οργανισμό ή κανονισμό των οικείων φορέων ή από την προκήρυξη για την πλήρωση θέσεων ορίζεται συγκεκριμένη προϋπόθεση διορισμού, ο υποψήφιος που δεν έχει την απαιτούμενη προϋπόθεση δεν διορίζεται ανεξάρτητα από τη συνολική βαθμολογία του.

5. Όπου από τις κείμενες διατάξεις προβλέπεται ως προσόν διορισμού διαζευκτικώς είτε τίτλος σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είτε ορισμένη εμπειρία, η οικεία υπηρεσία ή νομικό πρόσωπο, με το προς το

Α.Σ.Ε.Π. αίτημά τους για προκήρυξη θέσεων κατά το παρόν άρθρο καθορίζουν και τη σειρά προτεραιότητας μεταξύ των ανωτέρω δύο κατηγοριών προσόντων.

6. Για τις θέσεις για τις οποίες ως τυπικό προσόν διορισμού απαιτείται τίτλος υποχρεωτικής εκπαίδευσης (κατηγορία ΥΕ), η σειρά κατάταξης των υποψηφίων καθορίζεται κατά φθίνουσα σειρά συνολικής βαθμολογίας, όπως αυτή προκύπτει από τη βαθμολόγηση των ακόλουθων κριτηρίων:

α. Αριθμός τέκνων:

Εκατό (100) μονάδες για καθένα από τα δύο πρώτα ανήλικα τέκνα και διακόσιες (200) μονάδες για καθένα από τα επόμενα ανήλικα τέκνα. Αν ο υποψήφιος είναι τέκνο πολύτεκνης οικογένειας τριακόσιες (300) μονάδες.

β. Χρόνος ανεργίας:

Για κάθε εξάμηνο ανεργίας και έως οκτώ συνολικά πενήντα (50) μονάδες.

γ. Χρόνος εμπειρίας:

Εφαρμόζονται τα οριζόμενα στην περίπτωση Β' της παραγράφου 2 του παρόντος.

δ. Ηλικία:

Για ηλικία έως 24 ετών πενήντα (50) μονάδες

Για ηλικία άνω των 24 ετών έως 30 ετών εβδομήντα πέντε (75) μονάδες.

ε. Εντοπιότητα:

Εφαρμόζονται τα οριζόμενα στην περίπτωση Δ' της παραγράφου 2 του παρόντος.

Σε περίπτωση ισοβαθμίας υποψηφίων στο συνολικό βαθμό προηγείται αυτός που έχει περισσότερες μονάδες στο πρώτο κριτήριο και, αν αυτές συμπίπτουν, αυτός που έχει περισσότερες μονάδες στο δεύτερο κριτήριο και ούτω καθεξής. Αν και πάλι ισοβαθμούν, προηγείται αυτός που έχει απολυτήριο τριταξίου γυμνασίου και μεταξύ αυτών αυτός που έχει το μεγαλύτερο βαθμό.»

2. Η παρ.8 του άρθρου 18 του Ν. 2190/1994, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 2527/1997, καταργείται.

3. Η υποπαράγραφος Γ' της παρ. 4 του άρθρου 18 του Ν. 2190/1994, που προστέθηκε με το άρθρο τέταρτο του Ν. 2779/1999 (ΦΕΚ 296 Α') και αφορά προσλήψεις προσωπικού της Δ.Ε.Η. σε λιγνιτωρυχεία και σταθμούς παραγωγής, διατηρείται σε ισχύ ως αυτοτελής διάταξη.

4. Οι παράγραφοι 11 και 12 του άρθρου 18 του Ν. 2190/1994, όπως αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 3 του Ν. 2527/1997 και οι παράγραφοι 18, 19 και 20 αυτού που προστέθηκαν με την παρ. 6 του άρθρου 10 του Ν. 2839/2000 (ΦΕΚ 196 Α'), καταργούνται.

Άρθρο 9

Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων του άρθρου 21 του Ν. 2190/1999

1. Η παράγραφος 11 του άρθρου 21 του Ν. 2190/1994, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το άρθρο 1 παρ. 16 του Ν. 2247/1994 (ΦΕΚ 182 Α'), το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 2266/1994 (ΦΕΚ 218 Α'), το άρθρο 5 του Ν. 2527/1997 και το άρθρο 20 παρ. 12 του Ν. 2738/1999, αντικαθίσταται ως εξής:

«11. Οι υποψήφιοι κατατάσσονται σε πίνακες κατά κλάδο ή ειδικότητα με κριτήριο την εντοπιότητα, ως ακολούθως:

Α. Αν ο φορέας που προσλαμβάνει είναι δήμος ή κοινό-

τητα ή δημοτική ή κοινοτική επιχείρηση ή νομικό πρόσωπο ή ίδρυμα που ανήκει στο δήμο ή την κοινότητα, προτάσσονται οι υποψήφιοι που είναι δημότες του δήμου ή της κοινότητας και ακολουθούν οι υποψήφιοι που είναι δημότες των υπόλοιπων δήμων ή κοινοτήτων του νομού.

Αν ο φορέας από τους ανωτέρω που προσλαμβάνει εδρεύει σε νησί, πλην της Κρήτης, μετά τους υποψηφίους που είναι δημότες του δήμου ή της κοινότητας ακολουθούν οι υποψήφιοι που είναι δημότες των άλλων δήμων ή κοινοτήτων του νησιού και έπονται οι υποψήφιοι που είναι δημότες των υπόλοιπων δήμων ή κοινοτήτων του νομού.

Αν ο φορέας που προσλαμβάνει είναι υπηρεσία του Δημοσίου ή νομικού προσώπου (πλην δήμων ή κοινοτήτων), προτάσσονται οι υποψήφιοι που είναι δημότες του δήμου ή της κοινότητας του νομού στον οποίο εδρεύει η υπηρεσία που προσλαμβάνει.

Αν ο φορέας που προσλαμβάνει είναι υπηρεσία του Δημοσίου ή νομικού προσώπου (πλην δήμων ή κοινοτήτων) και εδρεύει σε νησί, προτάσσονται οι υποψήφιοι που είναι δημότες των δήμων ή κοινοτήτων του νησιού και ακολουθούν οι υποψήφιοι που είναι δημότες των άλλων δήμων και κοινοτήτων νομού στον οποίο ανήκει το νησί.

Η σειρά κατάταξης των υποψηφίων που έχουν το κριτήριο της εντοπιότητας καθορίζεται μεταξύ τους με τα ακόλουθα κριτήρια:

1. Χρόνος ανεργίας

Χίλιες (1.000) μονάδες για τέσσερις μήνες ανεργίας και πενήντα (50) μονάδες ανά μήνα ανεργίας άνω των τεσσάρων (4) μηνών, με ανώτατο όριο τους δώδεκα (12) μήνες.

Ανεργος για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου θεωρείται ο υποψήφιος που έχει τέσσερις (4) τουλάχιστον μήνες ανεργίας. Για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου θεωρείται επίσης χρόνος ανεργίας και ο χρόνος παρακολούθησης προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης του Ο.Α.Ε.Δ. από υποψηφίους οι οποίοι ήταν άνεργοι τουλάχιστον επί τετράμηνο κατά το χρόνο έναρξής τους στο πρόγραμμα.

2. Αριθμός τέκνων πολύτεκνης οικογένειας

α) Πενήντα (50) μονάδες για κάθε τέκνο πολύτεκνου υποψηφίου,

β) πενήντα (50) μονάδες για κάθε μέλος προκειμένου για υποψηφίους που έχουν την ιδιότητα τέκνου πολύτεκνης οικογένειας.

Τις ανωτέρω μονάδες δύναται να λάβει μόνο ένα μέλος της ίδιας οικογένειας κατά το ίδιο ημερολογιακό έτος στον ίδιο φορέα.

3. Αριθμός ανήλικων τέκνων

Τριάντα (30) μονάδες για καθένα από τα δύο πρώτα τέκνα και πενήντα (50) μονάδες για το τρίτο τέκνο.

4. Βαθμός βασικού τίτλου σπουδών, μόνο για τις κατηγορίες ΠΕ, ΤΕ και ΔΕ

Οι μονάδες του βαθμού του τίτλου σπουδών με δύο δεκαδικά ψηφία των κατηγοριών ΠΕ και ΤΕ πολλαπλασιάζονται με τον αριθμό είκοσι (20) και εκείνες του βαθμού του τίτλου της κατηγορίας ΔΕ με τον αριθμό δέκα (10).

Ως τίτλος σπουδών νοείται ο εκάστοτε απαιτούμενος από την ανακοίνωση.

5. Ηλικία

Για υποψηφίους ηλικίας έως τριάντα (30) ετών τρεις (3)

μονάδες ανά έτος με αφετηρία υπολογισμού το κατά περίπτωση κατώτερο όριο ηλικίας, όπως αυτό καθορίζεται με την οικεία ανακοίνωση.

Για υποψηφίους άνω των τριάντα (30) ετών δύο (2) μονάδες ανά έτος.

Ο υπολογισμός της ηλικίας γίνεται με βάση το έτος γέννησης.

6. Εμπειρία

Τριάντα (30) μονάδες για έξι (6) μήνες εμπειρίας και πέντε (5) μονάδες ανά μήνα εμπειρίας άνω του εξαμήνου, με ανώτατο όριο τα πέντε (5) έτη.

Οι μονάδες της εμπειρίας προσμετρώνται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία αυτή ορίζεται ως προσόν από την οικεία ανακοίνωση απασχόλησης.

Ως εμπειρία νοείται η απασχόληση με σχέση εργασίας ή σύμβαση έργου στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα ή άσκηση επαγγέλματος σε καθήκοντα ή έργα συναφή με το γνωστικό αντικείμενο του τίτλου σπουδών ή με το αντικείμενο της προς πλήρωση θέσης, μετά την απόκτηση του βασικού τίτλου σπουδών με τον οποίο ο υποψήφιος μετέχει στη διαγωνιστική διαδικασία και κατά τις περιπτώσεις για τις οποίες απαιτείται άδεια άσκησης επαγγέλματος, μετά τη λήψη της άδειας.

Επί ισοβαθμίας υποψηφίων στη συνολική βαθμολογία προηγείται αυτός που έχει τις περισσότερες μονάδες στο πρώτο κριτήριο και, αν αυτές συμπίπτουν, αυτός που έχει τις περισσότερες μονάδες στο δεύτερο κριτήριο και ούτω καθεξής.

Υποψήφιος που είναι ταυτόχρονα πολύτεκνος και τέκνο πολύτεκνης οικογένειας δικαιούται να κάνει χρήση της προσφορότερης βαθμολογικά εκ των δύο ιδιοτήτων, αποκλεισμένης της αθροιστικής βαθμολόγησης.

Β. Αν δεν καλυφθεί ο αριθμός των προσλαμβανομένων από υποψηφίους της περίπτωσης Α', προσλαμβάνονται υποψήφιοι που είναι μόνιμοι κάτοικοι άλλων νομών. Η μεταξύ τους σειρά καθορίζεται με τα κριτήρια της περίπτωσης Α'.

2. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 12 του άρθρου 21 του Ν. 2190/1994, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 18 του Ν. 2247/1994, αντικαθίσταται ως εξής:

«Για τη σειρά κατάταξης μεταξύ των εχόντων εμπειρία εφαρμόζονται τα κριτήρια της παρ. 11, παραλειπομένου του κριτηρίου του τίτλου σπουδών.»

3. Η παράγραφος 14 του άρθρου 21 του Ν. 2190/1994, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 6 του άρθρου 5 του Ν. 2527/1997, αντικαθίσταται ως ακολούθως:

«14. Αν για την πρόσληψη προσωπικού του παρόντος άρθρου απαιτούνται προσόντα ειδικού επιστημονικού προσωπικού, η σειρά κατάταξης μεταξύ των υποψηφίων κάθε ειδικότητας καθορίζεται κατ' εφαρμογή των κριτηρίων της παρ. 2 (Α' - Γ') του άρθρου 18 του παρόντος.»

4. Στο τέλος της παρ. 15 του άρθρου 21 του Ν. 2190/1994, όπως αυτή συμπληρώθηκε με την παρ. 7 του άρθρου 5 του Ν. 2527/1997, προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο:

«Όταν το καταλογιστέο όργανο είναι νομάρχης ή δήμαρχος ή πρόεδρος κοινότητας ή άλλο αιρετό μέλος του νομαρχιακού ή δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου ή πρόεδρος ή μέλος διοικητικού συμβουλίου, συνδέσμου

Ο.Τ.Α. πρώτου ή δεύτερου βαθμού ή πρόεδρος ή μέλος διοικητικού συμβουλίου δημοτικής ή κοινοτικής επιχείρησης ή επιχείρησης νομαρχιακής αυτοδιοίκησης ή πρόεδρος ή μέλος διοικητικού συμβουλίου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή ιδρύματος Ο.Τ.Α. πρώτου ή δεύτερου βαθμού, τον καταλογισμό ενεργεί ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Περιφέρειας.»

5. Η παρ. 17 του άρθρου 21 του Ν. 2190/1994 καταργείται.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΛΟΙΠΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Άρθρο 10

Ειδικά θέματα που σχετίζονται με προσλήψεις

1. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, που εκδίδεται μετά από πρόταση της Ολομέλειας του Α.Σ.Ε.Π. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα πάγια μέρη του περιεχομένου των προκηρύξεων, ώστε οι εφεξής εκδιδόμενες προκηρύξεις να παραπέμπουν στην ανωτέρω απόφαση για τα θέματα και τις πληροφορίες που περιέχονται σε αυτήν.

2. Τα προβλεπόμενα παράβολα υποβολής αίτησης (άρθρο 16 παρ. 6 του Ν. 2190/1994) και ένστασης (άρθρο 7 παρ. 4 του Ν. 2527/1997) ορίζονται σε πέντε (5) και είκοσι πέντε (25) ευρώ, αντιστοίχως, και ισχύουν και για τις διαδικασίες διορισμού ή πρόσληψης των φορέων που ελέγχονται από το Α.Σ.Ε.Π..

3. Η αμοιβή των μελών των επιτροπών επιλογής προσωπικού των φορέων που ελέγχονται από το Α.Σ.Ε.Π. καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών.

4. Οι προκηρύξεις πλήρωσης θέσεων ή πρόσληψης προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου των φορέων που υπάγονται στον έλεγχο του Α.Σ.Ε.Π. δημοσιεύονται όλες στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.), ανεξάρτητα από τον κλάδο ή ειδικότητα προσωπικού.

5. Οι φορείς που υπάγονται στην παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 2527/1997 προσλαμβάνουν και το μη διοικητικό προσωπικό όλων των κατηγοριών (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ) κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 18 του Ν. 2190/1994.

6. Φορείς του δημόσιου τομέα που εξαιρούνται από το σύστημα προσλήψεων του Ν. 2190/1994 ή φορείς των οποίων οι προσλήψεις ελέγχονται από το Α.Σ.Ε.Π., καθώς και μη υπαγόμενες σε αυτό επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας ή ανώνυμες εταιρείες, στις οποίες μετέχει το Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. πρώτου ή δεύτερου βαθμού ή δημόσιες επιχειρήσεις, δύνανται να ζητούν από το Α.Σ.Ε.Π. να διενεργήσει αυτό τις διαδικασίες διορισμού ή πρόσληψης προσωπικού τους σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2190/1994, αναλαμβάνοντας την απόδοση των σχετικών δαπανών. Επί του αιτήματος αποφασίζει το Α.Σ.Ε.Π.. Το ανωτέρω εδάφιο εφαρμόζεται αναλόγως και για την πρόσληψη προσωπικού που υπάγεται στην παρ. 2 του άρθρου 14 του Ν. 2190/1994.

7. Στους προέδρους ιδρυμάτων ή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή επιχειρήσεων ή συνδέσμων των

Ο.Τ.Α. που παραβιάζουν τις διατάξεις του Ν. 2190/1994 ή της παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 2527/1997, εφόσον είναι αιρετά όργανα των Ο.Τ.Α., εφαρμόζονται οι διατάξεις περί πειθαρχικής ευθύνης του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Π.Δ. 410/1995, ΦΕΚ 231 Α') ή του Κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Π.Δ. 30/1996, ΦΕΚ 21 Α'), αντίστοιχα, όπως ισχύουν, βάσει αιτιολογημένης εκθέσεως επιθεωρητή του Α.Σ.Ε.Π. που διαπιστώνει την παράβαση και που αποστέλλεται στον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

8. Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή ιδρύματα που ανήκουν σε αυτούς, σύνδεσμοι και επιχειρήσεις τους, οι οποίοι διεξάγουν οι ίδιοι, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, τις διαδικασίες πρόσληψης τακτικού προσωπικού τους και προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υποχρεούνται να καταρτίζουν, να αναρτούν και να αποστέλλουν στο Α.Σ.Ε.Π. τους πίνακες κατάταξης των υποψηφίων εντός τριμήνου το αργότερο από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής των αιτήσεων. Σε περίπτωση αδικαιολόγητης υπέρβασης του ανωτέρω χρονικού ορίου, διαπιστωμένης κατά τον έλεγχο του Α.Σ.Ε.Π., οι υπεύθυνοι δίδονται πειθαρχικώς για παράβαση υπηρεσιακού καθήκοντος. Αν υπεύθυνοι της αδικαιολόγητης καθυστέρησης είναι δήμαρχοι ή πρόεδροι κοινοτήτων ή μέλη δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων ή πρόεδροι ή μέλη διοικητικών συμβουλίων δημοτικών ή κοινοτικών νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που είναι και αιρετά μέλη της διοίκησης του οικείου δήμου ή κοινότητας, δίδονται πειθαρχικώς κατά τις οικείες διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ύστερα από έκθεση επιθεωρητή του Α.Σ.Ε.Π. που διαβιβάζεται στον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας της οικείας Περιφέρειας, ο οποίος υποχρεούται να κινήσει τη σχετική πειθαρχική διαδικασία.

9. Σε περίπτωση μη σύνταξης, μη ανάρτησης ή μη υποβολής στο Α.Σ.Ε.Π. των πινάκων κατάταξης από τους φορείς της προηγούμενης παραγράφου ή μη σύνταξης των οριστικών πινάκων εντός δύο (2) μηνών μετά την παραλαβή της σχετικής έκθεσης ελέγχου από το Α.Σ.Ε.Π., καθώς και στην περίπτωση της μη αποστολής των πινάκων διοριστέων προς δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ή μη διορισμού των διοριστέων, οι υπεύθυνοι δίδονται ποινικώς για παράβαση καθήκοντος κατά τις διατάξεις του άρθρου 259 του Ποινικού Κώδικα ύστερα από έκθεση του Επιθεωρητή του Α.Σ.Ε.Π..

10. Με την επιφύλαξη των διατάξεων των οργανισμών ή κανονισμών των οικείων φορέων, η γνώση ξένης γλώσσας και το επίπεδο αυτής ως προϋποθέσεις διορισμού μπορεί να καθορίζονται με τη σχετική προκήρυξη κατόπιν αποφάσεως του οικείου φορέα.

11. Καταργείται το ανώτατο όριο ηλικίας πρόσληψης ή διορισμού στο Δημόσιο, τα Ν.Π.Δ.Δ., Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού και τα Ν.Π.Ι.Δ. του δημοσίου τομέα της παρ. 1 του άρθρου 14 του Ν. 2190/1994, όπως αυτό ισχύει, και της παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 2527/1997, καθώς και το ανώτατο όριο ηλικίας τοποθέτησης ή πρόσληψης των προστατευόμενων ατόμων του Ν. 2643/1998 που ορίζεται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 7 του άρθρου 8 του ίδιου νόμου. Ειδικά όρια ηλικίας που απαιτούνται από τη φύση και τις ιδιαιτερότητες των καθηκόντων των προς πλήρωση θέσεων

μπορεί να καθορίζονται με την οικεία προκήρυξη, μετά από γνώμη του οικείου φορέα και απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

12. Αποφάσεις διορισμού υπαλλήλων του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. πρώτου και δεύτερου βαθμού, οι οποίες δεν δημοσιεύθηκαν εκ παραδρομής στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δημοσιεύονται με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία ανάληψης υπηρεσίας.

13. Ως προσόν διορισμού σε θέσεις κλάδων ΠΕ Πληροφορικής και ΤΕ Πληροφορικής, σε περίπτωση που δεν καθίσταται δυνατή η πλήρωση κενών θέσεων από υποψηφίους με τα προσόντα των άρθρων 6 και 14 του Π.Δ. 50/2001 αντιστοίχως, επιτρέπεται για τις θέσεις κλάδου ΠΕ Πληροφορικής ο διορισμός υποψηφίων με πτυχία ή διπλώματα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμα της αλλοδαπής και για τις θέσεις κλάδου ΤΕ Πληροφορικής υποψηφίων με πτυχία ή διπλώματα Τ.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής σε ειδικότητα που ορίζεται κάθε φορά με την προκήρυξη, ύστερα από αίτημα του οικείου φορέα και έγκριση του Α.Σ.Ε.Π., καθώς και εμπειρία δύο τουλάχιστον ετών στο αντικείμενο των θέσεων.

14. Από τη δημοσίευση του νόμου αυτού και εφεξής, υπάλληλοι οι οποίοι διορίζονται, μετατάσσονται ή μεταφέρονται σε παραμεθόριο ή προβληματική περιοχή και οι οποίοι τυγχάνουν ειδικών ευεργετημάτων, υποχρεούνται να παραμείνουν στην υπηρεσία τοποθέτησής τους για μία τουλάχιστον δεκαετία.

Κάθε πράξη που συνεπάγεται απόσπαση, μετάθεση, μετάταξη ή μεταφορά πριν από τη συμπλήρωση της δεκαετούς υποχρεωτικής παραμονής στην υπηρεσία τοποθέτησης είναι αυτοδικαίως άκυρη. Στις διατάξεις της παραγράφου αυτής υπάγονται και όσοι μοριοδοτούνται και προσλαμβάνονται, λόγω εντοπιότητας, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού.

Κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη που επιτρέπει την απόσπαση, μετάθεση ή μετάταξη από τις περιοχές αυτές καταργείται, με εξαίρεση τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 48 του Ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50 Α'), που προβλέπει την απόσπαση υπαλλήλων για το χρόνο της φοίτησής τους στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Αποσπάσεις που έγιναν πριν τη δημοσίευση του νόμου αυτού βάσει ειδικών διατάξεων διατηρούνται σε ισχύ.

15. Όπου στις διατάξεις των άρθρων 17-19 του Ν. 2190/1994 αναφέρεται η φράση «πίνακες επιτυχίας» αυτή αντικαθίσταται με τη φράση «πίνακες κατάταξης υποψηφίων».

Άρθρο 11

Καθορισμός θέσεων προστατευόμενων ατόμων

1. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν. 2643/1998 (ΦΕΚ 220 Α'), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 31 του Ν. 2956/2001 (ΦΕΚ 258 Α') και αντικαταστάθηκε εκ νέου με την παρ. 3 του άρθρου 48 του Ν. 2972/2001 (ΦΕΚ 291 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Οι δημόσιες υπηρεσίες, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και των δύο βαθμών υποχρεούνται να διορίζουν ή να προσλαμβάνουν πρόσωπα προστατευόμενα από το άρθρο 1, χωρίς διαγωνισμό ή επιλογή, σε εγκεκριμένες θέσεις που αντιστοιχούν στο πέντε τοις εκατό (5%) του συνόλου των προς προκήρυξη θέσεων του οικείου

φορέα. Προς τούτο ο οικείος φορέας πριν αποστείλει στο Α.Σ.Ε.Π. το αίτημά του για προκήρυξη θέσεων ή πριν εκδώσει την προκήρυξη, αν την εκδίδει ο ίδιος, αποστέλλει το σύνολο των θέσεων που θα προκηρυχθούν κατά κατηγορία και κλάδο ή ειδικότητα και κατά νομαρχία στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, προκειμένου να εκδοθεί η υπουργική απόφαση της παρούσας παραγράφου, η οποία εφεξής περιορίζεται σε απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.»

2. Στο τέλος της παρ. 6 του άρθρου 3 του Ν. 2643/1998 προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο:

«Για τον προσδιορισμό των θέσεων που προκύπτουν βάσει των ποσοστών της παρούσας παραγράφου εφαρμόζεται η διαδικασία της παρ. 1 του παρόντος άρθρου.»

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ρυθμίσεις για το Α.Σ.Ε.Π.

Άρθρο 12

1. Συνιστώνται στο Α.Σ.Ε.Π. σαράντα (40) θέσεις ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού η πλήρωση των οποίων γίνεται μετά την 1.6.2003.

2. Προσόντα διορισμού ορίζονται τα ακόλουθα:

Πτυχίο Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής, τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών ετήσιας τουλάχιστον φοίτησης και εμπειρία τριών (3) τουλάχιστον ετών.

Η άριστη ή πολύ καλή γνώση ξένης γλώσσας αποτελεί συνεκτιμώμενο στοιχείο για την αξιολόγηση των υποψηφίων.

Τα κωλύματα διορισμού του Υπαλληλικού Κώδικα ισχύουν και για τις θέσεις του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού. Με την προκήρυξη πλήρωσης των θέσεων εξειδικεύονται κάθε φορά οι απαιτούμενοι κατά θέση τίτλοι σπουδών, βασικοί και μεταπτυχιακοί, καθώς και η απαιτούμενη εμπειρία, ανάλογα με τις ανάγκες του Α.Σ.Ε.Π..

3. Η επιλογή του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 4 του παρόντος νόμου. Ο διορισμός γίνεται με απόφαση του Προέδρου του Α.Σ.Ε.Π., που δημοσιεύεται σε περίληψη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

4. Το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό έχει την ιδιότητα του τακτικού δημοσίου υπαλλήλου. Με κανονιστική απόφαση της Ολομέλειας του Α.Σ.Ε.Π., που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να γίνεται διαβάθμιση των θέσεων του προσωπικού αυτού και να καθορίζονται τα αντίστοιχα καθήκοντα ανάλογα με τις ειδικότητες αυτού. Κατά τα λοιπά, για την υπηρεσιακή κατάσταση του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα. Όπου για την εφαρμογή τους προβλέπεται γνώμη ή απόφαση υπηρεσιακού συμβουλίου, ασκεί την αρμοδιότητα αυτή η Ολομέλεια του Α.Σ.Ε.Π.. Τα όργανα και ο τρόπος αξιολόγησης του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού καθορίζονται με τον κανονισμό λειτουργίας του Α.Σ.Ε.Π.. Για την επικουρική ασφάλιση του προσωπικού αυτού εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 9 του Ν. 2190/1994, όπως ισχύει. Με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών και με βάση τη διαβάθμιση των θέσεων κατά το δεύτερο εδάφιο της παρούσας πα-

ραγράφου καθορίζονται οι αποδοχές του προσωπικού του παρόντος άρθρου.

5. Καθήκοντα βοηθού επιθεωρητή, κατά το άρθρο 8 του Ν. 2190/1994, μπορεί να ανατίθενται και σε μέλη του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού. Στην περίπτωση αυτή ο βοηθός επιθεωρητής μπορεί να διεξάγει όλες τις απαιτούμενες ενέργειες και πράξεις επιθεώρησης. Η έκθεση επιθεώρησης όμως γίνεται μόνο από τον επιθεωρητή.

6. Η κατά το άρθρο 10 του Ν. 2190/1994 ετήσια έκθεση του Α.Σ.Ε.Π. δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 13

1. Με τον κανονισμό λειτουργίας του Α.Σ.Ε.Π., που εκδίδεται εντός δώδεκα μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος, ιδρύονται αποκεντρωμένα τμήματά του σε όλες τις έδρες των Περιφερειών πλην της Περιφέρειας Αττικής και καθορίζεται η στελέχωσή τους.

2. Η αρμοδιότητα των αποκεντρωμένων τμημάτων περιλαμβάνει οπωσδήποτε τον έλεγχο των διαδικασιών πρόσληψης προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, κατά το άρθρο 21 του Ν. 2190/1994 ή κατ' άλλες ειδικές διατάξεις. Οι αρμοδιότητες των τμημάτων επί άλλων θεμάτων καθορίζονται με τον κανονισμό λειτουργίας του Α.Σ.Ε.Π..

3. Με τον κανονισμό λειτουργίας του Α.Σ.Ε.Π. ορίζεται και ο αριθμός των θέσεων, κατά κατηγορία και κλάδο, του προσωπικού της Γραμματείας του Α.Σ.Ε.Π. που διατίθεται για τη στήριξη του έργου των αποκεντρωμένων τμημάτων.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τελικές και μεταβατικές διατάξεις – Ισχύς

Άρθρο 14

Μεταβατικές διατάξεις

1. Διαδικασίες πλήρωσης θέσεων ή πρόσληψης προσωπικού, για τις οποίες η σχετική προκήρυξη έχει εκδοθεί κατά την έναρξη της ισχύος των διατάξεων του παρόντος νόμου, ολοκληρώνονται με βάση τις διατάξεις που ίσχυαν κατά το χρόνο έκδοσης της προκήρυξης.

2. Προκηρύξεις πλήρωσης θέσεων ή πρόσληψης προσωπικού φορέων της παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 2527/1997, που έχουν εκδοθεί έως την έναρξη της ισχύος της παρ. 4 του άρθρου 10 του παρόντος και δεν δημοσιεύθηκαν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, είναι έγκυρες.

3. Οι διατάξεις του άρθρου 11 του παρόντος δεν εφαρμόζονται επί αιτημάτων δημοσίων υπηρεσιών, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμών για προκήρυξη πλήρωσης θέσεων που έχουν αποσταλεί στο Α.Σ.Ε.Π. έως την έναρξη της ισχύος του.

4. Η προθεσμία για την υποβολή των αιτήσεων, όπως αυτή καθορίζεται στο άρθρο 17 παρ. 5 περίπτωση α' του Ν. 2839/2000, παρατείνεται από τότε που έληξε και λήγει δύο (2) μήνες μετά τη δημοσίευση του παρόντος.

Άρθρο 15

Διαφορές που αναφέρονται κατά την εκλογική διαδικασία στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης

1. Το άρθρο 245 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (Ν. 2717/1999, ΦΕΚ 97 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο προς εκδίκαση των κατά το προηγούμενο άρθρο διαφορών είναι, σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό, αν μεν πρόκειται για εκλογή σε νομαρχιακή αυτοδιοίκηση το εφετείο, αν, δε, πρόκειται για εκλογή σε δήμο ή κοινότητα, το τριμελές πρωτοδικείο.

2. Κατά τόπο αρμόδιο δικαστήριο είναι εκείνο στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα του ο οικείος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης.»

2. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 246 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«1. Για την σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό επίλυση των διαφορών του άρθρου 244 ασκείται ένσταση.

2. Η ένσταση στρέφεται κατά των δια της προσβαλλόμενης πράξης ανακηρυχθέντων υποψηφίων, καθώς και των επιτυχόντων και επιλαχόντων των οικείων συνδυασμών, για τους οποίους αμφισβητείται με αυτήν η ανακήρυξη ή η εκλογή τους, αντιστοίχως.»

3. Η παράγραφος 2 του άρθρου 253 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Κεκυρωμένο αντίγραφο του δικογράφου της ένστασης μαζί με την πράξη ορισμού δικασίμου και εισηγητή – δικαστή, επιδίδεται, με τη φροντίδα του ενισταμένου, το αργότερο επτά (7) ημέρες πριν από την πρώτη δικάσιμο, προς εκείνους των οποίων αμφισβητείται με την ένσταση η ανακήρυξη ή η εκλογή και θα επιδράσει επί του κύρους τους, αντιστοίχως, η απόφαση του δικαστηρίου.

Η ίδια ένσταση κοινοποιείται, εντός της ανωτέρω προθεσμίας, και προς τους επικεφαλής των οικείων εκλογικών συνδυασμών.»

4.α. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 255 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«1. Στη δίκη ενώπιον του πρωτοδικείου ή του εφετείου μπορεί να παρέμβει προσθέτως, υπέρ οποιουδήποτε από τους κυρίους διαδίκους, όποιος έχει έννομο, προς τούτο, συμφέρον. Η παρέμβαση ασκείται με δικόγραφο, που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί η ένσταση και επιδίδεται, με φροντίδα του παρεμβαίνοντος, στους λοιπούς διαδίκους, το αργότερο τρεις (3) ημέρες πριν από την πρώτη δικάσιμο. Με το δικόγραφο της παρέμβασης είναι δυνατόν να προβληθούν και πραγματικοί ισχυρισμοί.»

β. Η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου αναριθμείται σε 2.

5. Η παράγραφος 1 του άρθρου 256 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Αν ασκηθεί ένσταση, τα πρόσωπα των οποίων με την ένσταση αμφισβητείται η εκλογή ή η ανακήρυξη, καθώς και εκείνοι στην εκλογή ή ανακήρυξη των οποίων μπορεί να επιδράσει η απόφαση που θα εκδοθεί μπορούν, και μετά την πάροδο της προθεσμίας της ένστασης, να ασκήσουν αντένσταση, ακόμη και αν, κατά οποιονδήποτε τρόπο, έχουν αποδεχθεί την προσβαλλόμενη πράξη ή έχουν παραιτηθεί από την άσκηση κατ' αυτής ένστασης.»

6. Στις παραγράφους 1 και 5 του άρθρου 261 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας διαγράφονται οι λέξεις «της έφσεως».

7. Αντικαθίστανται οι ακόλουθες διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Π.Δ. 410/1995, ΦΕΚ 231 Α').

α. Η παράγραφος 1 του άρθρου 81 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Οι ενστάσεις που έχουν υποβληθεί κατά του κύρους

των εκλογών των δήμων και των κοινότητων εκδικάζονται σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό από το τριμελές διοικητικό πρωτοδικείο.»

β. Το άρθρο 84 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Διόρθωση των αποφάσεων που κρίνουν τις ενστάσεις επιτρέπεται να γίνει από τα δικαστήρια που τις έχουν εκδώσει ύστερα από αίτηση ενός εκλογέα, μόνο για να συμπληρωθούν ατέλειες και να ερμηνευθούν ασάφειες και αοριστίες, ή για να διορθωθούν προφανή λάθη που έγιναν κατά την αρίθμηση των ψήφων ή κατά τον καθορισμό της σειράς των προσώπων που έχουν εκλεγεί.

2. Το Δικαστήριο στέλνει αντίγραφο των αποφάσεων που αφορούν ενστάσεις, χωρίς καθυστέρηση, στο Νομάρχη και στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.

Όμοιο αντίγραφο των αποφάσεων στέλνει ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας στους ενδιαφερόμενους δήμους και κοινότητες.»

γ. Το άρθρο 86 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Κατά των αποφάσεων που εκδόθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 83 χωρεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία που δημοσιεύθηκε η απόφαση του τριμελούς διοικητικού πρωτοδικείου.

2. Για την εκδίκαση της αιτήσεως αναιρέσεως εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 81 παράγραφος 2, 82 (εκτός από το εδάφιο τρίτο της παραγράφου 1), 83 και 84.»

8. Αντικαθίστανται και τροποποιούνται οι ακόλουθες διατάξεις του Κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Π.Δ. 30/1996, ΦΕΚ 21 Α').

α. Στο τέλος της παραγράφου 1 του άρθρου 40 η λέξη «πρωτοδικείο» αντικαθίσταται με τη λέξη «εφετείο».

β. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 40 αντικαθίσταται ως εξής:

«Οι ενστάσεις που έχουν υποβληθεί κατά του κύρους των εκλογών εκδικάζονται σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό από το αρμόδιο διοικητικό εφετείο.»

γ. Στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 40 η λέξη «πρωτοδικείο» αντικαθίσταται με τη λέξη «εφετείο».

δ. Το άρθρο 42 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Διόρθωση των αποφάσεων που κρίνουν τις ενστάσεις επιτρέπεται να γίνει από τα δικαστήρια που τις έχουν εκδώσει, ύστερα από αίτηση ενός εκλογέα, μόνο για να συμπληρωθούν ατέλειες και να ερμηνευθούν ασάφειες και αοριστίες ή για να διορθωθούν προφανή λάθη που έγιναν κατά την αρίθμηση των ψήφων ή κατά τον καθορισμό της σειράς των προσώπων που έχουν εκλεγεί.

2. Το Δικαστήριο στέλνει αντίγραφο των αποφάσεων που αφορούν ενστάσεις, χωρίς καθυστέρηση, στο Νομάρχη και στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.»

ε. Στο άρθρο 43 οι λέξεις «τριμελές διοικητικό πρωτοδικείο» αντικαθίστανται με τις λέξεις «διοικητικό εφετείο».

στ. Το άρθρο 44 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Κατά των αποφάσεων που εκδόθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 41 χωρεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών, από την ημερομηνία που δημοσιεύθηκε η απόφαση του τριμελούς διοικητικού εφετείου.

2. Για την εκδίκαση της αιτήσεως αναιρέσεως εφαρμό-

ζονται αναλόγως οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 (εκτός από το εδάφιο τρίτο) του άρθρου 40 και των άρθρων 41 και 42.

3. Αν ακυρωθεί η εκλογή, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται ανάμεσα στους ίδιους υποψηφίους που είχαν ανακηρυχθεί νόμιμα.»

Άρθρο 16

Στο Υπουργείο Αιγαίου συνιστώνται 25 θέσεις μόνιμου προσωπικού. Η κατανομή των θέσεων αυτών σε κλάδους ή ειδικότητες και ο καθορισμός των προσόντων τους θα γίνει με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Αιγαίου.

Άρθρο 17

Αιτήσεις υποψηφίων πτυχιούχων Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (Τ.Ε.Ε.) Α΄ κύκλου βοηθών νοσηλευτών, που αποφοίτησαν τον Ιούνιο του έτους 2001 και υποβλήθηκαν σε φορείς του δημόσιου τομέα για διορισμό χωρίς την κατοχή άδειας άσκησης επαγγέλματος, γίνονται δεκτές σε εκκρεμείς διαδικασίες διορισμού.

Οι χορηγούμενες σε πτυχιούχους Τ.Ε.Ε. Α΄ κύκλου βοηθούς νοσηλευτές, που αποφοίτησαν τον Ιούνιο του έτους 2001, άδειες άσκησης επαγγέλματος θεωρούνται ότι εκδόθηκαν στις 15.6.2001. Οι ενδιαφερόμενοι που δεν έχουν καταθέσει αίτηση για τη χορήγηση της άδειας επαγγέλματος οφείλουν να υποβάλλουν σχετική αίτηση μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευση αυτού του νόμου.

Άρθρο 18

Η θητεία των μελών της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου που μετέχουν στην πρώτη σύνθεσή της λήγει, ανεξάρτητα από το χρόνο διορισμού τους, τη 15η Μαρτίου 2003.

Άρθρο 19

1. Στο άρθρο 4 του Ν. 2863/2000 (ΦΕΚ 262 Α΄) προστίθεται παράγραφος 6 ως εξής:

«6. Επίσης, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης είναι αρμόδιο για την έκδοση:

α) των προκηρύξεων που προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 2 εδαφ. α΄ και 7 παρ. 2 εδαφ. α΄ του Ν. 2328/1995 (ΦΕΚ 159 Α΄),

β) της προκήρυξης η οποία εκδίδεται σε εκτέλεση της απόφασης του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 του Ν. 2644/1998 (ΦΕΚ 233 Α΄).»

2. Διαγωνιστικές διαδικασίες με αντικείμενο τη χορήγηση αδειών για τη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών ελεύθερης λήψης ή για την παροχή συνδρομητικών τηλεοπτικών υπηρεσιών μέσω επίγειων αποκλειστικά πομπών, οι οποίες δεν έχουν ολοκληρωθεί κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος νόμου και στις οποίες η συνδρομή των νόμιμων προϋποθέσεων των αιτούντων έχει ελεγχθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 5 του Ν. 2328/1995 και του άρθρου 5 παρ. 3 εδαφ. α΄ του Ν. 2644/1998, καταργούνται. Για την κατάργηση των διαδικασιών του προη-

γούμενου εδαφίου εκδίδεται σχετική διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

3. Οι τηλεοπτικοί σταθμοί περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας οι οποίοι, κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου, θεωρούνται ως νομίμως λειτουργούντες σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 1 του Ν. 2644/1998, εξακολουθούν να θεωρούνται ως νομίμως λειτουργούντες μέχρι την πρώτη εφαρμογή του άρθρου 2 παρ. 1 του Ν. 2328/1995 με την έκδοση αδειών λειτουργίας για την αντίστοιχη γεωγραφική περιοχή. Το προηγούμενο εδάφιο εφαρμόζεται αναλόγως για την ισχύ των συμβάσεων παροχής συνδρομητικών υπηρεσιών μέσω επίγειων αποκλειστικά πομπών, τις οποίες είχε καταρτίσει η «Ελληνική Ραδιοφωνία – Τηλεόραση Α.Ε.» και ήταν σε ισχύ κατά την έναρξη της ισχύος του Ν. 2644/1998. Η παράταση της ισχύος των ανωτέρω συμβάσεων εγκρίνεται από τον Υπουργό Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, εφαρμοζόμενου κατά τα λοιπά του τελευταίου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 14 του Ν. 2644/1998.

4. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, μπορεί να καθορίζονται ειδικότεροι όροι και προϋποθέσεις, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετικά με τα υποβαλλόμενα, κατ' εφαρμογή των άρθρων 2 παρ. 5 και 7 παρ. 3 του Ν. 2328/1995 και 5 παρ. 2 του Ν. 2644/1998, στοιχεία και λοιπά δικαιολογητικά. Η προθεσμία υποβολής των αιτήσεων για χορήγηση άδειας λειτουργίας του άρθρου 5 του Ν. 2644/1998 δεν μπορεί να είναι μικρότερη των ενενήντα (90) ημερών.

Άρθρο 20

Ρύθμιση διαφόρων θεμάτων αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διοίκησης

1. Η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 163 του Υπαλληλικού Κώδικα που κυρώθηκε με το Ν. 2683/1999 (ΦΕΚ 19 Α΄/9.2.1999) και τροποποιήθηκε με την παρ. 17 του άρθρου 15 του Ν. 2839/2000 (ΦΕΚ 196 Α΄/12.9.2000) αναδιατυπώνεται ως εξής:

«Στα υπηρεσιακά συμβούλια ως εισηγητές και αναπληρωτές τους, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ορίζονται με απόφαση του οικείου Υπουργού ή του Δ.Σ. του οικείου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου οι προϊστάμενοι των υπηρεσιών προσωπικού. Ειδικά κατά την εξέταση πειθαρχικών υποθέσεων, ως εισηγητής με δικαίωμα ψήφου, ορίζεται, σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγράφου 1 του άρθρου 134 του παρόντος, ένα από τα μέλη του υπηρεσιακού συμβουλίου.»

2. Η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 163 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 2683/1999, ΦΕΚ 19 Α΄/9.2.1999) που τροποποιήθηκε με την παρ. 17 του άρθρου 15 του Ν. 2839/2000 (ΦΕΚ 196 Α΄/12.9.2000) αναδιατυπώνεται ως εξής:

«Στο Ειδικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο και στο Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο ως εισηγητές ορίζονται, με πράξη του προέδρου, μόνο μέλη τους.»

3. Η περίπτωση δ΄ της παραγράφου 2 του άρθρου 163α του Υπαλληλικού Κώδικα, που προστέθηκε με το άρθρο 15 παρ. 18 του Ν. 2839/2000 (ΦΕΚ 196 Α΄/12.9.2000), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6 παρ. 6 εδ. α΄ του Ν. 2880/2001 (ΦΕΚ 9 Α΄/30.1.2001), αντικαθίσταται από 1.1.2003 ως εξής:

«Τον Γενικό Διευθυντή αρμόδιο για θέματα προσωπικού του Υπουργείου, στο οποίο υπάγεται η υπηρεσία ή το οποίο εποπτεύει την υπηρεσία ή το Ν.Π.Δ.Δ. όπου υπηρετεί ο πειθαρχικά διωκόμενος υπάλληλος, με αναπληρωτές τους άλλους Γενικούς Διευθυντές ή Διευθυντές του ίδιου ως άνω Υπουργείου, οριζόμενους κατ' έτος με απόφαση του οικείου Υπουργού.»

4. Στο άρθρο 90 του Υπαλληλικού Κώδικα μετά τις λέξεις «.....των άρθρων 69, 70, 72 και 98,....» προστίθενται οι λέξεις «καθώς και σύμφωνα με κάθε άλλη ειδική διάταξη».

5. Στο άρθρο 5 του Ν. 2738/1999 (ΦΕΚ 180 Α'/9.9.1999) «Συλλογικές Διαπραγματεύσεις στη Δημόσια Διοίκηση, μονιμοποίηση συμβασιούχων αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις» προστίθεται παράγραφος 6 ως εξής:

«6. Κατά τη διεξαγωγή των Συλλογικών Διαπραγματεύσεων του έτους 2002 η κατά την παράγραφο 1 καταληκτική προθεσμία των διαπραγματεύσεων και της διαδικασίας μεσολάβησης ορίζεται αντί της 10ης Σεπτεμβρίου η 11η Νοεμβρίου 2002.»

6. Στην παρ. 1 του άρθρου 33 του Ν. 2190/1994 προστίθεται εδάφιο τέταρτο ως εξής:

«Επίσης, ως προς τους υπαγόμενους στις διατάξεις της παρούσας παραγράφου που καταλαμβάνουν θέσεις μελών Δ.Ε.Π. επί θητεία των Α.Ε.Ι., αναστέλλεται η άσκηση καθηκόντων στην κύρια θέση τους, στην οποία επιστρέφουν με αίτησή τους είτε κατά τη λήξη της θητείας τους είτε κατά τη διάρκεια αυτής. Ο χρόνος υπηρεσίας που διανύεται στις ανωτέρω θέσεις λογίζεται για όλες τις συνέπειες ως πραγματική δημόσια υπηρεσία στην οργανική τους θέση. Κατά τη διάρκεια της θητείας λαμβάνουν τις αποδοχές της θέσης Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι.»

7.α. Η περίπτωση β' της παρ. 2 του άρθρου 10 του Ν. 2880/2001 (ΦΕΚ 9 Α') «Πρόγραμμα «Πολιτεία» για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης και άλλες διατάξεις» αντικαθίσταται ως ακολούθως:

«β. Οι αρμοδιότητες των περιπτώσεων 10-19 της παρ. 1Α του άρθρου 1 του Ν. 2647/1998, όπως τροποποιείται από το προηγούμενο εδάφιο, ασκούνται από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας για όλες τις υπηρεσίες των φορέων που εδρεύουν εντός των ορίων της Περιφέρειας, όπως αυτές καθορίζονται από την κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν.Δ. 2396/1953 εκδιδόμενη κ.υ.α., εκτός των κεντρικών υπηρεσιών των Υπουργείων.»

8. Το πέμπτο εδάφιο της παρ. 9 του άρθρου 21 του Ν. 2190/1994, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 2527/1997 και όπως εκ νέου αντικαταστάθηκε με την παρ. 12 περίπτωση δ' του άρθρου 20 του Ν. 2738/1999, τροποποιείται ως εξής:

«Περήληψη της ανακοίνωσης δημοσιεύεται σε δύο (2) τουλάχιστον ημερήσιες ή εβδομαδιαίες τοπικές εφημερίδες του νομού, εφόσον εκδίδονται.»

9. Από τις ενενήντα έξι (96) θέσεις που έχουν συσταθεί για τις ανάγκες του «ΑΣΤΕΡΙΑ» με τις διατάξεις του εδαφίου α' της παρ. 15 του άρθρου 31 του Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ 102 Α') κατανέμονται ανά μία και στις κοινότητες των Νομών Λέσβου, Σάμου, Χίου, Κυκλάδων και Δωδεκανήσου.

Άρθρο 21

Διαγωνισμοί του Α.Σ.Ε.Π. για πρόσληψη εκπαιδευτικών Επαναληπτικές εξετάσεις μαθητών Ενιαίου Λυκείου

1. Εξαιρετικά και μόνο στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. έτους 2002 για πρόσληψη μόνιμων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι υποψήφιοι μπορούν να καταθέσουν την αίτηση για συμμετοχή στο διαγωνισμό το αργότερο μέχρι και τις 20 Σεπτεμβρίου, το δε πτυχίο πανεπιστημιακού τμήματος, που αποτελεί προσόν διορισμού ή βεβαίωση για την περάτωση των σπουδών τους, το αργότερο μέχρι 29 Νοεμβρίου. Οι μη καταθέτοντες τα στοιχεία αυτά αποκλείονται από τις εξετάσεις.

2. Στους διαγωνισμούς της προηγούμενης παραγράφου γίνονται δεκτοί οι υποψήφιοι που κατέθεσαν έγκαιρα στο ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. αίτηση αναγνώρισης πτυχίου εκπαιδευτικού ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της αλλοδαπής, εφόσον θα καταθέσουν τη σχετική απόφαση αναγνώρισης του ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2002.

3. Από το σχολικό έτος 2001 – 2002 και εφεξής μαθητές της Α' τάξης Ενιαίου Λυκείου και των Α' και Β' τάξεων Εσπερινού Ενιαίου Λυκείου, που δεν προάγονται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις κατά την εξεταστική περίοδο Ιουνίου, παραπέμπονται σε ειδική εξεταστική περίοδο του Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους στα μαθήματα στα οποία ο βαθμός ετήσιας επίδοσής τους, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, δεν είναι προαγωγίμος. Οι εξετάσεις αυτές διενεργούνται κατά τα ισχύοντα για τις προαγωγικές εξετάσεις του Ιουνίου. Στις διατάξεις της παρούσας παραγράφου υπάγονται και οι μαθητές των ίδιων τάξεων που δεν προσέρχονται στις εξετάσεις Ιουνίου εξαιτίας σοβαρών προβλημάτων υγείας, στράτευσης ή συμμετοχής σε διεθνείς αθλητικές οργανώσεις.

Άρθρο 22

Θέματα προσωπικού Ο.Τ.Α.

1. Η προβλεπόμενη από το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν. 2839/2000 (ΦΕΚ 196 Α') τριμελής Επιτροπή ανασυντίθεται και αποτελείται από:

α) ένα μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, ως πρόεδρο, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

β) έναν μόνιμο υπάλληλο της Περιφέρειας, κατηγορίας ΠΕ, με βαθμό τουλάχιστον Α', που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας, και

γ) έναν αιρετό εκπρόσωπο, που υποδεικνύεται από την Τ.Ε.Δ.Κ. ή τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση του κάθε νομού, που υπάγεται στην Περιφέρεια, με τον αναπληρωτή του και ο οποίος μετέχει στην Επιτροπή όταν συζητείται θέμα που αφορά δήμο ή κοινότητα του νομού ή τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, αντίστοιχα.

Εκκρεμείς υποθέσεις, κατά το χρόνο ανασυγκρότησης της ανωτέρω Επιτροπής, μπορούν να εκδικασθούν υπό τη νέα σύνθεσή της, οπότε και αρχίζει να υπολογίζεται η εικοσαήμερη προθεσμία του άρθρου 18 παρ. 10 του Ν. 2218/1994 (ΦΕΚ 90 Α').

Οι λοιπές σχετικές ρυθμίσεις του άρθρου 7 του Ν. 2839/2000 (ΦΕΚ 196 Α') εξακολουθούν ισχύουσες.

2. α. Κατά την πρώτη εφαρμογή του Ν. 2623/1998 (ΦΕΚ 139 Α') όσοι εκλογείς, για οποιαδήποτε αιτία, δεν έχουν περιληφθεί στους νέους εκλογικούς καταλόγους μπο-

ρούν μέχρι την 26η Σεπτεμβρίου 2002 να υποβάλλουν σχετική αίτηση στον οικείο δήμο ή κοινότητα, στα δημοτολόγια του οποίου είναι εγγεγραμμένοι.

Ο δήμος ή η κοινότητα υποχρεούται μέχρι την 30ή Σεπτεμβρίου 2002 να αποστέλλει στη Διεύθυνση Εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, σχετική κατάσταση, σε έντυπη μορφή και σε οπτικό δίσκο μοναδικής εγγραφής, προκειμένου μετά από προηγούμενο έλεγχο να τους προσδοθεί ο Ειδικός Εκλογικός Αριθμός και να περιληφθούν σε πρόσθετο εκλογικό κατάλογο.

β. Όσοι είναι εγγεγραμμένοι σε μητρώα αρρένων, είναι κάτοχοι εκλογικών βιβλιαρίων και δεν προκύπτει εγγραφή τους σε δημοτολόγια, ώστε να έχουν περιληφθεί στους νέους εκλογικούς καταλόγους, μπορούν να υποβάλλουν σχετική αίτηση μέχρι την 26η Σεπτεμβρίου 2002 στον οικείο δήμο ή κοινότητα, για τον οποίο έχουν τις αντίστοιχες προϋποθέσεις, προκειμένου να εγγραφούν στα δημοτολόγια.

Οι δήμοι ή οι κοινότητες υποχρεούνται μέχρι την 30ή Σεπτεμβρίου 2002 να αποστέλλουν στη Διεύθυνση Εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, σχετική κατάσταση εγγραφής σε έντυπη μορφή και σε οπτικό δίσκο μοναδικής εγγραφής, προκειμένου να ακολουθηθεί η διαδικασία της περίπτωσης α'.

Η ισχύς της παρούσας παραγράφου αρχίζει την 28.8.2002.

3. Η ρύθμιση της παραγράφου 1 του άρθρου 75 του Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ 91 Α'), για υποψήφιους συμβούλους, από κάθε φύλο, σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων κάθε συνδυασμού, εφαρμόζεται αυτοτελώς και διακεκριμένα στο συνδυασμό για το δημοτικό συμβούλιο και συνολικά, χωρίς να απαιτείται ισομερής κατανομή, για τους συνδυασμούς των τοπικών συμβουλίων.

4. Στην παρ. 4 του άρθρου 20 του Π.Δ. 30/1996 (ΦΕΚ 21 Α') διαγράφεται η φράση «στης οποίας τους εκλογικούς καταλόγους είναι γραμμένος ο υποψήφιος».

5.α. Η περίπτωση α' της παρ. 2 του άρθρου 30 του Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ 102 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«οι διατάξεις του Ν. 2344/1995 (ΦΕΚ 248 Α') με εξαίρεση εκείνες των άρθρων 4 παρ. 1, 13 παρ. 1, 18 και 19 αυτού.»

β. Η εκ παραδρομής αναγραφόμενη στην παράγραφο 8 του άρθρου 25 του Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ 102 Α') προσθήκη παραγράφου 9 στο άρθρο 66 του Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ 91 Α') αναριθμείται στον ορθό αριθμό 10 της αυτής διάταξης του ίδιου νόμου.

6. Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 56 του Ν. 2218/1994 (ΦΕΚ 90 Α'), το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν. 2880/2001 (ΦΕΚ 9 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«α. Οι ανωτέρω αποσπάσεις μπορεί να παρατείνονται για ένα έτος, μία ή περισσότερες φορές και μέχρι συμπλήρωσης συνολικού χρόνου απόσπασης στο Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης επτά ετών.

β. Η υπηρεσία των αποσπασμένων δημοσίων υπαλλήλων σε θέση Διευθυντή ή Προϊσταμένου Τμήματος στο Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης συνυπολογίζεται ως χρόνος άσκησης καθηκόντων Διευθυντή ή Προϊσταμένου Τμήματος, αντίστοιχα, όπου κατά τις οικείες διατάξεις ή κανονισμούς εσωτερικής υπηρεσίας απαιτείται, ως προ-

ϋπόθεση, για την εξέλιξη στο βαθμό του Γενικού Διευθυντή ή Διευθυντή, αντίστοιχα.»

7. Υπάλληλοι του Δημοσίου και φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι οποίοι υπηρετούν ή υπηρέτησαν ως μετακλητοί υπάλληλοι σε θέσεις Νομαρχών, Γενικών Γραμματέων Υπουργείων, Γενικών Γραμματέων Προϊσταμένων Γενικών Γραμματειών και Γενικών Γραμματέων Περιφερειών για χρονικό διάστημα τεσσάρων (4), τουλάχιστον, ετών, επανερχόμενοι στην υπηρεσία τους καταλαμβάνουν προσωποπαγή θέση με βαθμό Διευθυντή για το υπόλοιπο της υπαλληλικής τους θητείας, χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα περαιτέρω προαγωγής τους. Με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή του οικείου οργάνου διοίκησης καθορίζονται τα αντίστοιχα καθήκοντα.

8. Στις κοινότητες της χώρας, καθώς και στους συνδέσμους δήμων και κοινοτήτων είναι δυνατή η σύσταση ίδιων ταμειακής υπηρεσίας με σχετική πρόβλεψη στον οργανισμό εσωτερικής υπηρεσίας αυτών, κατόπιν προηγούμενης εγκριτικής απόφασης του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας.

9. Για την αντιμετώπιση των αναγκών από την εφαρμογή του διπλογραφικού συστήματος σε πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. μέχρι 10.000 κατοίκους συνιστάται μία (1) θέση κλάδου Οικονομικού – Λογιστικού με πτυχίο Λογιστικής κατεύθυνσης Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. και σε αντίστοιχους άνω των 10.000 κατοίκων συνιστώνται δύο (2) θέσεις του ίδιου κλάδου.

Οι θέσεις αυτές περιλαμβάνονται στην πρώτη τροποποίηση του οικείου οργανισμού εσωτερικής υπηρεσίας κάθε Ο.Τ.Α..

10. Το άρθρο 68 του Π.Δ. 410/1995 (ΦΕΚ 231 Α') και η παράγραφος 2 του άρθρου 20 του Π.Δ. 30/1996 (ΦΕΚ 21 Α') καταργούνται.

11. Η προϋπόθεση της ιδιότητας του δημότη του δήμου ή της κοινότητας που καταργήθηκε με τη συνένωση, ή του συνοικισμού που προσαρτήθηκε, για την εκλογή στο αξίωμα προέδρου, μέλους τοπικού συμβουλίου ή παρέδρου, η οποία απαιτείτο, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 5 και την παρ. 7 του άρθρου 7 του Ν. 2539/1997 (ΦΕΚ 244 Α'), ήταν αναγκαία κατά την πρώτη εφαρμογή του ανωτέρω νόμου και πριν από την πραγματοποιηθείσα κατάρτιση ενιαίου δημοτολογίου, σύμφωνα με την πρόβλεψη της παρ. 3 του άρθρου 15, του ανωτέρω νόμου.

Άρθρο 23

Προσλήψεις που έγιναν μετά την 30.1.2002 στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 του Ν. 2880/2001, για τα προγράμματα απεξάρτησης από τα ναρκωτικά και τον αλκοολισμό χωρίς την ύπαρξη οργανικών θέσεων είναι νόμιμες και οι υπάλληλοι αυτοί κατατάσσονται αυτοδίκαια σε προσωποπαγείς θέσεις, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, ανάλογα με τα προσόντα τους.

Άρθρο 24

Ο προβλεπόμενος στο άρθρο 6 του Ν. 1878/1990, στο άρθρο 2 του Ν. 1895/1990 και στο άρθρο 5 του Ν. 2349/1995 αριθμός υπαλλήλων, που διατίθενται για τη γραμματειακή υποστήριξη του έργου των Βουλευτών και Ελ-

λήνων Βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ορίζεται σε τέσσερις, από τους οποίους ο ένας τουλάχιστον είναι πτυχιούχος ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Άρθρο 25

Ισχύς

1. Γενικές ή ειδικές διατάξεις που είναι αντίθετες με τις διατάξεις του παρόντος νόμου καταργούνται.

2. Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις.

Η ισχύς των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 7, του άρθρου 8 και των παραγράφων 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 9 του παρόντος αρχίζει τρεις (3) μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως Νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 20 Σεπτεμβρίου 2002

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜ. ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΚΩΝ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Δ. ΡΕΠΠΑΣ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΚΩΝ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ
ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
Χ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

ΑΙΓΑΙΟΥ
Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 20 Σεπτεμβρίου 2002

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

01000102201030004

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 10

22 Ιανουαρίου 2003

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3094

Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1 Αποστολή

1. Η ανεξάρτητη αρχή «Συνήγορος του Πολίτη» έχει ως αποστολή τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ. όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 3 παρ. 1 του παρόντος, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επίσης ως αποστολή του την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη επικουρείται από πέντε Βοηθούς Συνηγόρους, εκ των οποίων ο ένας ορίζεται ως Βοηθός Συνήγορος για το παιδί. Ως Βοηθοί Συνήγοροι επιλέγονται πρόσωπα εγνωσμένου κύρους που διαθέτουν υψηλή επιστημονική κατάρτιση και απολαύουν ευρείας κοινωνικής αποδοχής. Ο Συνήγορος του Πολίτη και οι Βοηθοί Συνήγοροι δεν ευθύνονται, δεν δίδονται και δεν εξετάζονται για γνώμη που διατύπωσαν ή πράξη που διενήργησαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Δίωξη επιτρέπεται κατόπιν εγκλήσεως μόνο για συκοφαντική δυσφήμιση, εξύβριση ή παραβίαση του απορρήτου.

Άρθρο 2 Εκλογή - Θητεία

1. Οι Βοηθοί Συνήγοροι διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη.

2. Αναπλήρωση του Συνηγόρου του Πολίτη χωρεί εφόσον απουσιάζει ή κωλύεται προσωρινά να ασκήσει τα καθήκοντά του για οποιονδήποτε λόγο. Ο Συνήγορος του Πολίτη ορίζει έναν εκ των Βοηθών Συνηγόρων ως αναπληρωτή του.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παυθεί για σωματική ή πνευματική ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων του.

Οι Βοηθοί Συνήγοροι παύονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, για σωματική ή πνευματική ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων τους, καθώς και για ανεπάρκεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Η λήξη της θητείας του Συνηγόρου του Πολίτη, για οποιονδήποτε λόγο, επιφέρει αυτοδικαίαια και τη λήξη της

θητείας των Βοηθών Συνηγόρων, οι οποίοι συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους, έως το διορισμό νέων Βοηθών Συνηγόρων και πάντως όχι μετά πάροδο τριών μηνών από το διορισμό νέου Συνηγόρου του Πολίτη.

4. Κατά τη διάρκεια της θητείας των Βοηθών Συνηγόρων αναστέλλεται η άσκηση οποιουδήποτε δημόσιου λειτουργήματος, καθώς και η άσκηση καθηκόντων σε οποιαδήποτε θέση στο Δημόσιο, σε Ν.Π.Δ.Δ. και σε νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Οι Βοηθοί Συνήγοροι είναι σε κάθε περίπτωση πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης και δεν επιτρέπεται να ασκούν καμία άλλη επαγγελματική δραστηριότητα. Στους Βοηθούς Συνηγόρους επιτρέπεται η άσκηση καθηκόντων μέλους διδακτικού προσωπικού Α.Ε.Ι., με καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Άρθρο 3 Αρμοδιότητες

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρμόδιος για θέματα που ανάγονται στις υπηρεσίες: α) του Δημοσίου, β) των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, γ) των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δ) των κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, των δημοσίων επιχειρήσεων, των επιχειρήσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεων των οποίων τη διοίκηση ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος. Εξαιρούνται οι Τράπεζες και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Όπου στον παρόντα νόμο αναφέρεται ο όρος «δημόσια υπηρεσία» ή «δημόσιες υπηρεσίες» νοούνται οι αναφερόμενες στο προηγούμενο εδάφιο της παραγράφου αυτής. Για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρμόδιος και για θέματα που ανάγονται σε ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που προσβάλλουν τα δικαιώματα του παιδιού, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4.

2. Στην αρμοδιότητα του δεν υπάγονται οι υπουργοί και υφυπουργοί ως προς τις πράξεις που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας, τα θρησκευτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι δικαστικές αρχές, οι στρατιωτικές υπηρεσίες ως προς τα θέματα, που αφορούν την εθνική άμυνα και ασφάλεια, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών για δραστηριότητες που ανάγονται στην εξωτερική πολιτική ή στις διεθνείς σχέσεις της Χώρας, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και οι ανεξάρτητες αρχές ως προς την κύρια λειτουργία τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που αφορούν την κρατική ασφάλεια. Δεν υπάγονται επίσης στην αρμοδιότητα του θέματα που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνά ατομικές διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων. Ιδίως ερευνά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες όργανο δημόσιας υπηρεσίας ατομικό ή συλλογικό:

i) προσβάλλει, με πράξη ή παράλειψη, δικαίωμα ή συμφέρον προστατευόμενο από το Σύνταγμα και το νόμο, ii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από τελεσιδική ή προσωρινά εκτελεστή δικαστική απόφαση, iii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από διάταξη νόμου ή από ατομική διοικητική πράξη, iv) ενεργεί ή παραλείπει νόμιμη οφειλόμενη ενέργεια, κατά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας ή κατά κατάχρηση εξουσίας.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δικαστικής αρχής.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη με απόφαση του αναθέτει αρμοδιότητες στους Βοηθούς Συνηγόρους, εποπτεύει και συντονίζει το έργο τους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει ετήσια έκθεση, στην οποία εκθέτει το έργο της Αρχής, παρουσιάζει τις σημαντικότερες υποθέσεις και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις.

Η έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη υποβάλλεται το Μάρτιο κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής, συζητείται κατά τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό της Βουλής και δημοσιεύεται σε ειδική έκδοση του Εθνικού Τυπογραφείου. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να υποβάλλει στον Πρωθυπουργό, τον Πρόεδρο της Βουλής και να κοινοποιεί στον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό, ειδικές εκθέσεις κατά τη διάρκεια του έτους.

Άρθρο 4

Διαδικασία έρευνας

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ενώσεως προσώπων. Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχεται επίσης αναφορές από κάθε άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί ή τον ασκούντα τη γονική μέριμνα ή συγγενή κατ' ευθεία γραμμή ή εκ πλαγίου έως το δεύτερο βαθμό, τον επίτροπο ή τον προσωρινό επίτροπο, καθώς και από τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, ως παιδί νοείται όποιος δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται να επιληφθεί υποθέσεων αυτεπαγγέλτως.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται περιπτώσεων, κατά τις οποίες η διοικητική ενέργεια έχει γεννήσει δικαιώματα ή έχει δημιουργήσει ευνοϊκές καταστάσεις υπέρ τρίτων, που ανατρέπονται μόνο με δικαστική απόφαση, εκτός εάν προφανώς συντρέχει παρανομία ή έχουν σχέση κατά το κύριο αντικείμενο τους με την προστασία του περιβάλλοντος.

4. Η αναφορά υποβάλλεται μέσα σε έξι (6) μήνες αφότου ο ενδιαφερόμενος έλαβε πλήρη γνώση των ενεργειών ή παραλείψεων για τις οποίες προσφεύγει στον Συνήγορο του Πολίτη, καταχωρείται δε σε ειδικό μητρώο. Η υποβολή της αναφοράς δεν αναστέλλει τις προβλεπόμενες από το νόμο προθεσμίες για την άσκηση ενδίκου μέσου ή βοηθήματος και δεν εξαρτάται από την παράλληλη αίτηση θεραπείας, ιεραρχικής προσφυγής ή ενδικοφανούς προσφυγής. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί, προτού επιληφθεί της υποθέσεως, να ζητήσει από τον ενδιαφερόμενο να ασκήσει διοικητική προσφυγή.

Σε περίπτωση που ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται του θέματος πριν αποφασίσει το αρμόδιο όργανο ή παρέλθει άπρακτη προθεσμία τριών (3) μηνών από την άσκηση της προσφυγής.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να θέτει στο αρχείο αναφορά που κρίνεται προδήλως αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό ή κατά παράβαση της αρχής της καλής πίστης.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται κατά την έρευνα των υποθέσεων να ζητεί τη συνδρομή του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης ή άλλων ελεγκτικών σωμάτων της Διοίκησης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητεί από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη. Κατά την εξέταση εγγράφων και άλλων στοιχείων, που βρίσκονται στη διάθεση δημοσίων υπηρεσιών, δεν μπορεί να αντιταχθεί ο χαρακτηρισμός τους ως απορρήτων, εκτός εάν αφορούν την εθνική άμυνα, την κρατική ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Όλες οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν με κάθε τρόπο την έρευνα. Η μη σύμπραξη δημόσιας υπηρεσίας στη διεξαγωγή της αποτελεί αντικείμενο ειδικής έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό.

Για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητά με ειδικά αιτιολογημένο έγγραφο του από ιδιώτη που κατονομάζεται στην αναφορά έγγραφα ή άλλα στοιχεία για την υπόθεση. Ο χαρακτηρισμός των στοιχείων αυτών ως απορρήτων δεν μπορεί να του αντιταχθεί. Στην περίπτωση αυτή ο Συνήγορος του Πολίτη υποχρεούται να διασφαλίζει τα προσωπικά και επαγγελματικά απόρρητα των ιδιωτών, και να μη δημοσιεύει στοιχεία ικανά να καταστήσουν δυνατό τον προσδιορισμό τους. Σε περίπτωση που ιδιώτης αρνείται να παράσχει τα παραπάνω στοιχεία, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή δημόσιας υπηρεσίας, επαγγελματικού συλλόγου ή φορέα κατά περίπτωση, καθώς και της εισαγγελικής αρχής.

6. Μετά το πέρας της έρευνας ο Συνήγορος του Πολίτη, εφόσον το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, μπορεί να συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό και τις αρμόδιες υπηρεσίες, διαμεσολαβεί δε με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος του πολίτη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη στις προτάσεις του προς τις υπηρεσίες μπορεί να θέτει προθεσμία, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειες τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει τη μη αποδοχή των προτάσεών του, εφόσον κρίνει ότι δεν αιτιολογείται επαρκώς.

7. Ο Συνήγορος του Πολίτη, όταν η αναφορά στρέφεται κατά ιδιώτη, προβαίνει σε όλες τις ενδεδειγμένες ενέργειες, προκειμένου να εξαλειφθούν τα προβλήματα που έχουν τεθεί υπόψη του και προτείνει κάθε αναγκαίο μέτρο για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου παιδιού. Ειδικότερα, όταν οι συνθήκες λειτουργίας ενός νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου προσβάλλουν τα δικαιώματα του παιδιού, μπορεί να προτείνει τα αναγκαία οργανωτικά και λειτουργικά μέτρα. Το νομικό πρόσωπο υποχρεούται να ενημερώσει τον Συνήγορο του Πολίτη για τα μέτρα που έχει λάβει ή προτίθεται να λάβει, εντός της προθεσμίας που του έχει ταχθεί. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει τη μη αποδοχή των προτάσεων του, εφόσον κρίνει ότι δεν αιτιολογείται επαρκώς.

8. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώνει σε κάθε περίπτωση τον ενδιαφερόμενο για την τύχη της υποθέσεώς του.

9. Το προσωπικό της Αρχής υπέχει καθήκον εχεμύθειας για έγγραφα και στοιχεία των οποίων λαμβάνει γνώση στο

πλαίσιο της έρευνας και είναι απόρρητα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή εξαιρούνται από το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, κατά τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και κάθε άλλη συναφή διάταξη.

10. Άρνηση λειτουργού ή υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης να συνεργασθεί με τον Συνήγορο του Πολίτη, κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος, για δε τα μέλη διοίκησης λόγο αντικατάστασής τους.

Αν κατά την έρευνα διαπιστωθεί παράνομη συμπεριφορά λειτουργού, υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει την έκθεση στο αρμόδιο όργανο και μπορεί να προκαλέσει την πειθαρχική δίωξη του υπαίτιου ή να προτείνει τη λήψη άλλων μέτρων, αν ο υπαίτιος δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να τάσσει εύλογη προθεσμία εν όψει των περιστάσεων, μετά την άπρακτη παρέλευση της οποίας παραγγέλλει ο ίδιος τον έλεγχο. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί επίσης σε σοβαρές περιπτώσεις να προκαλέσει με έγγραφό του προς το αρμόδιο όργανο την πειθαρχική δίωξη του υπαίτιου λειτουργού ή υπαλλήλου για την ανωτέρω παράλειψη άσκησης του ενδεικνυόμενου ελέγχου. Αν προκύπτει από εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά εντός τριετίας, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος μπορεί να του επιβληθεί η ποινή οριστικής παύσης.

11. Αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος διοίκησης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα. Για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, αν κριθεί ότι παρίσταται ανάγκη παρέμβασης της αρμόδιας δικαστικής αρχής ή άλλης δημόσιας υπηρεσίας ή φορέα, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει σε αυτούς σχετική έκθεση.

Άρθρο 5

Ειδικοί Επιστήμονες, Βοηθοί Επιστήμονες Γραμματεία

1. Συνιστώνται 75 θέσεις ειδικών επιστημόνων και 50 θέσεις βοηθών επιστημόνων με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Προσόντα διορισμού είναι τα ακόλουθα:

α) Για τους ειδικούς επιστήμονες, τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 2 του Π.Δ. 50/2001 (ΦΕΚ 39 Α) «Καθορισμός των προσόντων διορισμού σε θέσεις φορέων του δημόσιου τομέα».

β) Για τους βοηθούς επιστήμονες, πτυχίο Α.Ε.Ι., της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής και γνώση μιας ξένης γλώσσας.

Οι διατάξεις για το ανώτατο όριο ηλικίας διορισμού στις θέσεις του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζονται. Η ιδιότητα του συνταξιούχου αποτελεί κώλυμα διορισμού στις πιο πάνω θέσεις.

Οι διατάξεις του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002 (ΦΕΚ 220 Α) «Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις» εφαρμόζονται και για τις θέσεις των βοηθών επιστημόνων του παρόντος.

Η εμπειρία αποτελεί στοιχείο που εκτιμάται ιδιαίτερα για την αξιολόγηση των υποψηφίων. Ως εμπειρία νοείται η άσκηση έργου που σχετίζεται με το αντικείμενο της προς πλήρωση θέσης ή η απασχόληση σε ανεξάρτητη αρχή με συναφές με το Συνήγορο του Πολίτη έργο.

Για την πλήρωση των θέσεων ειδικού και βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού προηγείται δημόσια πρόσκληση, η οποία δημοσιεύεται σε δύο τουλάχιστον εφημερίδες των

Αθηνών, που έχουν ευρεία κυκλοφορία, τηρούνται δε σε κάθε περίπτωση οι αρχές της δημοσιότητας, της διαφάνειας, της αντικειμενικότητας και της αξιοκρατίας.

Με την προκήρυξη πλήρωσης των θέσεων μπορούν να εξειδικεύονται κάθε φορά οι απαιτούμενοι τίτλοι σπουδών, βασικοί και μεταπτυχιακοί, και να προσδιορίζονται η ξένη γλώσσα, και το επίπεδο αυτής, η απαιτούμενη εμπειρία, καθώς και η γνώση χρήσης Η/Υ. Ως προς την απόδειξη του επιπέδου της ξένης γλώσσας εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 28 του Π.Δ. 50/2001. Η επιλογή του επιστημονικού και λοιπού προσωπικού γίνεται από πενταμελή επιτροπή που αποτελείται από τον Συνήγορο του Πολίτη ως Πρόεδρο, δύο Βοηθούς Συνηγόρους και δύο καθηγητές Α.Ε.Ι., οριζόμενους με απόφαση της Αρχής. Για τα θέματα επιλογής προσωπικού που δεν περιλαμβάνονται κάθε φορά στην προκήρυξη ή δεν ρυθμίζονται από το παρόν άρθρο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Π.Δ. 291/1998 «Κανονισμός λειτουργίας για τη διαδικασία πρόσληψης του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη».

2. Τα κριτήρια, ο χρόνος, η συχνότητα, ο τύπος, η διαδικασία και το όργανο αξιολόγησης των ειδικών και των βοηθών επιστημόνων καθορίζονται με απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη.

3. Στο Συνήγορο του Πολίτη αποσπώνται και ασκούν καθήκοντα ειδικού επιστήμονα έως είκοσι πέντε (25) μόνιμοι ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπάλληλοι του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α, α' και β' βαθμού, Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. της περιπτώσεως ε' της παρ. 1 του άρθρου 3 που συγκεντρώνουν τα προσόντα ειδικού επιστήμονα της παρ. 1α του παρόντος άρθρου ή είναι υπάλληλοι κατηγορίας ΠΕ του δημόσιου τομέα με οκταετή τουλάχιστον υπηρεσία και με άριστη γνώση ξένης γλώσσας. Η επιλογή των υποψηφίων για απόσπαση υπαλλήλων γίνεται με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων της ανωτέρω παραγράφου 1. Η απόσπαση διενεργείται με απόφαση του οικείου Υπουργού μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, κατά παρέκκλιση από κάθε γενική ή ειδική διάταξη. Η απόσπαση διαρκεί τρία (3) έτη, μπορεί να παρατείνεται μια ή περισσότερες φορές για ίσο χρονικό διάστημα και είναι υποχρεωτική για την υπηρεσία του υπαλλήλου. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και για τις αποσπάσεις που παρατάθηκαν αυτοδικαίως με την παρ. 3 του άρθρου 28 του Ν. 3013/2002.

4. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002, οι αποδοχές των ειδικών και βοηθών επιστημόνων, καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση της Αρχής. Μέχρι την έκδοση της ανωτέρω κ.υ.α. εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού. Στο λοιπό προσωπικό της Αρχής καταβάλλονται οι αποδοχές που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις.

5. Οι ειδικοί επιστήμονες, οι βοηθοί επιστήμονες, καθώς και οι αποσπασμένοι υπάλληλοι που ασκούν καθήκοντα ειδικών επιστημόνων, σε περίπτωση που διώκονται ή ενάγονται για πράξη ή παράλειψη κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, μπορεί να παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων με μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

6. Οι αποσπασμένοι κατά οποιονδήποτε τρόπο υπάλληλοι που υπηρετούν στην Αρχή λαμβάνουν το σύνολο των τακτικών αποδοχών, καθώς και όλα τα με οποιαδήποτε ονομασία επιδόματα και οποιεσδήποτε αμοιβές, παροχές και κάθε φύσεως απολαβές και αποζημιώσεις της οργανικής τους θέσης, πλην του επιδόματος θέσεως ευθύνης και των επιδομάτων που συνδέονται με την ενεργό άσκηση καθηκόντων στον φορέα που ανήκουν οργανικά. Επίσης λαμβάνουν την ειδική πρόσθετη αμοιβή που προβλέπεται στην παρ. 4 του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002.

Οι διατάξεις της παρ. 10 του άρθρου 21 του Ν. 2733/1999 (ΦΕΚ 180 Α') εφαρμόζονται και για την υπηρεσία των υπαλ-

λήλων που αποσπώνται κατά την ανωτέρω παράγραφο 3 στο Συνήγορο του Πολίτη,

7. Στη Γραμματεία της Αρχής προΐσταται δημόσιος υπάλληλος ΠΕ κατηγορίας με βαθμό διευθυντή του άρθρου 79 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 2683/1999). Η πλήρωση της θέσης του διευθυντή, που συνιστάται με το παρόν άρθρο, γίνεται με απόφαση ειδικού συμβουλίου που αποτελείται από τον Συνήγορο του Πολίτη ως Πρόεδρο και μέλη τους Βοηθούς Συνηγόρους του Πολίτη, ύστερα από αίτηση υποψηφιότητας, που υποβάλλεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία που τάσσεται με δημόσια πρόσκληση προς τους ενδιαφερόμενους. Η αίτηση υποψηφιότητας συνοδεύεται από βιογραφικό σημείωμα, το περιεχόμενο του οποίου προκύπτει από τα στοιχεία του προσωπικού μητρώου του υπαλλήλου. Δικαίωμα υποβολής αίτησης υποψηφιότητας έχουν μόνιμοι υπάλληλοι ΠΕ κατηγορίας δημόσιων υπηρεσιών, Ν.Π.Δ.Δ., Ο.Τ.Α., και ανεξάρτητων αρχών που έχουν τα προσόντα προαγωγής στο βαθμό διευθυντή κατά την παρ. 2 του άρθρου 82 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 2683/1999). Το Ειδικό Συμβούλιο καλεί σε προφορική συνέντευξη τους υποψηφίους προκειμένου να διαμορφώσει γνώμη για την ικανότητα και την προσωπικότητα τους, ως προς την άσκηση των καθηκόντων τους. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, οι σχετικές με τη συνεκτίμηση και την έννοια της εμπειρίας, εφαρμόζονται αναλόγως και για την επιλογή του διευθυντή.

Ο υπάλληλος που θα επιλεγεί κατά τα ανωτέρω για τη θέση του διευθυντή μετατάσσεται, κατά παρέκκλιση από κάθε γενική ή ειδική διάταξη, με απόφαση του οικείου Υπουργού χωρίς γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου και εντάσσεται με την ίδια απόφαση στο βαθμό της θέσης του διευθυντή.

Κατά την πρώτη εφαρμογή της παρούσας διάταξης η επιλογή για την πλήρωση της θέσης του διευθυντή γίνεται μέσα σε δύο (2) μήνες από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Η απόσπαση του κατά την παρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 διευθυντή λήγει αυτοδικαίως με την ολοκλήρωση της κατά τα ανωτέρω μετάταξης του διευθυντή και ο χρόνος της απόσπασης αυτής λογίζεται για κάθε συνέπεια ως υπηρεσία σε θέση βαθμού διευθυντή του άρθρου 79 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 2683/1999).

Άρθρο 6 Τίτλος της Αρχής

Απαγορεύεται σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο η χρήση του τίτλου «Συνήγορος του Πολίτη» ή τίτλου παρεμφερούς που μπορεί να δημιουργήσει στο κοινό σύγχυση σε σχέση με την ως άνω Αρχή.

Άρθρο 7 Τελικές και μεταβατικές διατάξεις

1. Οι θέσεις του ειδικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 28 του Ν. 3013/2002 και οι θέσεις του βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 διατηρούνται και καταργούνται με τη λήξη της σύμβασης εργασίας των υπηρετούντων στις θέσεις αυτές ή και προ αυτής, εφόσον κενωθούν με οποιονδήποτε άλλον τρόπο.

2. Οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 10 του Ν.Δ. 216/1974, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε, ισχύουν και για αποσπάσεις υπαλλήλων στην υπηρεσία του Συνηγόρου του Πολίτη. Οι διατάξεις της παρ. 8 του άρθρου 5 του Ν. 3051/2002 ισχύουν και για το μόνιμο προσωπικό των Ο.Τ.Α., και των ανεξάρτητων αρχών που είναι αποσπασμένοι στον Συνήγορο του Πολίτη.

3. Γενικές ή ειδικές διατάξεις που είναι αντίθετες με τις διατάξεις του παρόντος νόμου καταργούνται. Διατηρούνται σε ισχύ οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 (ΦΕΚ 139 Α'), όπως ισχύει κάθε φορά και προστίθεται μία (1) ακόμη θέση για τις ανάγκες Βοηθού Συνηγόρου.

4. Κατά την πρώτη επιλογή μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, για τις θέσεις ειδικών επιστημόνων και για τις θέσεις βοηθών επιστημόνων, η προβλεπόμενη στο άρθρο 5 παρ. 1 του παρόντος νόμου επιτροπή αποτελείται από τον Συνήγορο του Πολίτη, δύο (2) καθηγητές Α.Ε.Ι. και δύο (2) μέλη ή πρώην μέλη ανεξάρτητων διοικητικών αρχών.

Άρθρο 8

Στο τέλος της παραγράφου 6 του άρθρου 15 του Ν. 2266/1994 (ΦΕΚ 218 Α') προστίθενται οι εξής φράσεις:

«Η απόσπαση, από θέση του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ., προϊσταμένων τμημάτων, γίνεται κατά παρέκκλιση των κείμενων διατάξεων. Ο χρόνος υπηρεσίας συνυπολογίζεται και προσμετράται για την προαγωγή του υπαλλήλου στον επόμενο βαθμό. Η ισχύς της παρούσας διάταξης αρχίζει από την 1η Νοεμβρίου 2002.»

Άρθρο 9

Στην περίπτωση β' της παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 3074/2002 (ΦΕΚ 296 Α') προστίθεται δεύτερο εδάφιο το οποίο έχει ως ακολούθως:

«Η θητεία του είναι πενταετής και μπορεί να ανανεώνεται με την ίδια διαδικασία.»

Άρθρο 10

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Διοικητικών Επιστημών επιχορηγείται κατ' έτος, αρχής γενομένης από το οικονομικό έτος 2004, από πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για την κάλυψη δαπανών λειτουργίας του και τη συμμετοχή του στις επιστημονικές εκδηλώσεις του Διεθνούς Ινστιτούτου Διοικητικών Επιστημών.

Το ποσό της επιχορήγησης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, που εκδίδεται μετά από αιτιολογημένη γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου και δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 14.674 ευρώ ετησίως. Το ποσό αυτό μπορεί να αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Για τα έτη 2002 και 2003 ως επιχορήγηση παραμένει εις χείρας του Ελληνικού Ινστιτούτου Διοικητικών Επιστημών το μη δαπανηθέν ποσόν της επιχορήγησης, την οποία εισέπραξε από το Π.Δ.Ε. 2001 ΣΑΕ 015 για τη διοργάνωση του 25ου Διεθνούς Συνεδρίου Διοικητικών Επιστημών, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 8 του Ν. 2738/1999 (ΦΕΚ 180 Α').

Άρθρο 11 Ισχύς

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις αυτού.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2003

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Κ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2003

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ